

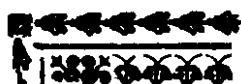

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ
ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ,

ΥΠΟ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΤΥΠΟΙΣ Χ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ.
ΠΑΡΑ ΤΗ ΠΥΛΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ, ΑΡΙΘ. 420.

1855.

ΤΟΙΣ

ΦΙΛΑΤΟΙΣ ΜΑΘΗΤΑΙΣ

ΤΗΝ

• ΒΙΒΛΟΝ ΤΑΥΤΗΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ

Ὁ Διδάσκαλος αὐτῶν •

Π. ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ. •

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ θεμελιωτὴν αὐτῆς ἔσχε τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν (α), ὅστις συνέταξεν αὐτὴν, ἐκλεξάμενος ἐκεῖνο τοῦ μέλους, ὅπερ ἦν ἀρμόδιον εἰς εὐλάβειαν καὶ κατάνυξιν ἡμῶν, καὶ εἰς δοξολογίαν τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, ἀφείς πᾶν μὴ οἰκεῖον τῇ ἐκκλησιαστικῇ σεμνοπρεπείᾳ, ἥτις εἶναι ὁ κύριος χαρακτήρ τοῦ ἡθικοῦ αὐτῆς μέρους. Χαρακτῆρας δὲ εἰς γραφὴν τῆς μελωδίας μετεχειρίσθη τοὺς γνωστοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ ἐκκλησιαστικῇ Μουσικῇ, ὧν τὴν ἀρχὴν ἀναβιδάζουσι μέχρι Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου. Οἱ χαρακτῆρες οὗτοι ὁμοιάζον τὰ ἱερογλυφικὰ τῶν Αἰγυπτίων· διότι εἰς χαρακτήρ ἐσήμαινε καὶ ἓνα φθόγγον καὶ πολλοὺς, καὶ ὁλοκλήρους μελωδίας. Διὰ τοῦτο τὸ μανθάνειν κατήντα ἐκστηθίζειν. Καὶ ἕως μὲν τὰ μελοποιήματα ἦσαν ὀλίγα, ἐμάνθανον αὐτὰ οἱ μαθηταὶ ὅπως οὖν εὐκόλως καὶ ὀλιγοχρονίως. Ὅτε ὁμως, τοῦ χρόνου προϊόντος, τὰ μαθήματα ἤρξανον, τότε καὶ ἡ μάθησις των καθίστατο πολύπικρος καὶ πολυχρόνιος, δαμάζουσα καὶ τὴν πλέον ἐξοχὸν μνήμην. Ἐκ τούτου δὲ οἱ Μουσικοὶ ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπλοποιήσεως τῶν χαρακτήρων. Ὅθεν Παναγιώτης ὁ Χαλάτζογλος πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁ μετενεγκὼν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὁρους τοῦ Ἀθῶνος, ὅπου μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ἡ Μου-

(α) ἀκμάσαντα κατὰ τὸ 728, ἀπὸ Χριστοῦ.

σική είχε διασωθῇ, πρῶτος ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ γράψω-
σιν ἐπὶ τὸ ἐξηγηματικώτερον καὶ συντετμημένον. Τοῦ-
τον ἠκολούθησε καὶ Ἰωάννης ὁ διάδοχος αὐτοῦ, Πέτρος
ὁ Πελοποννήσιος, καὶ Πέτρος ὁ Βυζάντιος. Ἀλλὰ τε-
λευταία καὶ ἐντελεστέρα ἐξήγησις ἔγινε κατὰ τὸ 1814,
παρὰ τῶν τριῶν διδασκάλων Χρυσάνθου, Γρηγορίου καὶ
Χουρμουζίου. Κατὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτὴν ἄλλα μὲν πα-
ρελείφθησαν, ὡς ἡ μετροφωνία, ἡ διὰ τῶν πολυσυλλά-
βων λέξεων ἀναλυσες, ρεαλυσες κτλ. διεξαγωγὴ τῆς πα-
ραλλαγῆς, καὶ ἡ διὰ τοῦ τροχοῦ διδασκαλία, ἄλλα δὲ
προσελήφθησαν, ὡς ἡ καταμέτρησις τοῦ χρόνου, αἱ κλί-
μακες καὶ τελευταῖον οἱ χαρακτῆρες ὀλιγώτεροι καὶ
ὠρισμένοι, ὥστε εἰς χαρακτῆρ νὰ σημαίνει καὶ φθόγγον
ἓνα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ αὐτῶν ἄλλοι σημαίνουνσι μόνον
τὴν ἀνάβασιν, ἄλλοι μόνον τὴν κατάβασιν, καὶ ἄλλοι
μόνον τὴν ἰσότητα, δὲν σημαίνουνσι τοὺς φθόγγους ἀτο-
μικῶς ἄλλως, εἰμῇ, ἐὰν πρὸ αὐτῶν τεθῇ μαρτυρία (α).

Ἡ ἐξήγησις αὕτη τῶν χαρακτήρων συνέτεμεν ἐπαι-
σθητῶς τὸν καιρὸν τῆς ἐκμαθήσεως τῆς Μουσικῆς· διότι
ἀντὶ δέκα καὶ δεκαπέντε ἐτῶν τελειοποιοῦνται ἤδη μα-
θηταὶ καὶ ἐντὸς τριετίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ διδασκαλία, μὴ
συνοδευομένη μετὰ τῆς θεωρίας, ἡ συνοδευομένη ἀτε-
λῶς, τοῦ διδασκάλου μεταβαίνοντος ἐκ μαθήματος εἰς
μάθημα, εἶναι πρακτικὴ, ἀκολουθεῖ ὥστε καὶ οἱ Μουσι-
κοὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ δίδωσι τὸν λόγον θεωρητικῶς,

(α) Τὸ ἀλφάβητον, ἐπιτηδευθὲν, δύναται νὰ καταστα-
θῇ χαρακτῆρες ἀττουικοὶ ἄνευ μαρτυριῶν, σημαίνοντες καὶ
τὴν ἀνάβασιν καὶ τὴν κατάβασιν καὶ τὴν ἰσότητα. Τὸ ἀλ-
φάβητον εἶχον εἰς χρῆσιν καὶ οἱ Μουσικοὶ Ἑλληnes.

περί ὧν γνωρίζουσι πρακτικῶς. Ὁ Μαθητὴς δὲν γνωρίζει τὸ ἀναγκαιότατον τὰ διαστήματα· διότι δὲν συνειθίζεται νὰ γράφῃ τὰς κλίμακας μαθηματικῶς. Ὅλα δὲ ταῦτα προέρχονται, διότι οἱ Μουσικοὶ ἐπιμελοῦνται κατ' ἐξοχὴν τοῦ πρακτικοῦ μέρους τῆς Μουσικῆς. Καὶ διὰ τοῦτο τὰ μελοποιήματα ἐπολλαπλασιάσθησαν, καὶ πολλὰ τούτων ἐπέτυχον τόσον, ὥστε δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὀριστουργήματα, θεωρητικῶς ὁμῶς δὲν ἐνησχολήθησαν τοσοῦτον, ὅσον ἔδει. Θεωρητικὰ συγγράμματα ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς. Τὸ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμά τοῦ Μελωδοῦ κατ' ἐρωταπόκρισιν, Ἰωάννου τοῦ Κλαδά, ἡ Κουκουμᾶ, πραγματευόμενον περὶ μετροφωνίας, σημείων καὶ ἤχων. Ἰωάννου τοῦ Πλουσιαδηνοῦ, πραγματευόμενον καὶ αὐτὸ περὶ τῶν αὐτῶν. Μινουήλ τοῦ Χρυσάφου περὶ χαρακτῆρων, ἤχων, καὶ μάλιστα περὶ φθορῶν. Κυρίλλου Ἐπισκόπου Τήνου περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ περὶ τόνων καὶ μαχαμίων κατὰ τοὺς Ὀθωμανούς. Καντεμήρη, σωζόμενον Τουρκιστί. Γαβριήλ Ἱερομονάχου καὶ Φιλοσόφου περὶ τῆς ψαλτικῆς τέχνης. Καὶ τελευταῖον τὸ τοῦ Χρυσάνθου Ἐπισκόπου πρῶτον μὲν Δυρρachiίου, καὶ δεύτερον Προύσης, τὸ ὀνομαζόμενον Θεωρητικὸν Μέγα, ὅπερ εἶναι τῶντι μέγα καὶ ταμεῖον τῶν μουσικῶν γνώσεων· διότι περιλαμβάνει τὴν Ἑλληνικὴν, τὴν Τουρκικὴν, τὴν Εὐρωπαϊκὴν (ἐν συνόψει), καὶ τὴν παλαιὰν καὶ νέαν ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν (ἐν ἐκτάσει). Ἐπὶ τέλει δὲ καὶ ἱστορίαν τῆς Μουσικῆς ἀξιόλογον καὶ ἀναγκαιοτάτην εἰς τοὺς Μουσικοὺς. Τὸ Μέγα Θεωρητικὸν τοῦτο (α) τὸ

(u) Κατὰ τὸ 1842 ἐξεδόθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ

ὁποῖον μνημονεύει καὶ τὰ ἀνωτέρω θεωρητικά, καθὼς καὶ Ἑλλήνας καὶ Λατίνους Μουσικοὺς, ὡς τελευταῖον καὶ περιεκτικὸν πολλῶν μουσικῶν γνώσεων, δεικνύον τὴν πολυμαθειαν τοῦ συγγραφέως του, πρέπει νὰ ᾔηται καὶ τὸ τελειότερον. Μ' ὅλα ταῦτα ἐκ τῆς μελέτης αὐτοῦ δὲν δύναται τις νὰ συγκεφαλαιώσῃ ἐν τῷ νῶ αὐτοῦ τελείαν περὶ τῆς Μουσικῆς ιδέαν· διότι παντοῦ ἀπαντῶνται κενὰ καὶ ἀσυνάρτητα, καὶ χρήσις τῆς παραγωγῆς, συνδεούσης τὰ διεστῶτα, παντελῶς δὲν γίνεται. Τοῦτο δὲ ἀρκούντως δεικνύει τὴν περὶ τὴν θεωρίαν ἀτελῆ κατάστασιν τῆς Μουσικῆς. Δὲν ἦτο λοιπὸν τὸ δύσκολον τῆς Μουσικῆς μόνον οἱ συμβολικοὶ οἱ χαρακτήρες, ἀλλὰ καὶ ἡ στέρησις τῆς θεωρίας. Ὅθεν εἶναι ἀνάγκη νὰ φροντίσωμεν περὶ τῆς τελειοποιήσεως αὐτῆς, καθὼς κατὰ τοὺς χαρακτήρας, οὕτω καὶ κατὰ τὴν θεωρίαν, ἀναπτύσσοντες αὐτὴν εὐμεθόδως καὶ ἐπιστημονικῶς (α).

Ἐνασχολούμενος λοιπὸν καὶ ἐγὼ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς Μουσικῆς, θαρρῶ, ὅτι ἐξεπλήρωσα ἔργον οὐσιωδῶς ἀναγκαῖον, καὶ παραίτιον εἰς τὸ

τὸ Θεωρητικὸν τὸ ὀνομαζόμενον *Κρηπικ*. Ὁ ἐκδότης ἡ μᾶλλον συγγραφεὺς αὐτοῦ Θ. Φωκαεὺς, ὅστις ἐμέλισε καὶ ἱκανὰ μελοποιήματα, φαίνεται ὡς εὐδοκιμήσας μᾶλλον ὡς πρακτικὸς, παρὰ ὡς θεωρητικὸς Μουσικὸς.

(α) Πρέπει γὰρ ἐπιμελώμεθα τῆς Μουσικῆς αὐτῆς, καὶ ὡς κτήματος ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, δωρηθέντος παρὰ τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας. Ἀγνώστου δὲ παρὰ τοῦ ἔξω κόσμου οὔσης, ἐὰν οὐτός ποτε ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπ' αὐτῆς, τιμὴ ἡμῶν εἶναι γὰρ εὖρη αὐτὴν ὑφ' ἡμῶν καλῶς καλλιεργημένην.

να ἀμιλληθῶσι καὶ ἄλλοι να γράφῳσι θεωρητικά· τσ-
λειότερα· ὠρμήθην δὲ εἰς τὴν συγγραφὴν ὡς ἐφεξῆς.
Ἐν Κρανιδίῳ πόλει τῆς Ἀργολίδος διδάσκοντος τὴν
Μουσικὴν, ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν μου να σημεῖνῳ κανό-
νας τινὰς τοῦ θεωρητικοῦ μέρους. Ἐσημείωνον δὲ ὅ,τι
ἡ φαντασία μου ἐθεώρει καλόν, ἀνευ βοηθήματος, δυνα-
μένου να μὲ χειραγωγῇ, διότι θεωρητικὸν οὔτε τυπω-
μένον ἦτο κανέν, οὔτε χειρόγραφον εἶχον. Ὅτε δὲ τῷ
1832 εἶδον τὸ Μέγα Θεωρητικὸν (τὸ ὁποῖον ἔχω ὁδη-
γὸν ἀχώριστον, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον τὸ πόνημά μου
χρεωστεῖ πολλὴν εὐγνωμοσύνην) ἐκδεδομένον, φανείς ἐ-
νώπιον αὐτοῦ ὡς νάνος πρὸς γίγαντα, καὶ ὑπ' ἀθυμίας
καὶ ἀπελπισίας συσχεθεῖς, παρ' ὀλίγον να διαρρήξῳ τὰ
πρὸ τριῶν ἐτῶν σχεδιάσματά μου, ἐὰν γνώσεων σειρά
τις, ἦν ἤδη εἶχον σχηματίσει, καὶ δι' ἧς διεώρων πέρας
τι αἰσίον, δὲν μ' ἀνεχαίτιζε. Θαρρύνθεις λοιπὸν, καὶ ἀ-
ναλαβὼν καὶ ἐν τῇ ῥηθείσῃ πόλει, καὶ ἐν Ἀργεῖ (διότι
αἱ περιπέτειαι τῆς τύχης μ' ἠνάγκασαν καὶ πάλιν να
ἐκτοπίσω, καθὼς καὶ πρότερον ἐκ τῆς γειναμένης με πό-
λεως Αἰνίου, καὶ τῆς ἀναθρεψάσης πόλεως Κίου) τῇ
διαρκεῖ διαμονῇ μου (α) τὴν συνέχειαν τῶν κεκτημένων
μου γνώσεων, ἐφθασα μετὰ πολυχρονίους κόπους καὶ
ἰδρῶτας εἰς ἐν τέλος. Ἐν τῷ πονήματί μου (β) τούτῳ,

(α) Ὅπου ἀπέκτησα σύζυγον, τέκνα, καὶ ἐπὶ εἴκοσιν
ἔτη διδάσκω ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Σχολῇ, καὶ ψάλλω ἐν τῇ κεν-
τρικῇ Ἐκκλησίᾳ.

(β) Τὸ πόνημά μου, ἐπιβουλευθὲν μυριοτρόπως ὑπὸ τοῦ
φθόγου, ὑπερασπίσθη παρὰ τοῦ ὑποστρατήγου Δ. Τσιώκρη
πάντοτε μετ' ἀξιοπρεποῦς προθυμίας καὶ ζήλου· χρεὸς λοι-

βάσιν ἔχοντι τὴν ἐπιστήμην; σαφηνίζονται ἀσαφῆ, καὶ ἀναπληροῦνται ἐλλείποντα, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Μουσικὴ δι' αὐτοῦ προήχθη, κατὰ πόσον δέ, τὴν περὶ τούτου κρίσιν ἀφίνω εἰς ἄλλους. Διήρessa δὲ αὐτὸ, καθὼς καὶ ἄλλοι, εἰς θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν μέρος, κυρίως δὲ ἐνησχολήθη ἐν τῷ πρώτῳ διότι εἰς τοῦτο ἐκάλει ἡ ἀνάγκη. Ἐνταῦθα δὲ ἀνεπτύχθησαν διὰ παραγωγῆς συστήματα, κλίμακες, διαστήματα, γένη, σημεῖα, γοργὰ, μέλη, ἤχοι, συστατικά, παρεπόμενα καὶ ἄλλα. Ἐλύθη δὲ καὶ τὸ πρῶτον τοῖς Μουσικοῖς ζήτημα περὶ τοῦ, διατί ἡ διάστασις τῆς ὀκταχόρδου κλίμακος τοῦ ἡαλαε, σύγκειται ἐκ μορίων 64^{ων}, καὶ οὐχὶ ὥς καὶ τῶν λοιπῶν ὀκταχόρδων ἐξ 68^{ων}, ἐλύθη λέγω, καὶ ἀπεδείχθη, ὅτι καὶ τῆς ὀκταχόρδου αὐτῆς ἡ διάστασις σύγκειται ἐκ μορίων 68^{ων}.

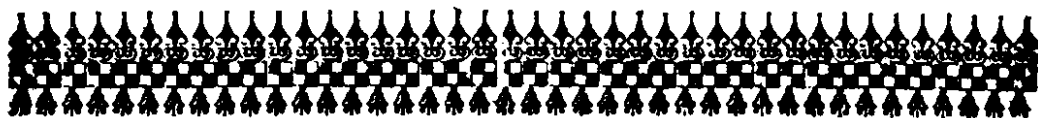
Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ δὲν εἶναι καταγωγῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, οὔτε τῆς νῦν Εὐρωπαϊκῆς, ἀλλ' εἶναι ὅλως καταγωγῆς Ἀσιατικῆς, ὥς μαρτυρεῖ ἡ κλίμαξ αὐτῆς § 16 σχολ. οὗτα διάφορος ἑκατέρας τῶν κλιμάκων ἐκείνων. Εἶναι δὲ Μουσικὴ ἐφηρμοσμένη μετὰ τῆς Ἱερᾶς ὕμνογραφίας ἀπὸ πολλῶν ἐκατονταετηρίδων. Καὶ διασώζεται, ἐπιτηρουμένη παρὰ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Ἐκκλησίας, διδασκομένη δὲ, ψαλλομένη, καὶ προαγομένη παρ' ἡμῶν τῶν ἀλιέων Ἐκκλησιαστικῶν Μουσικῶν. Καὶ ὅτι μὲν ἡ Μουσικὴ αὕτη εἶναι τοιαύτη, οἷα καὶ ἐξελέχθη, ἥτοι Μουσικὴ ἀρμοδία εἰς δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ, ὥς ἐν ἀρχῇ εἶπαμεν, ἀμφιβολία

πὸν εὐγνωμοσύνης ἐκπληρῶν, προσγραφύω αὐτὸν τοῦ πορήματός μου ΠΡΟΣΤΑΤΗΝ.

δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη. Ἐχομεν ὁμῶς ἀνάγκην καὶ ἐξωτερικῆς Μουσικῆς διὰ τὸ θέατρον καὶ ἄλλας τέρψεις φωνητικῶς τε καὶ ὀργανικῶς, τὴν ὁποίαν ἀποκτῶμεν, ἐὰν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ προσθέσωμεν ῥυθμὸν καὶ τρόπον τοῦ ψάλλειν ἁρμονικόν. Πρέπει δὲ νὰ σπουδάζωμεν, καθὼς καὶ τόσας ἄλλας ξένας γλώσσας, οὕτω καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Μουσικὴν.

Κύριον αἴτιον τῆς μὴ προσόδου τοῦ θεωρητικοῦ τῆς Μουσικῆς, εἶναι διότι οἱ Μουσικοὶ εἶναι μόνον Μουσικοί, ἤγουν οὐχὶ κάτοχοι καὶ ἐτέρων γνώσεων, τοῦλάχιστον γυμνασιακῶν μαθημάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διδάσκεται καὶ ἡ ποιητικὴ, ἀδελφὴ ἀχώριστος τῆς Μουσικῆς. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Μουσικὴ πρέπει νὰ διδάσκηται ἐν τοῖς γυμνασίοις· διότι τότε οἱ ἐξερχόμενοι Μουσικοὶ ἐκτὸς τῶν μουσικῶν γνώσεων εἶναι ἐφωδιασμένοι καὶ μετὰ διαφόρων ἄλλων ἐπιστημονικῶν, ὡς φιλολογικῶν, μαθηματικῶν, φιλοσοφικῶν καὶ ἄλλων, ἤγουν τότε ἔχομεν Μουσικοὺς, δυναμένους νὰ γινώσκωσιν ἐν λόγῳ, ὅσα ἐπαγγέλλονται ἐν ἔργῳ.

Ἡ Μουσικὴ ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς συντείνει μεγάλως εἰς τὴν εὐδαιμονίαν ἡμῶν. Διὰ τοῦτο ἅς ἐπιμελώμεθα καὶ τῆς ὡραίας ταύτης τέχνης, ἢ μᾶλλον ἐπιστήμης, ὡς τὴν ὠνόμασε καὶ τις τῶν προγόνων ἡμῶν Μουσικὸς, ὀνόματι Ἀριτείδης.

ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ὅρισμοί.

ΜΟΥΣΙΚΗ (α) εἶναι ἐπιστήμη τοῦ πῶς νὰ γνωρίζωμεν νὰ μελωδῶμεν καὶ νὰ κατασκευάζωμεν μέλος τῇ ἀκοῇ ἀρέσκον.

§ 2. Μέλος δὲ εἶναι πλοκὴ φθόγγων ἐμμελῶν εὐάρμοστος.

(α) «Εἰς τὸ ὄνομα Μουσικὴ οἱ παλαιοὶ ἔδιδον πλατυτέραν ἔννοιαν, ἢ τὴν ὁποίαν δίδομεν ἡμεῖς· διότι δι' αὐτῆς ἐνόουν οὐχὶ μόνον τὸ ᾄσμα, τὴν ποίησιν, τὸν χορὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν σπουδὴν ὅλων τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Κατὰ δὲ τὸν Ἡσύχιον οἱ Ἀθηναῖοι ἔδιδον εἰς ὅλας τὰς τέχνας τὸ ὄνομα τῆς Μουσικῆς. Ὅθεν καὶ φιλομούσους ἐκάλουν τοὺς φιλόλογους. Λέγουσι δὲ καὶ οἱ φιλόσοφοι Μουσικὴ θεία, Μουσικὴ οὐρανία, Μουσικὴ κοσμικὴ, Μουσικὴ ἀνθρωπίνη, Μουσικὴ ἐνεργητικὴ, σκεπτικὴ, ἐκφραστικὴ, ὀργανικὴ, ψδικὴ κτλ. Οἱ δὲ περὶ τὸν Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα ἔλεγον, ὅτι τὸ πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶ Μουσικὴ» (θεωρ. Μέγα).

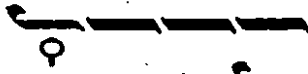
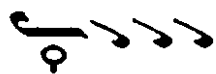
Τὸ μέλος λέγεται τέλειον μὲν, ὅταν σύγκηται ἐκ μελωδίας, ῥυθμοῦ καὶ λέξεως, ὅταν δὲ ἐκ μελωδίας μόνον, τότε λέγεται μέλος ἀτελές. Εἶναι δὲ ἡ μελωδία πλοκὴ φθόγγων ἄρρρυθμος.

Ἡ Μουσικὴ διαιρεῖται εἰς θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν. Καὶ θεωρητικὴ μὲν εἶναι ἡ γνῶσις τῆς ὕλης τῆς Μουσικῆς, ἥτοι τῶν φθόγγων, θεωρουμένων κατὰ τὸ ὅξυ καὶ κατὰ τὸ βαρὺ μετὰ τῶν ἀπ' ἀλλήλων διαστημάτων (ποσόν), τῆς ἀπαγγελίας τῶν φθόγγων μετὰ τῆς καταμετρήσεως τοῦ χρόνου, δι' οὗ διεξάγεται ἡ ῥυθμικὴ (ποιόν), τῆς δυνάμεως τῶν σημείων, δι' ὧν γράφεται τὸ μέλος, καὶ τῶν διαφορῶν τροπῶν (ἦχος) τοῦ μέλους. Πρακτικὴ δὲ εἶναι ἡ γνῶσις τῆς διατάξεως τῆς ὕλης, ἥτοι τῆς μελοποιίας, ἡ τοῦ ποιεῖν ἴδια μέλη, καὶ τῆς ῥυθμοποιίας, ἡ τοῦ ποιεῖν ῥυθμούς. Τὴν Μουσικὴν ἔτι διαιροῦσιν εἰς φυσικὴν καὶ μιμητικὴν· καὶ «ἡ μὲν φυσικὴ προσδιορίζεται εἰς μόνον τὴν φύσιν τῶν φθόγγων, καὶ δὲν ἀποβλέπει εἰς τὰ νοήματα, οὔτε προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἐντύπωσιν οὐδεμίαν· ὅμως δίδει αἰσθήματα μᾶλλον, ἢ ἥττον εὐάρεστα. Τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ Μουσικὴ τῆς ψαλμωδίας, ἡ γούρου τῶν ᾠσμάτων, τῶν ὕμνων, τῶν ᾠδῶν, καὶ ὁλων ἐκείνων, ὅσα δηλαδὴ δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ συνάψεις φθόγγων ἐμμελῶν, καὶ ἐν γένει πᾶσα Μουσικὴ μελωδική. Ἡ δὲ μιμητικὴ διὰ λυγισμάτων ζωνηῶν καὶ ἐντόνων, καὶ, διὰ τὰ εἶπω, ὁμιλούντων, ἐκτίθησιν ὅλα τὰ πάθη, ζωγραφίζει ὅλας τὰς εἰκότας, δίδει ὅλα τὰ ὑποκείμενα, διδάσκει ὅλην τὴν φύσιν διὰ τῶν σοφῶν αὐτῆς ἐκμιμήσεων, καὶ φέρει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου αἰσθήματα, ἅτινα δύνανται τὰ τὸν ταράττωσιν. Οἱ Εὐρωπαῖοι διαιροῦσι τὴν Μουσικὴν ἀπλοῦστα εἰς ἁρμονίαν καὶ μελωδίαν. Καὶ μελωδία μὲν λέγεται τὸ μέλος, ὅπερ ψάλλεται ὑπὸ ἐνὶς μόνου ἀνθρώπου· ἁρμονία δὲ, ὅπερ ψάλλεται ὑπὸ πολλῶν, ὅτινες δὲν κρα-

Τὸ δὲ ἱερὸν μέλος ὀνομάζεται ψαλμωδία, εἰς ἣν ὑπάγονται οἱ ὀκτὼ ἐκκλησιαστικοὶ ἦχοι.

§ 3. Φθόγγος δὲ εἶναι πτώσις (ἐβγαλμα) φωνῆς ἀνθρώπου, ἢ ὀργάνου ἐμμελῆς (α). Οἱ φθόγγοι παράγουσι μὲν τὸ μέλος συμπλεκόμενοι, τὸ παράγουσιν ἑμῶς, ἀφοῦ τροπολογηθῶσι κατὰ τὸ ποσὸν καὶ κατὰ τὸ ποιόν. Καὶ διὰ τοῦτο ταῦτά λέγονται συστατικὰ τοῦ μέλους.

Περὶ τοῦ ποσοῦ.

§ 4. Τὸ ποσὸν εἶναι σειρὰ φθόγγων, θεωρουμένη κατ' ἀνά-
 βασιν, κατάβασιν, καὶ ἰσότητα. Ἀνάβασις λέγεται, ὅταν τὸ
 μέλος ὀδεύῃ ἐπὶ τὸ ὀξύ, ὡς Πα Βου Γα Δι.
 Κατάβασις, ὅταν ὀδεύῃ ἐπὶ τὸ βαρὺ, ὡς Πα Νη
 Ζω Κε. καὶ ἰσότης, ὅταν δὲν ὀδεύῃ οὔτε ἐπὶ τὸ ὀξύ, οὔτε ἐπὶ
 τὸ βαρὺ, ἀλλὰ ἴσα, ὡς Πα Πα Πα.

ΣΗΜ. Α'. Ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς καὶ τῶν ὀργά-
 νων (β) πλὴν τῶν κρουστῶν, ἔχει δύο οὐσιώδεις ποιότητες τὴν

τοῦσι τὸ αὐτὸ ἴσον, ἀλλὰ ἄλλος μὲν βαρύτερον, ἄλλος δὲ
 ὀξύτερον, καὶ ἄλλος ἔτι ὀξύτερον. Ὁ δὲ ῥυθμὸς λογίζεται
 κατ' αὐτοὺς σχολή τις, περιωρισμένη εἰς τὸ ποιεῖν ἕνα κλά-
 δον τῆς Μουσικῆς μερικώτερον» (τὸ ἀνωτέρω θεωρητικόν,
 ἐν ᾧ καὶ ἄλλαι διαιρέσεις). Κατὰ δὲ τοὺς ὁμοφώνους καὶ
 ἑτεροφώνους, ἢ διαστηματικούς § 4. Σημ. Δ'. φθόγγους ἢ
 Μουσικὴ διαιρεῖται εἰς ὁμόφωνον καὶ εἰς διαστηματικὴν.
 Καὶ ἡ μὲν πρώτη μελωδεῖται διὰ μόνον τῶν κρουστῶν ὀρ-
 γάνων καὶ μόνον ἐρρύθμως, ἡ δὲ δευτέρα δι' ὅλων τῶν λοι-
 πῶν ὀργάνων ἐρρύθμως τε καὶ ἀρρύθμως.

(α) Οἱ φθόγγοι διαίσιονται εἰς ἐμμελεῖς καὶ πεζούς· καὶ
 ἐμμελεῖς μὲν φθόγγοι λέγονται ἐκεῖνοι, δι' ὧν ψάλλομεν,
 πεζοὶ δὲ ἐκεῖνοι, δι' ὧν διαλεγόμεθα, ἢ ῥητορεύομεν.

(β) Ἐκ τῶν ὀργάνων ἄλλα μὲν εἶναι ἐμπνευστὰ, ὡς αὐ-

ὀξύτητα, ἥτις ἀναφύεται ἐκ τοῦ ἄνω μέρους τοῦ λάρυγγος, καὶ τὴν βαρύτητα, ἥτις ἀναφύεται ἐκ τοῦ κάτω. Ἐκατέρα τούτων, ὅσον ἀπομακρύνεται τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῆς σημείου, τόσον συγχρόνως καὶ βαθμηδὸν ἢ μὲν μία μειοῦται, ἢ δὲ ἑτέρα αὐξάνει. Καὶ ἡ μὲν βαρύτης, ἐλαττουμένη βαθμηδὸν, ἀμείβεται εἰς τὴν ὀξύτητα, ἢ δὲ ὀξύτης εἰς τὴν βαρύτητα.

ΣΗΜ. Β'. Ἐκαστος βαθμὸς εἶναι καὶ εἰς φθόγγος, ὅστις ἄλλου μὲν φθόγγου εἶναι ὀξύτερος, ἄλλου δὲ βαρύτερος κατὰ τὴν θέσιν, ἣν ὥς πρὸς αὐτοὺς κατέχει. Καὶ κατωτέρου τοῦ μὲν εἶναι ὀξύτερος, ἐπειδὴ εἶναι πλησιέστερος εἰς τὸ ἀρχικὸν τῆς ὀξύτητος σημεῖον, καὶ ἀπώτερος εἰς τὸ ἀρχικὸν τῆς βαρύτητος, ἢ ἐκεῖνος· ἀνωτέρου τοῦ δὲ εἶναι βαρύτερος διὰ τὸν ἀνωτέρω, ἀλλ' ἀντίστροφον, λόγον. π. χ. ὁ Δι εἶναι ὀξύτερος μὲν τοῦ Γα, βαρύτερος δὲ τοῦ Κε.

ΣΗΜ. Γ'. Ἐκαστος φθόγγος, ὥς βαθμὸς, εἶναι ἀμετάθετος τῆς θέσεώς του· διότι, ἐὰν ὑποτεθῇ, ὅτι ἀνέβη, ἢ κατέβη τῆς θέσεώς του, τότε ἀπέχει τῶν ἀρχικῶν σημείων κατὰ διάφορον ἀπόστασιν, ἢ τὴν ὁποίαν εἶχεν, ἐπομένως εἶναι ὀξύτερος, ἢ βαρύτερος, ἢ πρότερον, ἢ γουν ὅχι πλέον ὁ αὐτός, ὅστις διὰ νὰ ᾔῃναι πρέπει νὰ μένῃ ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ, ἥτοι ἕκαστος φθόγγος εἶναι ἀμετάθετος τῆς θέσεώς του.

ΣΗΜ. Δ'. Ἡ σειρὰ λοιπὸν κατ' ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν

λὸς, ὕδραυλος, πλαγίαιος, φώτιγξ, σύριγξ, σάλπιξ, κἀϊδα· ἄλλα ἐντατὰ, ὡς λύρα, κιθάρα, κιννύρα, σπάδιξ, πανδουρίς, φόρμιγξ, πίκτις, σαμβίκη, λεκίς, τρίγωνον, κανόνιον, σαντοῦρ, κλαβεσέν· ἄλλα δὲ κρουστὰ, ὡς τύμπαρον καὶ ἄλλα, ἅτινα δὲν διακρίνουσιν ὀξύτητα καὶ βαρύτητα. Ἡ πανδουρίς (ταμποῦρ) θεωρεῖται ἢ καταλληλοτέρα πρὸς διδασκαλίαν· διότι ἐκ' αὐτῆς φαίνονται σαφέστερα οἱ τόνοι καὶ τὰ ἡμέτογα.

εἶναι σειρά φθόγγων, ἔχόντων ποιότητα διάφορον, καὶ διὰ τοῦτο ποιούντων μεταξύ των διάκρισιν διαστήματος· ἡ δὲ κατ' ἰσότητα εἶναι σειρά φθόγγων, ἔχόντων τὴν αὐτὴν ποιότητα, καὶ διὰ τοῦτο διάκρισιν διαστήματος μὴ ποιούντων διότι ὅλοι οἱ τῆς ἰσότητος φθόγγοι ἀπέχουσι τῶν ἀρχικῶν σημείων ἰσάκεις. Ὅθεν οἱ μὲν τῆς πρώτης περιστάσεως φθόγγοι δύνανται νὰ λέγωνται διαστηματικοί, οἱ δὲ τῆς δευτέρας τῆς ὁμοφωνίας

ΣΗΜ. Ε'. Ἡ σειρά λοιπὸν τῶν φθόγγων ὀρίζεται καὶ οὕτως. Ἀνάβασις εἶναι σειρά φθόγγων βαρυτέρων, διαδεχομένων ὀξυτέρους. Κατάβασις δὲ εἶναι ὀξυτέρων, διαδεχομένων βαρυτέρους. Ἡ δὲ ἰσότης δὲν εἶναι, εἰμὴ ἐπανάληψις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου.

§ 5. Ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις γίνονται διχῶς κατὰ συνέχειαν καὶ καθ' ὑπερβάσιν. Καὶ συνέχεια μὲν εἶναι ἀλλήλου χία φθόγγων ἄμεσος, ἥτοι ἕκαστος φθόγγος νὰ ᾔῃ πρῶτος προκύπτων τοῦ προσεχοῦς αὐτοῦ. Ὑπερβάσις δὲ εἶναι ἀλλήλου χία φθόγγων ἑμμεσος, δηλαδή ἕκαστος φθόγγος νὰ φέρεται ἀπ' εὐθείας πρὸς ἄλλους μὴ προσεχεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπέχοντας διαφορίας.

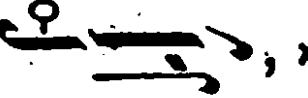
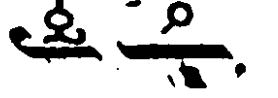
§ 6. Κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς συνεχείας ἡ σειρά τῶν φθόγγων, συγκεκλιμένη ἐκ προσεχῶν φθόγγων, διέκταμένων ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὸ μικρότατον διάστημα τὸ τεταρτημόριον, εἶναι πυκνή, ἐπερὶ οὗτος ἀδύνατος νὰ παράγῃ μέλος ζωηρὸν, ἀλλὰ ἀρτυρὸν, καὶ διὰ τοῦτο ἀσυντελές. Κατὰ δὲ τὴν ἔννοιαν τῆς ὑπερβάσεως ἡ σειρά, ἔχουσα τοὺς φθόγγους ἡραιωμένους, παράγει μέλος ζωηρὸν καὶ εὐδιάκριτον, ἑπομένως λυσιτελές καὶ εὐχρηστον.

Περὶ συνδυασμοῦ τῶν φθόγγων καὶ περὶ συμφωνιῶν.

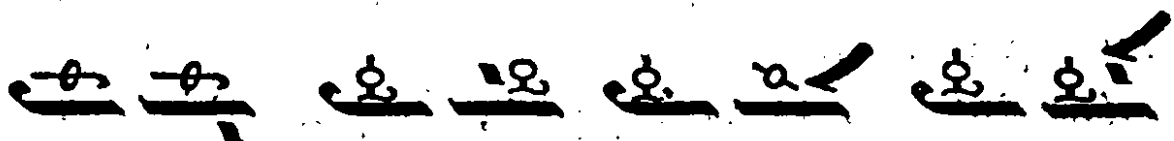
§ 7. Δύο καθ' ὑπερβάσιν μὲν φθόγγοι, συγχρόνως μαλωδούμενοι, λέγονται, ὅτι συνδυάζονται. Συνδυαζόμενοι λοιπὸν δύο

φθόγγοι, συμβαίνει νὰ ἦναι κατὰ τὴν ποιότητα ἢ ὁμόφωνοι, ὡς οἱ τῆς ἰσότητος φθόγγοι, χωρὶς δηλαδὴ νὰ διαφέρῃ ἑκά-
τερος τῶν συνδυαζομένων οὔτε ὡς ὀξύτερος, οὔτε ὡς βαρύτε-
ρος, ἢ ἑτερόφωνοι = διαστηματικοί, οἵτινες διαφέρουσι καὶ
κατὰ τὴν βαρύτητα καὶ κατὰ τὴν ὀξύτητα ἀπ' ἀλλήλων § 4.
σημ. Δ'. Οἱ ἑτερόφωνοι ὑποδιαίρουνται εἰς συμφώνους μὲν,
ὅταν ἀκούωνται ἡνωμένοι τρόπον τινὰ καὶ κεκραμένοι,

ὡς , εἰς διαφώνους, ὅταν ἀκούωνται
καθαρῶς διακεκριμένοι ἄνευ τινὸς ἐνώσεως, ἢ κρήσεως,

ὡς , καὶ εἰς παρχφώνους, ὅταν ἀκούωνται μέσον
συμφώνου καὶ διαφώνου, ὡς . Ἀσύμφωνοι δὲ λέ-
γονται οἱ πλὴν ἑνὸς συμφώνου πάσης κλίμακος φθόγγοι (α).

§ 8. Οἱ ἑτερόφωνοι συμφωνικῶς, διαφωνικῶς καὶ παρα-
φωνικῶς συνδυάζονται κατὰ διαφόρους διαστάσεις. Ἐκ δὲ τῶν
διαφόρων τὴν διάστασιν συμφωνικῶν συνδυασμῶν, τῶν δυνα-
ναμένων νὰ προκύψωσιν, ἔχομεν τὰς ἐξῆς τέσσαρας συμφω-
νίας, τὴν διὰ τριῶν (χορδῶν), διαστάσεως μορίων εἴκοσι, τὴν
διὰ τεσσάρων, μορίων 28, τὴν διὰ πέντε, μορίων 40, καὶ τὴν
δι' ὀκτῶ, ἢ διαπασῶν, μορίων ἐξήκοντα ὀκτῶ.

ἢ διὰ τριῶν ἢ διὰ τεσσάρων ἢ διὰ πέντε ἢ δι' ὀκτῶ.

§ 9. Ἐκ τούτων δὲ ἡ δι' ὀκτῶ, ἢ διαπασῶν, εἶναι συμφωνία
ἐντελεστάτη καὶ ἡδυτάτη. Ἡ διὰ πέντε εἶναι κατὰ δεύτερον

(α) "Ὅλων τῶν συνδυασμῶν αἰτία εἶναι αὕτη ἡ φύσις,
καὶ οὐχὶ ἡ θέλησις· διότι οὐδεὶς δύναται νὰ ποιήσῃ συνδυα-
σμὸν τινὰ συμφωνίας, διαφωνίας, ἢ παραφωνίας κατ' ἀπό-
στασιν διάφορον, ἢ κατὰ τὴν ἐκ τῆς φύσεως ὠρισμένην.

βαθμὸν ἀρεστή. Ἡ δὲ διὰ τεσσάρων ἔχει τὸν ἑσχατον βαθμὸν τῆς ἀρεσκείας. Ἡ δὲ διὰ τριῶν εἶναι ἀρεστή μᾶλλον τῆς τριφωνίας. Σημειωτέον δὲ ὅτι εἶναι καὶ ἄλλαι συμφωνίαι ἐλαχίστης ἀρεσκείας, ὡς κατωτέρω.

§ 10. Ὅλων τῶν συμφωνιῶν αἱ ἄκρῃ φθόγγοι ἔχουσι λόγον μεταξύτων, ὡς ἐφεξῆς.

1 ; 2 = 12 : 24 διπλάσιον ἢ διαπασῶν (συμφωνία)

2 : 3 = 16 : 24 ἡμιόλιον ἢ διὰ πέντε

3 : 4 = 18 : 24 ἐπίτριτον ἢ διὰ τεσσάρων

4 : 5 = 20 : 25 ἐπιτέταρ. ἢ διὰ τριῶν

3 : 8 = 9 : 24 διπλασιε- ἢ διὰ πασῶν ἅμα καὶ διὰ τεσ.
πιδίμοιρον.

2 : 3 = 8 : 24 τριπλάσιον ἢ διαπασῶν καὶ διὰ πέντε

1 : 4 = 6 : 24 τετραπλάσ. ἢ δισδιαπασῶν (α).

Περὶ συστημάτων.

§ 11. Κατὰ συνέχειαν δὲ τὴν σειρὰν τῶν φθόγγων, καθ'

(α) Οἱ Εὐρωπαῖοι ἔχουσι συμφωνίας τὰς ἀκολουθούς ἑπτά, ἐκάστη τῶν ὁποίων προσδιορίζεται ἐκ τῶν παλμῶν, οὗς δύο χορδαί, ἴσης περιφερερείας καὶ τάσεως, ἀνίσουν δὲ μήκους, συγχρόνως κρουόμεναι, ἐκπέμπουσιν. Ἐκπέμπουσι δὲ τοὺς παλμοὺς ἐν λόγῳ ἀντιστρόφῳ τοῦ μήκους αὐτῶν.

Μῆκος παλμοῖ

2 : 1 1 : 2

διαπαπῶν

6 : 5 5 : 6

τρίτη ἐλάσσων

5 : 4 4 : 5

τρίτη μείζων

4 : 3 3 : 4

διὰ τεσσάρων

3 : 2 2 : 3

διὰ πέντε

8 : 5 5 : 8

ἕκτη ἐλάσσων

5 : 3 3 : 5

ἕκτη μείζων

δσν ἑπαρκεῖ φωνὴ ἀνθρωπίνη, δυνάμεθα νὰ διερχώμεθα ἐκ τοῦ ἑνὸς αὐτῆς ἄκρου τοῦ ὀξέος, ἢ τοῦ βαρέος πρὸς τὸ ἕτερον διακεκριμένως, ἐὰν ᾧσι προσδιωρισμένα τὰ καθ' ἑκαστα αὐτῆς. Διὰ τοῦτο διήρεσαν αὐτὴν κατὰ τινα αὐτῆς σημεῖα (τοὺς συμφώνους φθόγγους) εἰς τμήματα, προσδιορίζαντες αὐτὰ, καὶ ὀνομάσαντες συστήματα.

§ 42. Τὸ σύστημα εἶναι σειρά φθόγγων ἑτεροφώνων § 7. πλειοτέρων τοῦ ἑνὸς, περατουμένη εἰς συμφώνους, καὶ ἔχουσα κλίμακας, φθόγγους καὶ διαστήματα ὠρισμένα. Κατὰ τὰς τέσσαρας δὲ συμφωνίας ἔχομεν καὶ συστήματα τέσσαρα (α), τὰ ὁποῖα ἔλαβον ὀνόματα κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν φθόγγων, τῶν συνιστώντων αὐτά. Καὶ τὸ μὲν συνιστάμενον ἐκ φθόγγων τριῶν ὀνομάζεται τρίχορδον, τὸ ἐκ τεσσάρων, τετράχορδον, τὸ ἐκ πέντε, πεντάχορδον, καὶ τὸ ἐξ ὀκτῶ ὀκτάχορδον καὶ διὰ πασῶν (β), ὡς

(α) Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐμπεριεχομένων διαστημάτων ὀνομάζονται αὐτὰ καὶ οὕτω. Τὸ τρίχορδον, ἐμπεριέχον δύο διαστήματα, λέγεται διφωρία. Τὸ τετράχορδον, ἐμπεριέχον τρία, τριφωρία. Τὸ πεντάχορδον τέσσαρα, τετραφωρία. Καὶ τὸ ὀκτάχορδον ἑπτὰ, ἑπταφωρία. Τὰ πρῶτα ὀνόματα ἐκλαμβάνονται διὰ τὰ σημαίνωσι τοὺς φθόγγους κατὰ τὴν ποσότητα, τὰ δὲ δεύτερα κατὰ τὴν ποιότητα.

(β) Τὰ συστήματα εἶναι αὐταὶ αἱ συμφωνίαι μετὰ φθόγγων ἐμμέσων· διὰ τοῦτο ὁμωνύμως ἀμφοτέρα ἔχουσιν τὰς αὐτὰς διαστάσεις. Ἡ διὰ τριῶν (συμφωνία) καὶ τὸ τρίχορδον (σύστημα) ἔχουσι τὴν αὐτὴν διάστασιν, ἥτοι ἀρὰ εἰκοσι μάρια ἑκαστον. Ἡ διὰ τεσσάρων καὶ τὸ τετράχορδον ἀρὰ εἰκοσι ὀκτὼ καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως. Διὰ τοῦτο δύνανται νὰ λέγωνται συναλλήλως αἱ μὲν συμφωνίαι συστήματα ἄμμεσα· τὰ δὲ συστήματα συμφωνίαι ἔμμεσα. Σημειωτέον δὲ, ὅτι οἱ Μουσικοὶ Ἕλληες συμφωνίας εἶχον τρεῖς, τὴν διὰ τεσσά-

Τρίχορδον	Νη	Πα	Βου						
	Θ		Θ						
Τετράχορδον	Νη	Πα	Βου	Γα					
	Ω			Ω					
Πεντάχορδον	Νη	Πα	Βου	Γα	Δι				
	Ω				Α				
Οκτάχορδον	Νη	Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Νη	Ω
	Ω								

§ 13. Ἐκαστον σύστημα, τροπολογούμενον κατὰ τὰ διαστήματα διὰ τῆς κινήσεως τῶν ἑμμέσων αὐτοῦ, (τῶν συμφώνων μενόντων ἀκινήτων) πολλαπλασιάζεται εἰς πολλὰς σειράς, ὀνομαζομένας κλίμακας. Εἶναι δὲ ἡ κλίμαξ σειρά φθόγγων, ἥτις περιέχουσα, ὅσα καὶ τὸ σύστημα, ἔχει ἴδιον τὸ νὰ ἔχη ἐν γένει ἢ ἐν μέρει ἴδια διαστήματα, ἢ ἰδίαν τάξιν αὐτῶν.

§ 14. Πρωτότυπον δὲ πάντων τῶν συστημάτων θεωρεῖται τὸ πεντάχορδον, καθὼς τελειότερον § 34 σχόλ., οὗτινος τὴν ἀπὸ συμφώνου εἰς σύμφωνον διάστασιν διαιροῦσιν εἰς τεσσαράκοντα μέρη, ἢ μόρια, ὥς

διὰ τῆς ὁποίας αἱ διαστάσεις τῶν λοιπῶν συστημάτων μετρούμεναι, εἶναι τοῦ μὲν τριχορδου τὰ $\frac{20}{40}$, τοῦ τετραχορδου τὰ $\frac{30}{40}$, καὶ τοῦ ὀκταχορδου τὰ $\frac{60}{40} = 1 \frac{20}{40}$.

Περὶ διαστημάτων.

§ 15. Τὸ μεταξὺ δύο φθόγγων ἑτεροφώνων μέρος ὀνομάζεται διάστημα. Οἱ δύο ἑτεροφῶνοι λέγονται ἄκρα τοῦ διαστήματος. Ἡ χρῆσις τῶν διαστημάτων προήλθεν ἐκ τοῦ ὅτι

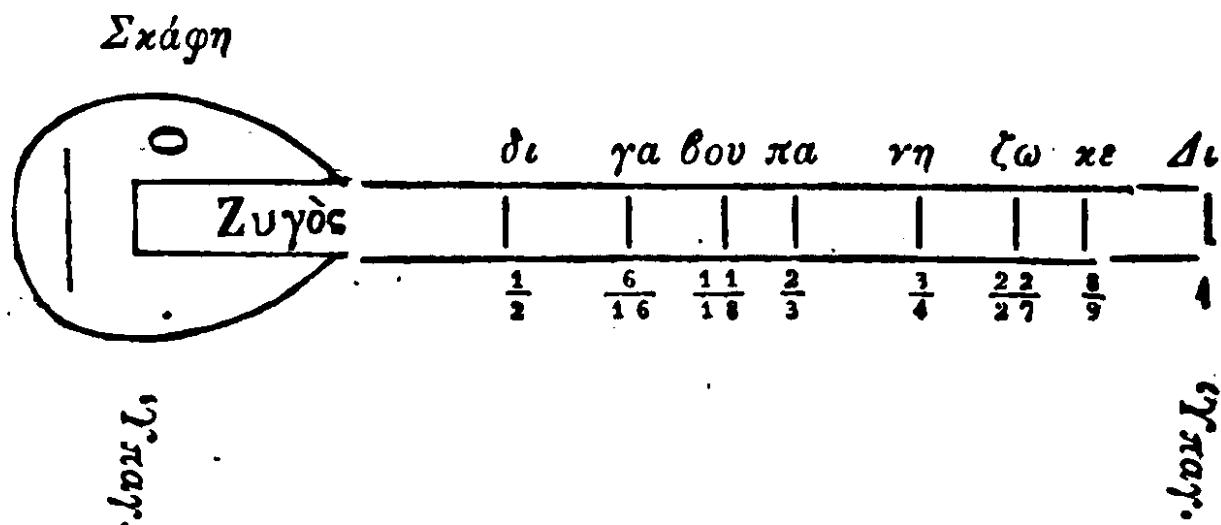
ρων, τὴν διὰ πέντε, καὶ τὴν δι' ὀκτώ· καὶ συστήματα ὁμοίως τρία, τὸ ὀκτάχορδον, τὸ πεντάχορδον καὶ τὸ τετράχορδον. Δὲν εἶχον λοιπὸν τὴν διὰ τριῶν συμφωνίαν, καὶ τὸ τρίχορδον σύστημα.

τὸ αὐτὸ διάστημα προσδιορίζει καὶ τὴν αὐτὴν πάντοτε φθόγγον μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε ποιότητος. Ὅθεν ὁσάκις χρειάζομεθα ἓνα ὁποιονδήποτε φθόγγον, διεγείρομεν αὐτὸν μετὰ τῆς αὐτοῦ ποιότητος, ἀπαγγέλλοντες τον διὰ τοῦ καταλλήλου εἰς τὸ νὰ τὸν διεγείρῃ διαστήματος. Ὅθεν συνάγομεν, ὅτι τὰ ὅμοια, ἢ διάφορα διαστήματα διεγείρουσι καὶ ὁμοίας, ἢ ἀνομοίους πτώτητας.

§ 16. Τὰ διαστήματα εἶναι πέντε, καὶ ὀνομάζονται μείζων, ἐλάσσων, ἐλάχιστος, τεταρτημόριον καὶ τριημιτόνιον. Ἐξ αὐτῶν τὰ δύο τελευταῖα παρήχθησαν ἐκ τῶν τριῶν πρώτων δι' ὑφέσεως καὶ διέσεως § 83. σχαλ. ἔχει δὲ μῆκος τῆς πενταχόρου διαστάσεως ὁ μὲν μείζων τὰ $\frac{13}{8}$, ὁ ἐλάσσων τὰ $\frac{9}{8}$, ὁ ἐλάχιστος τὰ $\frac{7}{8}$, τὸ τεταρτημόριον τὰ $\frac{4}{3}$, καὶ τὸ τριημιτόνιον τὰ $\frac{5}{4}$. Ὡς μέρη δὲ τοῦ μείζονος θεωρούμενα τὰ λοιπὰ διαστήματα εἶναι ὁ μὲν ἐλάσσων τὰ $\frac{9}{13}$, ὁ ἐλάχιστος τὰ $\frac{7}{13}$, τὸ τεταρτημόριον τὰ $\frac{3}{13}$ καὶ τὸ τριημιτόνιον τὰ $\frac{2}{13}$. Ὁ μείζων, ὁ ἐλάσσων καὶ ὁ ἐλάχιστος λέγονται τόνοι. Καταχρηστικῶς δὲ λέγονται καὶ τὸ τεταρτημόριον καὶ τὸ τριημιτόνιον (α).

(α) Οἱ Μουσικοὶ Ἕλληνας θεωροῦσι τόνους τὸν μείζονα καὶ τὸν ἐλλάσσονα, τὸν δὲ ἐλάχιστον λέγουσι λείμμα (λείψανον) οὕτω τοὺς θεωροῦσι καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι, ἀλλὰ τὸν ἐλάχιστον ὀνομάζουσιν ἡμίτονον. Διὰ τοῦτο ἐν τῷ πενταχόρῳ συστήματι καθ' ἡμᾶς μὲν ἐμπεριέχονται τόναι ἀπὸ κατὰ δὲ τοὺς Ἕλληνας καὶ Εὐρωπαίους πέντε, λείμματα δὲ, ἢ ἡμίτονα δύο.

§ 17. Αἱ ποιότητες εἰς τὰ ἄκρα τῶν τόνων, καθὼς καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῆς φωνῆς, εἶναι δύο ἡ ὀξύτης καὶ ἡ βαρύτης § 4. σημ. Α'. τὰ δὲ ἄκρα τῶν πέντε τόνων εἶναι δέκα, ἀνα-

Ἐπὶ τῶν ἐντατῶν ὀργάνων § 4. σχολ. προσδιορίζονται οἱ τόνοι κατὰ τὴν ἐξῆς διαίρεσιν. Δύο ὑπαγωγίων ὀργάνου τινός (ἰδὲ τὸ ἀνωτέρω διάγραμμα), αἰρόντων ὑλὰν χορδὴν, εἰς τὸ κατὰ τὴν σκάφην μέρος σημειώσουσι τὸ O , εἰς δὲ τὸ κατὰ τὸν ζυγὸν σημειώσουσι τὸ Δi . Ἐπειτα διέλε το $\Delta i O$ διάστημα εἰς ἑννέα μέρη, καὶ, ποιήσας δεσμὸν (μπερδὲ) ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἀπὸ τοῦ Δi , γράψουσι τὸν $Κε$. Ἐπειτα διέλε το $Κε O$ εἰς δώδεκα, καὶ, ποιήσας δεσμὸν, γράψουσι τὸν $Ζω$. Ἐπειτα διέλε το $\Delta i O$ εἰς τέσσαρα, καὶ, ποιήσας δεσμὸν, γράψουσι τὸν $ρη$. Πάλιν διέλε το $ρη O$ εἰς ἑννέα, καὶ, ποιήσας δεσμὸν, γράψουσι τὸν $πα$. Διέλε το $πα O$ εἰς 12, καὶ, ποιήσας δεσμὸν, γράψουσι τὸν $Βου$. Διέλε το $\Delta i O$ εἰς δύο, καὶ, ποιήσας δεσμὸν, γράψουσι τὸν $δι$. Διελὼν τέλος τὸ $δι \Delta i$ εἰς ὀκτὼ, γράψουσι τὸν $Γα$. Καὶ οὕτως ἔχεις τοὺς τόνους τοῦ διαπασῶν. Ἐὰν δὲ θέλῃς τοὺς τόνους τοῦ πενταχόρδου, ἔχεις αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ διαπασῶν ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ Δi μέχρι τοῦ ὑψηλοῦ $πα$. Τοῦ δὲ δισδιαπασῶν οἱ τόνοι δεσμοῦνται ἐπὶ τοῦ ὀργάνου, ἀπολειπομένου τοῦ ἡμίσεος μέρους ἐκάστου τόνου τοῦ διαπασῶν. Ὁ τόνος $\Delta i Κε$ τοῦ δισδιαπασῶν εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ $\Delta i Κε$ τοῦ διαπασῶν, καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως.

πληροῦσιν ὁμῶς καὶ τὰ δέκα κατὰ δύο τρόπους, α) διαιρού-
μενα εἰς πέντε βαθμοὺς ἑκατέρω. Καὶ τῆς μὲν βαρύτητος οἱ
βαθμοὶ εἶναι εἰς τὰ ἄνω ἄκρα τοῦ τεταρτημορίου καὶ τοῦ ἐλα-

Οἱ λόγοι, οἵτινες ἔχουσι τὰ διάφορα μῆκη τῶν τόνων πρὸς
τὴν ὀλὴν χορδὴν, ἐκφράζονται ὡς ἑφεξῆς.

$\begin{matrix} 4 & \frac{8}{9} & \frac{22}{27} & \frac{3}{4} & \frac{2}{3} & \frac{11}{18} & \frac{9}{16} & \frac{1}{2} \\ \Delta\iota & Κε & Ζω & Νη & Πα & Βου & Γα & \Delta\iota \end{matrix} \left\{ \begin{array}{l} \text{τὸ ἡμέτερον διαπασ.} \end{array} \right.$

$\begin{matrix} 4 & \frac{8}{9} & \frac{4}{5} & \frac{3}{4} & \frac{2}{3} & \frac{3}{5} & \frac{3}{16} & \frac{1}{2} \\ \text{οντ} & ρε & μι & φα & σολ & λα & σι & \text{οντ} \end{matrix} \left\{ \begin{array}{l} \text{τὸ τῶν Εὐρωπαίων.} \end{array} \right.$

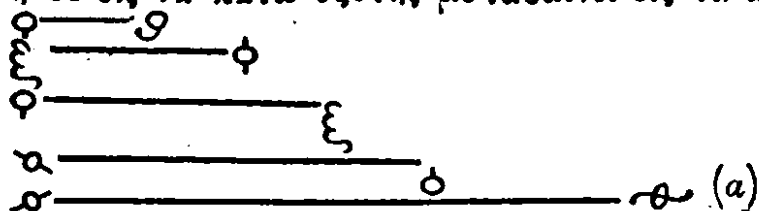
$\begin{matrix} 9216 & 8192 & 7776 & 6912 & 6144 & 5832 & 5184 & 4608 \\ Κε & Ζω & Νη & Πα & Βου & Γα & \Delta\iota & Κε \end{matrix} \left\{ \begin{array}{l} \text{τὸ τῶν Ἑλλήνων.} \end{array} \right.$

Ἀνωτέρω βλέπομεν, ὅτι τὸ Κε ὁ διάστημα διηρέθη εἰς 12
μέρη, παρακατιὸν δὲ ὁ Ζω σημειώσεται διὰ τοῦ ἐξῆς κλά-
σματος $\frac{22}{27}$, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται διὰ τροπῆς τῆς διὰ τὸν Δι
μονάδος εἰς τὸν παρονομαστήν 27, δι' ἀναγωγῆς δὲ τοῦ
διὰ τὸν Κε $\frac{8}{9}$ κλάσματος εἰς τὸ $\frac{24}{27}$, καὶ δι' ἀναλογίας τού-
των μετὰ τοῦ $\frac{11}{18}$, ὡς $\frac{27}{27} : \frac{24}{27} :: \frac{11}{18} : x = \frac{22}{27}$.

Κατὰ τὴν διαίρεσιν τοῦ μὲν μείζονος τόνου εἰς 12 μόρια,
τοῦ ἐλάσσονος εἰς ἑννέα καὶ τοῦ ἐλαχίστου εἰς ἑπτὰ, εὐρί-
σκομεν αὐτοὺς ἀναλόγους μετὰ τῆς ἐτέρας διαιρέσεως ὡς ἑφε-
ξῆς: τὸ μὲν 12 εὐρίσκομεν ἀνάλογον μετὰ τοῦ $\frac{1}{9}$, τὸ 9 μετὰ
τοῦ $\frac{1}{12}$ καὶ τὸ 7 μετὰ τοῦ $\frac{7}{108}$ ὡς $(9 : 12 :: \frac{1}{12} : x = \frac{1}{9})$
 $(12 : 9 :: \frac{1}{9} : x = \frac{1}{12})$ $(12 : 7 :: \frac{1}{9} : x = \frac{7}{108})$, καὶ ἀν-
τιστρόφως $(\frac{1}{12} : \frac{1}{9} :: 9 : x = 12)$ $(\frac{1}{9} : \frac{1}{12} :: 9 : x = 12)$
 $(\frac{1}{9} :: \frac{7}{108} : 12 : x = 7)$.

Δύο συνεχῶν κλασμάτων τὰ μῆκη ἔχομεν ἀνάλογα πρὸς
ἄλληλα εὐκρινῶς, ἀνάγοντες αὐτὰ εἰς τὸν αὐτὸν παρονο-
μαστήν, καὶ ἀπαλείφοντες ἔπειτα τοῦτιν ὡς $1 : \frac{8}{9} = \frac{9}{9} : \frac{8}{9}$
 $= 9 : 8$. $\frac{8}{9} : \frac{22}{27} = \frac{24}{27} : \frac{22}{27} = 24 : 22 = 12 : 11$. $\frac{22}{27} : \frac{3}{4}$
 $= 88 : 81$. Τὰ λοιπὰ ἐπαραλαμβάνονται πάλιν τὰ αὐτά·

ἐκ τοῦ προσεχοῦς αὐτοῦ (ἔστω δὲ οὗτος σύμφωνος), ἐνῶ εἰς ἀπόστασιν τοῦ τέταρτημορίου καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἡ μὲν βαρύτης εὐρίσκεται εἰς τὰ ἄνω ἅκρα των, ἡ δὲ ὀξύτης εἰς τὰ κάτω, εἰς ἀπόστασιν τοῦ ἐλάσσονος, τοῦ μείζονος καὶ τοῦ τριημιτονίου, ἡ εἰς τὰ ἄνω ἅκρα βαρύτης μεταβαίνει εἰς τὰ κάτω ἡ δὲ εἰς τὰ κάτω ὀξύτης μεταβαίνει εἰς τὰ ἄνω

§ 18. Ὁ μείζων, ὁ ἐλάσσων καὶ ὁ ἐλάχιστος διὰ τὸ μέτριον μήκος των εἶναι εὐπρόφερτοι, καὶ διὰ τοῦτο ἔχουσι ποιότητας εἰς τὰ

θερ ἐκ τῶν ἐντατῶν ὀργάνων· διότι εἰς αὐτὰ οἱ δεσμοὶ κινουῦνται. Ὅτι δὲ φθόγγος δὲν κινεῖται, ἀποδιδύεται πρῶτον, ὅτι οἱ φθόγγοι κατέχουσι θέσιν ἀσάλευτον § 4. Σημ. Γ'. Δεύτερον δὲ, ὅτι οἱ δεσμοί, ἀφοῦ κινήσῃ, δὲν ἔχουσι πλέον τὴν ὁποῖαν εἶχον ποιότητα, τὴν ὁποῖαν ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν, ἐὰν ἦσαν ἐκεῖνοι. Ἐν τῷ ἐξῆς παραδείγματι Πα Βου Γα λέγομεν, ὅτι ὁ Βου κατέβη τῆς τοριαίας του θέσεως § 81, ἐν δὲ τῷ ἐξῆς Πα Βου Γα λέγομεν, ὅτι ἀνέβη· οὔτε κατέβη ὁμῶς, οὔτε ἀνέβη, ἀλλ' ἔγειρεν ἀντικατάστασις, ἥτοι σιωπηθέρτος τοῦ κατὰ τὸν ἐλάσσονα τόνον ἐκφωνημένου Βου, ἐξεφωνήθη ἄλλος Βου κατὰ τὴν ὕψειν, καὶ ἄλλος κατὰ τὴν θέσιν. Χρῶμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν ὑποθετικὴν ταύτην κίνησιν εὐκολίας χάριν.

(α) Τὸ τέταρτημόριον καὶ ὁ ἐλάχιστος ἔχουσι τὴν ὀξύτητα εἰς τὰ κάτω ἅκρα, τὴν δὲ βαρύτητα εἰς τὰ ἄνω, ἐναντίον τοῦ ἐλάσσονος, τοῦ μείζονος καὶ τοῦ τριημιτονίου, καθὼς καὶ αὐτῆς τῆς ὁλῆς φωνῆς § 4. Σημ. Α'. ἐχόντων τὴν ὀξύτητα ἐν τοῖς ἄνω ἅκροις, τὴν δὲ βαρύτητα ἐν τοῖς κάτω,

ἄκρα των καθαρῶς διακεκριμένας. Καὶ ὁ μὲν μείζων τὰς ἔχει ζωηρὰς καὶ εὐκόλους νὰ συγκιρνῶνται μετὰ τῶν ποιότητων τῶν ἄλλων τόνων. Κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο ὃ ἔχει ποιότητα βαρυτέραν μὲν τῆς τοῦ $\Phi = \Theta$ (αἰαανες), οὔσης λαμπρῆς τάτης, ὀξυτέραν δὲ τῆς τοῦ ϕ (αααες), οὔσης βομβώδους, καὶ διὰ τοῦτο λέγεται μέση (αγια) § 78.

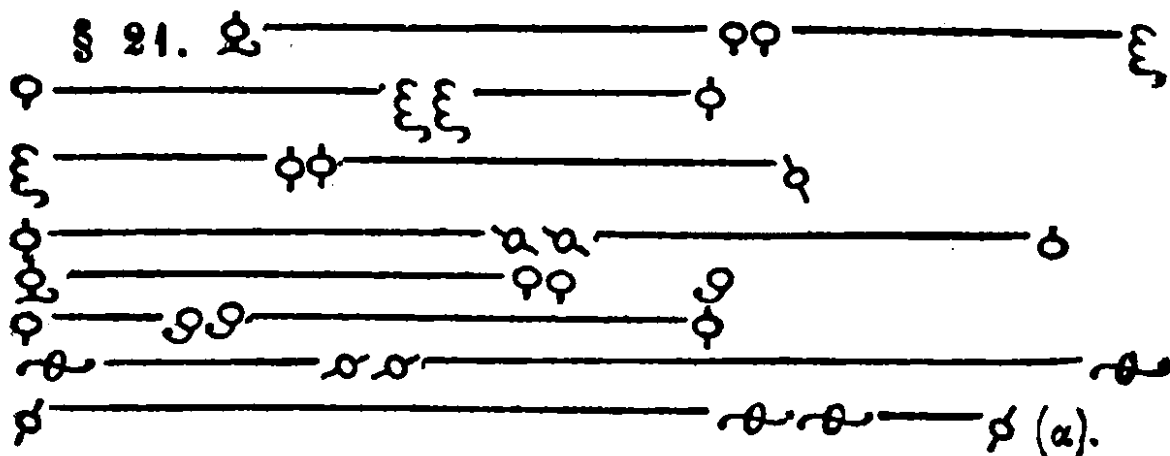
§ 19. Ὁ ἐλάσσων ἐν μὲν τῷ ἄνω ἄκρῳ αὐτοῦ ἔχει ποιότητα ἡδεῖαν (μελιηδῆ) ξ (αεααες), ἐν δὲ τῷ κάτω, λιγυρὰν τὴν $\Phi = \Theta$ (ααααες). Ὁ ἐλάχιστος ἐν τῷ κάτω ἄκρῳ ἔχει διατονικῶς μὲν ὁμοίαν τῇ τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ ἐλάσσονος ξ (αεααες), χρωματικῶς δὲ ἔχει χαρίεσσαν καὶ ἱλαρὰν μὲν κατὰ τὸ θ (αεααες), θελκτικὴν δὲ καὶ παθητικὴν κατὰ τὸ ϕ (αεααες), ἐν δὲ τῷ ἄνω ἄκρῳ ἔχει ποιότητα διατονικῶς μὲν κατὰ τὸ ϕ (αααα) σοβαρὰν καὶ βομβώδη χρωματικῶς δὲ κατὰ τὸ ἐξῆς σ (αεααα), προξενούσιν θυμὸν, φόβον καὶ τὰ τοιαῦτα.

§ 20. Τὸ τεταρτημόριον καὶ τὸ τριημιτόνιον διὰ τὸ μὴ μέτριον μῆκος αὐτῶν εἶναι δυσπρόφερα. Ἐχρῶσι δὲ τὰς συγγενεῖς αὐτῶν (α) ποιότητας ἀντεστραμμένως· συγγενεῖς μὲ αὐτὰς ποιότητες εἶναι καὶ αἱ τοῦ ἐλάχιστου χρωματικῶς, πρὸς τὰς ὁποίας, ὡς ζωηρὰς θεωρουμένας, εἶναι αἱ μὲν τοῦ τριημιτονίου ζωηρόταται, αἱ δὲ τοῦ τεταρτημορίου χαῦναι καὶ ἀμυδραί. (6)

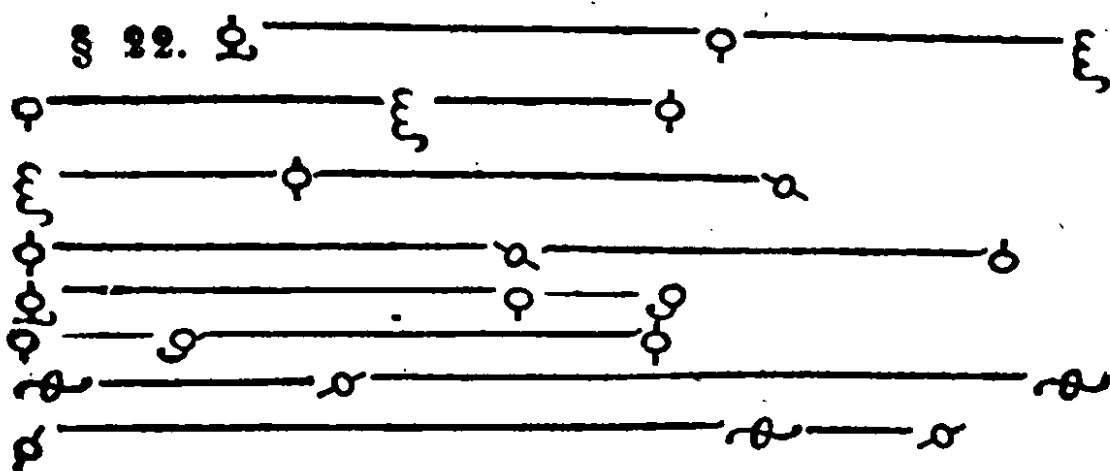
(α) Ὅξεῖα ποιότης μὲ ὀξεῖαν, καὶ βαρεῖα μὲ βαρεῖαν λέγονται συγγενεῖς.

(6) Ποιότης κοιροῦ τόνου, ὡς τοῦ μέλλοντος καὶ τοῦ ἐλάχιστου ἐν τοῖς διατονικοῖς καὶ χρωματικοῖς, καὶ τοῦ τεταρτημορίου ἐν τοῖς χρωματικοῖς καὶ ἐναρμονίοις μεταβάλλονται κατὰ τὸ ἥθος τῶν μετὰ τῶν ὁποίων ἐνώρονται διαφόρων τόνων.

Παράθεσις τῶν τόνων κατὰ συγγενεῖς ποιότητες.

Συνηρημένως.

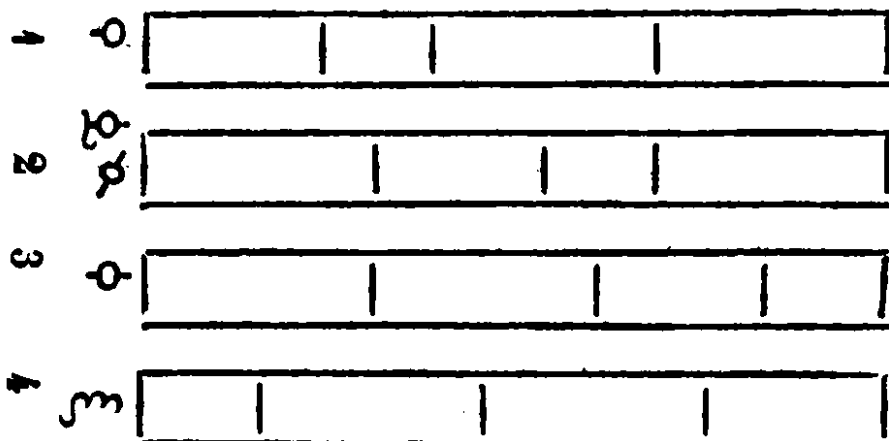

Σύστασις τοῦ πενταχόρδου συστήματος.

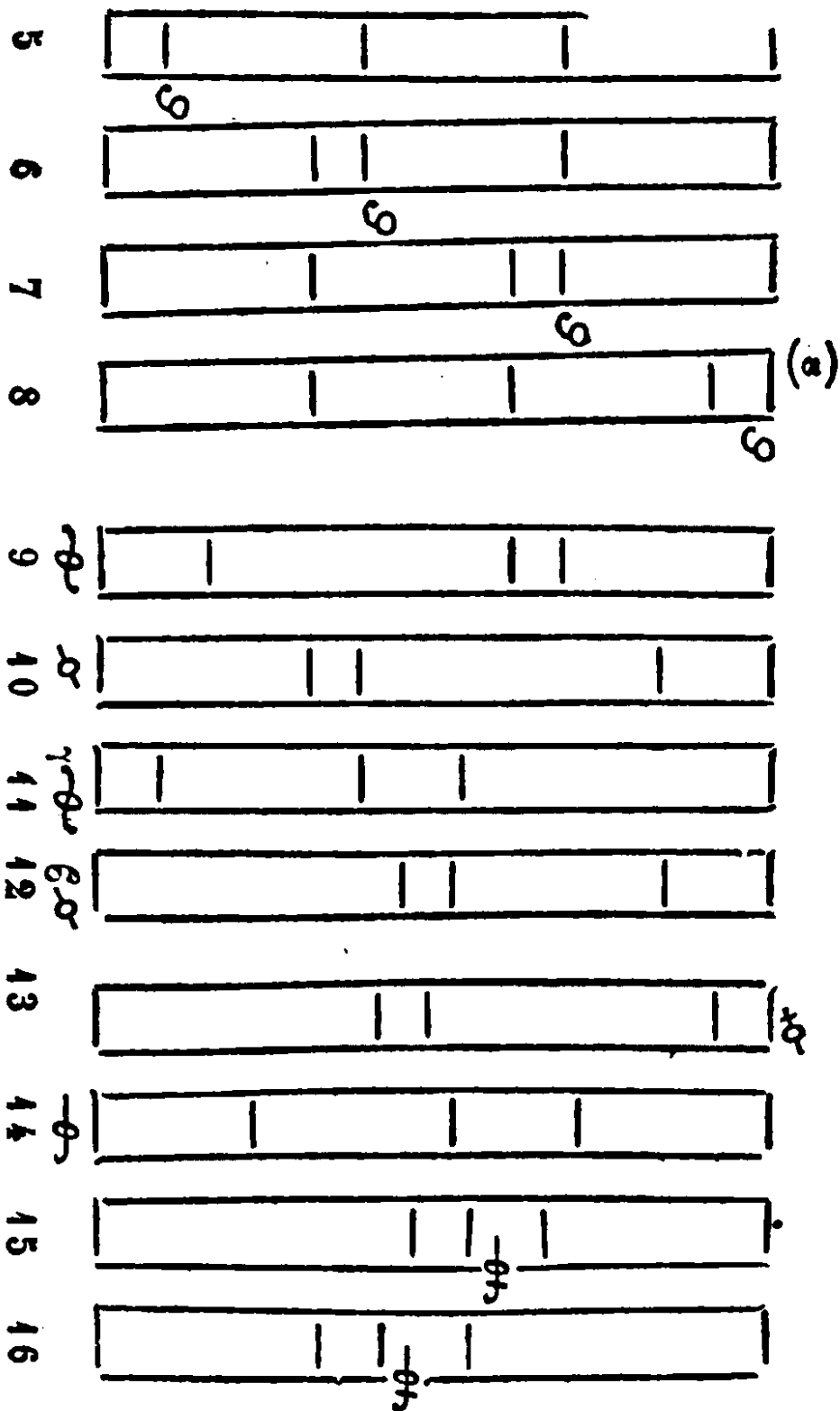
§ 23. Ὅταν λοιπὸν οἱ τρεῖς ἔμμεσοι § 13 φθόγγοι τοῦ πρωτοτύπου συστήματος, ἥτοι τοῦ πενταχόρδου κινηθῶσιν, ὥστε

(α) Τὰ αὐτὰ σημεῖα εἰς τόνους διαφόρους δὲν σημαίνουν τὴν αὐτὴν ποιότητα, ἀλλὰ συγγενῇ· διότι ἐκ διαφόρων διαστάσεων διεγείρονται καὶ ποιότητες διάφοροι § 15. Ὁ Πα διατονικῶς ἀπὸ μὲν τοῦ ἀνιόντος ἔχει ποιότητα αἰαα, ἀπὸ δὲ τοῦ κατιόντος αἰαααα § 78. καὶ οἱ λοιποὶ ὁμοίως. Αἱ ποιότητες ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν φθόγγων εἶναι δυσδιάκριτοι, ἐνδιάκριτοι δὲ εἶναι εἰς τὰς καταλήξεις· διότι ἐν ταῦθα ἀπομονώνονται.

τὰ τέσσαρα αὐτοῦ διαστήματα νὰ σχηματίζονται· κατὰ τοὺς πέντε τόνους, συνηρημένους ὡς ἀνωτέρω, τότε προκύπτουσιν αἱ ἐξῆς πεντάχορδοι κλίμακες, ἐκάστη τῶν ὁποίων συνίσταται ἐκ πέντε φθόγγων, ἐκ δύο εἰς τὰ ἄκρα συμφώνων καὶ τριῶν ἐμμέσων, περιχλειόντων τόνους ἐκείνους τῶν πέντε, τοὺς ἀπαρτίζοντας μόρια τεσσαράκοντα (α).

(α) Κατὰ τὸ τεταρτημόριον διάστημα, τὸ μικρότατον πάντων, ἦτον δυνατόν μεταξὺ τῶν δύο συμφώνων τοῦ πενταχορδου νὰ εἰσχωρῶσιν, ἥτοι νὰ ἐκφωνῶνται φθόγγοι δεκατρεῖς, οἵτινες ἤθελον συνιστᾶ τὴν κατὰ φύσιν συνεχὴ κλίμακα. Ἀλλ', ὡς εἶδομεν § 6, ἤθελον παράγει μέλος ἀμυδρόν. Χάριν λοιπὸν ζωηρότητος παρεδέχθη νὰ ἐκφωνῶνται ἐξ αὐτῶν μόνον τρεῖς, οἱ δὲ λοιποὶ δέκα νὰ σιωπῶνται. Οἱ τρεῖς δὲ οὗτοι ἂν καὶ διὰ τῆς κινήσεώς των μεταξὺ τῶν συμφώνων σχηματίζουσι διάφορα τὸ μῆκος διαστήματα (κατ' ἴσας διαστάσεις τὰ διαστήματα εἶναι ἄχρηστα· διότι τότε, ἡ δξύτης καὶ ἡ βαρύτης, διαδεχόμεναι ἀλλήλας ἀνευ τροποποιήσεων εἰς διαφόρους βαθμοὺς § 17· ἥτοι ποικίλας ποιότητος, παράγουσι μέλος μονότονον), ὅμως ὡς παρὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Εὐρωπαίων τὰ αὐτῶν, οὕτω καὶ παρ' ἡμῶν παρεδέχθησαν τὰ ἀνωτέρω πέντε διαστήματα, ἢ τόνοι. Οὕτω λοιπὸν οἱ φθόγγοι καὶ τὰ διαστήματα, ἐπιτετηδευμένα, συνιστῶσι τὴν ἐκ συνθήκης συνεχὴ πεντάχορδον κλίμακα.

(α) Ἐκ τῶν ἐναρμονίων πενταχόρδων, εἰς ἡμῶν ἐξαιρεθῇ τὸ τεταρτημόριον διάστημα, οἱ λοιποὶ τρεῖς μένοντες τόνοι ἀπαρτίζουσι μόρια τριάκοντα ἑπτὰ, οἷς, διανεμόμενοι αὐτὰ, λαμβάνουσιν ἕκαστος ἀνὰ δώδεκα μόρια. Τὸ δὲ πλεονάζον μόριον μεταβιβάζεται εἰς τὸν ὑπὸ τὸν τεταρτημόριον μείζονα τόνον, ὅστις τότε ἔχει μόρια δεκατρία, καὶ ὀνομάζεται μείζων τοῦ μείζονος. Διάκρισις δὲ ἐνός μορίου δὲν γίνεται.

§ 25. Πᾶσαι αὗται αἱ πεντάχορδοι δύνανται νὰ θεωρηθῶσι παραγόμεναι ἐκ μιᾶς, τῆς ὁποίας οἱ ἔμμεσοι φθόγγοι, κινηθέντες, παρήγαγον τὰς λοιπὰς. Ποία δὲ ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ θεωρηθῇ πρωτότυπος εἶναι ἀδύνατον· διότι ὁποιανδήποτε θεωρήσωμεν τοιαύτην, τῆς ὁποίας οἱ ἔμμεσοι, κινηθέντες, παρήγαγον ἄλλην, παρομοίως δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν πρωτότυπον καὶ ἐκείνην, τῆς ὁποίας οἱ ἔμμεσοι, κινηθέντες, παρήγαγον αὐτήν. Δίδομεν λοιπὸν τὸ πρωτεῖον ἐν τῇ πρώτῃ πενταχόρδῳ κατὰ προτίμησιν. Ἡ παραγωγή δὲ αὕτη λέγεται ἡ κατὰ κίνησιν τῶν ἐμμέσων, καὶ εἶναι γενικὴ· διότι ἀφορᾷ ὅλας τὰς πενταχόρδους.

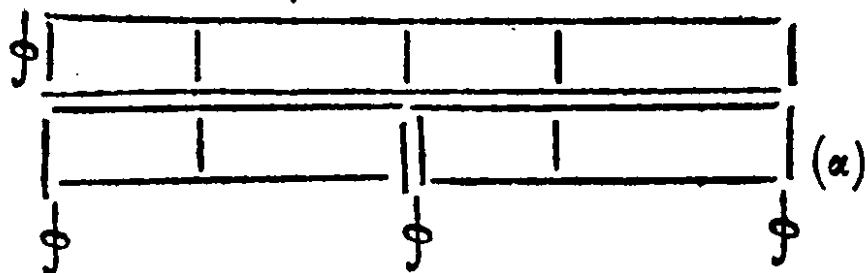
§ 26. Αἱ ἔχουσαι τοὺς αὐτοὺς τόνους πεντάχορδοι, αἵτινες λέγονται ὁμοειδεῖς, εἶναι τεταγμέναι κατὰ τοὺς χαρακτηριστικούς τόνους § 84. Ὅθεν ἡ ἔχουσα τὸν χαρακτηριστικὸν πεντάχορδος πρῶτον, δεύτερον, τρίτον καὶ τέταρτον, ἔχει καὶ τὴν πρώτην, δευτέραν, τρίτην καὶ τετάρτην τάξιν. Ἐκ τῶν διατονικῶν δὲ πρώτη εἶναι ἡ ἔχουσα τὸν ἐλάσσονα, ἐκ τῶν χρωματικῶν ἡ ἔχουσα τὸν ἐλάχιστον, καὶ ἐκ τῶν ἐναρμονίων ἡ ἔχουσα τὸν τεταρτημόριον. Ἡ παραγωγή αὕτη λέγεται ἡ κατὰ μετάθεσιν τοῦ χαρακτηριστικοῦ, καὶ εἶναι εἰδική· διότι περιλαμβάνει μέρος μόνον πενταχόρδων (α).

Περὶ τοῦ τριχόρδου συστήματος.

§ 27. Ἡ ὅλη διάστασις τοῦ πενταχόρδου συστήματος σύγκειται ἐκ μορίων εἴκοσι § 8—14. Ἐπειδὴ δὲ τῆς 14^{ης} πενταχόρδου, κατὰ τὸ μέσον χωρισθείσης, ἑκάτερον αὐτῆς μέ-

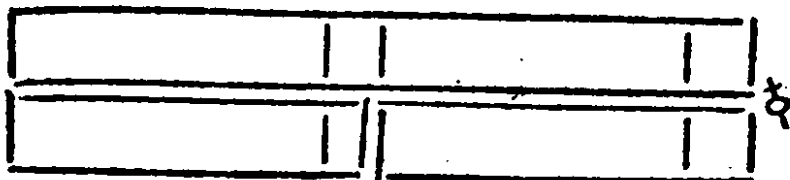
(α) Ἐκάστης πενταχόρδου αἱ δύο πρὸς τὰ ἄκρα γραμμίσκαι σημαίνουσι τοὺς συμφῶνους, μὴ κινουμένους. Αἱ ἐν τῷ μέσῳ τρεῖς, μὴ προσκεκολλημέναι, σημαίνουσι τοὺς τρεῖς ἐμμέσους φθόγγους, κινουμένους.

ρος, ὡς συγκείμενον ἐξ ἐλαχίστου καὶ μείζονος τόνων, εἶναι μορίων εἴκοσι. Τὸ ἐξ εἴκοσι μορίων τοῦτο μέρος εἶναι τὸ τρίχορδον σύστημα ὡς

ΣΗΜ. Ἡ διφωνία, ἐπαναλαμβανομένη πολλάκις, παράγει μέλος, ἐπαναλαμβανόμενον ὁμαλῶς. Ὅθεν κατὰ τὸ ἐξῆς ἀξίωμα «ὅπου μέλος ἐπαναλαμβάνεται ὁμαλῶς, ἐκεῖ καὶ ἴσα μήκη τῶν ἐπαναλαμβανομένων μερῶν» πρέπει καὶ τὰ δύο τρίχορδα, τὰ συνιστῶντα τὴν ἐκ τεσσαράκοντα μορίων 14^η πεντάχορδον, νὰ ᾖναι ἰσομήκη, ἥτοι ἐξ εἴκοσι μορίων ἕκαστον, ὡς ὅν τὸ ἥμισυ τῆς 14^{ης} (ἐκ τῶν 20 μορίων τὰ μὲν ὀκτὼ = δύο τριτημορίων § 89 δίδονται τῷ ἐλαχίστῳ, τὰ δὲ 12 τῷ μείζονι τόνῳ) διότι, ἂν ᾖσαν ἄνισα, ἔπρεπε καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν διειρρόμενον μέλος νὰ ᾖτον ἀνώμαλον, κατὰ τὸ ἀντίστροφον τοῦ ἀξιώματος «ὅπου δὲ μέλος ἐπαναλαμβάνεται ἀνωμάλως, ἐκεῖ καὶ ἄνισα μήκη». Διὰ τοῦτο καὶ τὰ δύο τρίχορδα τῆς 14^{ης} διατονικῆς πενταχόρδου Βου Γα Δι Κε Ζω ἔχουσι τὰ μέλη των

(α) Καὶ ἡ 13^η πεντάχορδος διαιρεῖται εἰς δύο ἴσα μέρη, τὰ ὅποια εἶναι τρίχορδα, συγκείμενα ἕκαστον ἐκ δύο διαστημάτων, ἐκ τεταρτημορίου, μορίων τριῶν, καὶ τριημιτονίου μορίων δεκαεπτὰ, τὸ ὅλον μορίων εἴκοσι, τὸ ἥμισυ τῆς πενταχόρδου, ὡς

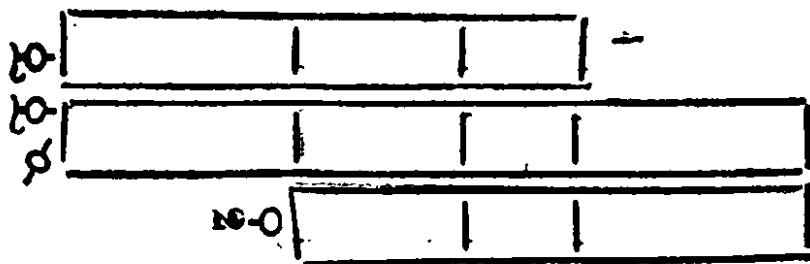

ἀνώμαλα· διότι ἔχουσι καὶ τὰ μήκη αὐτῶν ἄνισα. Τὸ πρῶτον τρίχορδον Βου Γα Δι εἶναι μορίων 19, τὸ δὲ δεύτερον Δι Κε Ζω μορίων 21. Καὶ διὰ τοῦτο αὐτὰ μὲν λέγονται ἑκμestra, τὰ δὲ τῆς ὁμαλῆς διφωνίας, ἢ τοῦ ἡσαλεις Βου Γα Δι, Βου Γα Δι, ἀνὰ 20 μόρια ἕκαστον, λέγονται σύμμετρα (α).

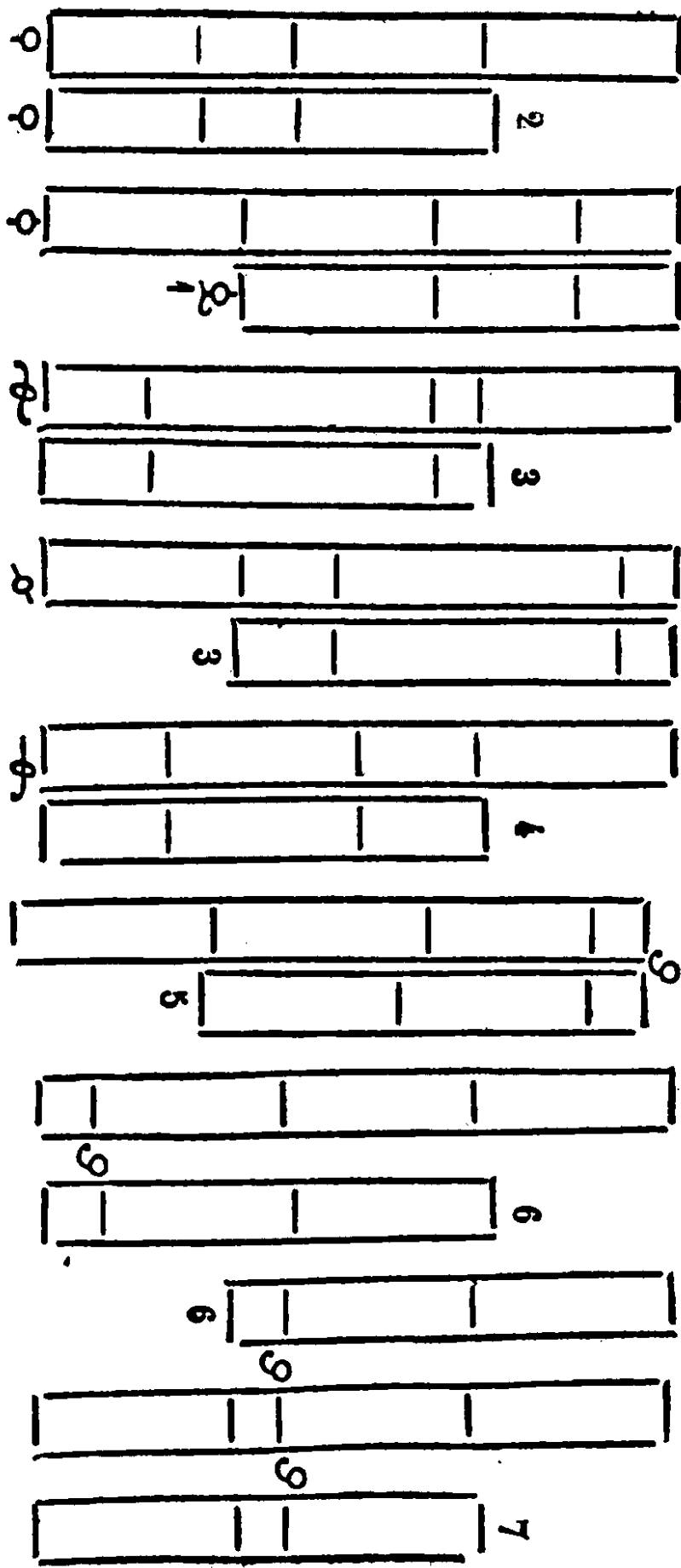
Περὶ τοῦ τετραχόρδου συστήματος.

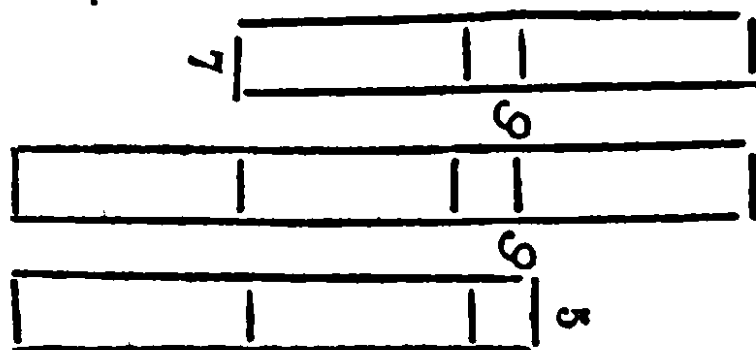
§ 28. Ἡ ὅλη διάστασις τοῦ τριχόρδου συστήματος σύγκειται ἐκ μορίων εἴκοσι ὀκτώ. Καὶ ἐπειδὴ, ἀποκοπέντος ἑνὸς τόνου τοῦ μείζονος ἐκ πενταχόρδου, ἐχούσης αὐτὸν, τὸ κατάλοιπον, συγκείμενον ἐκ τριῶν τόνων, μένει μορίων 28. Τὸ κατάλοιπον λοιπὸν τοῦτο εἶναι τὸ τετράχορδον σύστημα. Καὶ ὅταν μὲν ὁ μείζων ἀποκόπτηται ἐκ τῶν ἁκρῶν τῆς πενταχόρδου μερῶν, τότε ἡ παραγωγὴ λέγεται ὁμαλή· ὅταν δὲ ἐκ τῶν μέσων, λέγεται ἀνώμαλος.

Παραγωγὴ ὁμαλή.

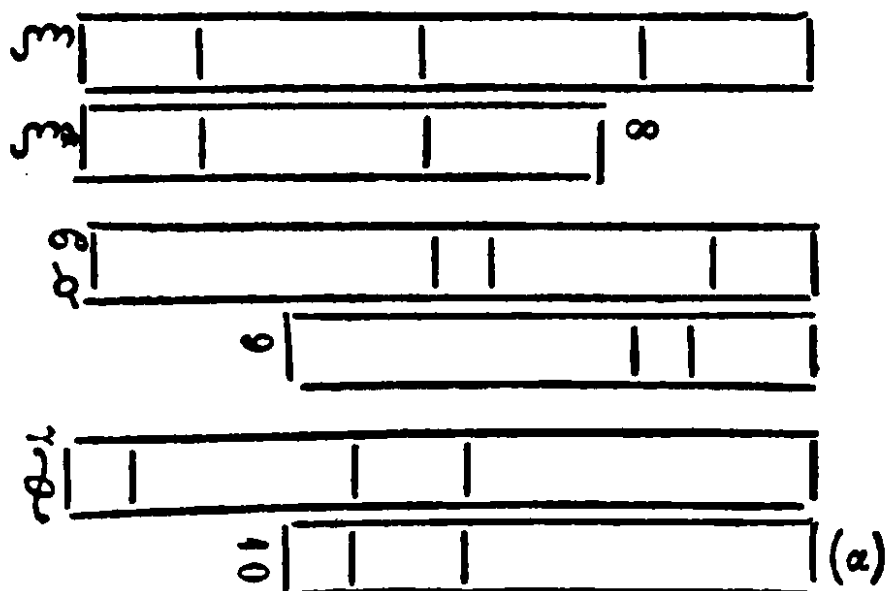

(α) Ἀνάγεται δὲ ἡ 4^η πεντάχορδος εἰς τὴν 1^{ην}, εἰὰν τὸ ἐν μόνιον τοῦ ἐξ 21 μορίου συνισταμένου Δι Κε Ζω τριχόρδου προστεθῇ εἰς τὸ ἐκ 19 μορίων Βου Γα Δι τριχόρδον, διὰ τὰ γείνη ἐξίσωσις. Ὀμοίως ἀνάγεται καὶ ἡ Β' πεντάχορδος, εἰὰν τὸ εἰς τὸ Νη Πα Βου (= Δι Κε Ζω) τριχόρδον, μορίων πλέον ἑνὸς 20, μόνιον προστεθῇ εἰς τὸ τριχόρδον Βου Γα Δι μορίων μαῖον ἑνὸς εἴκοσι.

Παραγωγή ἀνώματος.

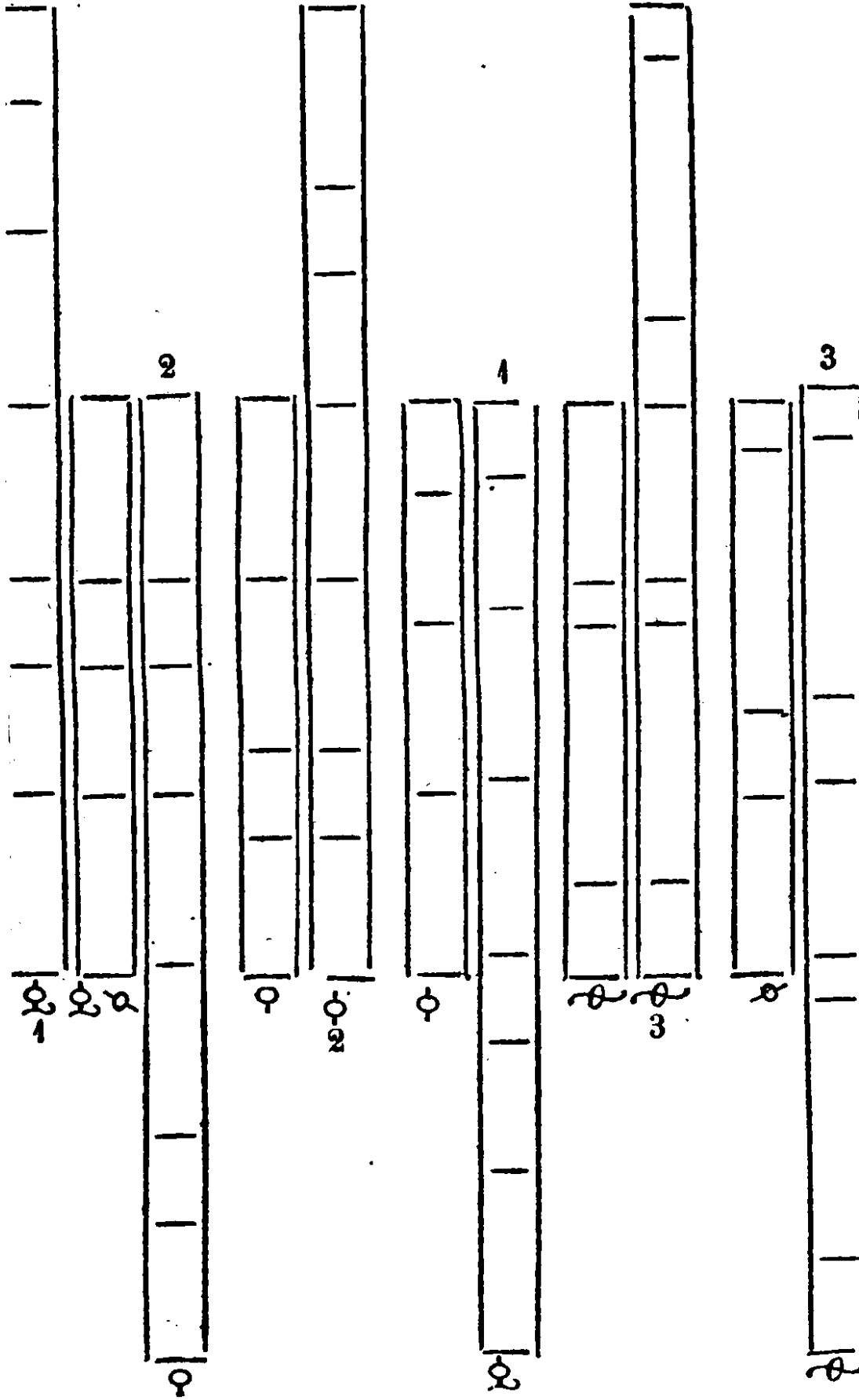
Περὶ τοῦ ὀκταχόρδου συστήματος.

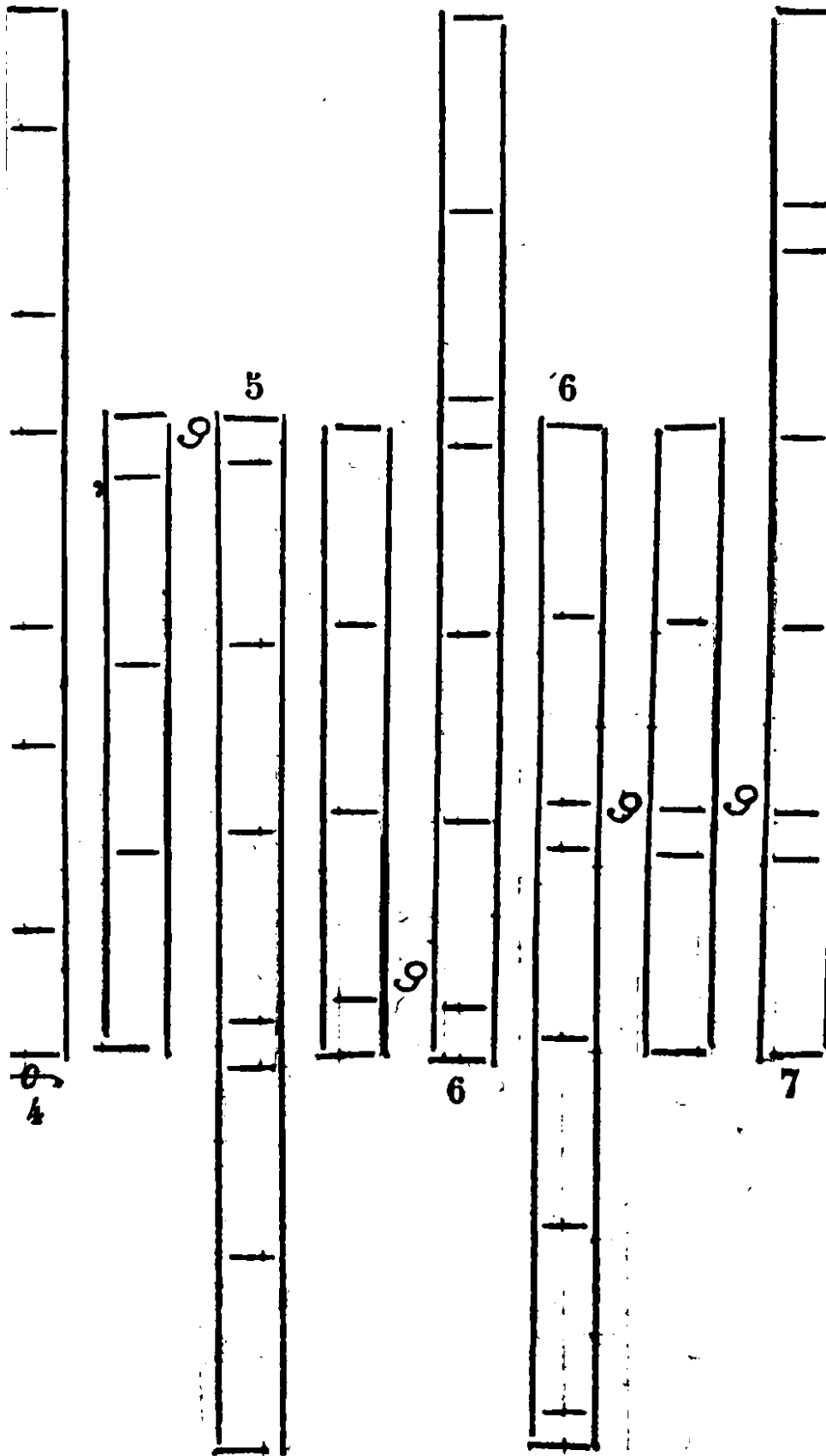
§ 29. Ἡ ὅλη διάστασις τοῦ ὀκταχόρδου συστήματος σύγ-

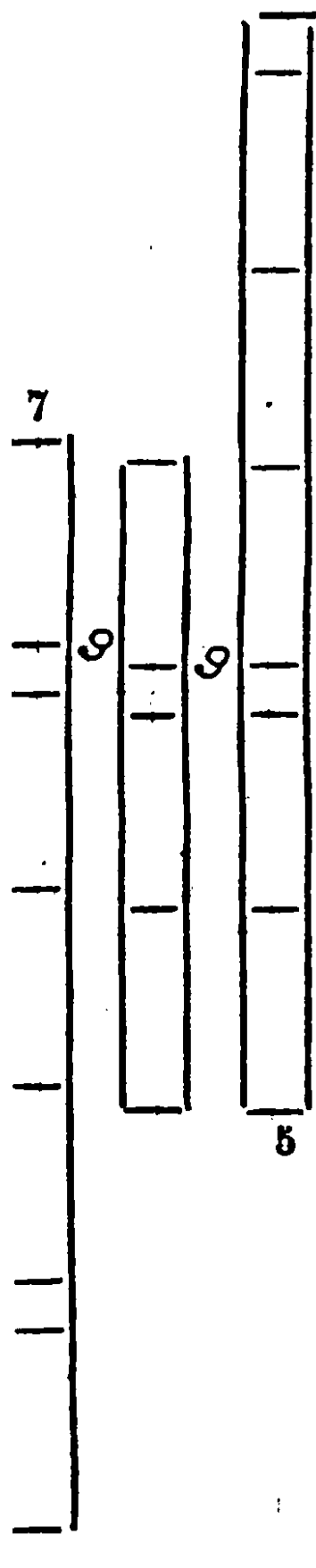
(α) Ἡ 2^α ἢ 6^η καὶ ἡ 7^η πεντάχορδοι παράγουσιν ἀνὰ δύο τετραχόρδους· διότι ἐκάστη ἔχει κατὰ τὰ ἄκρα αὐτῆς δύο μείζονας. Προσέτι ἡ 4^η ἢ 11^η καὶ ἡ 12^η ὁμαλῶς δὲν παράγουσι τετραχόρδους· διότι τετράχορδον ἐντὸς αὐτῶν δὲν περιέχουσιν Ἡ 13^η δὲν παράγει οὔτε τετράχορδον, οὔτε ὀκτάχορδον· διότι μείζονα δὲν ἔχει. Ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς, τεθειμένος ἐπὶ πολλῶν τετραχόρδων, σημαίνει, ὅτι αὐταὶ εἶναι αὐταί. Αἴτιον δὲ τούτων εἶναι ἡ σύμπτωσις τῶν αὐτῶν τόνων. Διὰ τοῦτο, ἀν καὶ φαίνωνται τετράχορδοι 16, διάφοροι ὅμως εἶναι δέκα.

κειται ἐκ μορίων 68, πᾶσα δὲ πεντάχορδος, συγκειμένη ἐκ τεσσάρων δια ν' ἀπαρτίση ὀκτάχορδον, χρειάζεται ἔτι μόρια 28, ἥτοι χρειάζεται πλὴν ἑνὸς μείζονος δευτέραν πεντάχορδον. Διὰ τοῦτο πᾶσα πεντάχορδος, ἐπαναλαμβανομένη πλὴν ἑνὸς μείζονος, παράγει ὀκτάχορδον κλίμακα ὁμαλῶς καὶ ἀνωμάλως § 28, ἥτοι παράγει τὸ ὀκτάχορδον σύστημα (α).

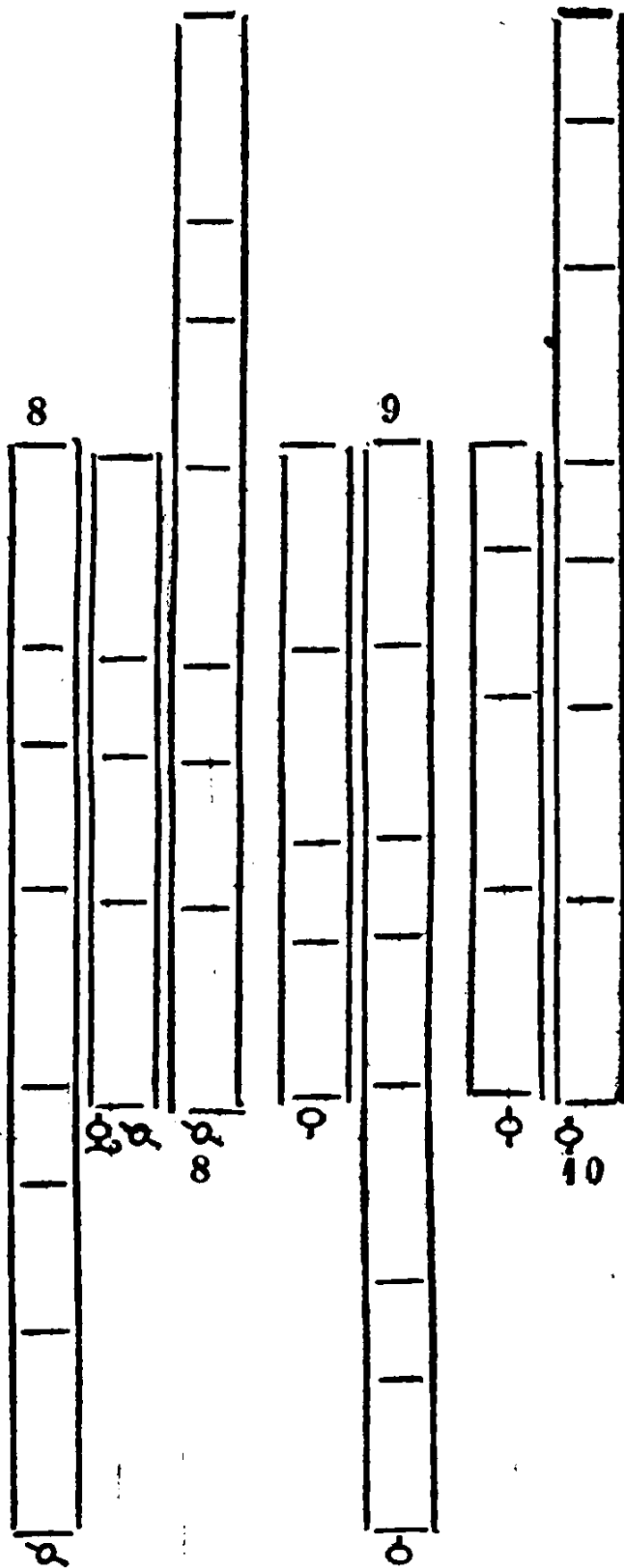
(α) Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἀποβάλλεται μείζων τόπος, συμβαίνει ἐπεῖται τῶν πενταχόρδων τὰ παράγωσιν ὀκταχόρδους, ὅσαι παράγουσι καὶ τετραχόρδους ὁμαλῶς καὶ ἀνωμάλως ἢ ἀνὰ μιαν, ἢ ἀνὰ δύο. Ὁμοίως αἱ ἔχουσιν τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν κλίμακες εἶναι αἱ αὐταὶ § 28. σχόλ.

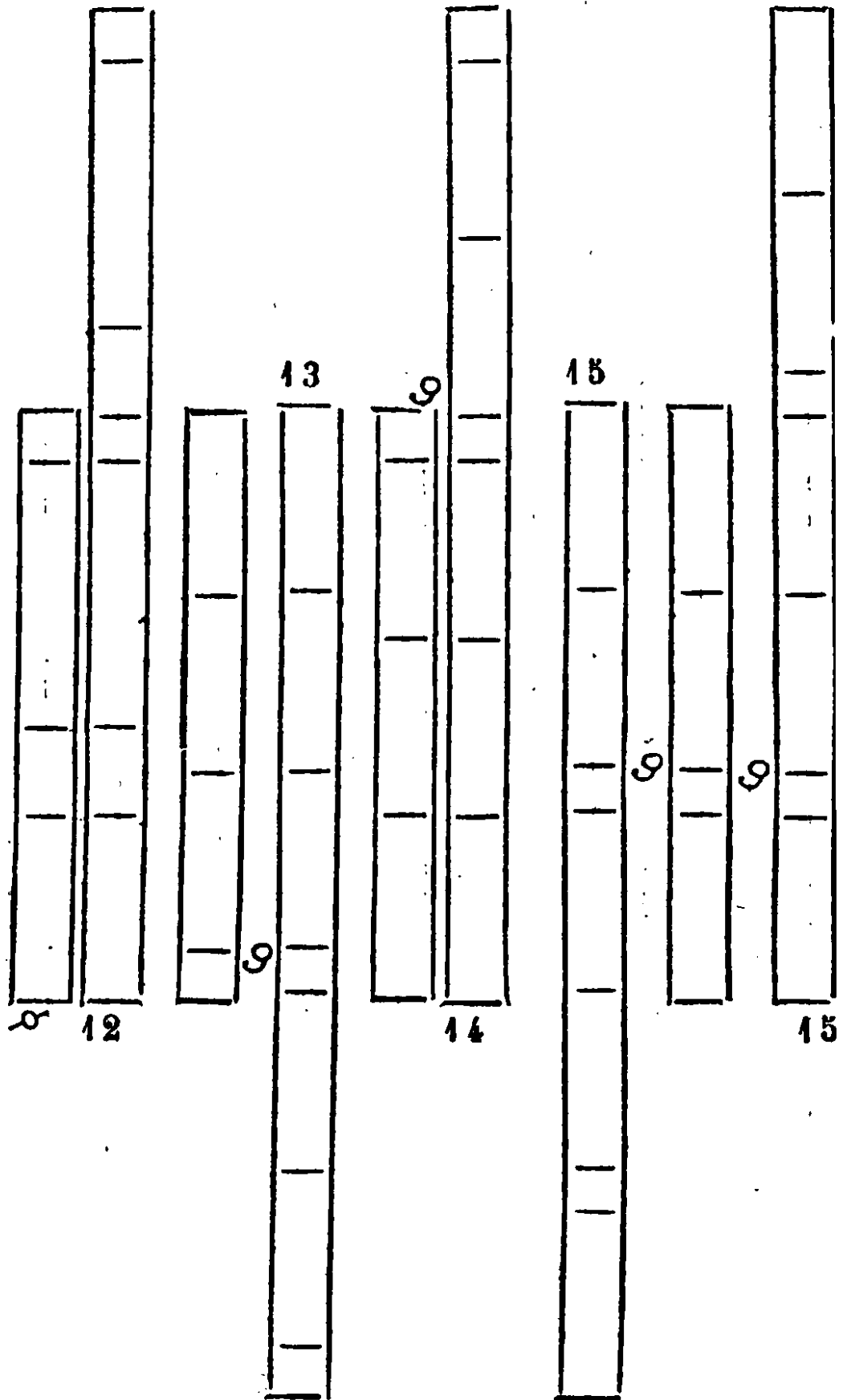

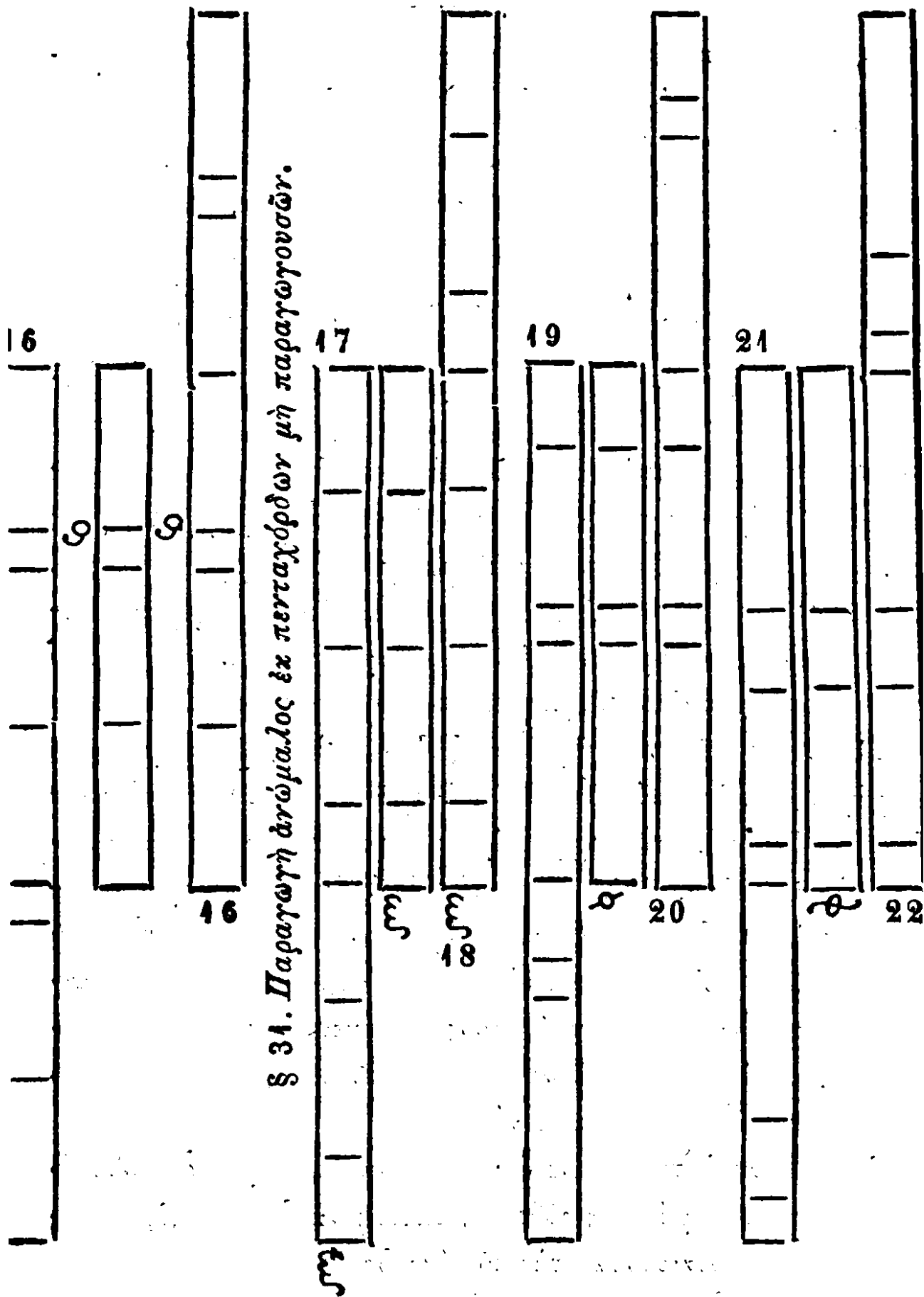

§ 90. παραγωγή ή μεταβολή αὐτῶν καὶ ἀλλοίωσις αὐτῶν περιηρόδων.

§ 31. Παραγωγή ανώμαλος εκ πενταχόρδων μη παραγωγουσών.

§ 32. Ἔχομεν λοιπὸν κλίμακας τριχόρδους, τετραχόρδους, πενταχόρδους, καὶ ὀκταχόρδους, καὶ διατονικῶς καὶ χρωματικῶς καὶ ἑναρμονίως, καὶ ὁμοειδῶς καὶ ἑτεροειδῶς. Ἔχομεν δὲ ἐξ ἑκάστου συστήματος τριγενῶς, (χρωματικῶς κυρίως κατὰ τὸ $\lambda\epsilon\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$) τόσας, ὅσα καὶ τὰ περικλειόμενα διαστήματα, Πενταχόρδους μὲν, περικλειούσας διαστήματα τέσσαρα, ἔχομεν $3 \times 4 = 12$, τετραχόρδους περικλειούσας τρία, $3 \times 3 = 9$. Καὶ ὀκταχόρδους, περικλειούσας ἑπτὰ, $3 \times 7 = 21$ (τοῦ τριχόρδου συστήματος διατονικῶς καὶ ἑναρμονίως κλίμακας συμμέτρους δὲν ἔχομεν, εἰμὴ χρωματικῶς § 27. σημ.) τῇ προσθέσει δὲ πρὸς ταῖς ἀνωτέρω ἐξ ἑκάστου συστήματος καὶ μιᾶς κλίμακος τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, μιᾶς δηλαδὴ τριχόρδου, μιᾶς τετραχόρδου, μιᾶς πενταχόρδου καὶ μιᾶς ὀκταχόρδου, ἔτι καὶ τῆς 13^{ης}, τῆς 15^{ης} καὶ τῆς 16^{ης} πενταχόρδων ἔχομεν κλίμακας ἀπλᾶς τεσσαράκοντα ἑννέα, καὶ μετὰ τῶν πέντε μικτῶν § 38 ἔχομεν τὸ ὅλον κλίμακας πεντήκοντα τέσσαρας.

ΣΗΜ. Ἐκ τῶν πενταχόρδων ἡ 15^η καὶ ἡ 16^η ὁμοειδεῖς παράγουσιν ἄλλας δύο. Ἡ 13^η καὶ 14^η παράγει δύο ἀνὰ μίαν ἑκάστη, ὅχι κατὰ τὰ περικλειόμενα τέσσαρα αὐτῶν διαστήματα, ὡς ἀνωτέρω, ἀλλὰ κατὰ τὰ δύο ἑκάστης διάφορα (διαστήματα). Αἱ ὑπὸ τὸν 27^{ον} παράγραφον καὶ σχόλιον αὐτοῦ δύο διάφοροι τρίχορδοι παράγουσιν ἄλλας δύο ἀνὰ μίαν ἑκάστη. Ἡ τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ τετράχορδος παράγει ἄλλας δύο, ἡ δὲ ὀκτάχορδος μίαν. Ὅλαι δὲ αἱ κατὰ μετάθεσιν § 26 αὗται παραγόμεναι κλίμακες εἶναι ἑννέα.

§ 33. Τὰς ὀκταχόρδους δυνάμεθα νὰ γράφωμεν διὰ δύο ποικωνδήποτε τὸ μέγεθος εὐθειῶν, ἔπειτα νὰ ἄγωμεν εἰς αὐτάς γραμμίσκην, διαιροῦσαν τὰς εὐθείας ὡς 40 : 28, ὅτε προκύπτει πεντάχορδος καὶ τετράχορδος, καὶ δευτέραν ἔτι, διαιροῦσαν τὴν πεντάχορδον ὡς 16 : 24 διὰ τὴν 1^{ην} καὶ 3^{ην} πενταχόρδους, καὶ ὡς 24 : 19 διὰ τὴν 2^{αν}, καὶ 4^{ην}, ὅτε προκύπτουσι τρίχορδα διατονικὰ ἑκμετρα, ὡς 20 : 20 δὲ διὰ τὴν

4^{ην}, ὅτε προκύπτουσι τρίχορδα χρωματικά σύμμετρα § 27. σημ. καὶ σχόλιον. Τὰς δὲ λοιπὰς γραμμίσκας πρὸς εὗρεσιν τῶν ἐναρμονίων καὶ λοιπῶν χρωματικῶν τριχόρδων καὶ τόνων αὐτῶν πῶς νὰ ἄγωμεν, ὀδηγοῦμεθα παρὰ τοῦ διδασκάλου (α).

§ 34. Ἐκθέτονται τινὲς ὀκτάχορδοι πρὸς παράδειγμα κατὰ τὰ εἰς ἅπερ ἀναλύονται συστήματα καὶ τόνους, δηλαδὴ κατὰ τρίχορδα, τετράχορδα, κατὰ τοῦτον, ἢ ἐκείνον τὸν τόνον, ὥς

ΣΗΜ. Ἐκ τοῦ πενταχόρδου λοιπὸν συστήματος παράγεται τὸ μὲν ὀκτάχορδον δι' ἐπαναλήψεως πλὴν μείζονος τόνου, τὸ τετράχορδον δι' ἀποκοπῆς τοῦ μείζονος, καὶ τὸ τρίχορδον δι' ἀποκοπῆς τοῦ ἡμίσεος μέρους (β). Ἡ σχέσις αὕτη τῶν συστημάτων πλὴν τοῦ τριχόρδου ὀφείλεται εἰς τὸν μείζονα τόνον.

§ 35. Ἐκ τῶν ὀκταχόρδων κλιμάκων ἡ μὲν 1^η εἶναι χρήσιμος ἐν τῷ λ Δ'. ἢ χῳ. Ἡ 2^α ἐν τῷ Α'. καὶ λ Α'. Ἡ 3^η ἐν τῷ λ Β'. Ἡ 4^η ἐν τῷ

(α) Τὸν μείζονα τόνον εὐρίσκομεν ἐν πενταχόρδῳ κλίμακι, ἀφοῦ τὴν διαιρέσωμεν εἰς τρία ἴσα μεταξὺ τῶν τμήματα, ἐξαιρέσει μέρους αὐτῆς, ἴσου τεταρτημορίῳ ἐνθὸς τῶν τμημάτων. Ἐκαστον δὲ τῶν τμημάτων τούτων εἶναι καὶ εἰς μείζων τόνος. Τὰ αὐτὰ καὶ ἐν τριχόρδῳ, διηρημένη δὲ εἰς δύο ἴσα τμήματα.

(β) Τὰ συστήματα θεωροῦνται παρηγμένα μεταξύ τῶν ὡς ἐφεξῆς. Τὸ μὲν ὀκτάχορδον θεωρεῖται σύνθετον ἐκ τοῦ

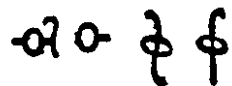
$$\left. \begin{array}{l} 28 = 12 + 9 + 7 \\ 28 = 9 + 7 + 12 \\ 28 = 7 + 12 + 9 \\ 28 = 9 + 12 + 7 \end{array} \right\} \text{τόνοι}$$

$$\left. \begin{array}{l} 19 = 7 + 12 \\ 24 = 12 + 7 \\ 15 = 7 + 12 \\ 20 = 12 + 7 \end{array} \right\} \text{τόνοι}$$

$$\left. \begin{array}{l} 21 = 12 + 9 \\ 16 = 9 + 7 \\ 25 = 7 + 18 \\ 20 = 8 + 12 \end{array} \right\} \text{τόνοι}$$

$$\left. \begin{array}{l} 40 = 21 + 19 \\ 40 = 16 + 24 \\ 40 = 25 + 15 \\ 40 = 20 + 20 \end{array} \right\} \text{τρίχορ.}$$

$$\left. \begin{array}{l} 68 = 40 + 28 \\ 68 = 40 + 28 \\ 68 = 40 + 28 \\ 68 = 40 + 28 \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{τετράχ.} \\ \text{πεντάχ} \\ \text{ὀκτάχορ.} \end{array}$$

Β'. Ἡ 5^η εἶναι χρήσιμος διὰ μίαν ἐναρμόνιον δοξολογίαν τοῦ Χουρμουζίου. Ἡ 6^η διὰ μίαν ἐναρμόνιον δοξολογίαν τοῦ Γρηγορίου. Ἡ 8^η διὰ τὰ ἐκ τοῦ Δι' ἀρχόμενα μέλη τοῦ Δ' ἤ-
χου. Ἡ 15^η διὰ τὰ πολυσύλλαβα καὶ στιχηραρικά τοῦ Γ'.

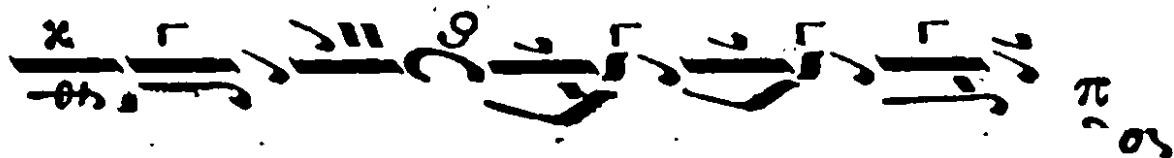
τετραχόρδου καὶ τοῦ πενταχόρδου, καὶ διὰ τοῦτο ὀνομά-
ζουσιν αὐτὸ ἁρμονίαν, ὡς ἁρμοσθὲν ἐξ ἄλλων συστημάτων.
Ὁ προσλαμβανόμενος δεικνύει ἔτι ὅτι παράγεται καὶ ἐκ μό-
νου τοῦ τετραχόρδου· ἐπειδὴ τοῦτο, ἐπαναλαμβανόμενον
δὲς, ἀποτελεῖ φθόγγους ἐπτὰ, ὀκτάχορδον δηλαδὴ πλὴν
ἐνὸς φθόγγου, τὸν ὁποῖον προσέλαβεν ὑπὸ τὸ ὄνομα προσ-
λαμβανόμενον· διότι ἢ ἐκ τοῦ πενταχόρδου καὶ τετραχόρ-
δου σύνθεσις αὐτοῦ προσλαμβανόμενον δὲν χρειάζεται. Τὸ
πεντάχορδον θεωρεῖται παρηγμένον ἐκ τοῦ τετραχόρδου
πλέον μείζονος. Καὶ ἐπειδὴ θεωροῦσι τὸν μείζονα τοῦτον
ἀπὸ τοῦ ὀξέος, ὀνομάζουσι τὸ πεντάχορδον διοξειαν. Τὸ
δὲ τετράχορδον θεωροῦσι πρωτότυπον, ὡς ἀπλούστερον. Καὶ
διὰ τοῦτο λέγουσιν αὐτὸ συλλαβήν. Τὸ τρίχορδον εἶναι
ἔτι ἀπλούστερον, καὶ ἔπρεπεν αὐτὸ κυρίως νὰ ὀνομασθῇ
συλλαβή. Τὸ τετράχορδον παρέρχεται μὲν τὰ λοιπὰ συστή-
ματα, ἀλλ' ὅχι καθ' ὅλας τὰς κλίμακας ἀμέσως, καὶ διὰ
τοῦτο τὰς παράγει σκοτεινῶς. Οὕτω δὲ τὰ παράγει καὶ τὸ
τρίχορδον. Τὸ πεντάχορδον ὅμως τὰ παράγει ἀμέσως· καὶ
διὰ τοῦτο εὐκόλως, διὰ συγκοπῆς δηλαδὴ καὶ ἐπαναλήψεως.
Καὶ ἴσως τὸ προσὸν αὐτοῦ τοῦτο, καίτοι ἀγνοούμενον, ὡς
μήπου ἀναφερόμενον, ἠνάγκασε νὰ προσδιορίσῃ κατὰ τὸ
ποσὸν τῶν φθόγγων αὐτοῦ οἱ μὲν Ἑλληνες Μουσικοὶ τὰς
ἐξῆς τέσσαρας μονοσυλλάβους Τε Τα Τη Τω, οἱ δὲ ἐκκλη-
σιαστικοὶ τὰς ἐξῆς τέσσαρας πολυσυλλάβους αἰαααες=
αααααες, αααααες=αεααααες κτλ. § 78. καὶ τὰ τέσσα-
ρα διατονικὰ ἀπλᾶ σημεῖα τῶν γενῶν § 73 καὶ τῶν μαρτυ-
ριῶν § 128. σχολ.

Ἡ 40^η διὰ τὰ στιχηραρικά καὶ ἡ 47^η διὰ τὰ ἐκ τοῦ Ζω τοῦ Βαρέος· καὶ τέλος ἡ 48^η δι' ὅλα τὰ μέλη τοῦ Λεγέτου (α).

§ 36. Ἐκ τῶν πενταχόρδων. Ἡ 8^η, ἡ 13^η, ἡ 15^η καὶ ἡ 46^η παρνεύονται εἰς ὅλας τὰς μελωδίας. Ἡ 8^η παράγει μέλος, ἀρμόζον ἀνθρώπῳ παραπονουμένῳ διὰ τὰ δεινὰ αὐτοῦ, ὡς φαίνεται εἰς τοῦ Μακάριος ἀνὴρ τοὺς στίχους «Κύριε τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με, καὶ Σὺ δὲ, Κύριε, ἀντιλήπτωρ μου εἶ». Διὰ τῆς 48^{ης} ὁ Χουρμούζιος ἐτόνισε τὸ «Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου» τὴν 46^{ην} δὲ παρενείρει εἰς τὸ «Κύριε ἐλέησον» εἰς τὸν στίχον «Κολληθεῖη ἡ γλῶσσά μου» καὶ εἰς τὸ «Δόξα πατρί» τοῦ ἐν ἤχῳ Γ'. πολυελέου «Ἐπὶ τὸ ποταμὸν Βαβυλώνης. Τῆς δὲ 45^{ης} χρῆσιν πολλὴν κάμνει ὁ Γρηγόριος (6).

(α) Ἡ 48^η ὀκτάχορδος ὅσον εἶναι ἐπιτηδεῖα εἰς σὰ πολυσύλλαβα μέλη, ὅσον ὀλίγου ἄξια εἶναι εἰς τὰ χασμωδικά, καὶ πολὺ ὑποδεεστέρα τῆς 47^{ης}, μεθ' ἧς ἔχει κοινὰ τὴν ἐκ τῆς αὐτῆς πενταχόρδου παραγωγὴν, καὶ τὴν αὐτὴν ποιότητα εἰς τοὺς συμφῶνους. Καὶ ἴσως διὰ τὴν ἀδεξιότητα αὐτῆς αὐτὴν ὁ Λέγστος δὲν συγκατηριθμήθη μετὰ τῶν ὀκτῶ ἡχῶν.

(β) Κατὰ τὴν διὰ τοῦ Κε ἀπαγγελίαν τῆς 48^{ης} ταύτης πενταχόρδου § 408· τελευταῖος φθόγγος αὐτῆς κατιόντως εἶναι ὁ Γα, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου διὰ τὴν κατάβασιν θέτουνσι τὸ ἐναρμόριον σημεῖον· ἐπομένως τὸ Γα Βου διάστημα εἶναι τεταρτημόριον καὶ τὸ Βου Πα μείζων τοῦ μείζονος. Διὰ τοῦτο μαρτυροῦσι καὶ τὸν Πα διὰ τοῦ Λεγαίε, ὡς ἐν τῇ ἐξῆς θέσει

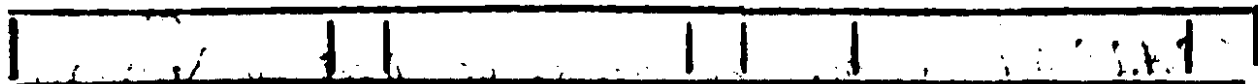
Ἀλλ' ὁ Πα οὗτος, ἀκουόμενος, δεῖ ἡχεῖ τὸ Λεγαίω, παρὰ τὸ Λεγαίε, δεικνύει κλίμακα καὶ αὐτῆς τῆς θέσεως, καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ «Ἐ.Πιζα καὶ παλ' ἐ.Πιζω» τὴν ἐξῆς

§ 37. Ἐκ τῶν τετραχόρδων χρήσιμος εἶναι ἡ 4^η, ἐξ ἧς, ἐπαναλαμβανομένης, προκύπτει ἡ εὐχρηστὴς τριφωνία § 48. 1^η σημ. Ἡ 5^η παρενδύεται μὲν εἰς τοὺς ἤχους, ὥς εἰς τὸν Α'. κατὰ τὰ παπαδικά, ἀλλ' εἰς τὸν λ Α'. γίνεται χρήσις αὐτῆς πλειοτέρα. Καὶ αἱ δύο μὲν, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἡ πρώτη εἶναι χρήσιμος εἰς τὰς μικτὰς κλίμακας, δευτέρω. Ἡ τρίχορδος § 26, ἐπαναλαμβανομένη, καθίσταται χρήσιμος δι' ὅλα τὰ λεγόμενα μέλη (6).

Περὶ μικτῶν κλιμάκων.

§ 38. Πᾶσα πεντάχορδος διὰ τῆς πλήν ἑνὸς μείζονος ἐπαναλήψεως αὐτῆς ὁμαλῶς, ἢ ἀνωμάλως παράγει ὀκτάχορδον καθάραν. Διὰ προσλήψεως δὲ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς ταυτοανόδοις

μικτὴν, σύνθετον ἐκ τῆς 13^{ης} πεντεχορδου καὶ τῆς 3^{ης} τετραχορδου.

(6) Αἱ τρίχορδοι, τετράχορδοι καὶ πεντάχορδοι κλίμα-

ΣΗΜ. Μίξις καὶ φθορὰ διαφέρουσι μεταξύ των· διότι ἡ μὲν μίξις ἐπικρατεῖ καθ' ὅλον τὸ μελοποίημα, ἡ δὲ φθορὰ εἰς μέρη τινὰ αὐτοῦ μόνον παρενδύεται. Ἡ 5^η ἐναρμόνιος τετράχορδος εἰς μὲν τὰ ἐν τῷ ἡχῳ Α'. καὶ Λ Α'. χερουδικὰ τοῦ Γρηγορίου εἶναι φθορά. Εἰς δὲ τὴν πεντάφωνον δοξολογίαν τοῦ Βαλασίου ἱερῶς εἶναι μίξις· διότι ἐπικρατεῖ καθ' ὅλην τὴν δοξολογίαν (α).

§ 39. Ἐκ τῶν μικτῶν κλιμάκων τούτων ἡ πρώτη εἶναι χρήσιμος διὰ τὴν μεγάλην δοξολογίαν τοῦ ἀνωτέρω Βαλασίου ἱερῶς, καὶ δι' ἐν χερουδικὸν καὶ Αἰνεῖτε τοῦ Π. Μπερεκέτου, λεγόμενα κατὰ πενταφωνίαν μέλη. Ἡ 2^η εἶναι χρήσιμος διὰ τὰ κατὰ τὸ ἡλιαλεις μέλη τοῦ Λ Β'. Ἡ 3^η εἶναι χρήσιμος διὰ τὰ κατὰ τὸ λαταλεις τριφωνικὰ τοῦ Β'. ὡς τὸ σύντομον ἀναστασιατάριον καὶ ἀργουσόντομον ἐρμουλόγιον. Εἰς τὰς δύο τελευταίας ἐφαρμόζονται, ὅσα ὁπισθεν περὶ τῆς 8^{ης} καὶ 13^{ης} πενταχόρδων εἶπομεν, ἐξ ἧν αἱ μικταὶ αὗται συντίθενται § 36 (β).

§ 40. Πᾶσα ὀκτάχορδος σύγκειται ἐκ φθόγγων ὀκτώ, ἥτις λέγεται συνεχῆς ἐκ συνθήκης § 23, σχόλ. Σιωπηθέντων δὲ φθόγγων ἑνὸς, ἢ πλειοτέρων, τότε λέγεται ὑπερβατὴ.

§ 41. Ἐκ τῶν ὀκτὼ φθόγγων ὁ πρῶτος ἀπὸ τοῦ βαρέος ἐπὶ

τες, εὐχρηστοὶ καὶ μὴ, ἐμπεριέχονται εἰς τὰς ὀκταχόρδους. Ἐκ δὲ τῶν εἰκοσιδύο ὀκταχόρδων αἱ ἡμίσειαι, ἥτοι αἱ ἑνδεκα εἶναι εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ μέλη εὐχρηστοί, αἱ δὲ λοιπαὶ ἡμίσειαι μένουσιν ἄχρηστοι.

(α) Μικτὸν μέλος εἶναι καὶ ἡ ἐν ἡχῳ Λ Α'. μεγάλη δοξολογία τοῦ Γρηγορίου, διότι ἀπεργάζεται πρῶτον μὲν χρωματικῶς, δεύτερον δὲ λήγει διατονικῶς, λαμβάνουσα λύσιν ἐπὶ τοῦ Βου, οὕτω καὶ ἄλλα μέλη.

(β) Κατὰ τὴν πέμπτην μικτὴν μελωδεῖται καὶ τὸ Ἀδόξα σοι Κύριε δόξα σοι, εἴη καὶ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ὁ Ἀπόστολος, ψαλλόμενα.

τῇ δὲ λέγεται προσλαμβανόμενος. Ὁ πέμπτος λέγεται μέσος (α)· ὁ δὲ ὕδρος νῆτη.

§ 42. Πάσης κλίμακος ὁ πρῶτος ἀπαγγελλόμενος φθάγγος, ὅστις ἀπαγγέλλεται χωρὶς νὰ προηγήται διάστημα, ὀνομάζεται βόμβος. Ἐφ' ἐκάστῳ δὲ βόμβῳ δυάμεθα ν' ἀπαγγέλλωμεν πᾶσαν κλίμακx.

§ 43. Ἐξ ὅλων τῶν κλιμάκων αἱ μὲν διατονικαὶ τετράχορδοι σύγκεινται ἐκ τῶν τόνων τοῦ μείζονος, τοῦ ἐλάσσονος καὶ τοῦ ἐλαχίστου. Αἱ πεντάχορδοι ἐκ τῶν αὐτῶν πλέον μείζονος. Καὶ αἱ ὀκτάχορδοι ἐκ τοῦ ἐλάσσονος καὶ τοῦ ἐλαχίστου διπλασίων, καὶ τοῦ μείζονος τριπλασίον. Αἱ ἐναρμόνιοι τετράχορδοι σύγκειται ἐκ τοῦ τεταρτημορίου, τοῦ μείζονος τοῦ μείζονος, καὶ τοῦ μείζονος. Αἱ πεντάχορδοι ἐκ τῶν αὐτῶν πλέον μείζονος. Καὶ αἱ ὀκτάχορδοι ἐκ τοῦ τεταρτημορίου καὶ μείζονος τοῦ μείζονος διπλασίων, καὶ τοῦ μείζονος τριπλασίον. Ἐκ τῶν χρωματικῶν κατὰ μὲν τὸ λελαλες σύγκεινται αἱ μὲν τετράχορδοι ἐκ τοῦ ἐλαχίστου, τοῦ τριημιτενίου καὶ τοῦ τεταρτημορίου. Αἱ πεντάχορδοι ἐκ τῶν αὐτῶν πλέον μείζονος (β). Καὶ αἱ ὀκτάχορδοι ἐκ τῶν τριῶν πρώτων διπλασίων καὶ τοῦ μείζονος ἅπαξ. Κατὰ δὲ τὸ λεαλες σύγκεινται αἱ μὲν τρίχορδοι ἐκ τοῦ ἐλαχίστου καὶ τοῦ μείζονος. Αἱ τετράχορδοι ἐκ δύο ἐλαχίστων καὶ ἑνὸς μείζονος. Ἡ 14^η πεντάχορδος ἐκ δύο ἐλαχίστων καὶ δύο μείζονων, καὶ ἡ ὀκτάχορδος ἐκ τεσσάρων ἐλαχίστων καὶ τριῶν μείζονων. Κατὰ τὸ κομμέ-

(α) Ἐκ τοῦ προσλαμβανομένου ὡς ἐκ τοῦ νη δέυτερος ὁ Πα λέγεται ὑπάτη. Ὁ δὲ ἐκ τοῦ μέσου ὡς τοῦ Δι δέυτερος ὁ Κε λέγεται πασιμέσος.

(β) Ὁ μείζων οὗτος εἶναι λείψανον τῆς πρώτης πεντάχορδου, ἀφοῦ διὰ τῆς ὑφέσεως καὶ διεσεως οἱ τόνοι ἐλάσσων, ἐλάττωτος καὶ μείζων μετεβλήθησαν εἰς τοὺς τόνους ἐλάττωτον, τριημιτόνιον καὶ τεταρτημόριον § 83 σχόλ.

νον ΛεαΛω ή 13^η πεντάχορδος σύγκειται ἐκ δύο τεταρτημορίων καὶ δύο τριημιτονίων· κατὰ δὲ τὸ κομμένον ΛεαΛες ή 15^η καὶ ή 16^η σύγκεινται κυρίως ἐκ τοῦ ἐλαχίστου ἐπὶ τὸ ὄξυ, καὶ τοῦ τεταρτημορίου ἐπὶ τὸ βαρύ.

ΣΗΜ. Αἱ τετράχορδοι κλίμακες περιέχουσι καὶ τῶν τριῶν γενῶν τοὺς τόνους ἀπλῶς πλὴν τῆς τοῦ ΛεαΛες, αἱ δὲ πεντάχορδοι καὶ ὀκτάχορδοι τοὺς περιέχουσιν ἐπανειλημμένως.

§ 44. Ἐὰν κλίμαξ τις στρέψη τὰ ἄνω, ἢ τὰ κάτω αὐτῆς ἄκρα καὶ κυκλικῶς τὰ ἐνώσῃ μὲ τὰ ἀπέναντι, τότε, σχηματισθεῖσα εἰς δύο κύκλους τὸν ἕτερον ἐντὸς τοῦ ἐτέρου § 78, 104· δεικνύει α) ὅλας τὰς ὁμοειδεῖς αὐτῇ κλίμακας § 26., β) τὰς δεικνύει συνεχομένως, καὶ οὐχὶ κεχωρισμένως, ὥς αἱ μὴ κυκλικαί. Ἐκ τῶν διατονικῶν πενταχόρδων § 24, χωρίζει ἀπ' ἀλλήλων ἡ μὲν πρώτη τὸν μείζονα καὶ τὸν ἐλάσσονα τόνους, ἡ δευτέρα τοὺς δύο μείζονας, ἡ τρίτη τὸν ἐλάχιστον καὶ τὸν μείζονα, καὶ ἡ τετάρτη τὸν ἐλάσσονα καὶ τὸν ἐλάχιστον.

§ 45. Τὰ μικρότερα συστήματα περιέχονται εἰς τὰ μεγαλύτερα ὡς ἐφεξῆς. Τὸ τρίχορδον ἐμπεριέχεται κατὰ συναφὴν ἐν μὲν τῷ τετραχόρδῳ ἅπαξ πλέον ἐλαχίστου, ἐν τῷ πενταχόρδῳ δις, ἐν δὲ τῷ ὀκταχόρδῳ τρίς πλέον ἐλαχίστου. Τὸ τετράχορδον περιέχεται ἐν μὲν τῷ πενταχόρδῳ ἅπαξ πλέον μείζονος, ἐν δὲ τῷ ὀκταχόρδῳ δις καὶ κατὰ συναφὴν καὶ κατὰ διάζευξιν πλέον μείζονος. Τὸ πεντάχορδον περιέχεται ἐν τῷ ὀκταχόρδῳ ἅπαξ πλέον τετραχόρδου, ἢ δις πλὴν μείζονος.

ΣΗΜ. Συναφὴ λέγεται, ὅταν δύο τριχόρδων οἱ δύο πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος ἄκροι ἐνώνωνται εἰς ἓνα φθόγγον· Διάζευξις δὲ λέγεται, ὅταν δύο τετράχορδα χωρίζωνται ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοῦ μείζονος τόνου, ἐπὶ τῶν δύο ἄκρων τοῦ ὁποίου κεῖνται οἱ δύο πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος ἄκροι τῶν δύο τετραχόρδων.

τετράχορδα κατὰ συναφὴν.
ὁμοίως.
τετράχορδον καὶ πεντάχορδον.
ὁμοίως.

χορδοὶ δὲ τοιαῦται εἶναι αἱ μέχρι τοῦ ὀγδόου ἀριθμοῦ, ἔτι καὶ ἡ 15^η καὶ ἡ 16^η ὅλαι δέκα. Αἱ δὲ λοιπαὶ δώδεκα, μὴ περιέχουσαι τέταρτον τὸν μείζονα, περιέχουσι πεντάχορδον ἑκμετρον· καὶ διὰ τοῦτο τῆς τοιαύτης πενταχόρδου οἱ ἄκροι εἶναι διάφωνοι, ἥτοι συνδυάζονται διαφωνικῶς· διότι ἀντὶ μείζονος, ὅστις μετὰ τοῦ ἐπαναληπτικοῦ μέρους ἀπαρτίζει πεντάχορδον σύμμετρον, εἶναι τόνος τέταρτος, ἢ τριημιτόνιον, ὡς ἐν τῇ 19^η καὶ 22^η ὀκταχόρδοις, ἐν αἷς αἱ σχηματιζόμεναι πεντάχορδοι σύγκεινται ἐκ μορίων πλέον τῶν τεσσαράκοντα· ἢ ἐλάσσων, ἢ ἐλάχιστος, ἢ τεταρτημόριον, ὡς ἐν ταῖς λοιπαῖς δέκα, ἐν αἷς αἱ σχηματιζόμεναι πεντάχορδοι σύγκεινται ἐκ μορίων ἑλαττον τῶν τεσσαράκοντα. Ἐκ τῶν ἑκμέτρων δὲ τούτων εἶναι καὶ ἡ ἐν τῇ 17^η ὀκταχόρδῳ ἐμπεριεχομένη πεντάχορδος, συνισταμένη ἐκ μορίων τριάκοντα πέντε, ἥτις τοὺς Ζω Γα ἄκρους ἔχει ποιότητος διαφώνου μὲν, ἐπιτηδείους δὲ ν' ἀποτελῶσιν ἑλλειποτετραφωνίαν, ἀπηχοῦσαν μέλος εὐχρηστον.

Περὶ τριφωνίας (α).

§ 48. Οἱ ἄκροι πάσης κλίμακος συμφωνοῦσι μεταξύ των, ἐὰν δὲν συμπέσῃ τι, διακόπτον τὴν συμφωνίαν των, ὅπερ συμβαίνει ἐπαισθητῶς εἰς ὀκτάχορδον, ἐὰν τὰ ἐντὸς αὐτῆς δύο ὁμοια τετράχορδα κῆνται κατὰ συναφὴν· διότι τότε οἱ δύο πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος ἄκροι, ἠνωμένοι ὄντες εἰς ἓνα ἄκρον, δι' αὐτοῦ προκαλοῦσι τὰ τετράχορδα, μελωδούμενα, εἰς εὐκολον ἐπανάληψίν των, ἐξ ἧς ἀμβλύνονται οἱ ἄκροι τῆς ὀκταχόρδου. Ἐκ τούτου δὲ προκύπτει τὸ σύστημα τὸ ὀνομαζόμενον τριφωνία.

ΣΗΜ. Ἐξ ὅλων τῶν διαφόρων τριφωνιῶν, τῶν δυναμένων νὰ προκύψωσιν, εὐχρηστος εἶναι ἡ διεγειρομένη ἐκ τῆς πρώτης τετραχόρδου. Ἐν τῷ κατ' ἤχον Γ'. Χερουβικῶ τῆς ἑβδόμαδος τοῦ Γρηγορίου κατὰ τὸ «εἰκονίζοντες» φαίνονται δύο

(α) Τὰ συστήματα κατὰ ποιότητα δρᾶ § 42 σχόλιον (α).

τριφωνίαι ἐν δυσὶν ὑπερβατοῖς δι' ὀλίγου καὶ κεντήματος. Ὁμοίως καὶ κατὰ τὸ «τριάδι» κατὰ μὲν τὸ πρῶτον «τρία» ἢ μία, καὶ κατὰ τὸ δεύτερον ἢ ἄλλη. Γίνεται καὶ τρίτη τριφωνία ἐναρμονίως κατὰ τὸ «ἄορα» ἔτι καὶ κατὰ τὸ «τριάδι» τοῦ μεσαίου Χερουβικοῦ τοῦ αὐτοῦ (Γρηγορίου). Σημειωτέον δ' ἔτι ὅτι ἡ ἐναρμόνιος τριφωνία ἐπιπολάζει εἰς τὰ καλοφωνικά τοῦ Γ'. ἤχου. Καὶ ὅτι ἐν τῇ τριφωνίᾳ παρενείρεται σποράδην τετραφωνία καὶ ἐπταφωνία ὑπερβατῶς.

Περὶ διφωνίας.

§ 49. Καὶ τὰ τρίχορδα, κείμενα καὶ ἐντὸς πενταχόρδου, ὡς ἐν τῇ 14^η καὶ ἐντὸς ὀκταχόρδου, ὡς ἐν τῇ 4^η μόνον κατὰ συναφὴν, δι' αὐτῆς προκαλοῦσιν ἐπανάληψιν ἑαυτῶν, ἣτις δὲν ἀμβλύνει μόνον, ὡς ἡ τριφωνία τὴν συμφωνίαν τῶν ἄκρων τῶν ὀκταχόρδων, ἀλλὰ, καταστρέφουσα καὶ τετραφωνίαν καὶ ἐπταφωνίαν, παράγει τὸ σύστημα, τὸ ὀνομαζόμενον διφωνία (α).

ΣΠΜ. Τὸ ἐν τῇ 4^η πενταχόρδῳ ἔκμετρον τρίχορδον Βου Γα Δι § 27. σημ. μόνον μὲν μελωδούμενον, δὲν ἐπιφέρει ἀλλοίωσιν τινα τῆς πενταχόρδου, μεταβαλὼν δὲ εἰς ἑαυτὸ καὶ τὸ ὀξύτερόν του Δι Κε Ζω, μεταβάλλει ὅλην τὴν πεντάχορδον εἰς τὴν 14^{ην}. Μεταβαλὼν δὲ κατὰ τὸ βαρὺ καὶ τὸ Βου Πα Νη, ἄλλοιοῖ τὴν πρώτην ὀκτάχορδον εἰς τὴν 4^{ην}, ὡς Νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη. § 107.

ΣΗΜ. Ἡ κατ' ἤχον Β'. μεγάλη δοξολογία τοῦ Ἰακώβου κατὰ τὸν στίχον «Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, δίδαξόν με κτλ.» ἐν μὲν τῷ

(α) Ἡ πλέον λοιπὸν τῆς μιᾶς γοράς κατὰ συναφὴν ἐπανάληψις συστήματος μικροτέρου ἐν μεγαλειτέρῳ, ἀμβλύνει, ἢ καταστρέφει αὐτὸ, καὶ ἀντικαθίσταται ἐκεῖνο.

«τος» ἔχει τὴν μελωδίαν κατὰ τὸν μέσον φθόγγον τῆς ἀνωτέρω ὀκταχόρδου, ἐν δὲ τῷ «ει» καὶ «κυ» ἔχει αὐτὴν κατὰ τὴν νήτην. Τὰ αὐτὰ καὶ ἐν τῷ ἀσματικῷ κατὰ τὸ «ἅγιος ἀθάνατος» μόνον, ὅπου ἡ μελωδία ἐν ταῖς καταλήξεσιν «α» καὶ «ος» λήγει κατὰ τὸν μέσον φθόγγον, κατὰ δὲ τὸ «ἄθα» εὐρίσκεται κατὰ τὴν νήτην (α).

Περὶ ἑπταφωνίας.

§ 50. Ἐὰν δὲ τὰ δύο τετράχορδα κῆνται κατὰ διάζευξιν § 45. σημ. ταῦτα, κεχωρισμένους ἔχοντα τοὺς πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος δύο ἄκρους αὐτῶν διὰ τοῦ μείζονος, μελωδοῦμενα, ἀδυνατοῦσι νὰ προκαλῶσιν ἑαυτὰ εἰς ἐπανάληψιν, ἐξ ἧς προξενεῖται εἰς τοὺς τῶν ὀκταχόρδων ἄκρους χαλάρωσις. Ὅθεν οὗτοι τότε, συμφωνοῦντες μεταξὺ τῶν ἀνεμποδίστως, παράγουσι τὸ ζωηρότατον πάντων τῶν συστημάτων τὴν ἑπταφωνίαν § 9.

§ 51. Καθὼς δὲ οἱ ἐκ τοῦ προσλαμβανομένου μέχρι τοῦ μέσου φθόγγοι ἐπαναλαμβάνονται ἕως τῆς νήτης πάλιν οἱ αὐτοί, οὕτω καὶ ἡ ἐκ τοῦ προσλαμβανομένου μέχρι τοῦ μέσου μελωδία ἐπαναλαμβάνεται μέχρι τῆς νήτης πάλιν ἡ αὐτὴ,

(α) Ἡ ἐκ τοῦ προσλαμβανομένου μέχρι τοῦ μέσου ἀπόστασις, ὡς ἀπόστασις τετραφωνίας = πενταχόρδου, εἶναι μορίων 40, ἡ ἐκ τοῦ μέσου μέχρι τῆς νήτης, ὡς τριφωνίας = τετραχόρδου, εἶναι μορίων 28, τὸ ὅλον ἐκ τοῦ προσλαμβανομένου μέχρι τῆς νήτης, ὡς ἀπόστασις ἑπταφωνίας = ὀκταχόρδου, εἶναι μορίων 68, καὶ οὐχὶ 64· ὡς ἐσφαλμένως ὑπολογίζουσιν οἱ Μουσικοί. Ὅρα § 34, κατὰ τὸ σημεῖον $\backslash \epsilon \alpha \backslash \epsilon \varsigma$.

ἤγουν ἐν μιᾷ ὀκταχόρδῳ κατασκευάζονται δύο ὁμοίαι μελωδίαι. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἑπταφωνία εἶναι μελωδία διπλῇ. Ὁ δὲ προσλαμβανόμενος, ὁ δίδων τὴν ἀρχὴν τῆς μελωδίας, ἢ νῆτη, ἢ δίδουσα τὸ τέλος, καὶ ὁ μέσος, ὁ συνάπτων τὰς δύο μελωδίας, ὀνομάζονται φθόγγοι συστατικοί, ἐξ ὧν καὶ τὰ συστατικά. § 204.

§ 52. Ἡ διπλῇ μελωδία, ἀρχομένη πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ προσλαμβανομένου, ὀνομάζεται μελωδία προσλαμβανομένη, ἀρχομένη δὲ ἐκ τοῦ μέσου, ὀνομάζεται μέτη. Εἶναι δὲ μελωδίαι προσλαμβανόμεναι μὲν αἱ ἐξ ἥς. Τὰ ἐκ τοῦ πα ἀρχόμενα παπαδικὰ καὶ πολλὰ καλοφωνικὰ τοῦ Α'. ἤχου. Τὰ ἐκ τοῦ πα τοῦ λ Β'. Τὰ ἐκ τοῦ Ζω ἀργὰ τοῦ Βαρέος. Τὰ ἐκ τοῦ νη τοῦ Β', ὡς ἡ ἐκ τοῦ νη ἀρχομένη δοξολογία τοῦ Θ. Φωκαέως, τὰ πλὴν τῶν τριφωνικῶν λοιπὰ τοῦ λ Δ'. καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

§ 53. Μέσαι δὲ μελωδίαι εἶναι τὰ ἐκ τοῦ Κε παπαδικὰ καὶ καλοφωνικὰ καὶ ὅλα τὰ στιχηραρικὰ τοῦ Α'. ἤχου τὰ ἐκ τοῦ Κε ἀργασύντομα τοῦ λ Α'. τὰ καταβαίνοντα μέχρι τοῦ πα (α), τὰ στιχηραρικὰ τοῦ Γ'. καὶ τοῦ Βαρέος, τὰ παπαδικὰ καὶ ἄλλα ἐκ τοῦ Δι ἀρχόμενα τοῦ Δ'. ἤχου, τὰ ἐν ἤχῳ Β'. χερουβικὸν τῆς ἑβδομάδος τοῦ Χουρμουζίου ἐκ τοῦ Δι ἀρχόμενον, καὶ τὰ τοιαῦτα.

§ 54. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προσλαμβανομένων καὶ μέσων μελωδιῶν σχετικαὶ εἶναι αἱ κατὰ τετραφωνίαν ἀπ' ἀλλήλων

(α) Τὰ ἀργασύντομα εἰρημολογικὰ τοῦ λ Α'. διαιροῦνται εἰς δύο εἰς τὰ καταβαίνοντα ἐκ τοῦ Κε μέχρι τοῦ Πα, ὡς τὸ «θοῦ κύριε, καὶ μὴ ἐκκλίνης τὴν καρδίαν μου». τὰ ὅποια εἶναι μελωδίαι μέσαι, καὶ εἰς τὰ μὴ καταβαίνοντα, ὡς τὰ «ἐκχεῶ ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν θέησίν μου, καὶ τὸ σπῶ σωτηρί Θεῷ» τὰ ὅποια εἶναι μέλη διφωνικὰ § 58. ἐκ τῶν διπλῶν ἀργῶν εὐλογηταρίων, ἐκ τοῦ Κε ἀρχομένων, εἶναι τὰ μὲν αὐτῶν μέσα μέλη, τὰ δὲ διφωνικά.

διστάμεναι, ὡς αἱ ἐξῆς. Ἡ τοῦ Κε μέση εἶναι σχετική μετὰ τῆς τοῦ πα προσλαμβανομένης, ἡ τοῦ Δι μετὰ τῆς τοῦ νη, καὶ ἡ τοῦ Γα μετὰ τῆς τοῦ Ζω. Σχετικώτεραι δὲ καὶ ἐμφαντικώτεραι εἶναι ἡ τοῦ Πα καὶ Κε τοῦ Α'. καὶ τοῦ λ Α'.

ΣΗΜ. Προσλαμβανομένη λοιπὸν μελωδία καὶ μέση εἶναι μελωδία διπλῇ, ἥτις ἔχει δύο ἴσα, ἀπέχοντα κατὰ τετραφωνίαν, ἔχει τοὺς αὐτοὺς δεσπόζοντας καὶ καταλήξεις, τελικὴν δὲ κατάληξιν ἔχει τὴν αὐτὴν κατὰ τὸν Α'. καὶ λ Α', ἐν οἷς καὶ κατὰ τὴν προσλαμβανομένην καὶ κατὰ τὴν μέσῃ μελωδίαν ἡ τελικὴ κατάληξις γίνεται ἐν τῷ αὐτῷ φθόγγῳ ἐν τῷ Πα.

Περὶ τετραφωνίας.

§ 55. Ἡ ἐκ τοῦ προσλαμβανομένου μέχρι τοῦ μέσου ἐμπεριεχομένη ἐντὸς ὀκταχόρδου πεντάχορδος παράγει τετραφωνίαν, ἥτις, ἐπειδὴ ἐμπεριέχεται ἅπαξ ἐντὸς τῆς ἐπταφωνίας, δὲν ἐπηρεάζει αὐτήν. Ἐξεναντίας δὲ αὐτὴ συγχωνεύεται ἐν τῇ ἐπταφωνίᾳ. Διπλασιαζομένη δὲ, ἐπειδὴ γίνεται ἐπιμηχεστέρα τῆς ἐπταφωνίας, διακόπτεται ὑπὸ τῆς νήτης αὐτῆς. Καὶ διὰ τοῦτο οὔτε κατὰ διπλασιασμὸν πενταχόρδου μέλη τετραφωνίας ἔχομεν. Τὸ δὲ νὰ γίνηται κατὰ τὰ στιχηρικά καὶ καλοφωνικά τοῦ Α'. ἤχου Δι μὲν ὁ ὑψηλὸς Πα, Κε δὲ ὁ ὑψηλὸς Βου, ἀντὶ διπλασιασμοῦ τῆς τετραφωνίας δύναται νὰ θεωρῇται ὡς ἀλλαγὴ τῶν ῥηθέντων Πα καὶ Βου εἰς τοὺς Δι καὶ Κε.

ΣΗΜ. Σύστημα πενταφωνίας δὲν ἔχομεν (α), γίνεται ὁμῶς καὶ τοιοῦτον διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς ἐναρμονίου φθορᾶς ἐπὶ τοῦ Ζω § 62.

(α) Συστήματα κύρια, ὡς μᾶλλον ζωνηρὰ, εἶναι τέσσαρα, ἡ διφωνία, ἡ τριφωνία, ἡ τετραφωνία, καὶ ἡ ἐπταφωνία § 12 καὶ ἐν τοῖς σχο.1. Ἀλλὰ καὶ πᾶσα μελωδία περὶ

Περὶ ἑλλειπτικῶν μελῶν.

§ 56 Μέλη τινὰ φέρονται συνεχῶς ἐκ τοῦ βαρέος συμφώνου των εἰς σύμφωνον πενταχόρδου, τετραχόρδου, καὶ τριχόρδου κλίμακος. Περιφερόμενα δὲ μεταξὺ τῶν συμφώνων των, ἐξέρχονται μὲν ἐξ αὐτῶν, χωρὶς δὲ νὰ φθάνωσι, πλὴν τινῶν ἐξαιρέσεων, τὴν νήτην αὐτῶν, εἰς τὴν ὁποίαν, ἐὰν ὑψώνωνται, δύνανται νὰ κατὰλήγωσι κατ' ἐντελῇ κατάληξιν εἰς τὸν μέσον φθόγγον, καὶ νὰ μεταβάλλωνται, εἰς ἑπταφώνους μελωδίας. Εἶναι δὲ τὰ ἑλλειπτικά (ὡς δυνάμεθα νὰ τὰ ὀνομάσωμεν δι' ἑλλειψιν τῆς νήτης αὐτῶν, εἰς ἰκος ληγόντων) ταῦτα μέλη, διφωνικά, τριφωνικά, τετραφωνικά καὶ πενταφωνικά, κατὰ τοὺς συμφώνους δηλαδὴ, πρὸς οὓς φέρονται.

§ 57 Μέλη διφωνικά εἶναι τὰ ὡς τὰ δύο πρῶτα «εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου» τοῦ Β'. ἤχου περὶ τὸ Βου Γα Δι σύμμετρον τρίχορδον § 27. περιφερόμενα. Εἶναι δὲ καὶ διατονικά διφωνικά ὡς τοῦ Λεγέτου τὸ «θύσω σοι μετὰ φωνῆς» καὶ ἄλλα περὶ τὸ ἑκμετρον τρίχορδον Βου Γα Δι περιφερόμενα. Τὰ μέλη ταῦτα εἶναι στενὰ, προηγμένα ὅμως εἰς τετραφωνικά καθίστανται εὐρυχωρότερα.

§ 58 Τὰ ἀναστασιματικά τοῦ Α'. ἤχου, ὡς ἔχοντα ῥοπὴν νὰ φέρωνται ἐκ τοῦ Πα εἰς τὸν Γα, καὶ νὰ λήγωσιν εἰς αὐτὸν, εἶναι διφωνικά. Καὶ τὰ ἀργοσύντομα εἰρμολογικά τοῦ π Α'. ὡς «Τῷ σωτῇρι θεῷ» ῥοπὴν ἔχοντα νὰ φέρωνται ἐκ τοῦ Κε ἄνω εἰς τὸν νη = Πα Γα, εἶναι διφωνικά. Καὶ τὰ ἐναρμό-

δύο φθόγγους περιφερομένη, ἀποτελεῖ μέλος συστηματικόν. Ἐκ τούτου λοιπὸν γίνεται καὶ πενταφωνία καὶ μονοφωνία § 65 σχ. καὶ ἄλλα. Ἐὰν δὲ θέοις τις δὲν ἐμπεριλαμβά-
νηται εἰς σύστημα, ὑπάγεται τότε εἰς τὸν γενικὸν κανόνα τῆς πλοκῆς τῶν φθόγγων § 2.

κα δὲ τοῦ Γ'. ἤχου εἶναι διφωνικά· διότι λήγουσιν ἐκ τοῦ Γα ἄνω εἰς τὸν Κε ἀτελῶς, καὶ κάτω εἰς τὸν Πα ἐντελῶς, περιφερόμενα περὶ τρίχορδα ἔκμestra Γα Δι Κε τὰ $\frac{2^4}{2^0}$, καὶ Γα Βου Πα, ἢ Πα Βου Γα = Κε Ζω Νη τὰ $\frac{1^6}{2^0}$ τοῦ συμμέτρου τριχόρδου $\frac{2^0}{2^0}$. Τοιαῦτα διφωνικά εἶναι καὶ τοῦ Β'. ἤχου τὰ, ὡς τὸ «τῶν πρὸ αἰώνων ἐκ πατρὸς» ἀναστασιματικά· διότι φέρονται ἐκ τοῦ Δι ἄνω εἰς τὸν Ζω, ὡς εἰς δεσπόζοντα, καὶ κάτω εἰς τὸν Βου ἐντελῶς. Οὕτω λοιπὸν τὰ μέλη ταῦτα τοῦ Γ'. καὶ Β'. ἤχων, περικλκείοντα τὰ ἴσα αὐτῶν ὑπὸ δύο διφωνιῶν, ἐμφαίνονται διπλᾶ διφωνικά. (α).

§ 59 Μέλη τετραφωνικά εἶναι τὰ φερόμενα περὶ τὴν τετραφωνίαν, ἢ συνεχῶς διὰ διφωνιῶν, ὡς τὸ «Κύριε ἀνελθὼν ἐν τῷ σταυρῷ» τοῦ Δ'. ἤχου, ἐνώσει τῶν ἐκμέτρων τριχόρδων Βου Γα Δι καὶ Δι Κε Ζω = Βου Γα Δι Κε Ζω, ὡς τὸ «Κύριε εἰ καὶ κριτηρίῳ» (κατὰ τὰ νέα ἀναστασιματάρια) τοῦ $\lambda\pi\Delta'$. ἐνώσει τῶν αὐτῶν τριχόρδων ἐναλλάξ Νη Πα Βου (=Δι Κε Ζω) καὶ Βου Γα Δι = Νη Πα Βου Γα Δι, ἢ ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν τετραφωνίαν, ἥτοι ὑπερβατῶς, ὡς τὸ «Στείβει θαλάσσης» τοῦ Β'. ἤχου, ὡς τὸ «Γένους βροτείου τὴν ἀνάπλασιν πάλαι» τοῦ Α'. ἤχου, καὶ ὡς τὸ «Ἀνῆλθες ἐπὶ σταυροῦ Ἰησοῦ» τοῦ $\lambda\pi\Delta'$. Ἐκ τῶν δύο τελευταίων ἤχων ἄπτονται καὶ τῆς νήτης ὡς τὸ «ἄδων προφήτης» τοῦ «Γένους βροτείου» καὶ ὡς τὸ, «Τὸν ἀναρχον βασιλέα τῆς δόξης» (β).

(α) Ἐκτὸς λοιπὸν τῶν τῆς ὁμαλῆς διφωνίας μελῶν, προκύπτόντων ἐξ ἴσων μεταξὺ τῶν τριχόρδων, ἔχομεν καὶ ἄλλα μέλη διφωνικά ἀνώμαλα, προκύπτοντα ἐκ τριχόρδων ἀνίσων (ἐκμέτρων) Ἀνωμάτων δὲ διφωνίας χρωματικῶς καὶ ἐναρμονίως δὲν ἔχομεν. Τὰ ἐξῆς δύο χρωματικά σημεῖα $\theta\sigma$, ἐπαγαλαμβανόμενα τὰ αὐτὰ, δεικνύουσι διφωνίαν.

(β) Ἡ τετραφωνία λοιπὸν σύγκειται ἐκ δύο ὁμαλῶν, ἢ ἀ-

ΣΗΜ. Τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, ἦτοι τοῦ B' . ἤχου τὰ τριφωνικά καὶ τὰ διφωνικά διαφέρουσι μεταξύτων, καθ' ὅσον τὰ μὲν πρῶτα ἐκ τοῦ βαρέος συμφώνου των φέρονται εἰς σύμφωνον τετραχόρδου, λήγοντα κατ' ἐντελῆ κατάληξιν ὑπὸ τὴν ποιότητα τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, ὡς τὸ σύντομον «Βυθοῦ ἀνεκάλυψε πυθμένα» τὰ δὲ δεύτερα φέρονται εἰς σύμφωνον τριχόρδου καὶ πενταχόρδου, λήγοντα καθ' ὅλας τὰς καταλήξεις ὑπὸ τὴν ποιότητα τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$. ὡς τὸ «στεῖβει θαλάσσης» Τὸ ἀργὸν «Βυθοῦ ἀνεκάλυψε πυθμένα» σύγκειται ἐκ δύο συστημάτων διφωνίας καὶ τριφωνίας. Διφωνίας μὲν ἐξ ἀρχῆς μέχρι τοῦ «ἔλκει» τριφωνίας δὲ τὸ λοιπὸν ὅλον.

§ 62 Τὰ καλοφωνικά, ὡς τὸ «Ἐφριξε γῆ» τοῦ Π . Χαλάτσογλου, τὰ στιχηραρικά, τὰ παπαδικά καὶ τὰ καλοφωνικά, δηλαδή τὰ χασμωδικά, καὶ ὅλα τὰ πολυσύλλαβα § 183. τοῦ $\mathcal{A}'$, ἔχοντα τὴν ἐναρμόνιον φθορὰν ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ $Z\omega$, εἶναι πεντάφωνα. Τὰ πολυσύλλαβα καὶ τὰ στιχηραρικά τοῦ Γ' . ἤχου, φερόμενα εἰς τὸν ὑψηλὸν $Z\omega$ ἐκ μὲν τοῦ $\Gamma\alpha$ εἶναι τριφωνικά, ὡς τὸ «ἴνχ τὸ γένος ἡμῶν» ἐκ δὲ τοῦ $\Pi\alpha$ εἶναι πενταφωνικά, ὡς τὸ «οἱ ἀναξίως ἐστῶτες».

§ 63 Τὸ τετράχορδον $\Pi\alpha$ Βου $\Gamma\alpha$ Δι, τὸ παράγον τὰ ἀργουσύντομα εἰρμολογικά τοῦ A' . ἤχου, καὶ τὸ τρίχορδον Βου

τῶν τοῦ $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ μαρτυριῶν $\hookrightarrow$ ἀντὶ τῶν τοῦ $\lambda\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ $\hookrightarrow$ γίνεται φανερόν, ὅτι οἱ Μουσικοὶ δὲν διαστέλλουσι τριφωνικά τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, ἀλλὰ τὰ συγχέουσι μετὰ τῶν τοῦ $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$. ὡς βεβαιοῦνται καὶ ἐκ τῶν ἀπορητικῶν λόγων τοῦ Θ. Φωκαέως «διατὶ ἐν τῷ B . ἤχῳ περιέχεται καὶ $\mathcal{A}'B'$. καὶ τ' ἀνάπαλιν § 191 σχόλ. Ἐνταῦθα ὁ Φωκαεὺς τὰ τριφωνικά τοῦ B' . ἤχου ἐκλαμβάνει ὡς τοῦ $\mathcal{A}'B'$, Ἐνῶ ἀμφότερα κατὰ τὴν ὡς ἀνωτέρω διάφορον ἀπαγγελίαν εἶναι καὶ διάφορα ἀπ' ἀλλήλων.

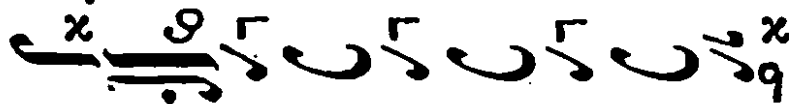
Γα Δι, τὸ παράγον τὰ ἀργοσύντομα εἰρμολογικά τοῦ Λεγέτου, ἡνωμένα κατ' ἀτελῆ μὲν κατάληξιν εἰς τὸν Δι, ἐντελῇ δὲ εἰς τὸν Πα καὶ τελικὴν εἰς τὸν Βου, παράγουσι μελωδίαν μικτὴν ἀναστασιματικῶς, ἥτις δύναται νὰ ὀνομασθῇ πρωτολέγετος ἦχος, ὑπαγόμενος εἰς τὸν Δ'. ἦχον.

§ 64 Τὸ αὐτὸ τετράχορδον Πα Βου Γα Δι καὶ τὸ αὐτὸ τρίχορδον Ζω Νη Πα (=Βου Γα Δι), ἡνωμένα τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ δευτέρου, ὡς Ζω Νη Πα Βου Γα Δι, καὶ δίδοντα ἀτελῆ μὲν κατάληξιν τὸν Δι, ἐντελῇ δὲ τὸν Πα, καὶ τελικὴν τὸν φυσικὸν Ζω, παράγουσι μελωδίαν μικτὴν τὴν, ὡς τὸ «Ἰραῖος ἦν καὶ καλὸς εἰς βρῶσιν», ἥτις ὀνομάζεται πρωτοβαρὺς ἦχος, ὑπαγόμενος εἰς τὸν ἦχον βαρύν.

§ 65 Τὸ ἀναστάσιμον ἀπολυτίκιον «Ἐξ ὕψους κατήλθες» τοῦ λ Δ'. κατὰ μὲν τὰς λέξεις αὐτάς, προφερόμενον περὶ τὸν Νη Πα (κατὰ τὰ παλαιὰ ἀναστασιματάρια) τόνον ἦτοι τὸν μείζονα, καὶ κατὰ τὸ «ταφὴν κατεδέξω» περὶ τὸν Πα Βου, ἦτοι τὸν ἐλάσσονα, εἶναι συστήματος μονοφωνικοῦ. Τὸ δὲ «ἵνα ἡμᾶς ἐλευθερώσης» καὶ «ἡ ἀνάστασις ἡμῶν» εἶναι συστήματος τριφωνικοῦ. Οὕτω καὶ τὸ «ἀνέστης ἐκ νεκρῶν,» καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἔτι καὶ τὸ ρεύσεως ἡμᾶς τοῦ λ Β', ἀπτόμενον συχνὰ τοῦ Κε ἐκ τοῦ Δι, περὶ τὸν ἐλάχιστον περιφερόμενον, εἶναι ὁμοίως συστήματος μονοφωνικοῦ, μεμιγμένου μετὰ διφωνίας(α).

ΣΗΜ. Τὰ πλεῖστα πολυσύλλαβα εἶναι ἐλλειπτικά. Εἶναι

(α) Μονοφωνικοῦ συστήματος εἶναι καὶ ἡ κατὰ τὸ τεταρτημόριον διάστημα ὡς αἱ ἐξῆς θέσεις

ἐν ἣ παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ μέλος περιφέρεται περὶ τὸ τεταρτημόριον. Τοῦ αὐτοῦ συστήματος εἶναι καὶ τινὰ ᾄσματα κλέπτικα περὶ τὸν Νη Πα μείζονα τόνον περιφερόμενα.

δὲ τοιαῦτα καὶ χασμωδικὰ τινὰ, καὶ ὄρα μικροέκτατα § 184.

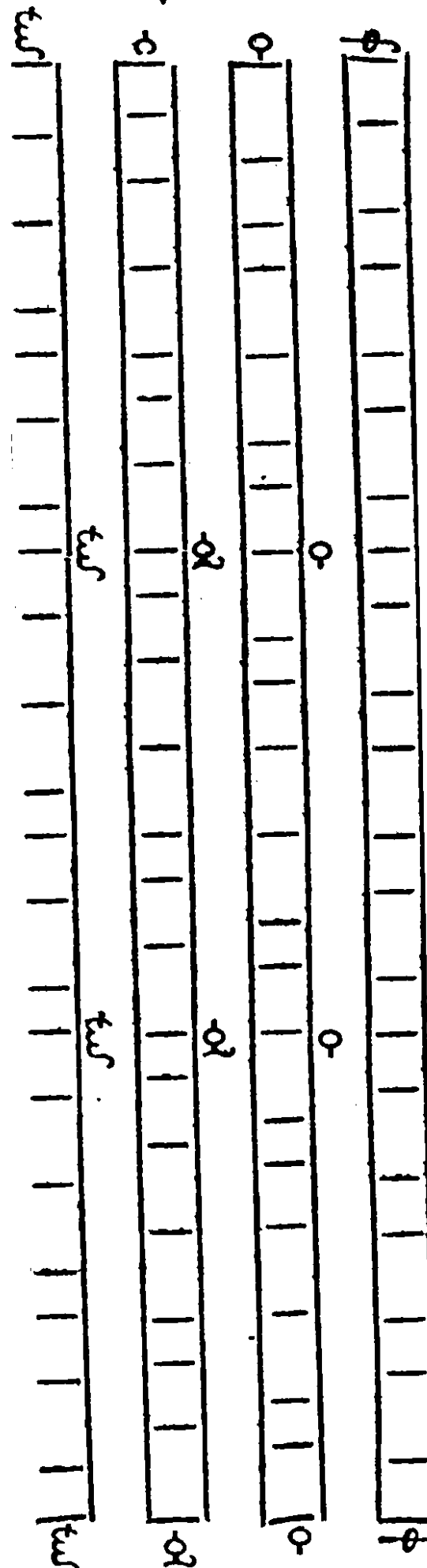
Σημ. Ἐν γένει λοιπὸν αἱ κατὰ διάζευξιν μὲν ὀκτάχορδοι παράγουσι τὴν ἑπταφωνίαν § 50, αἱ δὲ κατὰ συναφὴν τὴν τριφωνίαν καὶ διφωνίαν § 48, 49. Πᾶσα δὲ ὀκτάχορδος, περιέχουσα τρία τρίχορδα, τετράχορδα καὶ πεντάχορδα, παράγει καὶ μέλη δίφωνα, τρίφωνα κτλ. Ἡ 17^η καὶ 18^η ὀκτάχορδος, περιέχουσα τὴν ὀγδόην τετράχορδον μόνην, παράγουσι καὶ τριφωνικὰ μέλη μόνον τὴν ἐν ἡχῳ Βαρὶ μεγάλην δοξολογίαν τοῦ Δανιήλ (α).

Περὶ τοῦ δισδιαπασῶν καὶ τρισδιαπασῶν.

§ 66. Τὸ ὀκτάχορδον ἢ διαπασῶν § 12, ἐπαναλαμβανόμενον δις μὲν, ὀνομάζεται δισδιαπασῶν, τὸ ὅποιον σύγκειται ἐκ φθόγγων δις ὀκτὼ πλὴν ἑνὸς διὰ τὴν συναφὴν, ἥτοι δεκαπέντε, περικλειόντων τόνους δεκατέσσαρας, διατονικῶς μερίζοντας ἕξ, ἐλάσσοντας τέσσαρας καὶ ἴσους ἐλαχίστους, καὶ τὸ ὅποιον περιέχει τὸ μὲν ὀκτάχορδον δις, τὸ πεντάχορδον δις πλέον δύο τετραχόρδων, τὸ τετράχορδον τετράκις πλέον δύο μειζόνων, καὶ τὸ τρίχορδον ἑξάκις πλέον δύο ἐλαχίστων· ἐπαναλαμβανόμενον δὲ τρίς, ὀνομάζεται τρισδιαπασῶν, τὸ ὅποιον σύγκειται ἐκ φθόγγων τρίς ὀκτὼ πλὴν δύο διὰ τὴν διπλὴν συναφὴν, ἥτοι ἕξ εἰκοσιδύο, περικλειόντων τόνους εἴκοσι καὶ ἓνα, μερίζοντας μὲν ἑννέα, ἐλάσσοντας ἕξ καὶ ἴσους ἐλαχίστους, καὶ τὸ ὅποιον περιέχει τὸ μὲν ὀκτάχορδον τρίς, τὸ πεντάχορδον τρίς πλέον τριῶν τετραχόρδων, τὸ τετράχορδον ἑξάκις πλέον τριῶν μειζόνων, καὶ τὸ τρίχορδον ἑννέακις

(α) Τὰ ἐλλειπτικὰ μέλη ἴσως εἶναι τὰ παράμεσα ὀνομαζόμενα, πρὸς διάκρισιν τῶν ὁποίων παρὰ τῶν Μουσικῶν δὲν ἀναφέρεται τίποτε.

ν τριῶν ἐλαχίστων, ὡς
67 Διαιρεῖται δὲ τὸ 1

δὲ δισδιαπασῶν ἐκ τοῦ χαμηλοῦ Δι τὰ μέλη δύνανται νὰ ᾔῃαι εὐχρηστα. Καὶ διὰ τοῦτο κατ' αὐτὸ εἶναι τονισμένα πολλὰ μέλη. Καὶ οἱ ψάλται, ὅσοι εὐτύχησαν νὰ ἔχωσι τὰ προσόντα τῆς φωνῆς, ἐκτεινόμενοι ἕως αὐτοῦ, ψάλλουσιν ὑψηπετῶς καὶ ἐπιδεικτικῶς. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ χαμηλοῦ Δι μέχρι τοῦ ὑψηλοῦ Πα τὰ μέλη χαίρουσι νὰ ἐκτείνωνται ἕως αὐτοῦ συνήθως. Καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸς γίνεται συγκορύφωσις τῶν μελῶν, ὡς βλέπομεν εἰς τὰς βάσεις § 205, 206.

§ 69. Τὸ τρισδιαπασῶν λοιπὸν δύναται νὰ ᾔῃαι ἡ σειρά τῶν φθόγγων, καθ' ἣν ἐπαρκεῖ ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου § 44· διότι μεγαλείτερον αὐτοῦ ἄλλο σύστημα εἰς χρῆσιν νὰ ᾔῃαι δὲν δύναται. Διορίσαντες λοιπὸν τὰ καθ' ἕκαστα αὐτῆς (τῆς σειράς τῶν φθόγγων), τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ συστήματα, αἱ κλίμακες, οἱ φθόγγοι καὶ οἱ τόνοι, δυνάμεθα νὰ διερχώμεθα αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς αὐτῆς ἄκρου μέχρι τοῦ ἐτέρου διακεκριμένως. Ἀλλ' ἐνῶ ὑπερβατῶς δυνάμεθα, μεταβαίνοντες ἀπὸ συμφώνου εἰς σύμφωνον κατὰ τέσσαρας τρόπους, καθ' ἓνα δηλαδὴ διφωνίας, ἓνα τριφωνίας, ἓνα τετραφωνίας καὶ ἓνα ἐπταφωνίας, συνεχῶς δυνάμεθα νὰ διερχώμεθα, μεταβαίνοντες κατὰ τρόπους (κλίμακας) τέσσερας, ἐξ ὧν ἕκαστον σύστημα σύγκειται. Κατὰ τὸ ὀκτάχορδον μὲν κατ' εἴκοσι καὶ δύο κλίμακας, κατὰ τὸ πεντάχορδον κατὰ δεκαπέντε, κατὰ τὸ τετράχορδον κατὰ δέκα, καὶ κατὰ τὸ τρίχορδον κατὰ μίαν. Μεταβαίνομεν δὲ, ἐπαναλαμβάνοντες τὰς κλίμακας οὕτως, ὥστε ὁ τελευταῖος τῆς ἡγουμένης κλίμακος φθόγγος νὰ γίνηται ἡγούμενος τῆς ἐπομένης, ἥτοι ἐπαναλαμβάνοντες κατὰ συναφὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ τῆς κατὰ Μουσικὴν ποιότητος.

§ 70. Εἵπομεν ὅτι τὰ διαστήματα διεγείρουσιν εἰς τοὺς φθόγγους τὰς ποιότητας § 48, διὰ τοῦτο οἱ φθόγγοι τῶν κλιμάκων μεταξύ των ἔχουσι ποιότητας ὁμοίας (συνδιάζονται συμφωνικῶς § 7), ἢ ἀνομοίους, (=συνδιάζονται διαφωνικῶς, ἢ παραφωνικῶς) κατὰ τὰ αὐτὰ, ἢ διάφορα διαστήματα, τὰ συνέχοντα αὐτούς. Τῆς ἐξῆς πενταχόρδου

οἱ δύο ἄκροι εἶναι ποιότητος ὁμοίας· διότι καὶ οἱ δύο συνέχονται ὑπὸ τῶν αὐτῶν διαστημάτων τοῦ ἐλάσσονος καὶ τοῦ ἐλαχίστου. Τῆς δὲ ἐξῆς

ἀνομοίου, διότι ὁ μὲν βαρὺς αὐτῆς ἄκρος συνέχεται ὑπὸ τοῦ ἐλάσσονος καὶ τοῦ ἐλαχίστου, ὁ δὲ ὀξὺς ὑπὸ τοῦ ἐλαχίστου καὶ τοῦ μείζονος § 404. Τὸ αὐτὸ ὑπάρχει καὶ εἰς τοὺς ἄκρους μιᾶς κλίμακος πρὸς τοὺς ἄκρους ἄλλης, δηλαδὴ κατὰ τὰ διαστήματα, ἐξ ὧν οἱ ἄκροι συνέχονται, ἔχουσι καὶ ποιότητας μεταξύ των ὁμοίας, ἢ ἀνομοίους. Τῶν ἐξῆς δύο ὀκταχόρδων

οἱ ἄκροι εἶναι ποιότητος ὁμοίας, διότι συνέχονται ὑπὸ τῶν αὐτῶν διαστημάτων. Τῶν δὲ ἐξῆς

εἶναι ποιότητος ἀνομοίου·

διότι συνέχονται ὑπὸ διαφόρων. Οὕτω καὶ πολὺ, ἢ ὀλίγον μέρος μιᾶς κλίμακος εἶναι ὁμοίας ἢ ἀνομοίου ποιότητος πρὸς πολὺ, ἢ ὀλίγον μέρος ἄλλης. Ἡ διαφορὰ τῆς ποιότητος ἐπεκτείνεται, καὶ ὅταν τὰ διαστήματα ᾖναι μὲν τὰ αὐτὰ, διαφέρωσιν ὅμως κατὰ τὴν τάξιν, ὥς ὅλαί αἱ ὁμοειδεῖς κλίμακες, ὅποῃαι καὶ αἱ διατονικαί. Ἐκ τούτων λοιπὸν μανθά-

νομεν, ὅτι πᾶσα κλίμαξ, ὡς ἰδιάζουσα κατὰ τὰ διαστήματα, ἢ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν § 43. διεγείρει καὶ ποιότητα διάφορον, ὡς λιγυράν, βομβώδη κτλ. Ὅρα εἰς τὰς σημειώσεις τῶν ἤχων καὶ εἰς τοὺς παραγράφους 48, 49, 20.

Περὶ τῶν κατὰ τὴν Μουσικὴν ἡθῶν.

§ 71 Ἡ ποιότης, θεωρουμένη κατὰ σύστημα μὲν, διαιρεῖται εἰς τρία ἡθῆ εἰς διασταλτικόν, εἰς συσταλτικόν καὶ εἰς ἡσυχαστικόν. Καὶ διασταλτικόν μὲν εἶναι τὰ ἐκ τετραχόρδων διεγειρόμενα τριφωνικά μελέη ὡς τοῦ Α'. ἤχου τοῦ Β. τοῦ λ Β'. καὶ τοῦ λ Δ'. Καὶ ἐκ τῶν πολυεκτάτων δὲ § 485, ὅσα εἶναι τριφωνοεπτάφωνα, ὡς τοῦ Α'. καὶ τοῦ λ Β'. § 64, ἐν οἷς καὶ τὰ τετραφωνοεπτάφωνα τοῦ λ Δ'. § 59.

§ 72 Συσταλτικόν δὲ εἶναι τὰ ἐναρμόνια μελέη, ἥτοι τοῦ Γ'. ἤχου, τοῦ Βαρέος, καὶ τὰ ἐναρμονίζοντα τοῦ λ Α'. δηλαδή τὰ μὴ διφωνικά· ἔτι καὶ τὰ πλὴν τῶν τριφωνικῶν λοιπὰ μελέη, ὡς διφωνικά καὶ ἄλλα τοῦ λ αεα λ ες.

§ 73 Ἡσυχαστικόν δὲ εἶναι τὰ διατονικά διφωνικά, τὰ τετραφωνικά καὶ τὰ μέσα τοῦ Α'. καὶ τὰ διφωνικά τοῦ λ Α'. § 53, 58, 59, καθὼς καὶ τοῦ Βαρέος καὶ τοῦ λεγέτου, ἐν οἷς διὰ τὴν ἔλλειψιν διπλῶν τετραχόρδων § 46. ἀπὸ τῆς 17^{ης} καὶ 18^{ης} ὀκταχόρδων τὰ τρίχορδα ἠχοῦνται ἐλευθέρως. Παραπλησίως τούτοις εἶναι καὶ τὰ ἐκ τοῦ Δι τοῦ Δ'. ἤχου.

Σημ. Ὀνομάζονται δὲ ἡθῆ διὰ τὴν πρὸς τὰ ἡθῆ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιρροὴν αὐτῶν. ὠνομάσθη δὲ τὸ πρῶτον διασταλτικόν· διότι διαστέλλει, ἥτοι σημαίνει τῆς ψυχῆς κατάστασιν μεγαλοπρεπῆ καὶ φρόνημα ἀνδρικόν, ἅτινα ἀρμόζουσιν εἰς πράξεις ἡρωϊκάς, καὶ πάθη οἰκεῖα εἰς ταῦτα. Τὸ δεύτερον ὠνομάσθη συσταλτικόν· διότι συστέλλει, ἥτοι σημαίνει

τοιαύτην τῆς ψυχῆς κατάστασιν, ὥστε νὰ συνάγεται εἰς ταπεινότητα καὶ ἀναδρον διάθεσιν, ἅτινα ἀρμόζουσιν εἰς πάθη ἐρωτικά, εἰς οἴκτους, εἰς θρήνους καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ δὲ τρίτον ὠνομάσθη ἡσυχαστικόν διότι ἡσυχάζει, ἥτοι σημαίνει κατάστασιν τῆς ψυχῆς εἰρηνικὴν καὶ ἐλευθέραν. Ἀρμόζουσι δὲ καὶ ταῦτα εἰς παιᾶνας, ἐγκώμια, συμβουλὰς καὶ τὰ παραπλήσια.

Περὶ τῶν κατὰ ποιότητα γενῶν.

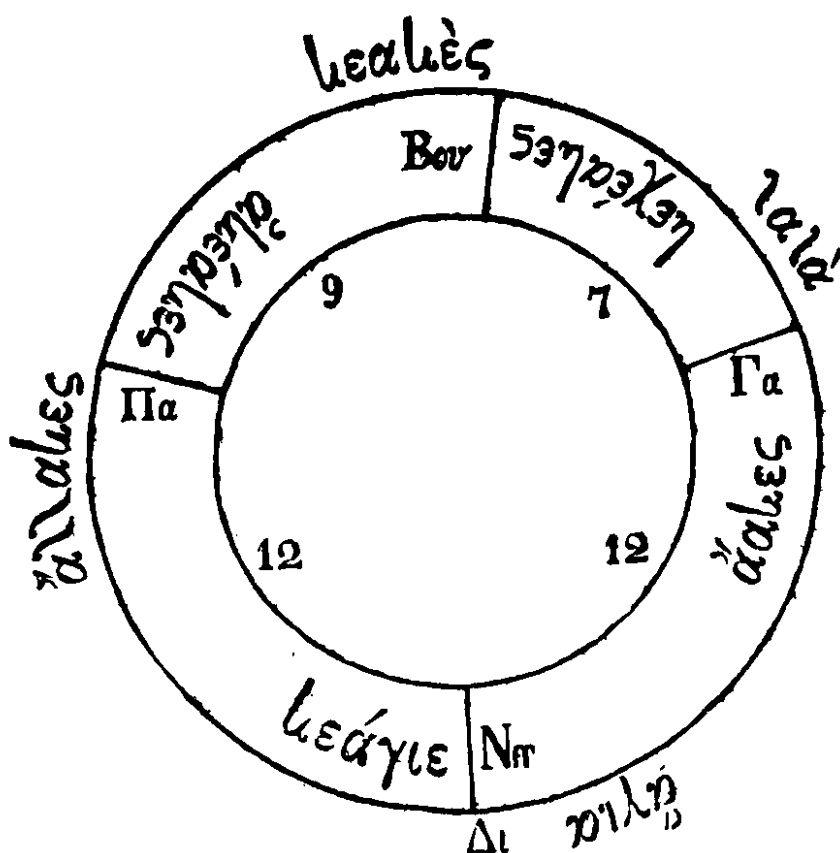
§ 74 Θεωρουμένη δὲ (ἡ ποιότης) κατὰ διάστημα, διαιρεῖται εἰς τρία γένη, εἰς διατονικόν, χρωματικόν καὶ ἐναρμόνιον. Καὶ διατονικόν μὲν γένος λέγεται, τὸ συνιστάμενον ἐκ τῶν τόνων τοῦ μείζονος, τοῦ ἐλάσσονος καὶ τοῦ ἐλαχίστου· χρωματικόν, τὸ συνιστάμενον πλὴν τοῦ ἐλάσσονος ἐξ ὅλων τῶν λοιπῶν τόνων καὶ ἡμιτόνων § 86—90. Καὶ ἐναρμόνιον, τὸ συνιστάμενον ἐκ τοῦ τεταρτημορίου, τοῦ μείζονος τοῦ μείζονος καὶ τοῦ μείζονος.

§ 75 Τὸ διατονικόν γένος ὠνομάσθη οὕτω διότι σύγκειται ἐκ τόνων τονιαίων § 86 τῶν ἄνωτέρω τριῶν. Τὸ χρωματικόν, διότι σύγκειται ἐκ τοῦ μείζονος καὶ ἐκ διαφόρων ἡμιτόνων, ὡς χρωμάτων, ἅτινα ἐπὶ τοῦ διατονικοῦ, ὡς ἀποικίλου τιθέμενα, ποικίλλουσι καὶ καθωραϊζουσιν αὐτό. Ὡς δεχόμενον δὲ διάφορα ἡμίτονα, μὴ συμπεριλαμβανόμενα διὰ τὸ διάφορον μῆκος των εἰς μίαν κλίμακα, σύγκειται ἐκ κλιμάκων ἑτεροειδῶν. Καθ' ὅλας δὲ τὰς κλίμακας περιέχει διαστήματα τὸ τεταρτημόριον, τὸν ἐλάχιστον, τὸν μείζονα καὶ τὸ τρίημιτόνιον.

§ 76. Τὸ δὲ ἐναρμόνιον ὠνομάσθη ἴσως οὕτω πρὸς διαστολὴν τοῦ χρωματικοῦ· διότι καὶ αὐτὸ, ὡς περιέχον ἡμίτονον, εἶναι χρωματικόν.

§ 77. Τὸ διατονικόν γένος εἶναι εὐδιάκριτον καὶ διὰ τοῦτο εὐκόλον· διότι οἱ φθόγγοι αὐτοῦ, διεγειρόμενοι ἐκ τόνων με-

τρίου μήκους § 48, προκύπτουσι ζῶηροί· καὶ διὰ τοῦτο διω-
ρίσθησαν διὰ τοὺς τέσσαρας αὐτοῦ ἀσυμφώνους § 7. φθόγγους
τέσσαρα ἀπλᾶ σημεῖα § 93.

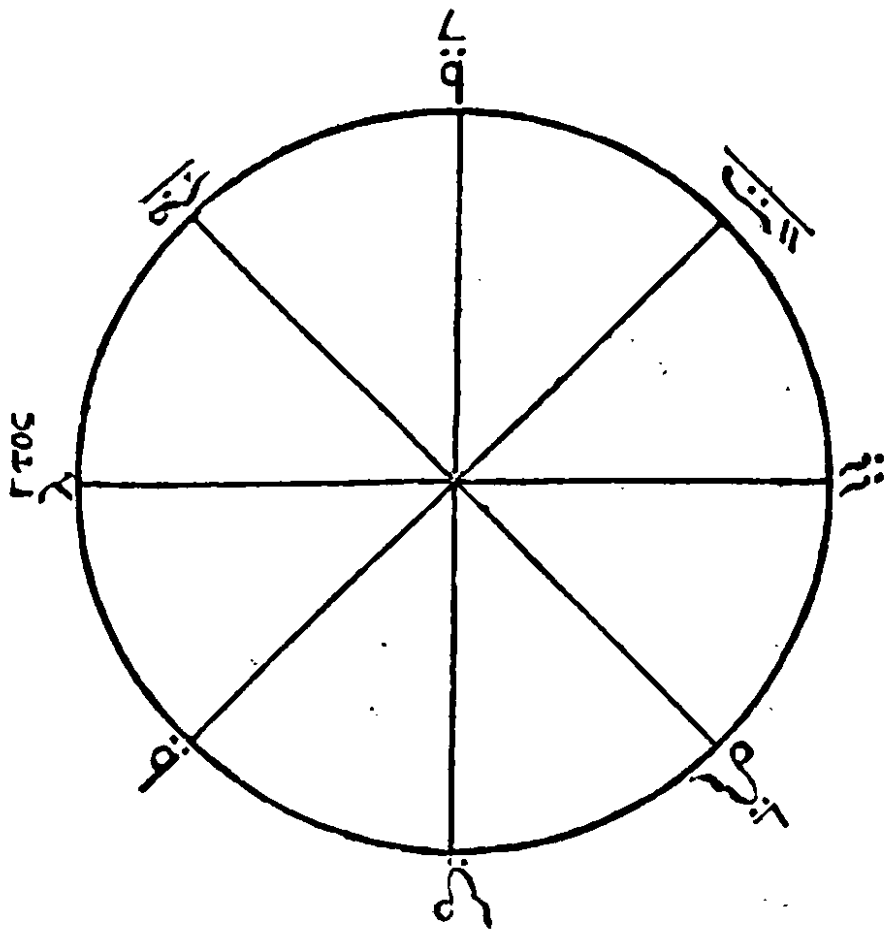

§ 78, Οἱ παλαιοὶ Μουσικοὶ ἐπὶ τῶν διατονικῶν φθόγγων
διέστελλον ποιότητα διάφορον ἀπὸ τοῦ κατιόντος καὶ διάφο-
ρον ἀπὸ τοῦ ἀνιόντος, καὶ διὰ τοῦτο αἱ διπλαῖ λέξεις ἐπὶ
τοῦ αὐτοῦ τοῦ φθόγγου ἁλῶες καὶ ἁλῶες ἐπὶ τοῦ Πα,
λεαλιές καὶ λεαλιές ἐπὶ τοῦ Βου, λαλά καὶ ἁλῶες ἐπὶ
τοῦ Γα, καὶ ἁγια καὶ λεαγιε ἐπὶ τοῦ Δι=νη (α)

(α) Ταῦτα ἐδιδάσκοντο ἐπὶ τοῦ ἐξῆς σχήματος (ἴδε σχῆμ.
ὀπισθεν), ὀνομαζομένου τροχοῦ, καὶ τεμνομένου ὑπὸ τεσσά-
ρων διαμέτρων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν δεξιῶν ποδῶν, σημαινόν-
των τοὺς φθόγγους ἀνιόντως, ἐπιτίθενται αἱ μαρτυ-
ρίαι τῶν κυρίων ἤχων, αἵτινες ἄρχονται ἀπὸ τοῦ ἄνω πο-

§ 80. Τὸ χρωματικὸν γένος εἶναι δυσδιάκριτον ὅθεν καὶ δύσκολον, διότι οἱ φθόγγοι αὐτοῦ, τὸ πλεῖστον ἐξ ἡμιτόνων

ὁδὸς τῆς καθέτου διαμέτρου, ἔχοντος τὸ αὐα\αες, καὶ διὰ τοῦ \αεα\αες, αὐα λήγουσιν εἰς τὸ αἰα, ἀπ' ὅπου, θέλοντες νὰ συνεχίσωμεν τὴν ἀνάβασιν, ἐπιστρέφομεν πάλιν εἰς τὸ αὐα\αες, καὶ ἐπαναλαμβάνομεν τὰ αὐτὰ, καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀριστερῶν ποδῶν, σημαινόντων τοὺς φθόγγους κατιόντως, ἐπιτίθενται αἱ μαρτυρίαι τῶν πλαγίων ἡχῶν, ἀρχόμεναι ἀπὸ τοῦ ποδός, τοῦ ἀπέναντι τοῦ ἔχοντος τὸ αἰα, ἡγουν ἀπὸ τοῦ ἔχοντος τὸ αα\αες (ὥς πρέπει νὰ γίνηται καὶ ἐκ παντός ἄλλου ἀνιόντος φθόγγου πρὸς εὗρεσιν τοῦ κατιόντος καὶ τ'ἀνάπαλιν ἀπὸ κατιόντος πρὸς εὗρεσιν τοῦ ἀνιόντος,) καὶ διὰ τοῦ \αεχα\αες, α\αεα\αες λήγουσιν εἰς τὸ \αεαἰε, ἀπ' ὅπου δι' ἄλλην κατάβασιν ἐπιστρέφομεν πάλιν εἰς τὸ αα\αες, καὶ ἐπαναλαμβάνομεν τὰ αὐτὰ, πάντοτε δὲ μόνον συνεχῶς. Ὁ τροχὸς εἰς παραστάσιν τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως κατὰ σύγκρισιν τῆς κλίμακος ἐφ' ἣν ὑποδεέστερος, καὶ διὰ τοῦτο ἡ χρῆσις αὐτοῦ πρὸς διδασκαλίαν παρητήθη.

προκύπτοντες ἔχουσι ποιότητας ἀσθενεῖς, καὶ οὐχὶ διακεκριμένας καὶ ζωνράς, ὡς τὰς τοῦ διατονικοῦ. Πολλοὶ δὲ τινες φθόγγοι ἔχουσι ποιότητας βαθμῶν τῆς ὀξύτητος, αἵτινες συγχέονται εἰς μίαν ποιότητα ὀξεῖαν τὴν τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma = \lambda\epsilon\chi\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ καὶ ἄλλοι τινὲς πάλιν ἔχουσι ποιότητας βαθμῶν τῆς βαρύτητος § 17, συγχεομένας εἰς μίαν ποιότητα βαρεῖαν τὴν $\lambda\epsilon\iota\alpha\lambda\omega = \lambda\epsilon\iota\chi\alpha\lambda\omega$. Καὶ διὰ τοῦτο ἀπλᾶ χρωματικὰ σημεῖα διωρίσθησαν δύο § 93.

§ 80. Τὸ ἐναρμόνιον γένος εἶναι ἔτι δυσδιάκριτον, καὶ διὰ τοῦτο τὸ δυσκολώτατον· διότι προκύπτει ἐκ τοῦ τεταρτημορίου, τὸ ὁποῖον διεγείρει ποιότητα ἀσθενῆ καὶ ἀμυδράν, ὡς $\lambda\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ (ἰδὲ τοῦτο ἐν τοῖς ἀπηχήμασι). διὰ τοῦτο δὲ σημεῖον ἐναρμόνιον διωρίσθη ἐν § 93. Ἀλλὰ καὶ διότι οἱ λοιποὶ μείζονες τόνοι διὰ τὸ αὐτὸ μῆκος των ἔχουσι ποιότητας ὁμοίας, καὶ διὰ τοῦτο συγχεομένας, ὅρα τὴν ἐν τῷ σχολίῳ τοῦ § 23 παρένθεσιν (α).

§ 81. Τὰ γένη παράγονται μεταξὺ των ὡς ἐφεξῆς. Τὸ διατονικὸν ὡς ἀπλούστερον, εὐλόγως θεωρεῖται πρωτότυπον, τὸ ὁποῖον παράγει (β) τὰ λοιπὰ δύο, φθεῖρον τὸν ἐλάχιστον κατὰ συμμονασμὸν καὶ συνδυασμὸν § 92 τῆς ὑφέσεως καὶ τῆς διέσεως· καὶ διὰ τοῦτο ἐλάχιστων τόνος ἐν τῷ χρωματικῷ καὶ ἐναρμονίῳ δὲν ὑπάρχει. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ ἐλάχιστων γίνεται χα-

(α) Κατὰ τὸ ἥθος τὸ μὲν διατονικὸν γένος ὁμοιάζει ἀνθρώπῳ ἐλευθέρῳ καὶ χαίροντι ὑγείαν, τὸ χρωματικὸν ἀνθρώπῳ ἐγκειμένῳ εἰς τι περιπαθῶς, τὸ δὲ ἐναρμόνιον ἀνθρώπῳ, ὑπάρχοντι εἰς δυσχερῆ, καὶ διὰ ταῦτα παραπορευμένῳ § 36.

(β) Ἐνταῦθα καὶ παρακατιὸν τὸ μὲν διατονικὸν εἶναι τὸ ὑποκείμενον, τὸ δὲ χρωματικὸν καὶ τὸ ἐναρμόνιον εἶναι τὰ ἀντικείμενα τοῦ λόγου.

ρακτηριστικὸς τοῦ διατονικοῦ γένους, τοῦ δὲ χρωματικοῦ δύναται νὰ ᾖναι ὁ ἐλάχιστος ἄνευ τοῦ ἐλάσσονος, ἢ τὸ τριημιτόνιον, καὶ τοῦ ἐναρμονίου τὸ τεταρτημόριον μετὰ δύο μεϊζόνων, ἐξ ὧν ὁ ἕτερος εἶναι μεῖζων τοῦ μεῖζονος.

§ 82. Παράγει δὲ § 81 σχόλ. τὸ μὲν ἐναρμόνιον κατὰ συμμονασμὸν ὑφέσεως καὶ διέσεως τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ ἐλάσσονος, ὑφέσεως μὲν παράγει ἐκ τῆς πρώτης διατονικῆς τετραχόρδου τὴν 7^{ην} τετράχορδον νη πα βου γα, καὶ ἐκ τῆς δευτέρας

τὴν ἕκτην πα βου γα δι. Διέσεως δὲ ἐκ τῆς πρώτης διατονικῆς παράγει τὴν πέμπτην νη πα βου γα, καὶ ἐκ τῆς δευτέρας τὴν ἑβδόμην πα βου γα δι.

§ 83. Τὸ δὲ χρωματικὸν παράγει καὶ κατὰ συμμονασμὸν ὑφέσεως τοῦ κάτω ἄκρου τοῦ ἐλάσσονος, ὁπότε ἐκ τῆς πρώτης διατονικῆς τετραχόρδου παράγεται ἡ 4^η χρωματικὴ, ἥτοι ἡ τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, νη πα βου γα, καὶ κατὰ συνδυασμὸν ὑφέσεως ἅμα καὶ διέσεως, καὶ ὑφέσεως μὲν τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ ἐλάσσονος, ἢ, ὅπερ εἶναι, τὸ αὐτὸ, τοῦ κάτω τοῦ ἐλαχίστου, διέσεως δὲ τοῦ ἄνω τοῦ ἐλαχίστου, ὁπότε ἐκ τῆς δευτέρας διατονικῆς τετραχόρδου παράγεται ἡ τρίτη χρωματικὴ, ἥτοι τοῦ $\lambda\epsilon\chi\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ πα βου γα δι (α).

(α) Μία λοιπὸν ὕφεσις, ἢ διέσις ἐπὶ τοῦ $Bou=Z\omega$, τεταρτημόριοι μὲν, ἀλλοιοῦσαι τὸν ἐλάσσονα καὶ τὸν ἐλαχίστον, παράγουσι τὸ τεταρτημόριον καὶ τὸν μεῖζονα τοῦ μεῖζονος. Ὑφεσις δὲ ἀόριστος ἐπὶ τοῦ $Bou=Z\omega$, καὶ διέσις τεταρτημόριος ἐπὶ τοῦ $\Gamma\alpha=r\eta$, ἀλλοιοῦσαι τὸν ἐλάσσονα, τὸν ἐ-

§ 84. Ως αἱ διατονικαὶ τετραχορδοί, οὕτω καὶ αἱ διατο-
νικαὶ πεντάχορδοι παράγουσι τὰς χρωματικὰς καὶ ἐναρ-
μονίους πεντάχορδους καὶ κατὰ συμμονασμὸν, καὶ κατὰ
συνδυασμὸν τῆς ὑφέσεως, ἢ τῆς διέσεως. Ἡ 13^η πεντάχορ-
δος παράγεται ἐκ τῆς δευτέρας, θεωρουμένης κατιόντως, ἐκ
δύο διέσεων τεταρτημοριαίων δι γα βου πα νη. Ἡ 14^η

παράγεται ἐκ τῆς δευτέρας ὑφέσει τοῦ πα, νη πα βου γα δι,
ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς 4^{ης} ὑφέσει τοῦ κε, βου γα δι κε ζω. Ἡ

15^η παράγεται ἐκ τῆς τρίτης, καὶ ἡ 16^η ἐκ τῆς πρώτης
ὑφέσει μὲν ἀόριστῳ τοῦ ὀξυτέρου φθόγγου ἐκ τοῦ λαμβανο-
μένου ὡς ἴσου, διέσει δὲ τεταρτημοριαία τοῦ βαρυτέρου,
γα δι κε ζω νη, καὶ πα βου γα δι κε, τοῦ κε καὶ τοῦ γα

λαμβάνομένων, ὡς ἴσων.

§ 85 Αἱ κατὰ συμμονασμὸν πεντάχορδοι Νη Πα Βου Γα
Δι, καὶ Πα Βου Γα Δι Κε γίνονται ὀκτάχορδοι κατὰ συνδυ-

ασμὸν Νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη, καὶ Πα Βου Γα Δι Κε

Ζω Νη Πα. Αἱ δὲ κατὰ συνδυασμὸν Πα Βου Γα Δι Κε γίνον-

λάχιστον καὶ τὸν μέγιστα, παράγουσι τὸν ἐλάχιστον, τὸν τριημι-
τόνιον καὶ τὸν τεταρτημόριον. Μία ὕψις ἀόριστος ἐπὶ τοῦ Πα
=Κε, ἀλλοιοῦσα τὸν μέγιστα καὶ τὸν ἐλάσσονα, παράγει
τοὺς κατὰ τὸ λαελαεε ἐλάχιστον καὶ μέγιστα. Σημειωτέον
δὲ, ὅτι ἐν τετραχορδῳ χρωματικῶς μὲν περιέχει δύο ἡμί-
τονα, ἐναρμονίως δὲ μόνον ἐν τεταρτημόριον. Ὁ Εὐκλείδης
(Ἡ Ἑλληνικὴ Μουσικὴ γρῶττος ὡς γεωμέτρης) λέγει, ὅτι
εἰς τὸν καιρὸν τοῦ τὸ ἐναρμόνιον ἐμελωδεῖτο κατὰ δίεσιν
καὶ δίεσιν καὶ δίτονον, ἥτοι δύο ἡμίτονα περιέχορτο ἐντὸς
τετραχορδου, παρ' ἡμῖν δὲ μέλη τοιαῦτα δὲν ὑπάρχουσι.

ται κατὰ συντετρασμὸν Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα. διότι

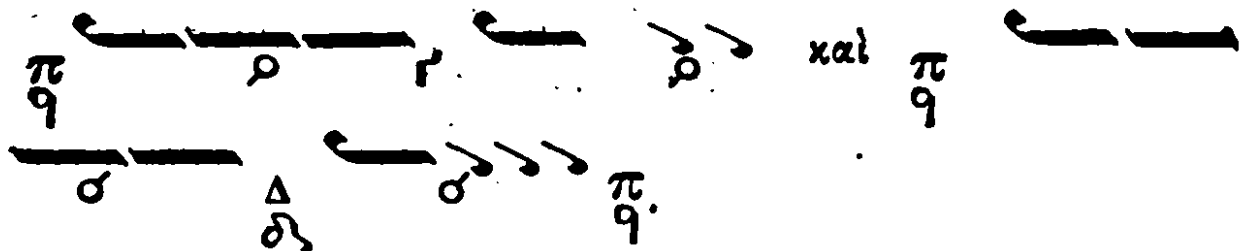
δ ἐλάσσων εἰς αὐτάς, ὧν διπλοῦς, ἔχει διπλᾶς καὶ τὰς ἀλλοιώσεις αὐτοῦ (α).

Περὶ ἡμιτόνων.

§ 86. Οἱ τρεῖς τόνοι δ μείζων, δ ἐλάσσων καὶ δ ἐλάχιστος λέγονται τονιαῖοι, ἥτοι κύριοι, καὶ τονιαῖαι, ἥτοι κύριαι, αἱ θέσεις τῶν ἄκρων, ἥτοι φθόγγων αὐτῶν. Εἰς φθόγγος, κινούμενος ἄνω, ἡ κάτω τῆς τονιαίας του θέσεως, μεταβάλλει συνάμα τοὺς δύο συνέχοντας αὐτὸν τόνους, τὸν μὲν ἔλαττων, τὸν δὲ ἕτερον αὐξάνων. Ὁ ἐλαττωθεὶς τόνος λέγεται μειονεξία, καὶ εἶναι ὡς τὸ γνήσιον κλάσμα. Τὸ δὲ ἐναπολειφθὲν μέρος μετὰ τοῦ προσλαμβάνοντος αὐτὸ τόνου λέγεται πλεονεξία, καὶ εἶναι ὡς τὸ νόθον κλάσμα.

§ 87 Ὅταν δ φθόγγος κινῆται κάτω τῆς τονιαίας του θέσεως, ἡ μειονεξία γίνεται ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἡ δὲ πλεονεξία ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἀμφότερα ταῦτα φανερώνει τὸ ἐξῆς σημεῖον ρ, ὀνομαζόμενον ὕρσεις. Ὅταν δὲ κινῆται ἄνω, γίνεται τὸ ἐναντίον ἡ μειονεξία ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἡ δὲ πλεονεξία ἐπὶ τὸ βαρὺ, τὸ δὲ ἐξῆς σημεῖον σ, ὀνομαζόμενον δίεςεις, σημαίνει καὶ τὰ δύο ταῦτα, ὡς

(α) Αἱ ὑφέσεως καὶ διέσεως κατὰ συμμονασμὸν, συνδυασμὸν, συντριασμὸν κτλ. παράγουσιν οἱ μουσικοὶ ἐκ τῆς τοῦ Πα, ἥτοι ἐκ τῆς πρώτης διατονικῆς ὀκταχόρδου, διαφοροῦς ἄλλου γένους κλίμακας, τὰς ὁποίας ὀνομάζουσι χιόδας, ὧν τὸν ἀριθμὸν ἀναβάλλουσι μέχρις 740 (Μ. θεωρητικόν). Αἱ ἡμέτεραι χρωματικά καὶ ἐναρμόνιοι κλίμακες εἶναι χιόδαι. Τόσαι δὲ χιόδαι ἔγιναν δεκταὶ εἰς τὴν Ἑκκλησίαν, ὅσων τὰ μέλη ἐφάνησαν χρήσιμα. Ἀρτι δὲ γὰρ σημειοῦνται τὰ χρωματικά καὶ ἐναρμόνια μέλη δι' ὑφέσεων καὶ διέσεων, διωρισθησαν συντομίας χάριν γενικὰ σημεῖα χρωματικά καὶ ἐναρμόνια § 93. σημ. καὶ δι' αὐτῶν σημειοῦνται.

Κατὰ τὸ πρῶτον διπλοῦν παράδειγμα ἡ ὕψις ἐπὶ τοῦ Πα Βου, ἡ Βου Πα διαστήματος σημαίνει τὴν μειονεξίαν, καὶ ἐπὶ τοῦ Βου Γα ἡ Γα Βου τὴν πλεονεξίαν, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἡ δίεσις ἐπὶ τὸ Βου Γα, ἡ Γα Βου σημαίνει τὴν πλεονεξίαν, ἐπὶ δὲ τὸ Γα Δι, ἡ Δι Γα τὴν μειονεξίαν.

§ 88 Ἡ ὕψις λοιπὸν καὶ ἡ δίεσις, σημαίνουσι τὸν μεταξὺ δύο τόνων φθόγγον, ἀντιβιβασθέντα, ἢ καταβιβασθέντα τῆς πονιαίας του θέσεως, ὀρίζονται οὕτως, «ὕψις εἶναι φθόγγος, βρυνηεῖς ἡμιτόνω· δίεσις δὲ εἶναι φθόγγος, ὀξυνθεῖς ἡμιτόνω».

§ 89 Ὁ ἐλαττωθεὶς τόνος καὶ τὸ ἐνχπολειφθὲν μέρος, δηλαδὴ τὰ δύο μέρη ἐνὸς τόνου, ἄνισα τὸ μῆκος, λέγονται ἡμίτονα. Ὁ ἐλάχιστος τόνος διαιρεῖται μόνον εἰς δύο ἡμίτονα, τριῶν μορίων τὸ ἓν, καὶ τεσσάρων τὸ ἕτερον (α). Ὁ ἐλάσσων διαιρεῖται εἰς περισσότερα. Ὁ δὲ μείζων εἰς πολλὰ καὶ διάφορα τὸ μῆκος, ὡς ἐνὸς τεταρτημορίου καὶ τριῶν, ἥτοι τριῶν μορίων καὶ ἐννέα, δύο τεταρτημορίων καὶ δύο, τριῶν καὶ ἐνὸς, ἐνὸς τριτημορίου καὶ δύο, ἥτοι τεσσάρων μορίων καὶ ὀκτῶ, καὶ δύο τριτημορίων καὶ ἐνός.

§ 90 Ἡ ὕψις καὶ ἡ δίεσις σημαίνουσι τὰ ἀνωτέρω ἡμίτονα παραλλασσόμεναι, ὡς ἐφεξῆς.

Κατὰ μὲν τὴν πρώτην συζυγίαν ἑκατέρω, ἡγουν καὶ ἡ ὕψις καὶ ἡ δίεσις, σημαίνουσιν ἀνὰ ἓν τεταρτημόριον, κατὰ τὴν

(α) Αἱ δυσχέρειαι τοῦ τύπου δὲν ἐσυγχώρησαν γὰρ σχηματίζεται εἰς τὰς κλίμακας ὁ ἐλάχιστος τόνος μορίων ἐπὶ, ἀλλὰ μορίων ἑξ, οὕτω καὶ ἄλλα.

δευτέραν ἀνὰ δύο, κατὰ τὴν τρίτην ἀνὰ τρία, κατὰ τὴν τετάρτην ἀνὰ ἓν τριτημόριον καὶ κατὰ τὴν πέμπτην ἀνὰ δύο τριτημόρια. Σημειωτέον δὲ ὅτι οὕτως ρ σ συνήθως σημαίνουσιν ἢ μὲν ὕφεις περὶ τὰ ἑπτὰ μόρια, ἢ δίσεις περὶ τὰ τέσσαρα, ἢ πέντε.

§ 91 Ἐκ τῶν ἐξῆς δύο σημείων ♀♂ τὸ πρῶτον λέγεται γενικὴ ὕφεις, καὶ τὸ δεύτερον γενικὴ δίσεις. Ἀμφότεραι σημαίνουνσι τὸν αὐτὸν φθόγγον, ἐπαναλαμβανόμενον πολλάκις, καὶ διὰ τοῦτο δέχονται λύσιν.

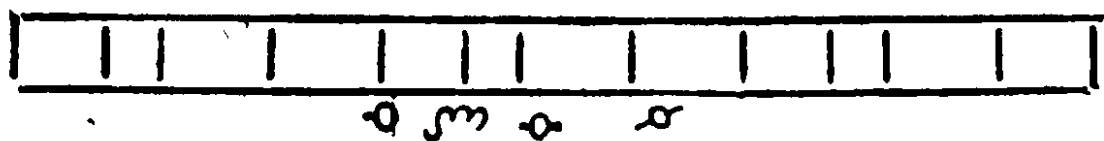
§ 92 Τὴν ὕφειν καὶ δίσειν χρώμεθα, ὅταν ἐπὶ τοῦ διατονικοῦ γένους θέλωμεν νὰ φθείρωμεν ἓνα φθόγγον ἅπαξ, καὶ οὐχὶ πολλάκις ὡς αἰ φθοραὶ, καὶ διὰ τοῦτο λύσις δι' αὐτὰς δὲν βάλλεται· προσέτι χρώμεθα αὐτὰς, καὶ ὅταν θέλωμεν νὰ παράξωμεν χροάν § 85. σχόλιον. Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ὕφεις, ἢ ἡ δίσεις τεθῶσιν ἐπὶ τῶν φθόγγων τῆς κλίμακος τοῦ Πα § 97, ἅπαξ, λέγεται τοῦτο συμμονασμός, ἐὰν δις, συνδυασμός, ἐὰν τρίς, συντριασμός, ἐὰν τετράκις, συντετρασμός, ἐὰν πεντάκις, συμπεντασμός, καὶ ἐὰν ἑξάκις, συνεξασμός.

Περὶ διατονικῶν χρωμ. καὶ ἐναρμονίων σημείων.

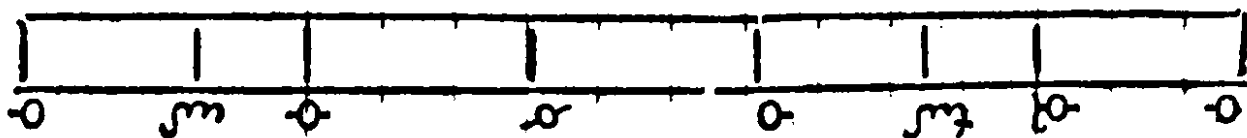
§ 93 Διὰ νὰ γνωρίζωμεν ἕκαστον φθόγγον εἰς ποῖον γένος § 74 ἀνήκει, διωρίσθησαν σημεῖα ὡς ἐφεξῆς· διὰ τὰς τέσσαρας διατονικὰς ποιότητας τῶν τεσσάρων ἀσυμφώνων τοῦ πενταχόρδου συστήματος διωρίσθησαν τὰ ἀκόλουθα τέσσαρα ἀπλὰ σημεῖα ♀ ξ ϕ ρ. Διὰ τὰς δύο χρωματικὰς τῶν δύο ἀσυμφώνων, τὰ ἐξῆς δύο ἀπλὰ θ σ. Καὶ διὰ τὴν μίαν ἐναρμόνιον τοῦ ἑνὸς ἀσυμφώνου, τὸ ἐξῆς ἓν ϑ.

§ 94 Διωρίσθησαν δὲ τὰ σημεῖα εἰς τοὺς φθόγγους κατὰ τοὺς τόνους τοὺς συνέχοντας τοὺς φθόγγους. Ἐκ πᾶν διατονικῶν τὸ μὲν ♀ προσδιωρίσθη διὰ τὸν συνεχόμενον φθόγγον ἐκ μείζονος καὶ ἐλάσσονος, τὸ ξ διὰ τὸν ἐξ ἐλάσσονος

καὶ ἐλαχίστου, τὸ Φ διὰ τὸν ἐξ ἐλαχίστου καὶ μείζονος, καὶ τὸ α διὰ τὸν ἐκ δύο μείζόνων, ὅρα § 104, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐξῆς τριπλῇ πενταχόρδῳ.

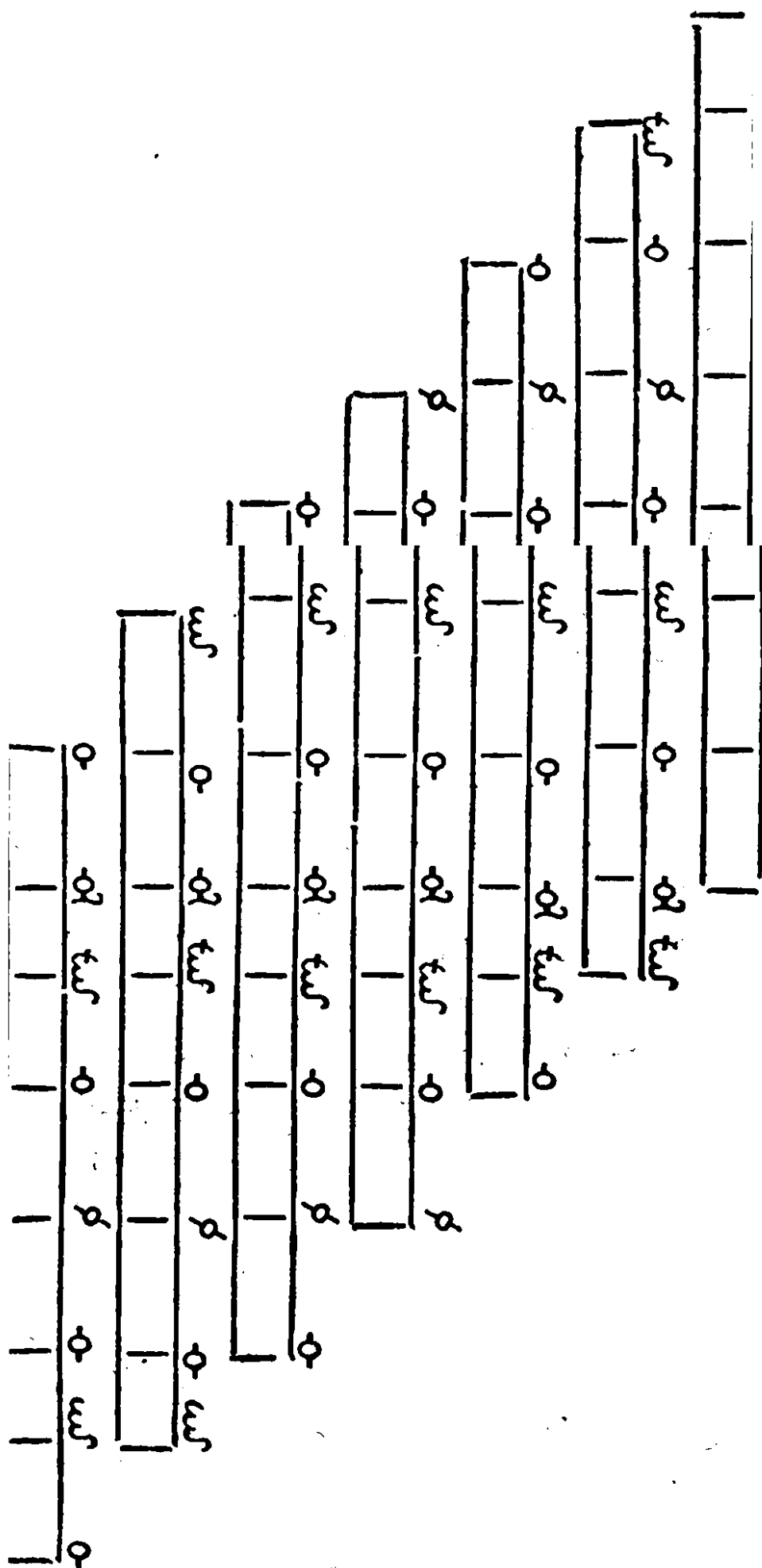
§ 95. Καθὼς δ' ἐν τῇ ἐπαναλήψει τῶν ὀκταχόρδων ἐπαναλαμβάνονται πάλιν οἱ αὐτοὶ τόνοι τῆς πενταχόρδου πλην ἑνὸς μείζονος § 29, οὕτως ἐπαναλαμβάνονται καὶ τὰ αὐτὰ σημεῖα, ἀλλὰ πρὸς διάκρισιν παρηλλαγμένα. Παρηλλάχθησαν δὲ τὸ μὲν Φ , στραφέν τὸ ἐναντίον ὡς Ω · τὸ Σ , χωρισθὲν εἰς τὸ ἄνω μέρος ὡς Ξ · τὸ Φ , ἐκταθὲν ὑπὸ κάτω δι' ὀριζοντίου γραμμίσκης ὡς Ω (α). Δὲν παρηλλάχθη ὁμοῦ καὶ τὸ α · διότι ἀντ' αὐτοῦ τίθεται ἐπὶ τῆς νήτης τὸ σημεῖον τοῦ προσλαμβανομένου, ὡς ἔχοντος ποιότητα μετ' αὐτοῦ ὁμοίαν· διότι συνέχονται καὶ ἐξ ὁμοίων τόνων, ὥς

§ 96 Τὰ ἀπλᾶ σημεῖα πρῶτον καὶ τὰ παρηλλαγμένα δεύτερον ἔχει ἡ παρὰ τῆς πρώτης πενταχόρδου ὁμαλῶς παραγομένη ἀνωτέρω δευτέρα διατονικὴ ὀκτάχορδος· ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν διατονικῶν ὀκταχόρδων καὶ τὰ ἀπλᾶ σημεῖα καὶ τὰ παρηλλαγμένα κεῖνται ἀτάκτως, ὅπερ δεικνύει φανερῶς τὸ πρωτεῖον τῆς ἀνωτέρω κλίμακος, καὶ τὸ δευτερεῖον τῶν λοιπῶν

(α) Τὸ παρηλλαγμένον τοῦτο σημεῖον Ω σημαίνει τὸν $\Lambda\eta$. Χωρὶς τὴν ἀκίδα εἰς τὰ ἄνω ὡς Ω σημαίνει τὸν διὰ τὴν τριφώνταν φθεγγόμενον $\Lambda\eta$.

ἡ ὁμοειδῶν αἱ ἐκθέτομεν κατ' ἀντιστοιχίαν τῶν
ν πρὸς παράδειγμα.

§ 97 Κατὰ τὴν ἀντιστοιχίαν ταύτην δυνάμεθα νὰ ὀνομά-
ζωμεν τὰς κλίμακας αὐτάς, ὡς ἐφεξῆς· τὴν μὲν πρώτην, κλί-
μακα τοῦ Πα, τὴν δευτέραν τοῦ Βου, τοῦ Γα, τοῦ Δι, τοῦ
Κε, τοῦ Ζω καὶ τοῦ Νη.

§ 98 Ἐκ δὲ τῶν χρωματικῶν δύο σημείων θ σ τὸ μὲν
πρῶτον ὀνομάζεται $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, τὸ δὲ δεύτερον $\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$. Τὸ
 $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, παραλλαχθὲν οὕτω μὲν θ , ὀνομάζεται κομμέ-
νον $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, οὕτω δὲ σ , $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$. Καὶ τὰ τρία ταῦτα
βάλλονται ἐπὶ φθόγγων, ἐχόντων ἐπὶ τὸ ὀξὺ τόνον ἐλάχιστον,
τὸ δὲ $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ καὶ τεταρτημόριον. Τὸ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$, κοπὲν
ἄνω μὲν σ , ὀνομάζεται $\lambda\epsilon\alpha\lambda\omicron$ (διὰ τοῦ ο), κάτω δὲ σ ,
κομμένον $\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$. Καὶ τὰ τρία $\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$ τίθενται ἐπὶ φθόγ-
γων μετὰ τοὺς ἔχοντας τὸ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ καὶ $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$. Διὰ
τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ καὶ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\omicron$ σημαίνονται αἱ ἐκ μόνον τοῦ ἐλα-
χίστου καὶ μείζονος συνιστάμεναι κλίμακες, δηλαδή ἡ 14^η
πεντάχορδος, ἡ 4^η τετράχορδος, ἡ 4^η ὀκτάχορδος καὶ
ἡ τρίχορδος, ὀνομαζόμεναι κλίμακες τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$. Διὰ
τοῦ $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ καὶ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$ σημαίνεται ἡ ἐννάτη πεντάχορ-
δος καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς παραγόμεναι, ὀνομαζόμεναι κλίμακες τοῦ
 $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ (α) Διὰ τοῦ Κομμένου $\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$ σημαίνεται ἡ 13^η
πεντάχορδος. Καὶ διὰ τοῦ κομμένου $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ ἡ 15^η καὶ ἡ 16^η.

§ 99 Τὸ ἐναρμόνιον σημεῖον σ παραλλάσσεται εἰς τὸ ἐξῆς
 σ τῇ ἐπιθέσει ἀκίδος κατὰ τὸ ἄνω μέρος αὐτοῦ, καὶ ὀνομά-
ζεται ἐναρμόνιον δεύτερον. Καὶ τὰ δύο ἐναρμόνια τίθενται ἐπὶ
φθόγγων, ἐχόντων ἐπὶ τὸ βαρὺ διάστημα τεταρτημόριον (β)

(α) Ἡ ῥήτις τῆς $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ κλίμακος σημαίνεται διὰ
τοῦ σ , κατὰ τὸ σύστημα τῆς διφωνίας, καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ θ
ὡς καὶ ὁ προσλαμβανόμενος. Κατὰ τὸ σύστημα ὁμοῦς
τῆς ἐπταφωνίας δύναται τὰ σημαίνεσθαι καὶ διὰ τοῦ θ
§ 95. οὕτω καὶ ἡ κλίμαξ τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$.

(β) Τὸ τεταρτημόριον τοῦ δευτέρου ἐναρμονίου εἶναι τρι-

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐναρμόκιον μετὰ τὸ τεταρτημόριον ἔχει καὶ δύο μείζονας, ἥτοι σημαίνει τὴν πέμπτην τετράχορδον. Τὸ δὲ δεύτερον μετὰ τὸ τεταρτημόριον ἔχει τρεῖς μείζονας, ἥτοι σημαίνει τὴν ὀγδόην πεντάχορδον.

ΣΗΜ. Σημεῖα λοιπὸν ἀπλᾶ καὶ πρηνελαγμένα ἔχομεν διατονικὰ μὲν ἑπτὰ $\varphi \xi \phi \psi \phi \xi \omega$, χρωματικὰ ἕξ $\theta - \theta \theta$ (α) $\theta - \sigma \sigma \sigma \sigma$, καὶ ἐναρμόνια δύο $\varphi \phi$ (β). Τὰ σημεῖα καὶ τῶν τριῶν γενῶν, ὅταν μὲν βάλλωνται δι' ἀλλαγὴν φθόγγου § 129, λέγονται φθοραὶ, ὅταν δὲ δι' ἐπιστροφὴν τοῦ πρώτου μέλους, λέγονται λύσεις.

Περὶ συλλαβικῶν φθόγγων.

§ 100 Οἱ φθόγγοι ἀπαγγέλλονται διὰ τῶν ἑξῆς ἑπτὰ συλλαβῶν Πχ Βου Γα Δι Κε Ζω Νη, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν ἐνσωματούμενοι τρόπον τινά, μᾶς γίνονται ἐπαισθητότεροι. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ διδασκόμενοι ταχυτέρως ἐπιδίδουσι. Λέγονται δὲ φθόγγοι συλλαβικοί.

§ 101 Αἱ συλλαβαὶ αὗται εἶναι αὐτὸ τὸ ἀλφάβητον ἀπὸ τοῦ ἄλφα ἕως τοῦ ἥττα. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρ-

τημόριον, ἥτοι μορίων τεσσάρων. Διὰ τοῦτο οἱ λοιποὶ τρεῖς τόνοι εἶναι μείζονες, καὶ οὐδεὶς μείζων τοῦ μείζονος § 24. σχόλ.

(α) Τὸ κομμένον $\lambda \epsilon \lambda \epsilon \varsigma$ τάττουσιν εἰς τὰ ἐναρμόνια σημεῖα. Ἀλλὰ καὶ τὸ μέλος καὶ τὸ σχῆμά του δεικνύουσι τὴν ἐκ τοῦ $\lambda \epsilon \alpha \lambda \epsilon \varsigma$ αὐτοῦ καταγωγὴν. Καὶ διὰ τοῦτο εἶναι χρωματικόν, καὶ οὐχὶ ἐναρμόνιον.

(β) Τουρκιστὶ τὸ κομμένον $\lambda \epsilon \lambda \alpha \lambda \omega$ λέγεται μονσταάρ. Τὸ κομμένον $\lambda \epsilon \alpha \lambda \epsilon \varsigma$, χιαάρ· τὸ δεύτερον ἐναρμόνιον $\nu \iota \sigma \alpha \mu \pi \acute{o} \upsilon \rho$ καὶ τὸ πρῶτον, ἀτζέμ.

χοισι καὶ φωνήεντα καὶ σύμφωνα, διὰ τὰ τὰ κατὰστέωσι· συλλαβὰς κυρίας, εἰς μὲν τὰ φωνήενται α ε η ἔβαλον τὰ σύμφωνα π κ ν καὶ ἔγειναν αἱ συλλαβαὶ Πα Κε Νη, εἰς δὲ τὰ σύμφωνα Β. Γ. Δ. Ζ. ἔβαλον τὰ φωνήεντα σ ι ω καὶ τὴν δίφθογγον, καὶ ἔγειναν αἱ συλλαβαὶ Βου Γα Δι Ζω. Καὶ ὁ μὲν π=α σημαίνει πρῶτον φθόγγον, ὁ δὲ Βου δεύτερον καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

§ 102 Τὴν ἀπὸ τοῦ Πα ἕως τοῦ Νη πρόοδον ἐφήρμοσαν ἐν τῇ ἀναβάσει, διὰ δὲ τὴν κατάβασιν ἐπισθοποροῦμεν, δηλαδὴ, ἀφοῦ φθάσωμεν εἰς τὸν Νη, ἐπιστρέφουμεν διὰ τῶν αὐτῶν συλλαβῶν, δι' ὧν καὶ ἀνέβημεν, ἀπαραλλάκτως ὡς κάμνομεν εἰς τοὺς ἀριθμοὺς. Αἱ ἑπτὰ αὗται συλλαβαὶ (α) εἶναι τὸ μουσικὸν ἀλφάβητον.

(α) Οἱ συλλαβικοὶ φθόγγοι διωρίσθησαν ἑπτὰ κατὰ τοὺς ἑπτὰ ἀσυμφώνους φθόγγους τοῦ ὀκταχόρδου συστήματος, ὡς μικριστέρου τῶν λοιπῶν συστημάτων. ἤγουν ἔχοντος φθόγγους, πλείονας ἐκείνων, ἰδίᾳ θεωρουμένων· διότι κατὰ τοὺς ἀσυμφώνους τῶν μικροτέρων συστημάτων, ἔχοντων ὀλιγωτέρους, συμβαίνουνσι συχνὰ αὐτῶν ἐπαναλήψεις. Καὶ τετραφωνικῶς μὲν συμβαίνουνσι διὰ τῶν ἐξῆς τεσσάρων διατονικῶν λέξεων αὐαααα = αααααα, αααααα = αααααα, αααααα = αααααα, αααααα = αααααα, πολλὴ δὲ περισσότερην διφωνικῶς διὰ τῶν ἐξῆς δύο χρωματικῶν αααααα = αααααα, αααααα = αααααα, καὶ αααααα = αααααα. Οἱ πρῶτοι ἑπτὰ συλλαβικοὶ φθόγγοι διὰ τὴν πληθύνειν καὶ τὸ μονοσύλλαβον διεξάγουσι καθαρῶς τὴν παραλλαγήν· οἱ δὲ δεύτεροι διὰ τὴν ἐναντία ἤτοι διὰ τὴν ὀλιγότητά των καὶ τὸ πολυσύλλαβον διεξάγουσι σκοτεινῶς. Οἱ πρῶτοι διωρίσθησαν διὰ τὴν παραλλαγήν καὶ τῶν τριῶν γενῶν, ἐκ δὲ τῶν δευτέρων εἶναι διάφοροι εἰς τὸ διατονικὸν καὶ διάφοροι εἰς τὸ χρωματι-

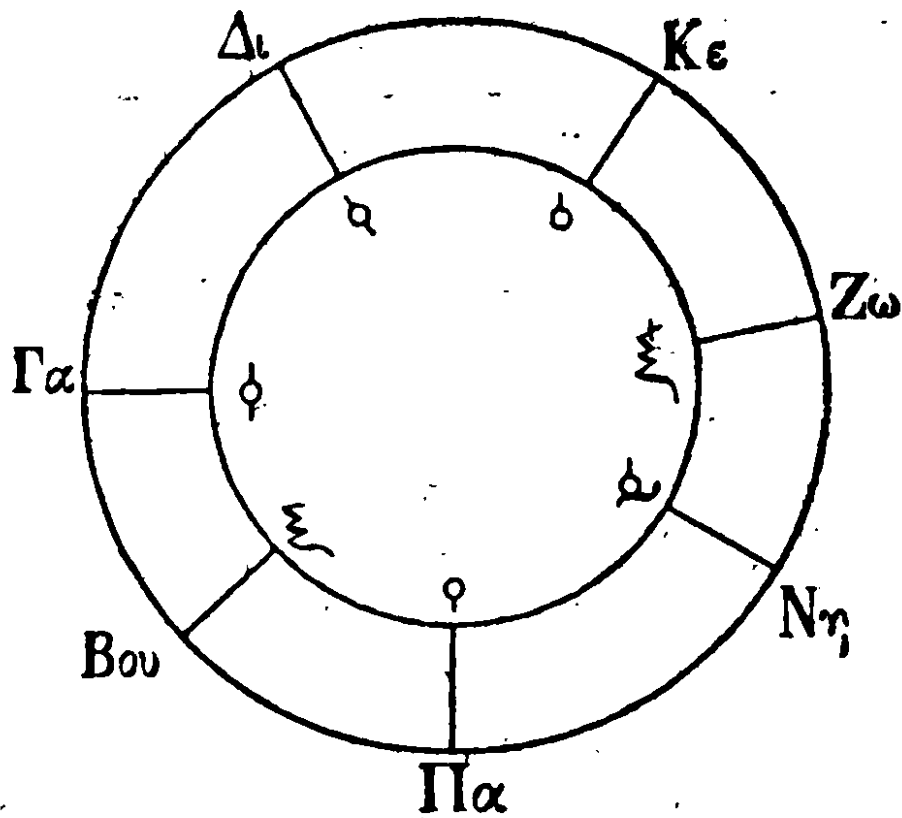
§ 103 Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἑπτὰ διατονικὰ σημεῖα κατὰ τοὺς προσδιορισμούς των εἰς τοὺς τόνους § 94, εἶναι μόνιμα· διὰ τοῦτο συμβιβάζεται, ὥστε ἕκαστον σημεῖον νὰ ὀνομάζεται ὠρισμένως καὶ μὲ μίαν τῶν ἑπτὰ συλλαβῶν. Ὅθεν τὸ ἐξῆς σημεῖον φ ὀνομάζεται Πα, τὸ ξ Βου, τὸ ψ Γα, τὸ ρ Δι, τὸ θ Κε, τὸ ζ Ζω, καὶ τὸ λ Νη.

ο	μ	ο	ο	ο	μ	ρ	ο
							(α)
Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Νη	Πα

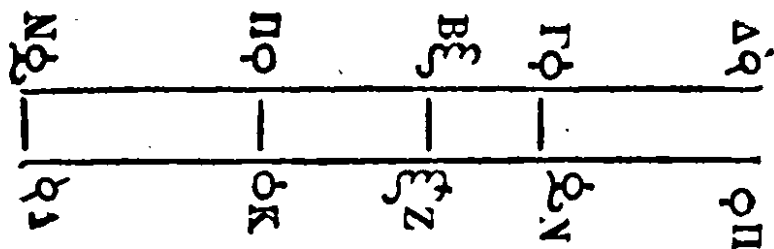
§ 104 Ἡ ὀκτάχορδος αὕτη τοῦ Πα, ἐσχηματισμένη εἰς δύο κύκλους § 44. δεικνύει μόνη ὅλας τὰς ὁμοειδεῖς αὐτῇ κλίμακας, καὶ ὅλους τοὺς τόνους καὶ συλλαβικοὺς αὐτῶν φθόγγους, ὡς

κόν, διπλάσιοι δὲ εἰς ἕκαστον φθόγγον διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου διάφορον ποιότητα ἀπὸ τοῦ κατιόντος, καὶ διάφορον ἀπὸ τοῦ ἀνιόντος, καὶ πολυσύλλαβοι διὰ τὰ συνιστῶσι διὰ τῶν πολλῶν των συλλαβῶν ἤχους καὶ ἀπηχήματα.

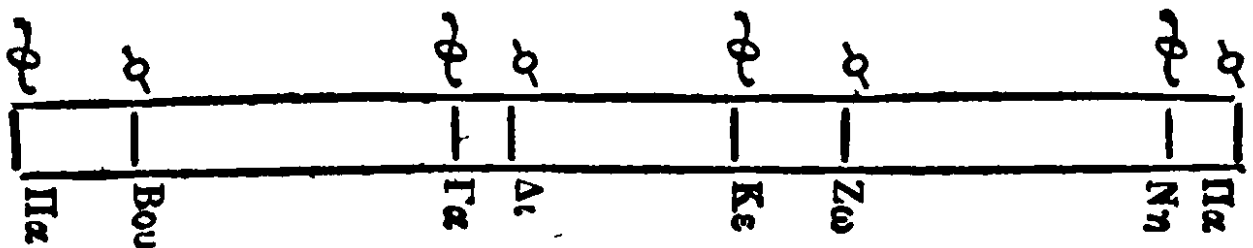
(α) Ἐνταῦθα ἐκτίθεται ἡ κλίμαξ αὕτη διὰ τῶν πολυσυλλαβῶν λέξεων

§ 105 Ἡ δευτέρα διατονικὴ πεντάχορδος ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ ἐφαρμόζωνται εἰς τοὺς αὐτοὺς τόνους τῆς σημεία διατονικὰ διπλᾶ, καὶ φθόγγοι συλλαβικοὶ διπλοῖ. Καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζομεν αὐτὴν πεντάχορδον διαφορουμένην, ὡς

§ 106. Ἐπειδὴ δὲ τῶν ἄλλων γενῶν τὰ σημεία εἶναι ὀλιγώτερα τῶν συλλαβικῶν φθόγγων Πα Βου κτλ. τοιοῦτας μόνιμους προσδιορισμοὺς εἰς αὐτὰ δὲν γίνεται. Διὰ τοῦτο, ὅταν δοθῇ μία συλλαβὴ εἰς ἓν ἀρχικὸν σημεῖον, αἱ λοιπαὶ ἀκολουθοῦσιν ἐπὶ τὸ ἐξῆς καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ, ὡς ἡ συνέχεια αὐτῶν. Τὸ λε-χεα λεε εἰς τῷ προσλαμβανομένῳ φθόγγῳ τῆς τρίτης ἑκταχόρδου ὀνομάζεται Πα, προχωροῦντες ἐπὶ τὸ ἐξῆς, λέγομεν Βου, οὐχὶ διὰ τὸ ἐπόμενον λεααω, ἀλλὰ διὰ τὴν συνέχειαν τῶν συλλαβῶν καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως, ὡς

ΣΗΜ. Ὡς φθορά τὸ ΛεχεαΛεες, τιθέμενον μὲν ἐπὶ τοῦ Κε διὰ τὸ ἀνιόν, φθέγγεται Πα, τιθέμενον δὲ ἐπὶ τοῦ Πα διὰ τὸ κατιόν, φθέγγεται Κε· διότι καὶ διὰ τὰς δύο περιστάσεις μελωδεῖται ὅλη ἡ ἐννάτη χρωματικὴ πεντάχορδος, Διὰ δὲ τοὺς φθόγους Γα καὶ νη βάλλονται ἐπὶ τῶν σημείων γράμματα τῶν συλλαβῶν Γ_a ν . Τὸ δὲ Λεααω φθέγγεται Δι, ἀλλὰ καὶ ὑψηλὸς Πα, ὅταν τίθεται ἐπ' αὐτοῦ διὰ τὸ κατιόν. Διὰ τὸν Βου καὶ Ζω τίθενται γράμματα β ζ .

§. 407 Τὸ ΛεαΛεες εἰς τὰ μικροέκτακτα μέλη φθέγγεται συνήθως Δι εἰς δὲ τὰ πολυέκτακα καὶ Βου (α). Ἡ εἰς ἦχον

(α) Ἡ ἐν ἦχῳ Β'. μεγάλη δοξολογία τοῦ Ἰακώβου κατὰ μὲν τὴν γραμμὴν τοῦ Γρηγορίου (γραμμὴ ἐνταῦθα σημαίνει τὸν τρόπον τῆς ἐκ τῆς παλαιᾶς μεθόδου ἐξηγήσεως τῶν μελῶν εἰς τὴν νέαν) μαρτυρεῖται κατὰ τὸν $\lambda B'$, καὶ φθέγγεται διὰ τοῦ Πα καὶ τῶν ἀκολουθῶν αὐτοῦ. Κατὰ δὲ τὴν γραμμὴν τοῦ Χουρμουζίου μαρτυρεῖται κατὰ τὸν Β'. ἦχον, καὶ φθέγγεται διὰ τοῦ Βου καὶ τῶν ἀκολουθῶν αὐτοῦ. Δηλαδή κατὰ τὸ πρῶτον μελωδεῖται κατὰ τὴν κλίμακα τὸν ΛεχεαΛεες, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον κατὰ τὴν τοῦ ΛεαΛεες. Ἡ δοξολογία ὁμοῦς αὕτη, καὶ ἄλλα μέλη τοιαῦτα, ἀκουόμενα κατὰ τὴν τοῦ ΛεαΛεες ποιότητα, δηλαδή κατὰ διφωρίαν, πρέπει νὰ μαρτυρῶνται, καὶ νὰ ἀπαγγέλλωνται διὰ τοῦ Βου κατὰ τὴν γραμμὴν τοῦ Χουρμουζίου. Τὰ τριφωνικά ὁμοῦς τοῦ ΛεαΛεες, συγγενῇ ὅντα τῷ ΛεχεαΛεες § 64. σημ. πρέπει νὰ φθέγγωνται ὡς ἐκεῖνα διὰ τοῦ Πα Βου Γα Δι μὲν, ἀλλὰ κατὰ τὰ διαστήματα τοῦ ΛεαΛεες.

(2)

(α) Αἱ τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ καὶ $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ κλίμακες, καὶ τοὶ διάφοροι ἀπ' ἀλλήλων, ὅμως ἐφθέγγοντο διὰ τῶν αὐτῶν τεσσάρων πολυσυλλάβων λέξεων τῶν ἐξῆς $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, $\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$, $\lambda\epsilon\alpha\lambda\omicron$, ἐκ τῶν ὧν αἱ δύο ἄκραι ἦσαν χρήσιμοι διὰ τὸ ἀνιόν· αἱ δὲ δύο μέσαι διὰ τὸ κατιόν, προαρχομένης τῆς $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$

ἀνιόντως		κατιόντως	
$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omicron$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omicron$
$\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$	$\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$
$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omicron$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omicron$
$\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$	$\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$
$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omicron$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omicron$
$\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$	$\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$
$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omicron$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\omicron$
$\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$	$\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$	$\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$

§ 108 Τὸ κομμένον $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ φθέγγεται διὰ μὲν τὴν 15^{ην} πεντάχορδον διὰ τοῦ Κε, διὰ δὲ τὴν 16^{ην} διὰ τοῦ Γα. Ἐν τῷ «περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου» τοῦ Γρηγορίου φθέγγεται καὶ διὰ τοῦ Νη=Γα. Τὸ κομμένον $\lambda\epsilon\lambda\alpha\lambda\omega$ φθέγγεται διὰ τοῦ Δι, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ Πα κατὰ τὴν διαφορουμένην πεντάχορδον.

§ 109 Τὸ πρῶτον ἐναρμόνιον ϑ φθέγγεται Ζω, Γα, Βου, ὅταν τίθεται ἐπ' αὐτῶν τῶν φθόγγων. Τὸ δεύτερον ἐναρμόνιον φθέγγεται διὰ τοῦ Δι καὶ Πα κατὰ τὸ κομμένον $\lambda\epsilon\lambda\alpha\lambda\omega$, ἀλλὰ καὶ νη· διότι τοῦτο βάλλεται ἐπὶ φθόγγων, κάτω τῶν δποίων ὁ τέταρτος τόπος εἶναι μείζων. Κάτω τοῦ Δι τέταρτος τόπος μείζων εἶναι τὸ Πα Νη διάστημα. Κάτω τοῦ Νη τέταρτος μείζων εἶναι τὸ Δι Γα. Καὶ κάτω τοῦ Πα τέταρτος μείζων εἶναι τὸ Δι Κε.

Περὶ χαρακτήρων.

§ 110 Σκοπὸς τῶν μὲν σημείων τῶν γενῶν § 93. εἶναι νὰ δεικνύωσι τὰ γένη, τῶν δὲ συλλαβικῶν φθόγγων § 100. νὰ παριστάνωσι τοὺς φθόγους ζωηρῶς· οὐχὶ ὅμως τόσον τὰ πρῶτα, ὅσον καὶ τὰ δεύτερα νὰ δύνανται νὰ μᾶς ὁδηγῶσι καὶ τὴν ἀνάβασιν, τὴν κατὰβασιν καὶ τὴν ἰσότητα. Πρὸς ἐκπλήρωσιν δὲ καὶ τούτου διωρίσθησαν καὶ τρίτα σημεῖα τὰ ἐξῆς δέκα, τὰ ὅποια κοινῶς μὲν λέγονται χαρακτῆρες, διαιρούμενοι εἰς ἀνιόντας καὶ κατιόντας, καὶ ὑποδιαιρούμενοι εἰς συνεχεῖς καὶ ὑπερβατοὺς. Μερικῶς δὲ ὡς ἐφεξῆς

ἀνιόντες					κατιόντες				
1	1	1	2	4	1	2	2	4	0
									
ὀλίγον	πεταστή	κεντήματα	κέντημα	ὑψηλὴ	ἀπόστροφος	ὑπορόη	ἐλαφρόν	χαμηλὴ	ἴσον

§ 411 Καὶ τὸ μὲν ὀλίγον, ἡ πεταστή καὶ τὰ κεντήματα σημαίνουναι τὴν ἀνὰ ἓνα φθόγγον συνεχῆ ἀνάβασιν. Τὸ δὲ κέντημα τὴν ἀνὰ δύο καὶ ἡ ὑψηλὴ τὴν ἀνὰ τέσσαρας ὑπερβατὴν. Ὁ ἀπόστροφος σημαίνει τὴν ἀνὰ ἓνα, καὶ ἡ ὑπορρόη τὴν ἀνὰ δύο συνεχῆ κατὰβασιν. Τὸ δὲ ἐλαφρόν τὴν ἀνὰ δύο, καὶ ἡ χαμηλὴ τὴν ἀνὰ τέσσαρας ὑπερβατὴν. Τὸ δὲ ἴσον δὲν σημαίνει κανένα φθόγγον· καὶ διὰ τοῦτο ἐπ' αὐτοῦ ἐτέθη μηδέν.

§ 412. Οἱ χαρακτῆρες ἔλαβον ὀνόματα τοιαῦτα, ὡς ἐφελῆς· τὸ μὲν ἴσον ὠνομάσθη οὕτω· διότι κρατεῖ τὴν φωνὴν ἴσην καὶ ἀλύγιστον. Τὸ ὀλίγον· διότι, συγκεκριμένον πρὸς τὸ κέντημα καὶ τὴν ὑψηλὴν, ἀναβαίνει ὀλίγον, ἤγουν ἓνα φθόγγον. Ὁ ἀπόστροφος· διότι ἀναφέρεται εἰς τὴν στροφὴν. Ἡ ὑπορρόη· διότι μιμεῖται τὸ τρέξιμον τοῦ νεροῦ, ῥέοντος ἐπὶ μικρῶν πετρῶν. Ἡ ὑψηλὴ καὶ ἡ χαμηλὴ· διότι ἄλλος χαρακτήρ ἀπλοῦς οὔτε ἀναβαίνει, οὔτε καταβαίνει περισσότερον αὐτῶν. Τὸ ἐλαφρόν· διότι καταβιβάζει τὴν φωνὴν μ' ἐλαφρότητα. Τὰ κεντήματα, τὸ κέντημα καὶ ἡ πεταστή ἔλαβον ὀνόματα κατὰ τὸ σχῆμα τῆς χειρὸς, ὅπερ αὐτὴ ἐλάμβανεν ἐν τῇ χειρονομίᾳ (τρόπος τις τῆς χειρὸς, μὴ διασωθεῖς), τὸ κέντημα καὶ τὰ κεντήματα ἐχειρονομοῦντο διὰ τοῦ λιχανοῦ δακτύλου, ὡς κεντῶντος, ἡ δὲ πεταστή ἐχειρονομοῦτο διὰ τῶν πέντε δακτύλων σχηματιζόντων τὴν χεῖρα ὡς πετῶσαν.

§ 413. Οἱ χαρακτῆρες κατεσκευάσθησαν κατὰ τὰς πρεῖς ιδιότητας τὴν ἀνάβασιν, τὴν κατὰβασιν καὶ τὴν ἰσότητα § 4. Τινῶν δὲ χαρακτήρων ὡς τοῦ ὀλίγου, τοῦ ἀποστροφου, τοῦ ἐλαφροῦ, τῆς χαμηλῆς καὶ τοῦ ἴσου ἡ ἱκανὴ ἔκτασις, καὶ τινῶν ὡς τῶν κεντημάτων καὶ τῆς ὑπορρόης ἡ μικρὰ, δεικνύει ἔτι, ὅτι κατεσκευάσθησαν οἱ μὲν πρῶτοι διὰ νὰ δέχωνται ὑπ' αὐτῶν συλλαβὰς τοῦ κειμένου, καὶ διὰ τοῦτο καὶ συλλαβικοὶ χαρακτῆρες πρέπει νὰ λέγωνται. Ἐκ τούτων δὲ ἡ μὲν πεταστή εἶναι αὐτὸ τὸ ὀλίγον μετὰ τοῦ ψηφιστοῦ συνεπτυγμένον, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὴ δίδει ἐπαισθητὴν ζωηρότητα καὶ δύναμιν

εἰς τοὺς φθόγγους. Τὸ ἐμψήφιστον ὀλίγον καὶ ἡ πεταστὴ διὰ τὴν δυνάμιν των § 142· τίθενται πρὸ κατιόντων χαρακτῆρων. Ἡ πεταστὴ τίθεται πρὸ κατιόντων πρὸ ἑνὸς μὲν ἄνευ γοργοῦ, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ πρὸ δύο. Ὅταν ἔχη κλάσμα ὑφ' ἐαυτῆς, τότε τίθεται καὶ πρὸ πολλῶν κατιόντων, ὡς

 Τὸ ὀλίγον μετὰ τοῦ ψηφιστοῦ ὑπάγεται εἰς τὴν δευτέραν περίστασιν τῆς πεταστῆς καὶ μετὰ τοῦ κλάσματος, καὶ χωρὶς αὐτοῦ, ὡς

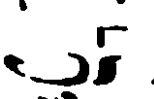
§ 144. Οἱ δὲ δεῦτεροι κατεσκευάσθησαν νὰ ᾖναι ἀνεπίδεκτοι συλλαβῶν, καὶ διὰ τοῦτο πολὺ χρήσιμοι εἰς συντομίαν καὶ εἰς πολλὰ γοργά· ὅθεν καὶ χασμωδικοὶ § 193. σημ. χαρακτῆρες καὶ οὗτοι πρέπει νὰ λέγωνται· ἐν ἐλλείψει δὲ συλλαβῶν οἱ συλλαβικοὶ χαρακτῆρες, ὡς τὰ ὀλίγα καὶ οἱ ἀπόστροφοι συμπτύσσονται εἰς τοὺς χασμωδικούς οὕτω. Τὰ συνεχῆ ὀλίγα τρέπονται εἰς κεντήματα, τὰ ὅποια ἀπλᾶ μὲν λαμβάνουσι συλλαβὴν σπανίως, σύνθετα δὲ οὐδέποτε, ὡς

 εἰς

 εἰς . Τὰ κεντήματα λαμβάνουσι ψηφιστὸν μόνον ἐπιτιθέμενα τοῦ ὀλίγου, ὡς

 γοργὸν δὲ δέχονται ἀδιαφόρως κείμενα, ὡς

 § 154.

§ 145. Οἱ δὲ ἀπόστροφοι, κατὰ τὰ ζεύγη θεωρούμενοι, εἰ μὲν ὁ πρῶτος ἔχη γοργὸν, τότε μεταβάλλονται εἰς ὑπόβροας, ὡς ἀντὶ . Ἐὰν δὲ ὁ πρῶτος πρὸ αὐτοῦ ἔχη βαρεῖαν, ὁ δὲ δεύτερος γοργὸν, τότε οὗτος παρατίθεται κατωτέρω παρὰ τῷ πρώτῳ, ὡς

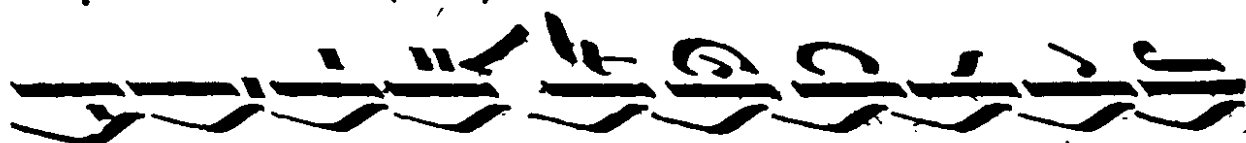
ἀλλὰ καὶ ἄνευ γοργοῦ, ὡς ,
καὶ παρὰ τῷ ἴσῳ . Ἡ ὑπορροή δέχεται συλλαβὴν μό-
νον εἰς τοὺς τερερισμούς, καὶ δὲν ἔπεται τῶν κεντημάτων.
Οὔτε δὲ ἡ ὑπορροή, οὔτε τὰ κεντήματα τίθενται ἐν ἀρχῇ, ἢ
ἐν τέλει τοῦ μέλους.

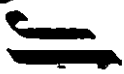
ΣΗΜ. Τὸ κέντημα καὶ ἡ ὑψηλὴ εἶναι μικρᾶς μὲν ἐκτάσεως,
ὡς συντιθέμενα δὲ πάντοτε μετὰ τοῦ ὀλίγου καὶ τῆς πεταστῆς
ὑπάγονται εἰς τοὺς συλλαβικοὺς χαρακτῆρας, καὶ διὰ τοῦτο
αἱ ὑπογραφόμεναι συλλαβαὶ καὶ ὑποστάσεις θεωροῦνται δι'
ἐκεῖνα.

Περὶ συνθέσεως τῶν χαρακτήρων.

§ 116. Οἱ χαρακτῆρες συντίθενται μεταξύ των πρῶτον μὲν
διὰ τὴν μικρὰν τινων ἑκτασιν, ὡς τοῦ κεντήματος, καὶ τῆς
ὑψηλῆς. δεύτερον δὲ δι

ὑπογραφὴν ψηφιστοῦ, ὅπερ δὲν ὑπογράφεται ἄνευ συνθέσεως
ἄλλων μὲν χαρακτήρων διὰ τὴν μικρὰν, καὶ ἄλλων διὰ τὴν
ἀνώμαλον ἑκτασιν (110).

καὶ (καὶ διὰ τῆς πεταστῆς δὲ συνεπτυγμένως

). Καὶ τρίτον συντομίας
καὶ συνδέσεως χάριν.

§ 117. Κατὰ τὴν πρώτην περίστασιν ἡ σύνθεσις εἶναι ἀ-
διάλυτος, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην διαλύεται, ὅταν
ἡ ἀνάγκη λείψῃ. Συντίθενται δὲ οἱ χαρακτῆρες μετὰ τοῦ ὀλί-
6*

γου καὶ τῆς πεταστῆς, ἅτινα μένουσιν ἄφωνα, ἐκτὸς τοῦ ὅταν ἡ ὑψηλὴ τίθεται κατὰ τὸ μέσον, ἢ κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον

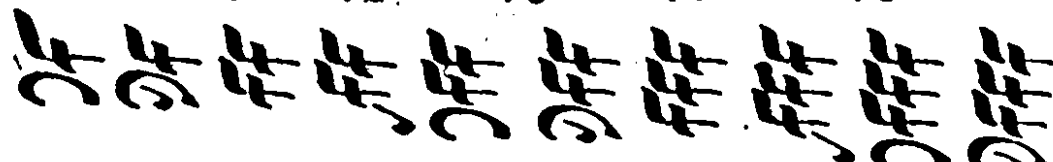
, ὁπότε ἐκφωνοῦνται. Ὁμοίως ἐκφωνοῦν-

ται, συντιθέμενα καὶ μεταξύ των, ὡς , ἀλλὰ μὲ σημασίαν ὑπερβατὴν, ὡς τὸ . Ἐν τῇ πεταστῇ δὲ ἐπιγράφονται οἱ χαρακτῆρες ὅλοι, καθὼς καὶ ἐν τῷ ὀλίγῳ πλὴν τῶν κεντημάτων καὶ ὑπογραφομένων, καὶ τοῦ κεντήματος καὶ προσγραφομένου.

§ 118. Εἰς τὴν σύνθεσιν ταύτην ὑπάγεται καὶ ἡ πλήρης ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατὰβασις τῶν χαρακτῆρων μέχρι τοῦ δεκάτου πέμπου ἀριθμοῦ, ὡς

2 2 3 4 5 5 6 7 8 9

10 11 12 13 14 15 3 5

6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Ἡ αὐτὴ σύνθεσις καὶ διὰ τῆς πεταστῆς

2 3 4 5 5 6 7 8 9 10

11 12 13 14 15.

Περὶ παραλλαγῆς.

§ 419. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν συλλαβικῶν φθόγγων εἰς τοὺς χαρακτῆρας λέγεται παραλλαγή. Καὶ ἐπειδὴ αὕτη δὲν εἶναι, εἰς τὴν συλλαβισμὸς μουσικὸς, ὁ μαθητὴς γυμνάζεται πρῶτον ἐν αὐτῇ καλῶς τοὺς συλλαβικοὺς φθόγγους, καὶ ἔπειτα μελωδεῖ γυμνοὺς τοὺς φθόγγους, ἅτοι ψάλλει. Ἐν τῇ ἐξῆς συνεχεῖ παραλλαγῇ συνειθίζονται οἱ ἀρχάριοι εἰς τοὺς συλλαβικοὺς φθόγγους πρῶτον ὑπογεγραμμένους ὑπὸ τῶν χαρακτῆρων, καὶ ὕστερον ἐξαλειφομένους.

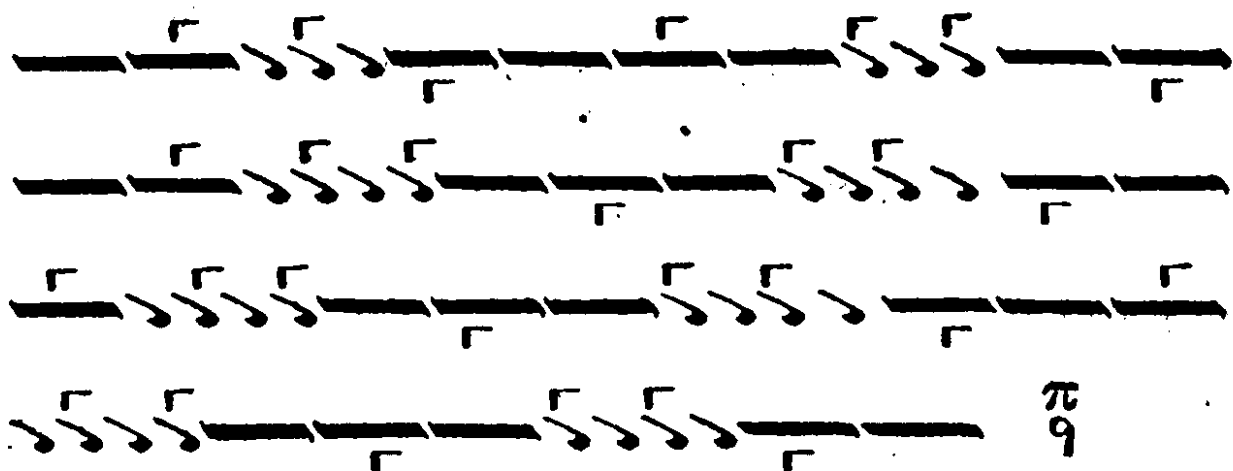
π
9

πα νη ζω νη πα βου πα νη πα βου γα
 βου πα βου γα δι γα βου γα δι κε δι γα βου γα
 δι κε ζω κε δι γα δι κε ζω νη ζω κε δι
 κε ζω νη πα νη ζω κε δι κε ζω νη ζω κε
 δι γα δι κε ζω κε δι γα βου γα δι κε δι γα
 βου πα βου γα δι γα βου πα νη πα βου γα βου πα
 νη ζω νη πα.

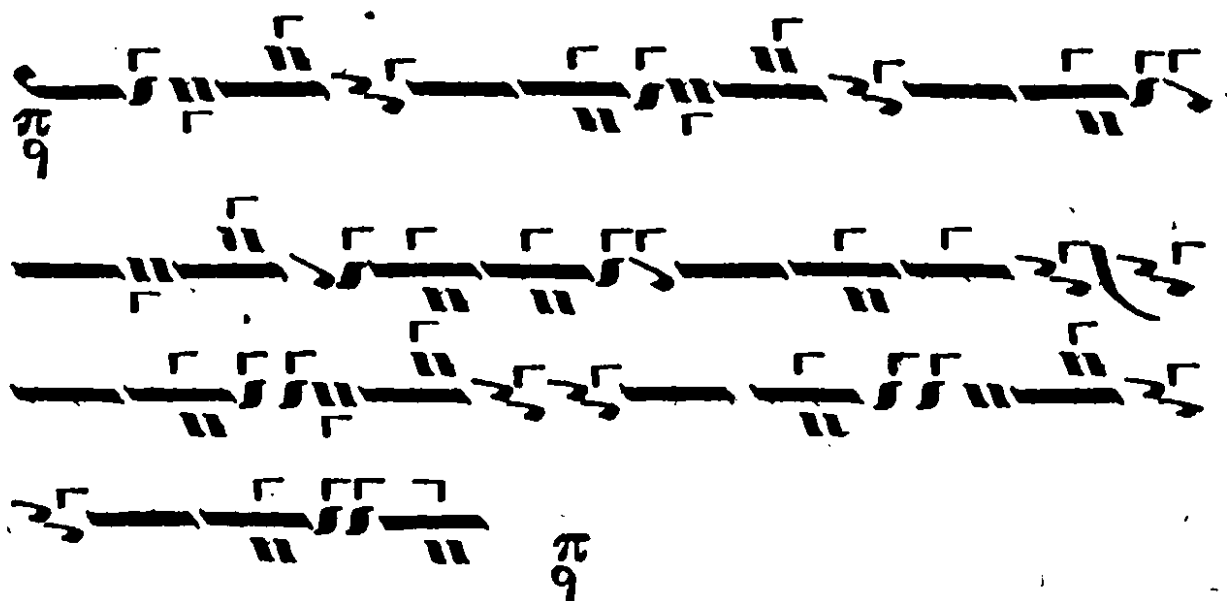
§ 420. Ἀνάγκη δὲ εἶναι νὰ γίνῃται χρῆσις καὶ ἐγγόρων παραλλαγῶν, καθὼς καὶ ὑπερβατῆς

π
9

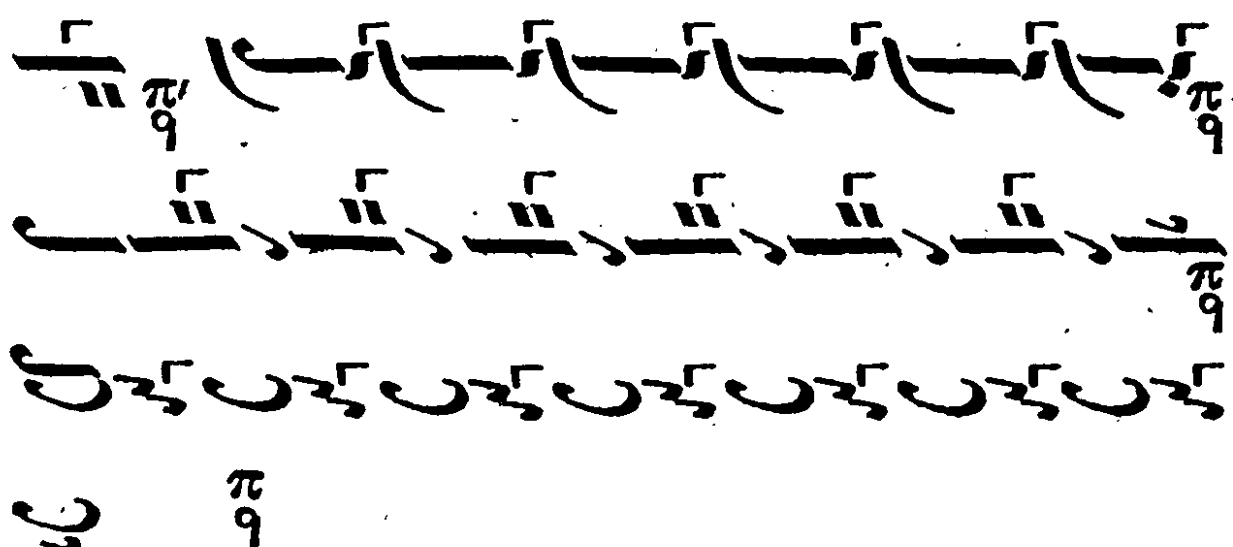
πα νη ζω νη πα βου πα νη πα βου γα
 δι γα βου πα νη πα βου γα δι γα βου πα
 νη ζω νη πα.

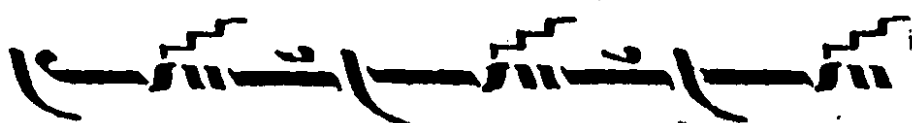
§ 121. Συνεπτυγμένως

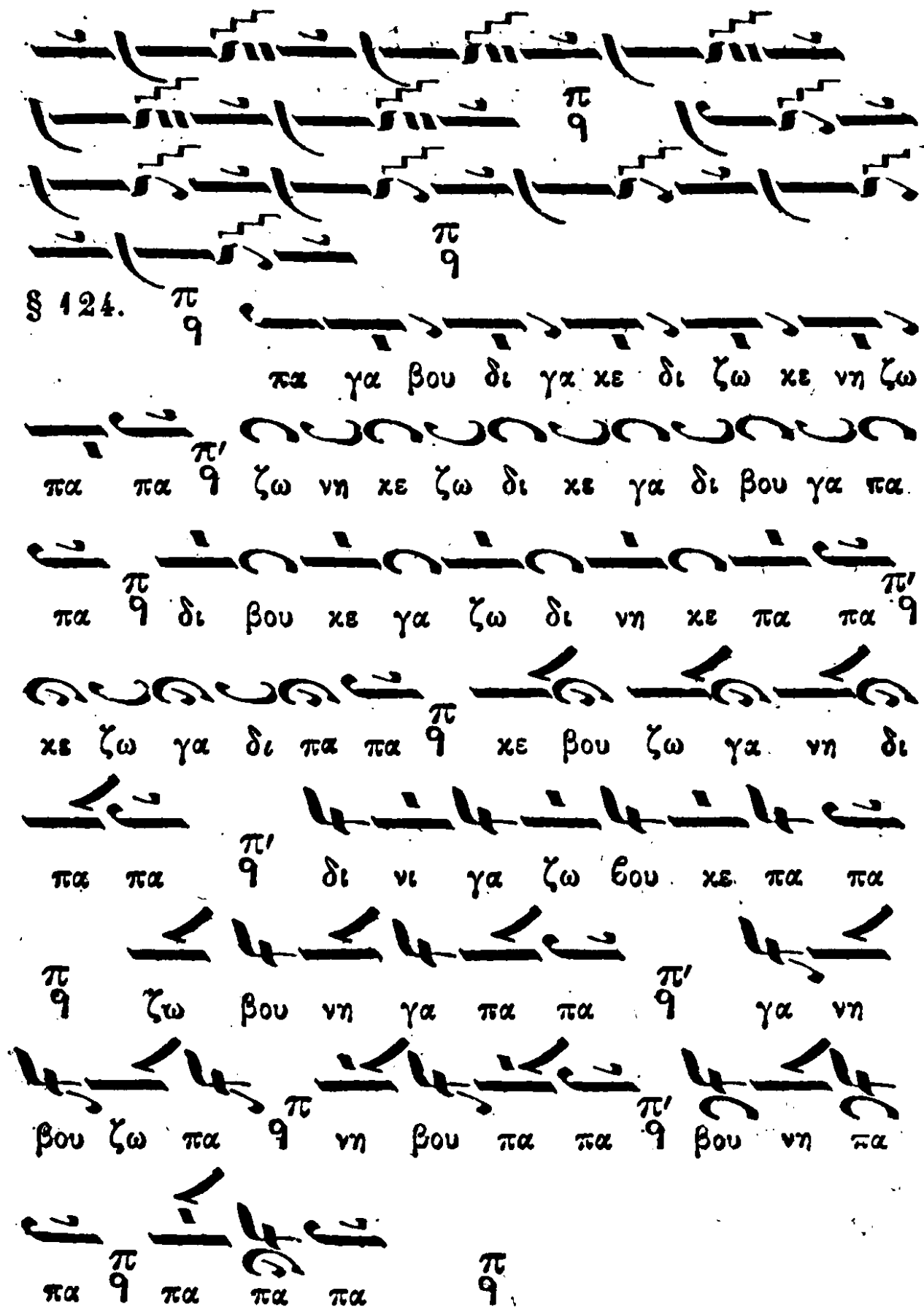

§ 122. π_9

§ 123. π_9

Περὶ μαρτυριῶν.

125. Οί χαρακτηῆρες ἀπλοί, ἡ σύνθετοι κατὰ τὴν κατασκευὴν των § 113 προσδιορίζουσι τοὺς φλόγγους μόνον κατ'

ἀνάβαιναι, κατάβαιναι καὶ ἰσότητα δηλαδὴ εἰδικῶς, καὶ οὐχὶ χωριστὰ ἓνα ἕκαστον, ὡς τοῦτον τὸν πα, ἐκεῖνον τὸν δι, δηλαδὴ ἀτομικῶς· πρὸς θεραπείαν δὲ καὶ τοῦ ἀτομικοῦ προσδιορισμοῦ τούτου διώρισαν τὰς ὀνομαζομένας μαρτυρίας, αἵτινες, πρὸ τῶν χαρακτῆρων γραφόμεναι, προσδιορίζουσι τὸν πρῶτον φθόγγον τοῦ μέλους, δι' αὐτοῦ δὲ καὶ τοὺς συνεχόμενους. Γραφόμεναι δὲ καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν θέσεων § 216 σχολ. ὁδηγοῦσιν, ἐὰν ὁ ψάλλων, ἢ ὁ γράφων ἔψαλεν, ἢ ἔγραψεν ἀπταίστως, ἢ μή.

§ 126. Καὶ ἐὰν μὲν μετὰ τὴν μαρτυρίαν ἔπωνται ἴσα, προσφέρομεν ταῦτα διὰ τοῦ φθόγγου τῆς μαρτυρίας, ὡς

π
9 ————— πα πα πα, ἐὰν δὲ ἔπωνται χαρακτῆρες ἀνιόντες ἢ κατιόντες, τότε προσφέρομεν αὐτοὺς μὲ ἐκείνους τῶν φθόγγων, οἵτινες ἔχουσι σχέσιν μὲ τὴν ἀπόστασιν τῆς μαρτυρίας συνεχῶς καὶ ὑπερβατῶς, ὡς

π
9 —————

βου γα δι γα βου πα δι βου ζω γα κε πα πα.

§ 127. Αἱ μαρτυρίαι κατὰ τὸ τρισδιαπασῶν § 67. διαιροῦνται εἰς ὑπατοειδεῖς, μισοειδεῖς καὶ νητοειδεῖς. Σύγκεινται δὲ ἐκ τῶν παλαιῶν μαρτυριῶν καὶ τῶν γραμμάτων τῶν συλλαβικῶν φθόγγων. Τὰ γράμματα εἰς μὲν τὰς ὑπατοειδεῖς ὑπογράφονται ὑπὸ τὰ σημεῖα, εἰς τὰς μεσοειδεῖς, ἐπιγράφονται, εἰς δὲ τὰς νητοειδεῖς καὶ ἐπιγράφονται καὶ δξύνονται, ὡς

ω	δ	9	λ	η	δ	9	ω	γ	π	ε	γ	Δ	χ
ω	ν	π	ε	γ	Δ	χ	ω	δ	9	λ	η	δ	9
							ω	ν	π	ε	γ	Δ	χ
							λ	η	9	λ	η	δ	9 (α)

(α) Τὰ σημεῖα τῶν παλαιῶν μαρτυριῶν εἶναι τοῦ πενταχόρδου συστήματος· διότι τὰ ἀπ. λᾶ εἶναι τέσσαρα δ, 9 λ η.

Περὶ φθορᾶς.

§ 128. Κατανοήσαντες οἱ Μουσικοὶ, ὅτι, ὅταν, ψάλλοντες, ἐπιμένωμεν εἰς τὸ αὐτὸ μέλος, προξενεῖ κόρον, ἀκόλουθον ἔχοντα τὴν ἀηδίαν, ἐστοχάσθησαν πρὸ τούτων νὰ μεταβαίνωσιν ἀπὸ μέλους εἰς μέλος δι' εἰσαγωγῆς νέας κλίμακος διατονικῆς ἢ χρωματικῆς, ἢ ἐναρμονίου εἰς διατονικὴν κτλ. Ἡ τοιαύτη δὲ μετάβασις λέγεται φθορά, ἥτις, ἐφελκύουσα τῶν ἀκροατῶν τὰ πνεύματα, ἐξανιστᾷ καὶ κατασταίνει αὐτὰ προσεκτικὰ εἰς τὸ εἰσαχθὲν νέον μέλος. Ἡ δὲ ἀντικατάστασις ἑνὸς φθόγγου δι' ἄλλου λέγεται ἀλλαγὴ.

§ 129. Καὶ ὅπου μὲν τίθεται τὸ σημεῖον τῆς φθορᾶς, σημαίνει οἱ ὑπάρχοντες τόνοι νὰ μεταβάλλωνται εἰς τοὺς τόνους, τοὺς ὁποίους σημαίνει ἡ φθορά. Νὰ μεταβάλλωνται δὲ καὶ οἱ συλλαβικοὶ φθόγγοι, ἥτοι νὰ γίνηται ἀλλαγὴ φθόγγων, ὡς ἐάν τις ψάλλῃ μέλος ἤχου Α', καὶ, ποιήσας φθορὰν δι' ἤχον Β', θέτῃ τὸ λεαλεε ἐπὶ τοῦ κε, τότε ὁ κε δι' τόνος μεταβάλλεται εἰς τὸν δι γα, ὁ δι γα εἰς τὸν γα βου κτλ. Ἀντὶ δὲ τῶν συλλαβικῶν φθόγγων κε δι γα βου πα προφέρονται οἱ δι γα βου πα νη.

Ὁ χαμηλὸς κε σημειώσεται διὰ τοῦ ἐξῆς συνθέτου σημείου

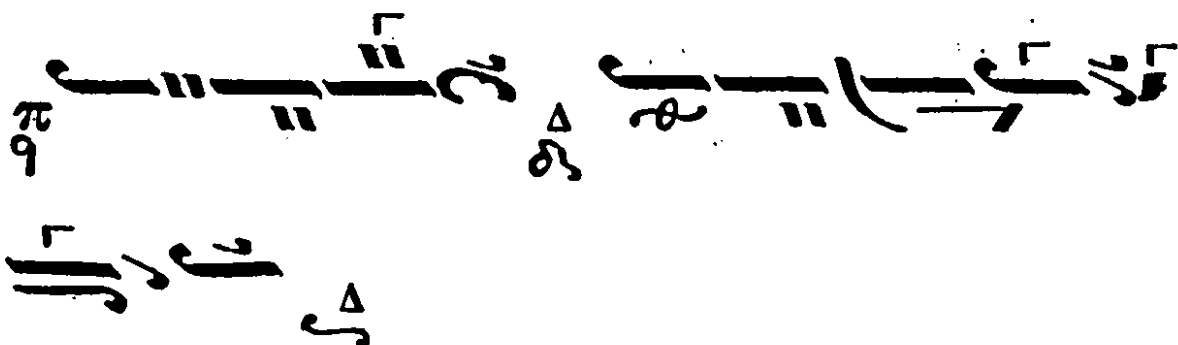
♫. Ὁ χαμηλὸς καὶ ὁ φυσικὸς Ζω σημειώνονται διὰ τοῦ

ἐξῆς ♫ οἱ δὲ δύο ὑψηλοὶ Ζω διὰ τοῦ ♫. Τὸ σημεῖον τοῦτο, λέγουσιν, ὅτι σύγκεταται ἐκ τῶν γραμμάτων Α καὶ Ν καὶ σημαίνει τὸ μὲν Α πρώτην, τὸ δὲ Ν ἀνάβασιν. Ἀλλ' ἐὰν σύγκηται ἐκ τοῦ Α καὶ Γ τότε σημαίνει τὴν λέξιν Λέγετος. Χρωματικαὶ μαρτυρίαι εἶναι τὸ λεαλεε καὶ τὸ λεαλεε παρῆλλαγμένα ὡς ♫ ♫. τὰ δὲ λεαλεε εἶναι μαρτυρίαι αὐτὰ ♫. Ἐναρμόνιον δὲ σημεῖον μαρτυρίας εἶναι μόνον τὸ αα.

§ 130. Όταν ἡ φθορά γίνηται ἐξ ὁμοίων διαστημάτων, ὥς ἐάν ἐκ τῶν διατονικῶν βου γα δι μεταβαίνωμεν εἰς τὰ κατὰ τὸ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ βου γα δι, ἢ ἐκ τοῦ δι κε διατονικοῦ εἰς τὸ κατὰ τὸ $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ δι κε, τότε, λέγω, ἡ φθορά λέγεται ἐμμελής. Ὅταν δὲ γίνηται ἐξ ἀνομοίων, λέγεται ἐκμελής.

§ 131. Ἡ φθορά ἐνεργεῖ εἰς τὸν ἀκόλουθον φθόγγον. Ἡ ἐναρμόνιος, τιθεμένη ἐπὶ τοῦ βου, ἡ ζω ἐνεργεῖ εὐθὺς εἰς τὸν φθόγγον αὐτόν. Ἐνίοτε δὲ μετὰ μίαν φθοράν εἰσάγεται καὶ δευτέρα καὶ τρίτη, ἀπαιτεῖται ὁμῶς προσοχὴ μήπως λησμονηθῇ ἡ λύσις διὰ ν' ἀποκατασταθῇ τὸ μέλος κατὰ τὸ πρῶτον (περὶ φθορικῶν σημείων ὄρα § 99. σημ.)

§ 132. Ἡ μαρτυρία ἐν τῇ φθορᾷ φυλάττει μὲν τὸ γράμμα κατὰ τὴν ἐκ τῆς πρώτης μαρτυρίας ἀπόστασιν, ἀλλὰ μεταβάλλει τὸ σημεῖον τῆς ποιότητος κατ' ἐκείνο, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἡ φθορά, ὥς τὸ ἐξῆς παράδειγμα.

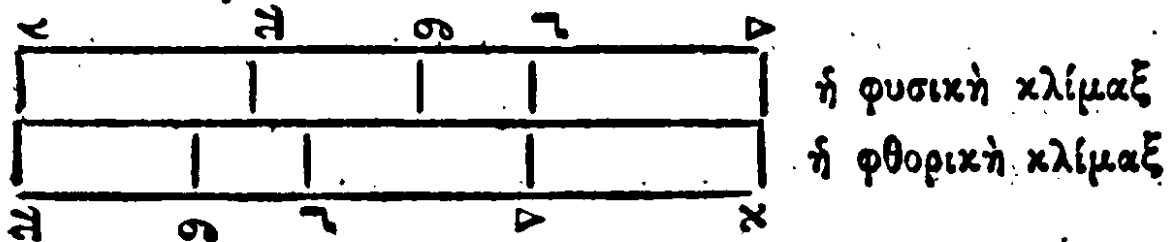

Ἐδὼ ἡ δευτέρα μαρτυρία ἔχει καὶ τὸ γράμμα καὶ τὸ σημεῖον τῆς ποιότητος κατὰ τὸ ἀρχῆθεν μέλος, ἡ δὲ τελευταία φυλάττει μὲν τὸ αὐτὸ γράμμα, ἀλλὰ σημεῖον ποιότητος λαμβάνει τὸ κατὰ τὸ $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$.

§ 133. Ἐξ αἰτίας τῶν φθορῶν συμβαίνει νὰ ὑψώνηται ἡ φωνὴ τοῦ ψάλλοντος, ἢ νὰ ἐκπίπτῃ, ὥς ἐφεξῆς. Ἐάν μὲν ὁ ἀντικατασταίνων φθόγγος ὥς ὁ γα τῆς φθορικῆς κλίμακος, ἔχῃ ἐπὶ τὸ ὀξὺ μὲν διάστημα μεγαλείτερον, ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ μικρότερον ἀπὸ τὰ ἀντιστοιχοῦντα διαστήματα τοῦ ἀντικαταστατινομένου φθόγγου, ὥς τοῦ βου τῆς φυσικῆς κλίμακος,

ἡ φωνὴ ὑφίσταται ἡμίτονον, ἐκπίπτει δὲ, ἐὰν τὰ διαστήματα ὑπάρχωσι τὸ ἐναντίον, ἢτοι ἐπὶ τὸ ὀξὺ μικρότερον, καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ μεγαλείτερον. (α).

§ 134. Ὁ κε, ἀντικατασταίνων τὸν δι, οὔτε ὑψώνει, οὔτε ταπεινώνει τὴν φωνὴν διὰ τὸ ἰσότονον τῶν διαστημάτων κε δι καὶ δι γα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

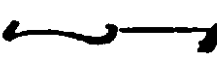
Περὶ τοῦ ποιοῦ.

§ 135. Ποῖον δὲ εἶναι πᾶν ὅ,τι χρησιμεύει εἰς τὸ ποσόν, ὡς ἄρτυμα· διότι χωρὶς αὐτοῦ τὸ ποσὸν δὲν εἶναι, εἰμὴ ἀνάβασις, κατάβασις καὶ ἰσότης ξηρὰ καὶ ἀνούσιος. Ὀριστικώτερον δὲ τὸ ποῖον εἶναι ἀπαγγελία φθόγγων, συνεχῆς, διακεκριμένη, δυνατὴ, ἀδύνατος, ταχεῖα, βραδεῖα καὶ σιωπῶσα.

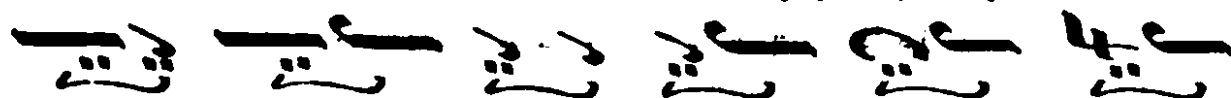
§ 136. Ἀπαγγελία συνεχῆς εἶναι, ὅταν τὸ μέλος ὀδεύῃ ἐπὶ τὸ ἀνιόν καὶ ἐπὶ τὸ κατιόν συνεχομένως καὶ ἀχωρίστως. Ἐπιτήδαιοι δὲ εἰς τὴν ἀπαγγελίαν ταύτην χαρακτηρὲς εἶναι τὰ κεντήματα καὶ ἡ ὀνομαζομένη συνέχεια, ἐν ᾗ ὁ ἀπόστροφος καὶ τὸ ἐλαφρόν, ἐφαπτόμενα, ὡς , θεωροῦνται, ὡς ἡ

(α) Τὸ πάθος τοῦτο παρατηρήθη καὶ παρὰ τῶν παλαιῶν. Καὶ ὅταν μὲν συμβῇ ἑκπτώσις ἐπὶ τὸ βαρὺ ἐνός τόνου προσθέτουσιν ἕνα τόνον, τὸν ὁποῖον ὀνομάζουσι δύναμιν. Ὅρα δοξαστᾶριον τοῦ Ἰακώβου «τῷ τριτῷ τῆς ἐρωτήσεως» εἰς τὸ «αὐτὸν ἰκέτευε» (Μ. Θεωρητικόν).

ὑπερφόρῃ, ὡς δύο δηλαδή ἐπὶ τὸ κατιόν φθόγγοι μὲ γοργὸν εἰς τὸν πρῶτον, καὶ συλλαβὴν, ἀνάγκης οὕσης, εἰς τὸν δεύτερον, ἀλλὰ μὲ προφορὰν λείαν, καὶ οὐχὶ ὡς ἐκείνης ἐπίτροχον.

§ 137. Ἀπαγγελία διακεκριμένη εἶναι, ὅταν τὸ μέλος περιέχῃ συλλαβὰς πολλὰς, δηλαδή εἶναι πολυσύλλαβον § 133 διότι ἡ συχνὴ συλλαβὴ διαχωρίζει τὴν ἀπαγγελίαν. Συντείνουσι δὲ εἰς τοῦτο πλὴν τῶν ἀνωτέρω οἱ λοιποὶ χαρακτῆρες, ἔτι δὲ καὶ τὰ ἑξῆς δύο σημεῖα , ὀνομαζόμενα τὸ μὲν πρῶτον ἕτερον, τὸ δὲ δεύτερον ὁμαλόν.

§ 138. Τὸ ἕτερον συνδέει δύο χαρακτῆρας ἀνιόντας μετὰ κατιόντων, κατιόντας μετὰ κατιόντων, καὶ ἀμφοτέρους μετὰ ἴσων ὡς

καὶ ἄνευ μακροῦ

Ἐνεργεῖται δὲ ἡ ἀπαγγελία τοῦ ἀτέρου μετὰ κυματισμοῦ τινὸς τῆς φωνῆς μαλακοῦ καὶ ἀδυνάτου (α).

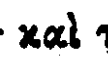
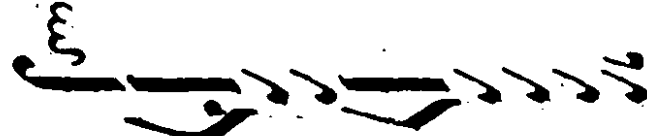
§ 139. Τὸ ὁμαλὸν σημαίνει κυματισμὸν τῆς φωνῆς διὰ τοῦ λέρυγγος, ὡς καὶ τοῦ ἐτέρου, ἀλλὰ ζωηρόν. Ὑπογράφεται δὲ αὐτὸ ὑπὸ τὸ ὀλίγον μετ' ἀποστροφῆς, ἢ ἴσου ἐπομένῳν, ἢ ὑπὸ τὸ ἴσον μετ' ἄλλων ἴσων κατ' ἰσόχρονον διάρκειαν, ὡς

§ 140. Οἱ φθόγγοι ἀπαγγέλλονται μετὰ δυνάμεως ζωηροτάτης. Δικαιρεῖται δὲ ἡ δύναμις αὕτη εἰς τὴν τῆς βαρείας, τὴν τοῦ ψηφιστοῦ καὶ τὴν τοῦ ἀντικενώματος. Τὰ σημεῖον τῆς βαρείας ὅπου προτίθεται, σημαίνει, ὁ ἐπόμενος φθόγγος νὰ προφέρηται μετὰ βάρους τῆς φωνῆς μὴ διαρκούντος, ὡς

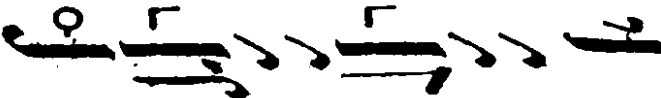
(α) Ἡ μαλακότης τῆς συνεχείας τῶν καὶ τοῦ συνιστῶσι τὴν ἀδύνατον ἢ μαλακὴν ἀπαγγελίαν.

§ 141. Ἡ δύναμις τοῦ ψηφιστοῦ καὶ τοῦ ἀντικενώματος εἶναι διάφοροι τῆς βαρείας· διότι οἱ φθόγγοι, εἰς οὓς τὰ σημεῖα τοῦ ψηφιστοῦ καὶ τοῦ ἀντικενώματος ὑπογράφονται, πρῶτον ἄρχονται χωρὶς δύναμιν, βαθμυδὸν δ' ἐπεται αὕτη ἄρχεται ν' αὐξάνη καθ' ὅλον τὸν τῆς διαρκείας χρόνον. Πρὸς αὐξήσιν δὲ καὶ ἐπίτασιν ἑκατέρας τῶν δυνάμεων ἀπαιτεῖται ὁ μετὰ τοὺς ἔχοντας τὰ σημεῖα χαρακτήρ νὰ ᾔηται κατιών· καὶ τοῦ μὲν ψηφιστοῦ ἡ ἐνέργεια διαρκεῖ χρόνον ἕνα, ὡς

§ 142. Τοῦ δὲ ἀντικενώματος διαρκεῖ χρόνον ἕνα καὶ ἡμισυν, διακοπτόμενον τὸν ἕτερον ἡμισυν, μεθ' οὗ οἱ χρόνοι γίνονται δύο, ἐκ τοῦ εἰς τὸν κατιόντα φθόγγον γοργοῦ. Διὰ τὴν ὑπάρχην δὲ εἰς τὸ ἀντικένωμα μετὰ φωνῆς κρεμαμένης τρόπον τινά, καὶ μὴ διακοπτομένης, ὡς

 (α).

§ 143. Τὸ ἀντικένωμα ἄνευ ἀπλῆς ἔχει ἄλλην ἐνέργειαν, ἔχει δηλαδὴ ζωηρόν τι τίναγμα τῆς φωνῆς, ὡς

Περὶ τῆς κατ' ἑκτατὴν ἀπαγγελίας τῶν φθόγγων
καὶ περὶ τοῦ χρόνου.

§ 144. Οἱ φθόγγοι ἀπαγγέλλονται κατὰ διάφορον ἑκτατ

(α) Ἡ ἐξῆς θέσις συνειθίζεται διὰ τοῦ ψηφιστοῦ καὶ τῆς πεταστῆς ἀντὶ ἀντικενώματος καὶ ὀλίγου.

σιν, τὴν ὁποίαν διακρίνομεν διὰ τοῦ χρόνου, χρώμενοι τοῦτον ὡς μέτρον (α). Εἶναι δὲ ὁ χρόνος κατὰ τοὺς Μουσικοὺς καιροὺς, ὅστις ἐξοδεύεται ἀπὸ μιᾶς κρούσεως τῆς χειρὸς ἕως τῆς ἀκολουθίου, ὁμαλῶς κινουμένης πρὸς τὰ ἔνω, καὶ κρουούσης κατὰ τοῦ γόνατος. Μία δὲ κρούσις καὶ μία ἄρσις εἶναι τὰ συστατικά τοῦ χρόνου, ὅστις διαιρεῖται εἰς Ἀργὸν, Γοργὸν, Τετράγοργον καὶ Ὀκτάγοργον.

§ 145. Χρόνος Ἀργὸς λέγεται, ὅταν ἡ ἀγωγή τῆς χειρὸς εἶναι τοιαύτη, ὥστε μεταξὺ δύο κρούσεων νὰ προφέρωνται ἑπτὰ ἀδιαίρετοι φθόγγοι, ἥτοι ἑπτάγοργον, ἡ δὲ χεὶρ, ὑψουμένη, νὰ μὴ ὑπερβαίνει τὸν ὀφθαλμὸν (β)· διὰ τοῦ Ἀργοῦ χρόνου ψάλλονται τὰ ἀργὰ μέλη, καὶ ὅσα ἐκ τῶν συν-

(α) Ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικά μέλη ψάλλονται δι' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τοῦ ἔχοντος δηλαδὴ τὴν κίνησιν τῆς χειρὸς ἴσην, δι' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ῥυθμοῦ, χωρὶς ἄλλων ῥυθμικῶν ποικιλιῶν· διότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εἶναι μελωδία, ἥτοι ἁρμόθμος πλοκὴ φθόγγων § 2. Καὶ διὰ τοῦτο ἐνταῦθα λόγος περὶ ῥυθμικῆς δὲν γίνεται.

(β) Ὁ Ἀργὸς χρόνος ἐπικρατεῖ εἰς τὰ μέλη, εἰς τὰ ὅποια ὑπάρχει γοργὸν, ἀλλὰ σποράδην καὶ διακεκομμένως, καὶ οὐχὶ συνεχῶς Ὅταν δ' εἰς πᾶσαν κρούσιν προφέρεται, ἡ μόνον ἰσοδιαίρου μόνόγοργον § 124, ἡ μόνον ἰσοδιαίρου τρίγοργον § 124, ἡ μόνον ἑπτάγοργον, συνωδευμένα καὶ με συλλαβὰς τοῦ κειμένου, τότε μεταβάλλεται ὁ Ἀργὸς χρόνος εἰς Γοργὸν μὲν, ἐὰν προφέρηται μόνον ἰσοδιαίρου μόνόγοργον § 158, εἰς Τετράγοργον, ἐὰν προφέρηται μόνον ἰσοδιαίρου τρίγοργον § 159, καὶ εἰς Ὀκτάγοργον, ἐὰν προφέρηται μόνον ἑπτάγοργον § 160. Ἡ ὁποιοῦνδήποτε δὲ ἰσογόργου συνεχῆς ἐπανάληψις ἀναγκάζει καὶ τὴν χεῖρα νὰ ταχύνη τὴν ἀγωγήν αὐτῆς.

τόμων θέλομεν νὰ ψάλλωμεν ἀργῶς. Σημειώνεται δὲ οὕτω χ
Καὶ τὸ μὲν χ . σημαίνει χρόνον, τὸ δὲ $\neg$ ἀργόν. Τὸ σημεῖον
τοῦ Ἀργοῦ χρόνου, ὡς συνήθους, δὲν τίθεται εἰς τὰ μελοποιή-
ματα, εἰμὴ, ὅταν ἐξ ἄλλου χρόνου ἐρχώμεθα εἰς αὐτόν.

§ 146 Χρόνος Γοργὸς λέγεται, ὅταν ἡ ἀγωγή τῆς χειρὸς
ᾗναι διπλασία ἐπὶ τὸ ταχὺ τῆς ἀγωγῆς τοῦ Ἀργοῦ. Διὰ τοῦ
χρόνου τούτου ψάλλομεν τὰ σύντομα μέλη, ἢ ὅσα ἐκ τῶν ἀρ-
γῶν δύνανται νὰ ψάλλωνται καὶ συντόμως. Σημειώνεται δὲ
οὕτω χ , τὸ ὁποῖον σημαίνει χρόνον Γοργόν. Εἰς τὸν χρόνον
τοῦτον ὑπάγεται καὶ τὸ κανοναρχεῖν.

§ 147 Χρόνος Τετράγοργος λέγεται, ὅταν ἡ ἀγωγή ᾗναι
διπλασία μὲν τῆς τοῦ Γοργοῦ χρόνου, τετραπλασία δὲ τῆς τοῦ
Ἀργοῦ. Σημειώνεται δὲ οὕτω χ , τὸ ὁποῖον σημαίνει δευτέ-
ραν τοῦ χρόνου διαίρεσιν.

§ 148 Χρόνος Ὀκτάγοργος λέγεται, ὅταν ἡ ἀγωγή ᾗναι δι-
πλασία μὲν τῆς τοῦ Τετραγόργου, τετραπλασία τῆς τοῦ Γορ-
γοῦ καὶ ὀκταπλασία τῆς τοῦ Ἀργοῦ. Σημειώνεται δὲ καὶ οὕ-
τος οὕτω χ , ὅπερ σημαίνει τρίτην διαίρεσιν τοῦ χρόνου.

ΣΗΜ. Διὰ τῶν δύο τελευταίων χρόνων ψάλλονται ἐπιτρο-
χάδην μέρη τινὰ τῶν στίχων, ὡς τὰ ἐκ τοῦ «ἐὰν ἀνομίαις πα-
ρκτηρήσης» μέχρι τοῦ «ὁ ἱλασμός ἐστιν» εἰς τοὺς χρόνους
αὐτοὺς ὑπάγονται οἱ πεζοὶ φθόγγοι, ἢ τὸ ὁμιλεῖν § 3. σχόλ

Περὶ τῶν ἀργῶν καὶ γοργῶν φθόγων.

§ 149 Διὰ τοῦ χρόνου λοιπὸν διακρίνομεν τὴν ἔκτασιν τῶν
φθόγων κατὰ τοὺς χρόνους, τοὺς ὁποῖους αὐτοὶ δαπανῶσι.
Καὶ ὅταν μὲν εἰς φθόγγος δαπανᾷ χρόνον ἓνα, ἢ πλειοτέρους,
τότε οἱ φθόγγοι λέγονται ἀργοὶ καὶ βραδεῖς· ὅταν δὲ ἄρχηται
καὶ λήγῃ εἰς τὴν ἄρσιν τῆς χειρὸς, λέγονται γοργοὶ καὶ τα-
χεῖς, ἐξ οὗ καὶ ἀγωγή ταχεῖα καὶ βραδεῖα.

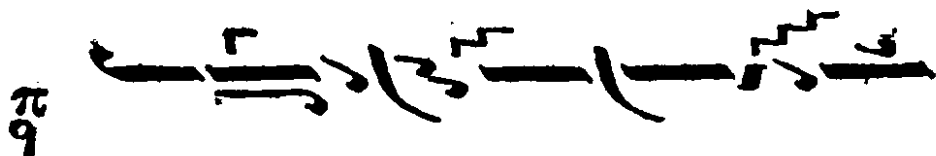
Περὶ τοῦ κλάσματος καὶ τῆς ἀπλῆς.

§ 150 Εἰς ἕκαστον ἀπλοῦν, ἢ σύνθετον χαρακτῆρα ἐννοεῖται καὶ εἰς χρόνος. Θέλοντες δὲ οἱ Μουσικοὶ νὰ φανερώσωσι παράτασιν χρόνων πλεοντέρων ἑνὸς, διώρισαν τὰ ἐξῆς δύο μακρὰ σημεῖα $\curvearrowright$, ὀνομαζόμενα τὸ μὲν πρῶτον κλάσμα, τὸ δὲ δεύτερον ἀπλῆ. Ὅθεν τόσους χρόνους δαπανῶμεν εἰς ἕκαστον χαρακτῆρα, ὅσα σημεῖα ἔχει, καὶ ἓνα δὲ περισσότερον διὰ τὸν ἐννοούμενον εἰς τὸν χαρακτῆρα ἓνα χρόνον. Καὶ εἰς ὄντινα μὲν τεθῇ ἀπλῆ, ὁ φθόγγος ἐκεῖνος προφέρεται ἀκλονήτως, εἰς ὄντινα δὲ τὸ κλάσμα, ἐκεῖνος προφέρεται κεκλασμένως ὡς δύο ἴσκι $\curvearrowright$ $\curvearrowright$, ὡς καὶ τὸ ὄνομα κλάσμα σημαίνει.

§ 151 Οὐδέτερον δὲ τῶν μακρῶν τούτων σημείων τίθεται εἰς τὰ κεντήματα. Τὸ κλάσμα εἰς μὲν τὸ ἴσον, τὸν ἀπόστροφον καὶ τὸ ἐλαφρὸν ἐπιγράφεται, εἰς τὴν πεταστὴν ὑπογράφεται, εἰς δὲ τὸ ὀλίγον ἐπαμφοτερίζει. Ἡ ἀπλῆ ὑπογράφεται πάντοτε, καὶ προστίθεται εἰς τοὺς χαρακτῆρας καὶ μέχρις ἐξαπλῆς. Ἄπαξ καὶ πολλάκις ὑπογράφεται μόνον ὑπὸ τὸν ἀπόστροφον καὶ τὴν ὑπορρόην, ὑπὸ δὲ τοὺς λοιποὺς χαρακτῆρας μόνον πολλάκις. Οὕτε δὲ τὸ κλάσμα τίθεται ἐν τῇ ὑπορρόῃ, εἰμὴ μόνον ἀπλῆ, οὔτε ἀπλῆ ἐν τῇ πεταστῇ, εἰμὴ μόνον κλάσμα, καὶ μόνον ἅπαξ, ὡς καὶ εἰς ὅλους τοὺς λοιποὺς χαρακτῆρας.

Περὶ τοῦ γοργοῦ.

§ 152 Οἱ γοργοὶ φθόγγοι ἔχουσι τὸ ἐξῆς σημεῖον Γ , ὅπερ ὀνομάζεται γοργόν. Καὶ σημαίνει, ὁ φθόγγος, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν χαρακτῆρα ἐπιγράφεται, ἢ ὑπογράφεται, νὰ προφέρηται εἰς τὴν ἄρσιν τῆς χειρὸς. Ὅσάκις δὲ τίθεται ἀλλεπαλλήλως, καὶ τότε οἱ φθόγγοι σημαίνει νὰ προφαίρωνται εἰς τὴν αὐτὴν ἄρσιν, ὡς

Σύνθεσις μακρῶν καὶ βραχείων.

§ 154. Ὄταν τὰ κεντήματα τίθωνται ὑπὸ τὸν ὀλίγον, καὶ ἐπὶ τούτου γοργόν, ὡς , τὸ γοργόν ἐννοεῖται διὰ τὰ κεντήματα, καὶ οὐχὶ διὰ τὸ ὀλίγον. Ὄταν δὲ χρειασθῇ νὰ σταθῶμεν διὰ τὸ ὀλίγον καὶ δεύτερον χρόνον, τότε ἀντὶ μακροῦ στρέφεται τὸ γοργόν πρὸς τ' ἀριστερά, ὡς , καὶ ὀνομάζεται τότε ἀργόν. Ἐνεργεῖ δὲ τὸ ἀργόν εἰς μὲν τὰ κεντήματα ὡς γοργόν, εἰς δὲ τὸ ὀλίγον ὡς μακρόν. Ὄταν δὲ εἰς τὸ ὀλίγον χρειασθῇ τρίτος χρόνος, τότε τίθεται ἐπὶ τοῦ ἀργοῦ τὸ καθέτον μέρος του, ὡς . Ὄταν δὲ καὶ τέταρτος, τότε διπλασιάζεται τὸ ἀργόν, ὡς καὶ λέγεται διάργον.

§ 155 Ὄταν εἰς τὸν ἀπόστροφον ὑπάρχωσι καὶ γοργόν καὶ ἀπλῆ, πρῶτον προφέρομεν τὸ γοργόν, καὶ δεύτερον ἰστάμεθα ἐν τῇ ἀπλῇ, ὡς .

Περὶ τῶν γοργῶν ἐν τῇ ἄρσει.

§ 156 Τοὺς γοργοὺς φθόγγους, ἢ τὰ γοργὰ, διακρίνομεν ἐν τῇ ἄρσει τῆς χειρὸς, βοηθούμενοι ἐκ τῆς εἰς τὴν χεῖρα προσοχῆς ἡμῶν, δι' ἧς δυνάμεθα νὰ βλέπωμεν ποῖον γοργόν προφέρεται ἐν τῇ τελευταίᾳ ὑψώσει τῆς χειρὸς, ποῖα πρὸ αὐτῆς, καὶ ποῖα μετὰ. Καὶ ἐκ τοῦ ἐξῆς ἀξιώματος «ὅπου μέλος ὀμαλόν, ἐκεῖ καὶ ἴση διαίρεσις τοῦ χρόνου, ὅπου δὲ ἀμώμαλον, ἐκεῖ καὶ ἄνισον» ὅτε, εἴαν μὲν τὸ μέλος ᾗναι ὀμαλόν, τὰ γοργὰ προφέρονται εἰς ἴσα μέρη τοῦ χρόνου, εἴαν δὲ ἀνώμαλον, προφέρονται εἰς ἄνισα.

§ 157 Τὰ γοργὰ γίνονται ἔτι εὐδιάκριτα ἐν τῇ ἄρσει, πα-

ριστανομένη διὰ τῆς ἐξῆς γωνίας , μίμουμένης τὴν ἀναβοκατάβασιν τῆς χειρὸς, διαιρουμένης εἰς ἴσα τμήματα, καὶ λαμβανούσης διάφορα ὀνόματα ἐπὶ τῶν χωριζομένων αὐτῆς μερῶν. Ἐκ τῶν δύο δὲ ἄκρων τῆς γωνίας, σημαίνοντων δύο συνεχεῖς κρούσεις ἑνὸς χρόνου τὸ μὲν ἀριστερὸν ὀνομάζεται θέσις, τὸ δὲ δεξιὸν κατάθεσις.

§ 158 Ἡ κορυφή τῆς γωνίας ὀνομάζεται τελεία ἄρσις, ἀφ' ἧς ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς δύο ἴσα τμήματα. Διὰ τοῦτο

τὸ ἐπ' αὐτῆς προφερόμενον γοργὸν ὀνομάζεται ἰσοδι-

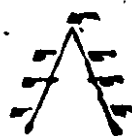
διαيروῦν μονόγοργον, τοῦ ὁποῦ ἡ συνεχῆς ἐπανάληψις γεννᾷ τὴν ἀγωγὴν τοῦ Γοργοῦ χρόνου § 146. σχόλ.

§ 159 Τὸ μέσον τῆς θέσεως καὶ τελείας ἄρσεως μέρος ὀνομάζεται ἡμίσεια ἄρσις, τὸ δὲ μέσον τῆς τελείας καὶ κατάθεσεως, ἡμιόλιος, σημειούμεναι ἀμφοτέραι ἐπὶ τῆς γωνίας διὰ δύο μικρῶν γραμμῶν. Καὶ κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας μερικὰς ἄρσεις τὴν ἡμίσειαν, τὴν τελείαν καὶ τὴν ἡμιόλιον, ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς τέσσαρα ἴσα τμήματα, καὶ διὰ τοῦτο τὰ εἰς αὐ-

τὰς προφερόμενα τρία γοργὰ ὀνομάζονται ἰσοδιαيروῦν

τρίγοργον. τοῦ ὁποῦ ἡ συνεχῆς ἐπανάληψις γεννᾷ τὴν ἀγωγὴν τοῦ Τετραγόργου χρόνου.

§ 160 Ἐκάστου τῶν τεσσάρων τμημάτων, διαιρουμένου εἰς τὸ μέσον, ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς ὀκτὼ ἴσα τμήματα. Τὰ δὲ εἰς τὰς ἑπτὰ μερικὰς ἄρσεις, δηλαδὴ τὰς τρεῖς ἀνωτέρω, καὶ τὰς ἐν μέσῳ τούτων τέσσaras, προφερόμενα ἑπτὰ γοργὰ

 ὀνομάζονται ἑπτάγοργον, τὸ ὁποῖον προφέρεται εὐκο-

λῶτερον διὰ τῶν ἐξῆς συνεχῶν συλλαβῶν Πα Βου Γά Δι Κε.
Δι Γα Βου Πα (α) Ἡ συνεχῆς ἐπανάληψις καὶ αὐτοῦ γεννᾷ
τὴν ἀγωγὴν τοῦ ὀκταγόργου χρόνου.

(α) Ἡ διαίρεσις τοῦ χρόνου εἰς δύο ἴσα μέρη. Τὰ δύο
ταῦτα εἰς τέσσαρα, καὶ τὰ τέσσαρα εἰς ὀκτῶ, ἥτοι ἡ κατὰ
μέσον διαίρεσις, ὀνομάζεται εὐθεΐα. Πᾶσα ἄλλη διαίρεσις
μὴ κατὰ μέσον λέγεται πλαγία, καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ εἰς τρία
ἴσα μέρη, καθ' ἣν προκύπτει ἰσοδιαίρου διγόργον $\overline{\Gamma\Gamma}$, καὶ
εἰς ἕξ ἴσα καθ' ἣν προφέρεται ἰσοδιαίρου πεντάγοργον,
 $\overline{\Gamma\Gamma\Gamma\Gamma\Gamma}$ τὸ ὅποιον προφέρεται εὐκολώτερον διὰ τῶν συλ-
λαβῶν Πα Βου Γα Δι Γα Βου Πα. Προφέρονται δὲ καὶ τὰ δύο
ταῦτα ἰσόγοργα διαλῶς. Διὰ τοῦτο ταῦτα διαφέρουσι τῶν
διὰ σιωπήσεως προκυπτόντων διγόργων καὶ πενταγόργων τοῦ
ἐπταγόργου (ὡδὲ ἔμπροσθεν). Ἐχομεν λοιπὸν τοῦ χρόνου
διαίρεσεις εὐθείας μὲν τρεῖς τὴν εἰς δύο μέρη, τὴν εἰς τέσ-
σαρα καὶ τὴν εἰς ὀκτῶ καὶ δύο πλαγίας τὴν εἰς τρία καὶ
τὴν εἰς ἕξ.

Ὁ χρόνος, διαιρούμενος εἰς δύο τμήματα, ἐξοδεύεται ἐκ
δύο φθόγγων ἐκ τοῦ εἰς τὴν κροῦσιν προφερομένου, ὅστις
δαπανᾷ τὸ πρῶτον μέρος, καὶ ἐκ τοῦ εἰς τὴν τελείαν ἄρσιν,
ὅστις δαπανᾷ τὸ δεύτερον, ὡς $\overline{\text{—}\Gamma\text{—}}$. Διηρημέτος εἰς
τέσσαρα ἐξοδεύεται ἐκ φθόγγων τεσσάρων ἐκ τῶν εἰς τὴν
κροῦσιν καὶ ἐκ τῶν εἰς τὰς ἄρσεις ἡμίσειαν, τελείαν καὶ ἡ-
μιόλιον ἀνὰ ἓν τέταρτον ἐξ ἐκάστου $\overline{\text{—}\Gamma\text{—}\Gamma\text{—}}$. Διηρη-
μέτος εἰς ὀκτῶ, ἐξοδεύεται ἐκ φθόγγων ὀκτῶ ἐκ τοῦ εἰς τὴν
κροῦσιν, καὶ ἐκ τῶν εἰς τὰς ἐπὶ μερικὰς ἄρσεις ἀνὰ ἓν ὀ-
γδοον ἐξ ἐκάστου ὡς $\overline{\text{—}\Gamma\text{—}\Gamma\text{—}\Gamma\text{—}\Gamma\text{—}\Gamma\text{—}}$. Ἀλλὰ δὲν λέγο-

μεν διὰ τὴν πρώτην περιστάσιν διγόργον, διὰ τὴν δευτέ-
ραν τετράγοργον, καὶ διὰ τὴν τρίτην ὀκτάγοργον, ἀλλὰ γορ-

§ 161 Προφέρονται λοιπὸν καὶ τὸ ἰσοδιαροῦν μονόγοργον, καὶ τὸ ἰσοδιαροῦν τρίγοργον, καὶ τὸ ἐπτάγοργον (ἄνισον ἐπτάγοργον δὲν ὑπάρχει), τὰ ὅποια ἐν συνόψει λέγονται ἰσόγοργα, εἰς τὰς σημειωθείσας ἐπὶ τῆς γωνίας ἄρσεις, ἐὰν καὶ ἐκ τῆς χειρὸς διακρίνονται, καὶ τὴν προφορὰν αὐτῶν ἔχωσιν ὁμαλήν.

§ 162 Εἶναι μὲν τῶν ἰσογράφων ἡ προφορὰ ὁμαλή, δὲν εἶναι ὁμῶς εἰς ἕκαστον καὶ ἡ αὐτὴ ἀγωγή. Ἐκάστου δὲ εὐρίσκεται ἐκ τῆς ἀνάγκης νὰ προφέρηται ὁμαλῶς. Καὶ τοῦ μὲν ἰσοδιαροῦντος μονογόργου ἡ ἀγωγή εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τοῦ Γοργοῦ χρόνου· διότι καὶ οὗτος, καὶ ἐκεῖνο διαροῦσι τὸν Ἀργὸν εἰς δύο ἴσα τμήματα. Τοῦ ἰσοδιαροῦντος τριγόργου ἡ ἀγωγή εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τοῦ Τετραγόργου χρόνου· διότι καὶ οὗτος καὶ ἐκεῖνο διαροῦσι τὸν Ἀργὸν χρόνον εἰς τέσσαρα ἴσα τμήματα. Καὶ τοῦ ἐπτάγοργου εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τοῦ Ὀκταγόργου· διότι καὶ οὗτος καὶ ἐκεῖνο διαροῦσι τὸν Ἀργὸν χρόνον εἰς ὀκτὼ ἴσα τμήματα (α).

γόν, τρίγοργον καὶ ἐπτάγοργον, ἥτοι μείον ἐνός· διότι δὲν εἶναι σκοπὸς νὰ γνωρίσωμεν τοὺς εἰς τὰς κρούσεις, προφερομένους, ὡς γνωστοὺς, ἀλλὰ τοὺς εἰς τὰς ἄρσεις, ὄντας ἀγνώστους.

(α) Διὰ τοῦτο εἰς τὰς μερικὰς ἄρσεις, αἵτινες ἐννοοῦνται, διὰ τὸν Ἀργὸν χρόνον, τὸ μὲν ἰσοδιαροῦν μονόγοργον ἐμφαίνει τὸν Γοργὸν χρόνον. Τὸ ἰσοδιαροῦν τρίγοργον, ἡ κατὰ τῶν αὐτοῦ μονογόργων, ἡ διγόργων ἐμφαίνει τὸν Τετράγοργον χρόνον. Καὶ τὸ ἐπτάγοργον, ἡ κατὰ τῶν πολλῶν μονογόργων, διγόργων, τριγόργων κτ.λπ. ἐμφαίνει τὸν Ὀκταγόργον. Ὡστε ὁ Ἀργὸς χρόνος εἶναι ἐμπεριεκτικὸς ὅλων τῶν λοιπῶν χρόνων, ἐμφαινομένων διὰ τῶν γοργῶν, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ὡς ἡ ἀκεραία μονὰς πρὸς τὰ κλάσματα αὐτῆς.

Περὶ γοργῶν, προκυπτόντων ἐκ τοῦ ἰσοδιαιροῦντος
τριγόργου καὶ ἐπταγόργου.

§. 164. Ἐκ τῆς σιωπῆσεως διαφόρων γοργῶν τοῦ ἰσοδιαι-
ροῦντος τριγόργου καὶ ἐπταγόργου προκύπτουσι διάφορα αὐ-
τῶν ὑπόλοιπα. Ἐκ μὲν τῆς σιωπῆσεως τοῦ ἰσοδιαιροῦντος τρι-
γόργου δύο μὲν γοργῶν (α) προκύπτουσι δύο μονόγοργα

, προφερόμενα τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τῆς ἡμι-

σείας ἄρσεως, καὶ διὰ τοῦτο ὀνομαζόμενον ἡμίγοργον, τὸ δὲ
δεύτερον ἐπὶ τῆς ἡμιολίου, καὶ διὰ τοῦτο ὀνομαζόμενον τριη-
μίγοργον, καὶ σημειούμενα διὰ στιγμῆς τὸ μὲν πρῶτον ἐν
τοῖς ἀριστεροῖς, τὸ δὲ δεύτερον ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ γοργοῦ, ὡς

§. 165. Ἐκ τῆς σιωπῆσεως ἑνὸς γοργοῦ προκύπτουσι τὰ

ἑξῆς τρία δι-
γοργα.

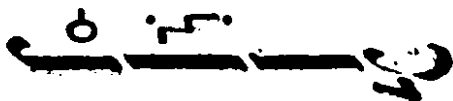
, προφερόμενα ἐπὶ τῆς

ἡμισείας, τελείας καὶ ἡμιολίου ἄρσεων. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον
δὲν σημειώνεται, καθὼς σύνηθες, ὡς

Τὰ δὲ τε-

λευταῖα δύο δὲν εἶναι εἰς χρῆσιν. Διακρίνονται δὲ, προφερόμε-
να τὸ μὲν δεύτερον, εἴαν ἔχη καὶ εἰς τὰ δύο γοργὰ στιγμὰς
δεξιᾶ τὴν μίαν καὶ ἀριστερᾶ τὴν ἄλλην, ὡς

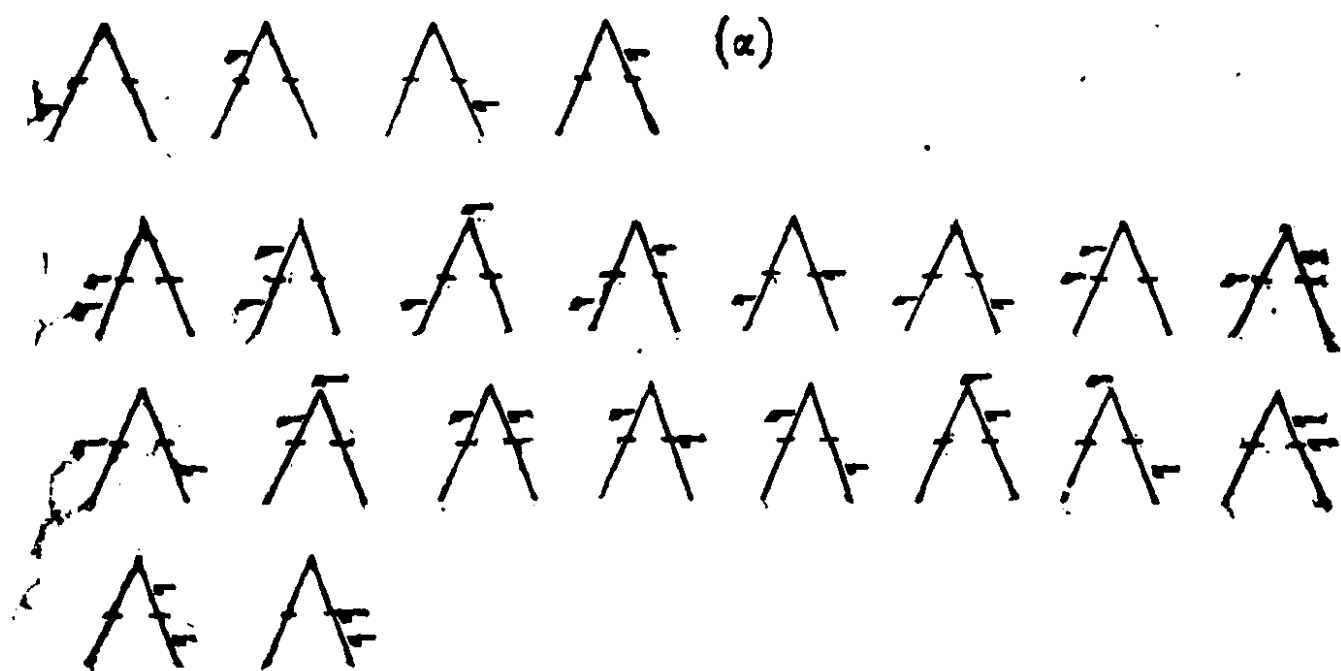

Τὸ δὲ τρίτον καὶ τὰς δύο ἀριστερᾶ, ὡς

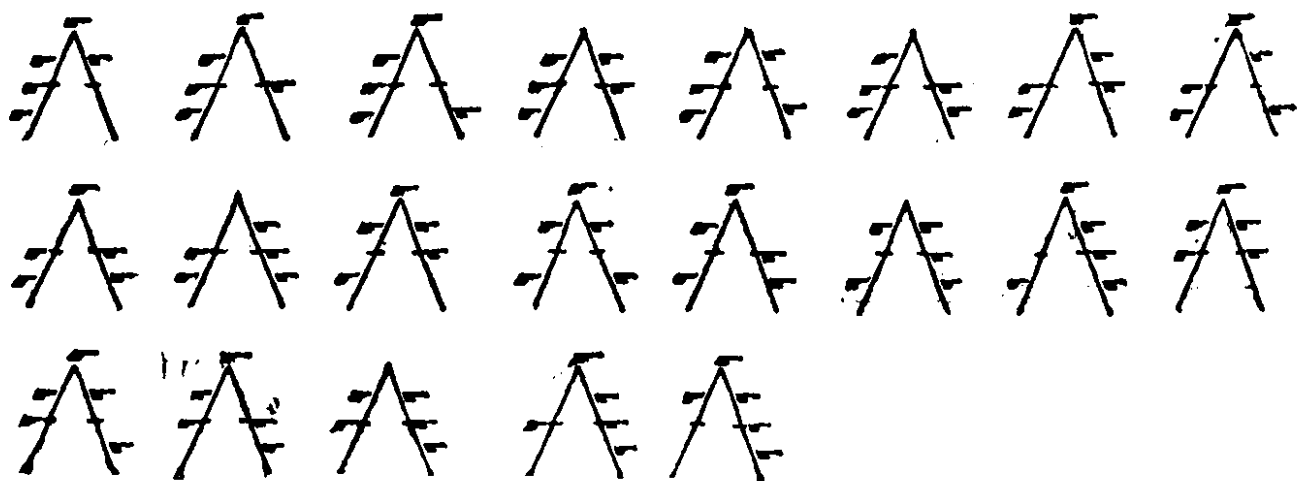
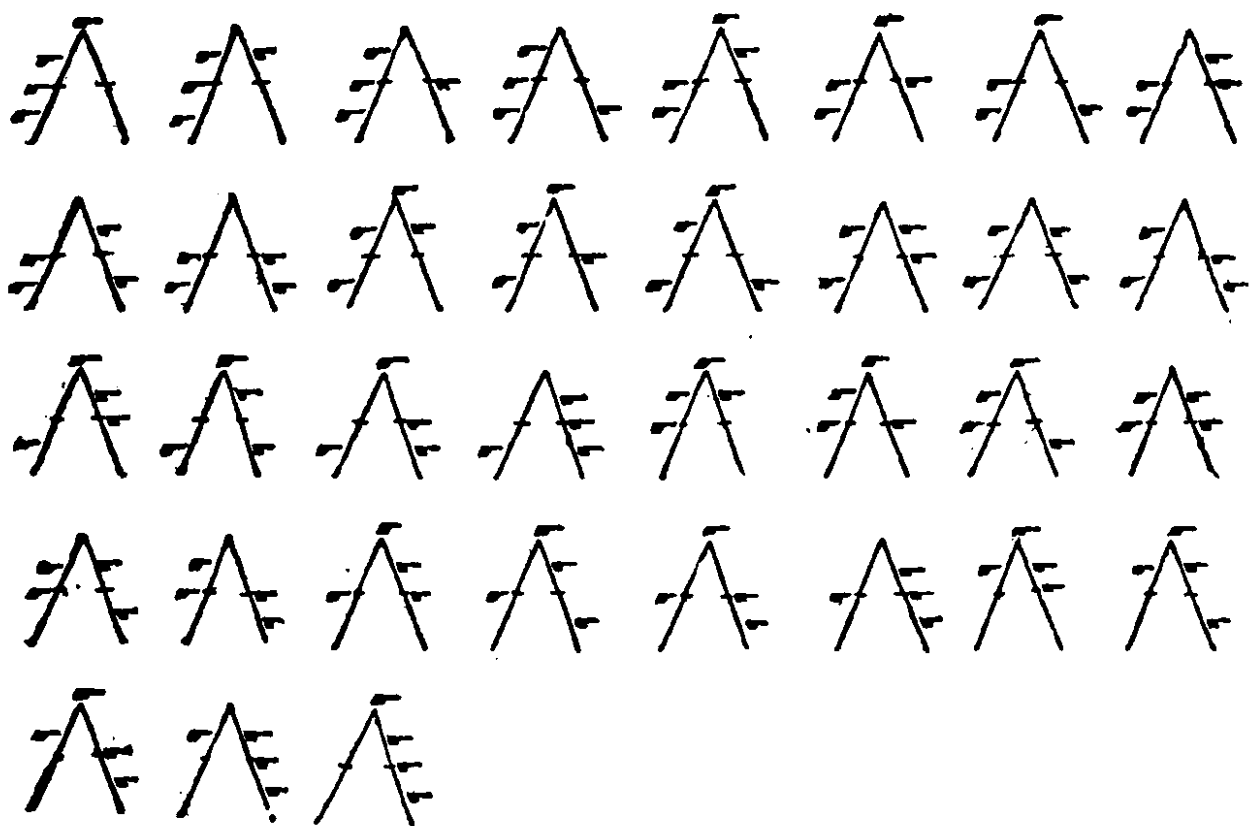
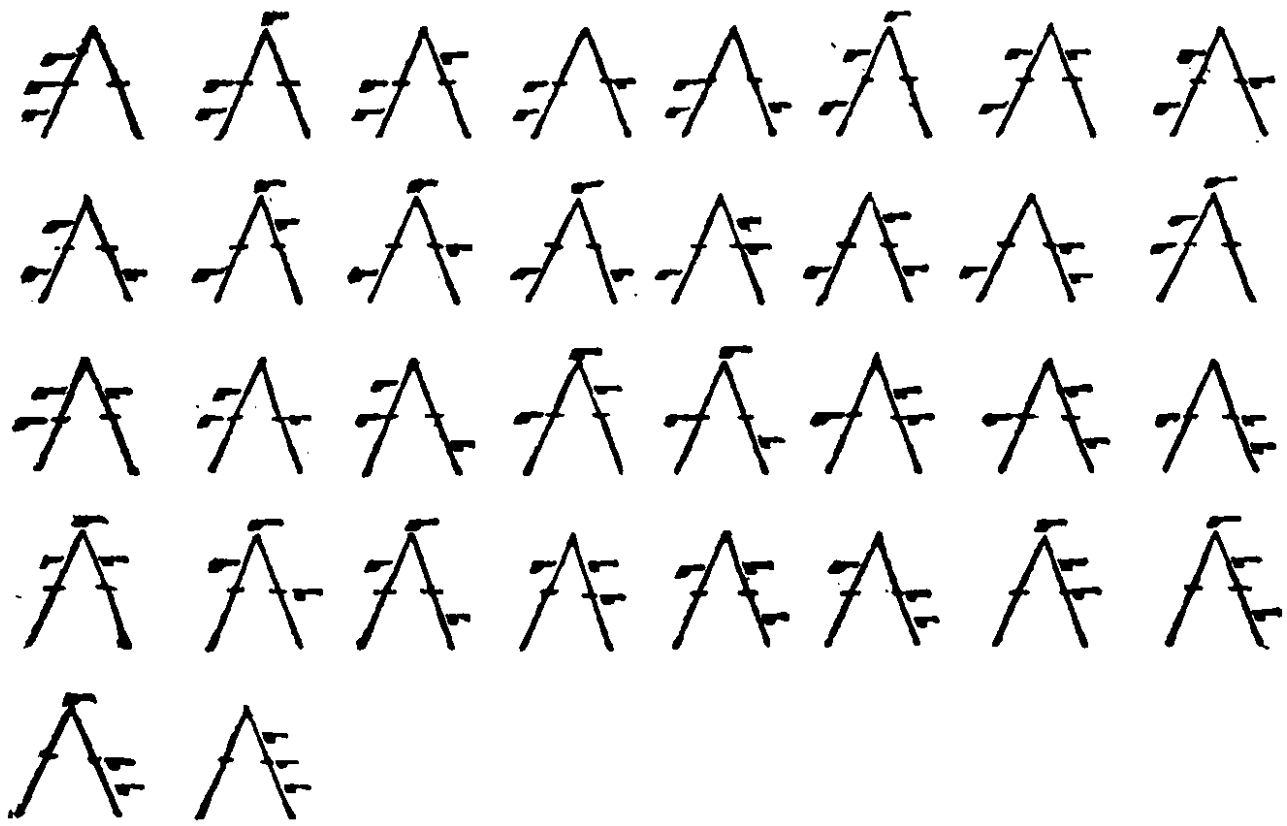

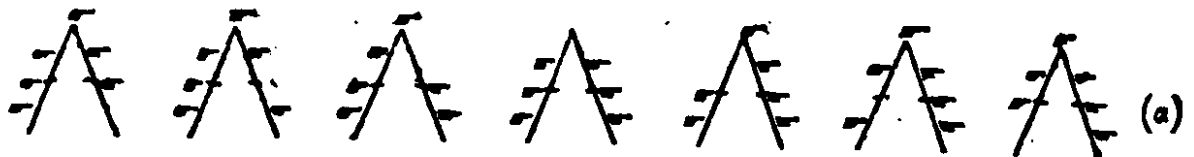
(α) Ἐκ τῆς σιωπῆσεως δύο γοργῶν τοῦ ἰσοδιαιροῦντος
τριγόργου δηλαδὴ κτητικῶς, οὕτω καὶ εἰς τὸν ἀκόλουθον
παράγραφον.

§. 116. Ἐκ τῆς σιωπῆσεως τοῦ ἑπταγώνου ἕξ μὲν γο-
γῶν προκύπτουσι μονόγοργα ἑπτὰ, ἐκ τῆς σιωπῆσεως πέντε
προκύπτουσι δίγοργα δεκαοκτὼ, ἐκ τῆς σιωπῆσεως τεσσάρων,
τρίγοργα τριάκοντα τέσσαρα, ἐκ τῆς σιωπῆσεως τριῶν, τετρά-
γοργα τριάκοντα πέντε, ἐκ τῆς σιωπῆσεως δύο, πεντάγοργα
εἰκοσιέν, καὶ ἐκ τῆς σιωπῆσεως ἑνός, ἑξάγοργα ἑπτὰ, ὡς

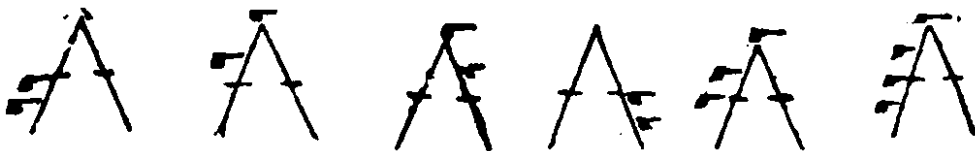

(α) Δὲν ἐξετέθησαν ἑπτὰ μονόγοργα κατὰ τὰς ἑπτὰ με-
ριχὰς ἄρσεις, ἀλλὰ μόνον τέσσαρα κατὰ τὰς τέσσαρας ἐν-
μέσας ἄρσεις· διότι τὰ λοιπὰ τρία συμπέπτουσι μετὰ τοῦ
ισοδιαιροῦντος μονογούργου, τοῦ ἡμιγούργου καὶ τοῦ τριημι-
γούργου· οὕτω δὲν ἐξετέθησαν καὶ δίγοργα, συμπέπτοντα
μετὰ διγούργων τοῦ ἰσοδιαιροῦντος τριγούργου. Προσέτι καὶ
τρίγοργον, συμπέπτον μετὰ τοῦ ἰσοδιαιροῦντος τριγούργου.

§ 167. Τὰ πλείστα τῶν ἀνωτέρω πολυγόρων δὲν προφέ-
ρονται· χρησιμεύουσιν ὁμῶς ὅλα ὡς τύποι· διότι ὅποιαδή-
ποτε λεπτότης μέλους κατὰ τὸ ἐπτάγωνον ἤθελε προκύψει,
εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἐμπεριέχεται εἰς τὸν ἀνωτέρω πίνακα.
Τὰ εὐκολώτερον προφερόμενα πολύγορα εἶναι τὰ ἔχοντα τὰ
γοργὰ αὐτῶν συνεχῆ, ὡς

καὶ αὐτὸ τὸ ἐπτάγωνον (β).

§ 168. Εὐχρηστα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γοργὰ ἔχομεν τὸ ἰσο-
διαίρουν μονόγωνον καὶ τὸ τρίγωνον, τὸ πρῶτον δίγωνον καὶ
τὰ δύο μονόγορα τοῦ ἰσοδιαίρουτος τριγώρου ὡς

(α) Ὁ πίναξ οὗτος ἐπεροήθη οὕτως. Ἐκ τοῦ πρῶτου δι-
γώρου τὸ δεύτερον γοργὸν μεταβαίνει δι' ὁλῶν τῶν μερικῶν
ἄρσεων εἰς τὴν τελευταίαν, τὸ δὲ πρῶτον, μένον ἕως τῶρα
ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ, ἀναβαίνει εἰς τὴν ἄνω ἄρσιν τὴν ἡμι-
σειαν. Τὸ δεύτερον, ἐπανερχόμενον, μεταβαίνει ἐκ γένου
τάς ἀποληφθείσας ἄρσεις. Οὕτω λοιπὸν τὸ δεύτερον γοργὸν
μεταβαῖνον, καὶ τὸ πρῶτον ἀναβαῖνον, φθάνουσι καὶ τὰ δύο
εἰς τὰς κατὰ τὴν κατάθεσιν ἄρσεις. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ διὰ
τὰ τρίγορα, καὶ ἄλλα.

(β) Ἐὰν κατὰ τῶν ἀνωτέρω πολυγόρων γίνῃ χρήσι-

§ 168. Όλα τὰ ἐκ τῆς σιωπῆσεως προκύπτοντα γοργὰ προφέρονται ἀνωμάλως· διότι τίθενται εἰς ἐκείνας τῶν ἄρσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς ἓνισα τμήματα. Δυνάμεθα δὲ νὰ γνωρίσωμεν τὴν προφορὰν συνεχῶν τινῶν γοργῶν οὕτω. Τὰ τρία δίγοργα τοῦ ἰσοδιαιροῦντος τριγόργου φυλάττουσι τὴν ἀγωγὴν του, ὡς μέρη αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ τὰ δύο αὐτοῦ μονόγοργα. Δυνάμεθα δὲ νὰ τὰ ἐννοήσωμεν καὶ ὡς τὸ τρίγοργον αὐτὸ, τὸ ὁποῖον προσφερόμενον, ἐναπολείπει πότε ἐκεῖνο τὸ γοργόν, καὶ πότε ἄλλο, διὰ μὲν τὰ δίγοργα, ὅτι ἐναπολείπει γοργὸν ἓν, διὰ δὲ τὰ μονόγοργα, ὅτι ἐναπολείπει δύο. Τὰ αὐτὰ δυνάμεθα νὰ συλλογιζώμεθα καὶ διὰ τὰ τοῦ ἐπταγόργου.

§ 169. Τὸ πρῶτον τοῦ τριγόργου δίγοργον λήγει εἰς τὴν τελείαν ἄρσιν τὸ πρῶτον τοῦ ἐπταγόργου ὡς ταχύ-

τερον, λήγει εἰς τὴν ἡμίσειαν, τοῦτο διπλασιαζόμενον,

λήγει εἰς τὴν τελείαν, καὶ τότε γεννᾷ τὸ πρῶτον τετράγοργον

 τῇ συνεχείᾳ δὲ τῆς αὐτῆς ἀγωγῆς ἕως τὴν κατάθεσιν

τετραπλασιάζεται, καὶ τότε γεννᾷ τὸ ἐπτάγοργον

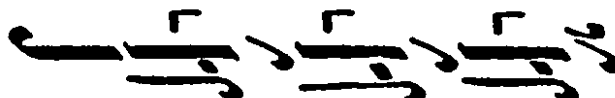

μον εἰς τινὰ μέλη, ὡς ἐξωτερικὰ, εὐκολώτερον εἶναι νὰ σημειώνηται τοῦτο εἰς τὸ περιθώριον διὰ τῆς γωνίας διὰ νὰ γίνηται εὐθὺς καταληπτόν· διότι τὰ πολλὰ ἐπὶ τῶν γοργῶν σημεῖα προξενοῦσι μᾶλλον σύγχυσιν.

§ 170. Ἡ σιωπὴ σημειώνεται διὰ μιᾶς ἀπλῆς, ἡ περισσοτέρων, ὅσους χρόνους θέλομεν νὰ διαρκέσῃ, καὶ πρὸ αὐτῆς μὲν τίθεται βαρεῖα, διότι ἄρχεται μετὰ βάρους τῆς φωνῆς, ὡς εἰς ταῦτα δὲ πρὸ τῆς σιωπῆς φθόγγος παύει εὐθὺς νὰ ἐκφωνῇται, διαρκεῖ δὲ ἕως τῆς τελείας ἄρσεως, ἐὰν ἐπὶ τῆς ἀπλῆς τεθῇ γοργόν, ὡς

§ 171 Σιωπὴν σημαίνει καὶ ὁ σταυρὸς +, διαρκουσαν τὸσον, ὅσον ἡ χεὶρ εὐρίσκεται ἐν τῇ ἄρσει, ὅτε καὶ ὁ ψάλλων, λαμβάνων νέαν ἀναπνοὴν, ἄρχεται πάλιν τοῦ μέλους εἰς τὴν προσεχῇ κατάθεσιν τῆς χειρός.

§ 192. Τὸ ἐξῆς σημεῖον , ὀνομαζόμενον ἐνδόφωνον, σημαίνει ἀπαγγελίαν ἔρρινον, ἀποτελουμένην διὰ τῶν χειλέων κεκλεισμένων. Ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἶναι, ὡς καὶ πρέπει νὰ ᾔηται, σπανία.

§ 170. Εἰς τὸ ποιὸν ἀνήκουσι καὶ τὰ γράμματα ν καὶ χ γραφόμενα οὕτω· ν λ, τὰ ὁποῖα, ἐνούμενα μετὰ τῶν φωνηέντων τῶν συλλαβῶν τοῦ κειμένου, γίνονται να λα, νε λς κτλ. Καὶ τὸ Γ δὲ γίνεται χρήσιμον ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ, τὸ ὁποῖον χωρὶς νὰ γράφηται, ἀπαγγέλλεται εἰς τὸ ἀντικένωμα κατὰ τὸν τιναγμὸν τῆς φωνῆς, ὡς

§ 144. Δύνανται δὲ νὰ ὀνομάζωνται ταῦτα ἀκουμβίσματα· διότι τὸ μέλος φαίνεται, ὅτι τρόπον τινὰ, ἀκουμβᾷ ἐπ' αὐτῶν.

ΣΗΜ. Ἡ ἀπλῆ, τὸ κλάσμα, τὸ γοργόν, τὸ ἄργόν, ἡ βαρεῖα, τὸ ψηφιστὸν, τὸ ἀντικένωμα, τὸ ὀμαλόν, τὸ ἕτερον, ὁ σταυρὸς καὶ τὸ ἐνδόφωνον λέγονται ὑποστάσεις· διότι αἱ πλεῖσται αὐτῶν ὑφίστανται ὑπὸ τῶν χαρακτήρων. Αἱ τέσσαρες πρῶται λέγονται ἑγχρονοί, αἱ δὲ λοιπαὶ ἑπτὰ ἄχρονοι. Ἡ ἀπλῆ καὶ τὸ κλάσμα χασμωδοῦσι τὴν συλλαβήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περὶ διαιρέσεως τοῦ μέλους.

§. 174. Ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν συστατικῶν τοῦ Μέλους § 3 δηλαδή τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ, μᾶλλον δὲ τοῦ ποιοῦ πρὸς τὸ ποσόν, προκύπτουσι τὰ ἐξῆς πέντε μερικώτερα μέλη, τὸ εἰρμολογικόν, τὸ ἀναστασιματαρικόν, τὸ στιχγραρικόν, τὸ παπαδικόν καὶ τὸ καλοφωνικόν. Προκύπτουσι δὲ παραγόμενα, ὡς ἐφεξῆς·

§. 175. Ποσόν μόνον ἄνευ ποιοῦ εἶναι τὰ κατὰ τοῦ χρόνου Τετράγοργον καὶ Ὀκτάγοργον §. 147, 148 μέλη, καθ' οὓς ἕκαστος φθόγγος συμπριφέρεται μετὰ συλλαβῆς τοῦ κειμένου. Τοιοῦτον μέλος εἶναι καὶ ἡ παρὰλλαγή §. 119 μετ' Ἀργοῦ χρόνου.

§. 176. Ὅταν δὲ εἰς τὸ ποσόν εἰσάγηται ἐκ τοῦ ποιοῦ ἡ βαρεῖα, τὸ κλάσμα καὶ τὸ γοργόν (τὰ δύο τελευταῖα σπανίως) ὑπὸ τὸν Γοργόν χρόνον μετὰ συλλαβῆς τοῦ κειμένου σχεδὸν ἐν παντὶ φθόγγῳ, ὅποτε καὶ τὸ μέλος κατὰ τὴν σημαντικὴν λέξιν ἔχει ἐν μέτρον § 240. σημ. ἐν δυοῖς χρόνοις τὸ μέτρον, τότε προκύπτει τὸ εἰρμολογικόν μέλος, τὸ ὁποῖον περιέχεται ἐν τῷ συντόμῳ ἀναστασιματαρίῳ, καὶ ἐν τῷ συντόμῳ εἰρμολογίῳ.

§. 177. Ὅταν δὲ εἰσάγηται ὅλον τὸ ποῖον, ὅποτε σονεῖσάγεται καὶ ὁ Ἄργος χρόνος, αἱ δὲ συλλαβαὶ τοῦ κειμένου ἀραιοῦνται, τότε προκύπτουσι τὰ ὀνομαζόμενα ἄργα μέλη. Καὶ εἰ μὲν ἡ μελωδία κατὰ τὴν σημαντικὴν λέξιν ἔχη δύο, ἢ τρία μέτρα ἐν τέσσαρσι χρόνοις τὸ μέτρον, οἱ δὲ ἔχοντες φθόγγοι συλλαβὰς τοῦ κειμένου ἦναι πλείότεροι τῶν μὴ ἔχόντων, τότε προκύπτουσι τὰ πολυσύλλαβα § 183 μέλη. Ταῦτα, ὅταν μὲν οἱ φθόγγοι ἐν τῇ θέσει § 216 σχολ. συνήθως προηγῶνται ἄνευ ποιοῦ, ἔπεται ἔπειτα τὸ ποῖον, καὶ τελευταῖον

τὸ γοργόν, τότε λέγονται κυρίως ἀναστασιματαρικόν, ἢ ἀπλῶς ἀναστασιματαρικόν. Ὄταν δὲ τοιαύτη διάκρισις δὲν ὑπάρχῃ, ἢ ἦναι ἀνεπαίσθητος, τὸ δὲ γοργόν συγκριτικῶς πλεονάζῃ, τότε δύνανται νὰ λέγωνται ἀναστασιματαρικόν δεύτερον.

ΣΗΜ. Τὸ κυρίως ἀναστασιματαρικόν περιέχεται ἐν τῷ ἀναστασιματαρίῳ, τῷ λεγομένῳ ἀργῷ. Τὰ δὲ ὑπὸ τὸ δεύτερον ἀναστασιματαρικόν ψαλλόμενα ὄρα παράγραφον 179. Τινὰ τοῦ μέλους τούτου, ὡς ἀργαὶ καταβασίαι καὶ ἀργοὶ κανόνες, ὡς τῆς μεγάλης ἐβδομάδος, ἀργὰ κηθίσματα, ἀργὰ προσόμοια καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὀνομάζονται εἰρμολογικὰ ἀργὰ, ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ἀργὸν εἰρμολόγιον, τὸ ὀνομαζόμενον εἰρμολόγιον τῶν καταβασιῶν.

§. 178. Ὄταν δὲ ἡ μελωδία ἔχῃ κατὰ τὴν σημαντικὴν λέξιν μέτρα πλείότερα τῶν δύο καὶ τριῶν, καὶ τὸ μέτρον ἔχῃ χρόνους πλείοτέρους τῶν τεσσάρων, οἱ ἔχοντες φθόγγοι συλλαβάς τοῦ κειμένου ἦναι ὀλιγώτεροι τῶν μὴ ἐχόντων, ὁπότε καὶ αἱ συλλαβαὶ τοῦ κειμένου εἶναι σπάνιαι, τότε προκύπτουσι καὶ ὀνομαζόμενα χασμωδικὰ μέλη § 183. σημ. καὶ ἐὰν μὲν τὸ κλάσμα ἦναι πλέον τοῦ γοργοῦ, τότε προκύπτει τὸ στιχηραρικὸν μέλος. Ἐὰν δὲ τὸ γοργόν πρὸς τὸ κλάσμα ὑπερπλεονάζῃ, ὥστε νὰ καταντᾷ συχνόν, συνεπισύρον τὸ μὲν δίγοργον μετρίως, τὸ δὲ τρίγοργον σπανίως, τότε προκύπτει τὸ καλοφωνικόν. Ἐὰν δὲ τὸ κλάσμα πρὸς τὸ γοργόν ἦναι ὡς ἑγγίστα ἰσάριθμον, τότε προκύπτει τὸ παπαδικόν.

ΣΗΜ. Ἐκ τῆς ἀναλογίας τοῦ κλάσματος πρὸς τὸ γοργόν τὰ πολυσύλλαβα καὶ τὰ ὀλιγосύλλαβα ἔχουσι μεταξύ των σχέσεις κατὰ τὰ ἐξῆς μέλη. Ἐχουσι σχέσιν τὰ εἰρμολογικὰ πρὸς τὰ καλοφωνικὰ, τὰ κυρίως ἀναστασιματαρικὰ πρὸς τὰ στιχηραρικὰ καὶ τὰ δεύτερα ἀναστασιματαρικὰ πρὸς τὰ παπαδικὰ. Τὰ δύο πρῶτα ἔχουσι πλεονάζον τὸ γοργόν, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀσπενόμενα, τὰ δύο δεύτερα ἔχουσι πλεονάζον τὸ κλάσμα, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι βραδέα, καὶ τὰ δύο τρίτα ἔχουσι καὶ τὸ

κλάσμα καὶ τὸ γοργὸν ὡς ἔγγιστα ἰσάριθμα μεταξύ των, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἄνετα. Ἐκ τῆς σχέσεως ταύτης τὸ ἀναστασιματικὸν καὶ τὸ στιχηρικὸν ὀνομάζονται κοινῶς στιχηρὰ, μερικῶς δὲ τὸ μὲν πρῶτον λέγεται στιχαρικὸν νέον, τὸ δὲ δεύτερον στιχηρικὸν παλαιόν. (α)

§ 179 Μετὰ τῶν ἀνωτέρω μελῶν ψάλλονται τὰ ἐξῆς κείμενα. Τὰ προσόμοια, ἀπόστιχα, τροπάρια, καθίσματα, ὑποκοαί, ἀντίφωνα, κανόνες, εἰρμοὶ, κοντάκια, τυπικά, μακαρισμοὶ καὶ ἄλλα ψάλλονται εἰρμολογικῶς. Τὸ μακάριος ἀνὴρ, στίχοι πολυπλέων, ἀργὰ καθίσματα καὶ ἀργὰ ἀντίφωνα, καταδασαίαι καὶ μεγάλαι δοξολογίαι ψάλλονται μετὰ τοῦ δευτέρου ἀναστασιματικοῦ. Τὰ δοξαστικά, στιχηρὰ, ἰδιόμελα, εὐ-

(υ) Κατὰ τὰ ἀνωτέρω τὸ παπαδικὸν μέλος εἰς τὰ χασμωδικὰ κρατεῖ τὸν μέσον ὄρον, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ὅμοιον ἀνθρώπῳ, περιπατοῦντι ἐν ἀνέσει, ἥτοι ἀφίγει τὸν Μουσικὸν καὶ ψάλλῃ ἐν ὑπομονῇ. Δὲν πρέπει δὲ διὰ τῶν πολλῶν γοργῶν καὶ τὸ λειανῶσιν, ἀφαιροῦντες οὕτω τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀξιωματικὸν αὐτοῦ, τὰ ὅποια φέρουσι τὸν ἀκροατὴν εἰς εὐλάβειαν καὶ κατατάξιν, δι' ἧς καὶ ἐτάχθησαν καὶ ψάλλωνται τὰ χερουβικά καὶ κοινωνικά, ὡς μέλη μεγαλοπρεπῆ, ἐν τῷ κυριωτέρῳ καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας. Εἰς τοῦτο τὸ μέλος καὶ οἱ Μουσικοὶ χαίρουσι καὶ κάμνωσι τὰς ἐπιδείξεις καὶ δοκίμια αὐτῶν. Τὸ στιχηρικὸν μέλος εἶναι ὅμοιον ἀνθρώπῳ βραδυποροῦντι, καὶ διὰ τοῦτο ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἶναι μετρία. Τὸ καλοφωνικὸν εἶναι ὅμοιον ἀνθρώπῳ ταχυποροῦντι, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δίδει καιρὸν εἰς τὸν Μουσικὸν καὶ λαμβάνῃ ἀναπνοὴν εὐκόλως. Ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ γοργῶν καταρτᾷ λεῖον καὶ χαῦνον μέλος, εἶναι ὅμως τὸ ἡδύτατον. Τὸ μέλος τοῦτο ἡ ἐξηγ. λήθη, ἡ δὲ Π. Περκετής δὲν ἀφῆκεν διάδοχόν του. Τὸ παπαδικὸν καὶ τὸ ἀναστασιματικὸν εἶναι τὰ ἐπισημότερα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μέλη.

ὧρα τῶν χρίστου Γενῶν καὶ τῶν δύο ἄλλων μεγάλων ἐορτῶν ψάλλονται μετὰ τοῦ κυρίως ἀναστασιματαρικοῦ. Πολλὰ τῶν ἀναστασιματαρικῶν ψαλλομένων, ὡς ἰδιόμελα, ἐωθινά, δοξαστικά, ὧραι ψάλλονται στιχηραρικῶς. Τὰ ἀνοιξαντάρια, ἀργὰ κεκραγάρια, δοξαστικά πολυελέων, πασαπνοάρια τοῦ ὁρθρου καὶ τῶν αἰνῶν, ἀσμητικά, μνηήματα, χειρουργικά, κοινωνικά καὶ ἄλλα ψάλλονται παπαδικῶς. Εἰρμοὶ δὲ καὶ ἄλλα διάφορα ψάλλονται καλοφωνικῶς.

Παρεπόμενα τῶν λοιπῶν.

Τὰ μέλη, θεωρούμενα

§ 180 Κατὰ σύστημα μὲν, εἶναι δίφωνα, τρίφωνα, τετράφωνα, πεντάφωνα καὶ ἐπτάφωνα § 48—65, 189.

§ 181 Κατὰ γένος, εἶναι διατονικά, χρωματικά, ἐναρμονία καὶ μικτὰ § 74—80. κατὰ τὰς διατονικάς, χρωματικάς, ἐναρμονίους καὶ μικτὰς κλίμακας § 24—31, 38, ἐξ ὧν αὐτὰ διεγείρονται.

§ 182 Κατ' ἤθους, εἶναι διασταλτικά, συσταλτικά καὶ ἡσυχαστικά § 71—73.

§ 183. Κατὰ συλλαβὴν, εἶναι πολυσύλλαβα καὶ ὀλιγοσύλλαβα. Καὶ πολυσύλλαβα μὲν εἶναι τὰ περιέχοντα πολλάς ἐν τῷ κειμένῳ αὐτῶν συλλαβὰς, ὡς τὸ πρῶτον καὶ δεῦτερον ἀναστασιματαρικόν § 177. σημ. ὀλιγοσύλλαβα δὲ εἶναι τὰ στιχηρικά, τὰ παπαδικά, καὶ τὰ καλοφωνικά.

ΣΗΜ. πᾶσα συλλαβὴ τοῦ κειμένου, διαρκοῦσα χρόνους πλείονας τοῦ ἐνός, λέγεται, ὅτι χασμωδεῖ. Διὰ τοῦτο τὰ ὀλιγοσύλλαβα δύνανται νὰ λέγονται καὶ χασμωδικά.

§ 184 Κατὰ μῆκος εἶναι μικροέκτατα καὶ πολυέκτατα. Καὶ μικροέκτατα μὲν εἶναι ὅλα τὰ ἐλλειπτικά § 56. δηλαδή τὰ ἀργοσύντομα εἰρμολογικά καὶ ἀναστασιματαρικά τῶν ἤχων τοῦ Β'. τοῦ Γ'. καὶ τοῦ Δ'. Ἐκ τῶν ἀργοσυντόμων εἰρμο-

λογικῶν τοῦ λ B'. τὰ κατὰ τὸ λ εα λ ίεσ ὡς τὸ «Βοηθός καὶ σκεπταστής» καὶ ἐκ τῶν κατὰ τὸ λ εχεα λ ίεσ εἰρμολογικῶν, ὡς τὸ «Θεὸς κύριε, τὰ τριφωνικά τοῦ λ Δ', τὰ εἰρμολογικά τοῦ Α', τὰ διφωνικά τοῦ Α'. καὶ τοῦ λ Α', τοῦ Βαρέος τὰ ἐκ τοῦ Γα πλὴν τῶν στιχηραρικῶν, τὰ ἐκ τοῦ Ζω εἰρμολογικά, ὡς τὸ «αἶνει ἡ ψυχὴ μου» καὶ ἡ μεγάλη δοξολογία τοῦ Δανιήλ, Καὶ τινὰ παπαδικὰ καὶ καλοφωνικά, ὡς τὸ «φῶς ἱλαρὸν, ἅγιος ἅγιος, τὸν ποιμένα τῶν προβάτων» καὶ ἄλλα.

§ 185 Πολυέκτακτα δὲ εἶναι τὰ ἐκτεινόμενα μέχρι τῆς νήτης, ἔτι καὶ ἐπέκεινα μέχρι τοῦ δις καὶ τρισδιαπασῶν § 66 ὡς εἶναι ὅλα τὰ στιχηραρικά καὶ τὰ πλεῖστα παπαδικὰ καὶ καλοφωνικά. Ἐκ τῶν πολυσυλλάβων δὲ ἐκτείνονται μέχρι τοῦ ὑψηλοῦ Πα τὰ ἀναστασιματικά τοῦ λ Α' καὶ τοῦ λ B'. Τοῦ Α. αἰ ὡς τὸ «ἔσωσε λαόν, καὶ τὸ θεῖον καὶ ἄρρητον κάλλος,» καταβασίαι, καὶ τὰ πλὴν τῶν τριφωνικῶν ὅλα τὰ πολυσύλλαβα τοῦ λ Δ'. Οὕτω καὶ τὸ μακάριος ἀνὴρ, καὶ αἰ μεγάλοι δοξολογίαι καὶ στίχοι πολυελέων.

§ 186 Κατ' ἀγωγὴν, εἶναι σύντομα καὶ ἀργά. Καὶ σύντομα μὲν λέγονται, ὅσα ψάλλονται διὰ τοῦ Γοργοῦ χρόνου, ἤτοι τὰ εἰρμολογικά. Ἀργὰ δὲ τὰ ψαλλόμενα διὰ τοῦ Ἀργοῦ χρόνου, ἤτοι ὅλα τὰ λοιπὰ, ὡς ἀναστασιματικά, στιχηραρικά, παπαδικὰ καὶ καλοφωνικά.

§ 187 Κατὰ συστατικὸν δὲ, εἶναι, ὅσα ἔχουσιν ἐκείνους, ἢ ἄλλους τῶν ἀρκτικῶν, τῶν δεσποζόντων καὶ τῶν καταληκτικῶν φθόγγων § 204—216 μιᾶς κλίμακος (α).

(α) Τὰ μέλη θεωροῦνται καὶ κατὰ ρυθμόν. Καὶ διὰ τοῦτο εἶναι καὶ ρυθμῶν διαφορῶν § 145. σχόλ.

Τὰ ἀνωτέρω παρεπόμενα δὲν ἀναφέρονται παρὰ τῶν Μουσικῶν. Καὶ διὰ τοῦτο λέγουσιν «ἤχος εἶναι ἰδέα μελωδίας, συρισταμένα εἰς τὴν ἑξὶν τοῦ γινώσκειν τίνας μὲν τῶν φθόγγων

ΣΗΜ, Πχρέπονται λοιπὸν ἐκάστῳ τῶν πέντε μελῶν, αὐστη-
μα, γένος, ἦθος, συλλαβή, μῆκος, ἀγωγή, ρυθμὸς καὶ συστα-
τικόν. Τὸ τοῦ ἐκ τοῦ λίθου σφραγισθέντος εἰρμολογικὸν μέλος
κατὰ σύστημα μὲν εἶναι τριφωνικόν, κατὰ γένος διατονικόν,
κατ' ἦθος δισταλτικόν, κατὰ συλλαβὴν πολυσύλλαβον, κατὰ
μῆκος μικροέκτακτον, κατ' ἀγωγήν σύντομον, καὶ συστατικὸν
ἔχει ἴσον μὲν τὸν Πα, δεσπόζοντας τοὺς Πα Δι, καταλήξεις
ἀτελεῖς μὲν τὸν Δι, ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικὰς τὸν Πα. Τὸ οὕτω
δὲ προσδιωρισμένον μέλος οἱ παλαιοὶ Μουσικοὶ λέγουσιν ἰδέαν
μελωδίας.

Περὶ τῶν ὀκτὼ ἤχων.

§ 188 Καὶ τὰ πέντε δὲ ταῦτα μέλη εἰρμολογικόν, ἀνασχ-

γων ἀφετέον, τίνας δὲ παραληπτέον, καὶ ἀπὸ τίνων ἀρ-
κτέον, καὶ εἰς ὅντινα καταληκτέον. Ἀλλὰ διὰ τὰ προσ-
διορισθῇ μέλος ἀκριβῶς, δὲν ἀρκοῦσι μόνον τὰ συστατικά,
α) διότι αὐτὰ, κοινὰ ὄντα εἰς πολλὰ μέλη, ἀορισταίνουσι.
Τὰ κατὰ τὸ $\Lambda\epsilon\alpha\Lambda\epsilon\varsigma$ διφωνικὰ εἰρμολογικὰ καὶ ἀναστασι-
ματαρικὰ τοῦ Β'. ἤχου ἔχουσι μεταξύ των τὰ αὐτὰ συστα-
τικά. Τὰ ἀργοσύντομα ἀναστασιματαρικὰ καὶ εἰρμολογικὰ
τοῦ Γ'. ὁμοίως. Τὰ τοῦ βαρέος ὁμοίως. Τὰ αὐτὰ συστατι-
κὰ ἔχει ὁ $\Lambda\pi A'$. εἰς τὰ ἀναστασιματαρικὰ καὶ χασμωδικὰ.
Ὁ $\Lambda\pi B'$. ὁμοίως. Καὶ πλὴν τῶν τριφωνικῶν εἰς τὰ λοιπὰ
καὶ ὁ $\Lambda\pi A'$. Ὁ δὲ Γ'. ὁ Δ'. καὶ ὁ βαρὺς ἔχει ἕκαστος εἰς τὰ
παπαδικὰ καὶ καλοφωνικὰ τὰ αὐτὰ συστατικά β) διότι
καὶ κοινὰ ἂν δὲν ἦσαν, πάλιν ἀκριβῶς δὲν ἠδύναντο μό-
να των γ' ἀντικατασταίνωσιν ὅλα τὰ παρεπόμενα, ὡς τὴν
ἀγωγήν, τὴν συλλαβὴν, τὸν ρυθμὸν καὶ τὸ ἦθος· ὅθεν ἄ-
νευ τῆς συνδρομῆς ὧν των παρεπομένων μόνον διὰ τῶν
ουστατικῶν μέλος ἐντελῶς γὰ προσδιορισθῇ εἶναι ἀδύνατον.

σιματαρικόν, στιχηραρικόν, παπαδικόν καὶ καλοφωνικόν, συν-
 νερχόμενα, συνιστῶσι σύνθετον μέλος, ὅπερ παρὰ τῶν Ἐκκλη-
 σιαστικῶν Μουσικῶν ὀνομάζεται ἦχος. Τὸ «Τὰς ἐσπερινὰς»
 εἰρμολογικῶς, τὸ «Τὴν παγκόσμιον δόξαν» ἀναστασιματαρι-
 κῶς, τὸ «εἰς τὸ ὄρος τοῖς μαθηταῖς ἐπειγομένοις» στιχηρα-
 ρικῶς, «τὸ «Θεοτόκε παρθένε» παπαδικῶς, καὶ τὸ «Τὴν σὴν
 εἰρήνην δὸς ἡμῖν» καλοφωνικῶς. Τὰ πέντε λέγω ταῦτα μέλη
 συνιστῶσι τὸν Α'. ἦχον (α), ἐκ πέντε τοιούτων συνιστᾶται καὶ
 ἕκαστος τῶν λοιπῶν ἡχῶν ἕως τῶν ὀκτῶ (β).

(α) Παρατηροῦμεν λοιπὸν, ὅτι μέλος καὶ ἦχος διαφέρει·
 διότι ὁ μὲν ἦχος εἶναι, ὡς ἡ γραμματικὴ κλίσις, περιέχουσα
 τύπους, τὰ δὲ διάφορα μέλη ἐν τῷ ἡχῷ εἶναι ὡς οἱ ἐμπερι-
 χόμενον ἐν τῇ κλίσει τύποι. Οἱ παλαιοὶ μουσικοὶ λέγουσι
 τρόπον, εἶδος, καὶ σχῆμα. Ἄν δὲ ἐνδύνῃ διὰ τῶν ὀνομάτων
 τούτων τὸ ἀπλοῦν μέλος, ἢ τὸν ἦχον, ἢ ἂν εἶχον, ὡς ἡμεῖς,
 ἦχους, ἀγνοῶ.

(β) Διατί οἱ ἦχοι διωρίσθησιν ὀκτῶ, αἷτιον τοῦτου πρέ-
 πει γὰρ ἦναι οἱ ὀκτῶ φθόγγοι τοῦ ὀκταχόρδου συστήματος.
 Ἀναφέρεται καὶ ἔννατος ἦχος ὑπὸ τὸ ὄνομα λεγέτος § 128
 σχολ. χωρὶς γὰρ συναριθμῆται μετὰ τῶν ὀκτῶ. Τοῦτόν τι-
 νες ὀνομάζουσι διατονικὸν δεύτερον (ιδὲ θεωρητικὸν Κρη-
 πίδα), διότι τῷντι τὸ ἐκ τοῦ διατονικοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ § 202
 203 προκύπτει μέλος, ἔχει διατονικῶς τὴν δευτέραν τά-
 ξιν τοῦ Α'. ἦχον· ἡ δὲ μετὰ τοῦ χρωματικοῦ Β' ἦχου ὁ-
 μοίωσις τοῦ λεγέτου εἶναι φαινομένη. Διότι ἐκτὸς ἐνὸς τρι-
 χόρδου Βου Γα Δι, καὶ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἐμ-
 μέλειά τις, κατὰ τὰ λοιπὰ ἀμφοτέρω εἶναι ἐκμελέστατοι
 (διάφοροι) ὡς φαίνεται ἐν τῇ κατ' ἦχον Β' μεγάλῃ δοξο-
 λογίᾳ τοῦ Ἰακώβου κατὰ τὸ «εὐλογητὸς εἰ κύριε ὁ Θεὸς
 τῶν πατέρων ἡμῶν» διὰ τοῦτο καὶ οἱ Μουσικοὶ χωρὶς γὰρ

§ 189 Οἱ ἦχοι εἶναι περιεκτικοὶ μὲν τῶν ἀνωτέρω πέντε μελῶν, ἀλλὰ ποικίλλονται ἔτι διαφόρως ὥς ἐφεξῆς· α) κατὰ σύστημα δὲ μὲν Α'. ἦχος κατὰ τὰ ἀργοσύντομα εἰρμολογικά, ὥς τὸ «Πεποικιλμένη τῇ θείᾳ δόξῃ, εἶναι τριφωνικός, κατὰ τὰ παπαδικὰ εἶναι τριφωνικός μεθ' ἑπταφωνίας. Κατὰ τὰς ἀργὰς καταβασίας, ὥς τὸ «Ἐσωσε λαὸν» κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Πα καλοφωνικά, ὥς τὸ «Τύπον τῆς ἀγνῆς λοχείας σου» εἶναι τετράφωνος δι' ἑπταφωνίας. Κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Κε μέσα § 53 ὥς τὸ «Τὴν γὰρ σὴν μήτραν» ἐπὶ μὲν τὸ ἀνιὸν εἶναι τριφωνικός, ἐπὶ δὲ τὸ κατιὸν τετραφωνικός. Κατὰ τὰ ἀναστασιματικά εἶναι διφωνικός, κατὰ δὲ τὰ «τὸν τάφον σου σωτήρ, καὶ χορὸς ἀγγελικός» εἶναι διφωνικός κατὰ τὸ χρωματικὸν λε-α-λες. — Ὁ Β' ἦχος κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Πα σύντομα ἀναστασιματικά καὶ ἀργοσύντομα εἰρμολογικά, ὥς τὸ «Βυθοῦ ἀνεκάλυψε πυθμένα» εἶναι τριφωνικός. Κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Δι ἀργοσύντομα ἀναστασιματικά, ὥς τὸ «τὸν πρὸ αἰῶνων ἐκ πατρὸς γεννηθέντα, καὶ, ὅτε κατήλθες πρὸς τὸν θάνατον» εἶναι διφωνικός. Κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Βου ἀργοσύντομα εἰρμολογικά, ὥς τὸ «στεῖβει θαλάσσης» εἶναι τετραφωνικός. Κατὰ τὰ στιχηρарικά, κατὰ τὰς ἐκ τοῦ Δι μεγάλας δοξολογίας, ὥς τοῦ Φωκαέως, τὰ ἐκ τοῦ Δι χερουβικά, ὥς τοῦ Π. Πελοποννησίου καὶ τῆς ἐβδωμάδος τοῦ Χουρμουζίου, ἥτοι καθ' ὅλα τὰ μέσα μέλη εἶναι δίφωνος καὶ τετράφωνος. Κατὰ τὰς μεγάλας δοξολογίας, ὥς τὴν ἐκ τοῦ Βου τοῦ Ἰακώβου, τὴν ἐκ τοῦ νη τοῦ Φακαέως, καὶ κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Βου χερουβικά, ὥς τὸ μεσαῖον τοῦ Γρηγορίου, καὶ τὰ κοινωνικά, ὥς τὸ «αἰνεῖτε τοῦ Δανιήλ, εἶναι διφωνο-νοτετράφωνος μεθ' ἑπταφωνίας. Κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ παπαδι-

παρασυρθῶσιν ἐκ τῆς φαινομένης ὁμοιότητος καὶ ὄνομα μὴ παρ.π.λήσιον τῷ Β'. ἦχῳ αὐτῷ ἔδοσαν, καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ λόγῳ ποικιλίας εἰς τὸν Δ'. ἦχον κατέταξαν.

καὶ καλοφωνικά ἐκ τοῦ Πα κατὰ τὸ $\Lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\Lambda\epsilon\varsigma$ εἶναι ὡς
 δ $\Lambda\pi$ Β', ἤγουν τριφωνοεπτάφωνος. Ὁ Γ' ἦχος κατὰ τὰ πολυ-
 σύλλαβα καὶ στιχηραρικά εἶναι μίγμα διφωνικῶν τριφωνικῶν
 καὶ πενταφωνικῶν μελῶν § 58—62. Κατὰ τὰ καλοφωνικά
 εἶναι τρίφωνος, κατὰ δὲ τὰ παπαδικὰ εἶναι τρίφωνος μετὰ τε-
 τραφωνίας καὶ ἐπταφωνίας συνήθως ὑπερβατῶν.—548 σημ. Ὁ
 Δ' ἦχος κατὰ τινὰ ἀργοσύντομα εἰρμολογικά, ὡς τὸ «θεῖω καλυ-
 φθεῖς» εἶναι διφωνικός. Κατὰ δὲ τὰ καταλήγοντα καὶ εἰς τὸν
 Πα, ὡς τὰ πλεῖστα ἀργοσύντομα εἰρμολογικά, τ' ἀναστασι-
 ματαρικά καὶ εἰρμολογικά εἶναι διφωνοτριφωνικός § 63. Κα-
 τὰ τὰ ἐκ τοῦ Βου καλοφωνικά, ἥτοι τοῦ λεγέτου, εἶναι διφω-
 νοτετράφωνος. Κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Δι παπαδικὰ, καλοφωνικά
 καὶ ἄλλα εἶναι τετράφωνος μεθ' ἐπταφωνίας. Κατὰ δὲ τὰ χρω-
 ματικά, ὡς ἀπολυτίκια καὶ καθίσματα κατὰ μὲν τὸ «Τὸ φαιδρὸν
 τῆς ἀναστάσεως κήρυγμα καὶ ἄλλα εἶναι διφωνικός, κατὰ δὲ
 τὸ «Κατεπλάγη Ἰωσήφ» τριφωνικός.—Ὁ $\Lambda\pi$ Α' κατὰ τὰ ἐκ
 τοῦ Πα ἄνευ μὲν ἐναρμονίου φθορᾶς ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ Ζω εἶναι
 τετράφωνοεπτάφωνος, μετὰ τῆς ἐναρμονίου δὲ εἶναι καὶ πεν-
 τάφωνος § 62. Κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Κε κατὰ μὲν τὰ μέσα, ὡς «Χαί-
 ροις ἀσκητικῶν ἀληθῶς» ἀνιόντως μὲν εἶναι τριφωνικός, κατι-
 όντως δὲ τετραφωνικός. Κατὰ δὲ τὰ ἐλλειπτικά, ὡς τὸ «Τῷ
 σωτῇρι Θεῷ» ἀνιόντως καὶ κατιόντως εἶναι διφωνικός § 53.
 σχόλ.—Ὁ $\Lambda\pi$ Β' κατὰ τὰ «θοῦ κύριε» εἰρμολογικά εἶναι τριφω-
 νικός, ὁμοίως καὶ κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Πα ἀργὰ, ἄλλα ταῦτα καὶ
 μεθ' ἐπταφωνίας. Κατὰ τὰ ἀργοσύντομα εἰρμολογικά, ὡς τὸ
 «ὡς ἐν ἡπείρῳ πεζεύσας ὁ Ἰσραὴλ» εἶναι διφωνικός. Κατὰ δὲ τὸ
 «ρέυσεως ἡμᾶς» εἶναι μεμιγμένος καὶ μετὰ μονοφωνίας § 65.
 — Ὁ βαρὺς ἦχος κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Γα πολυσύλλαβα εἶναι τρι-
 φωνικός, κατὰ δὲ τὰ στιχηραρικά εἶναι τετράφωνος μετὰ τρι-
 φωνίας. Κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Ζω, ὡς στίχους πολυελέων, μεγά-
 λας δοξολογίας, παπαδικὰ καὶ καλοφωνικά εἶναι ἐπτάφωνος
 μεθ' ἀνωμάλων διφωνιῶν, ὡς φερόμενος ἐκ τοῦ Ζω διφωνία

ἀνιούση μὲν εἰς τὸν Πα, κατιούση δὲ εἰς τὸν Δι. Κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Ζω, τὰ φερόμενα εἰς τὸν Γα, ὡς τὸ «Αἶνει ἡ ψυχὴ μου» εἶναι ἐλλειποτετραφωνικός μετ' ἐναρμονίου τριφωνίας. Κατὰ δὲ τὴν δοξολογίαν τοῦ Ἰακώβου εἶναι ἐλλειποτετράφωνος μετ' ἐναρμονίου τριφωνίας, σπανίως δὲ καὶ μετὰ καθαρᾶς ἐπταφωνίας. Κατὰ δὲ τὴν μεγάλην δοξολογίαν τοῦ Δανιὴλ εἶναι τριφωνικός.— Ὁ $\lambda\pi$ Δ' κατὰ τὸ «ἐξ ὕψους κατήλθες» εἶναι μονοφωνικός μετὰ τριφωνίας § 65. Κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ ἀργὰ καὶ σύντομα εἶναι τετραφωνικός καὶ ἐπταφωνικός § 59.

§ 190 β) Κατὰ γένος οἱ ἦχοι εἶναι, ὡς ἐφεξῆς· ὁ μὲν $\lambda\pi$ Δ' εἶναι ὅλος διατονικός. Ὁ Α' εἶναι διατονικός ἀλλὰ καὶ χρωματικός, κατὰ τὸ «Τὸν τάφον σου σωτήρ». Ὁ Β' ἦχος καὶ ὁ $\lambda\pi$ Β' εἶναι χρωματικοί, ἀλλ' ὁ μὲν Β' εἶναι χρωματικός τὸ πλεῖστον κατὰ τὸ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$. Ὁ δὲ $\lambda\pi$ Β' τὸ πλεῖστον κατὰ τὸ $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$. Ἀμφότεροι δὲ εἶναι καὶ μικτοὶ καὶ καθαροί. Ὁ δὲ Γ' (α) ὁ $\lambda\pi$ Α' καὶ ὁ βαρὺς εἶναι καὶ διατονικοὶ καὶ ἐναρμόνιοι· ἐπειδὴ μελωδοῦνται ἐκ κλιμάκων ἢ ἐκ μιᾶς, ὡς ὁ $\lambda\pi$ Δ', ἢ ἐκ δύο, ὡς ὁ Α'. ἐκ μιᾶς διατονικῆς καὶ μιᾶς χρωματικῆς τοῦ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, ὡς ὁ Β'. ἐκ μιᾶς κατὰ τὸ καθαρὸν $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, καὶ μιᾶς κατὰ τὸ μικτόν· ὡς ὁ Γ καὶ ὁ $\lambda\pi$ Α. ἐκ μιᾶς διατονικῆς καὶ μιᾶς ἐναρμονίου, ἢ ἐκ τριῶν, ὡς ὁ $\lambda\pi$ Β. μιᾶς κατὰ τὸ καθαρὸν $\lambda\epsilon\chi\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, μιᾶς κατὰ τὸ μικτόν καὶ μιᾶς κατὰ τὸ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, καὶ ὁ βαρὺς μιᾶς ἐναρμονίου, καὶ δύο διατονικῶν τῆς τοῦ Ζω καὶ τῆς τοῦ Γα, § 35, ἢ ἐκ τεσσάρων, ὡς ὁ Δ' ἐκ δύο διατονικῶν καὶ δύο χρωματικῶν.

(α) Ὁ Γ' ἦχος κατὰ τὰ παπαδικὰ μόρον εἶναι διατονικός, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ εἶναι ἐναρμόνιος. Τὸν «ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαβυλῶνος» πολυέλεον ὁ μὲν Χουρμούζιος ἐμέλισεν ἐναρμονίως, ὁ δὲ Γρηγόριος διατονικῶς· οὕτω μελίζονται καὶ αἱ μεγάλαι δοξολογίαι.

§ 191 Γ) Κατ' ἀγωγὴν σύντομα μέλη οἱ ἦχοι ἔχουσι δι-
πλά· ὁ Β'. καὶ ὁ λ Β'. ἔχουσι τὰ διφωνικὰ καὶ τριφωνικὰ αὐ-
τῶν. Ὁ λ Δ': τὰ τριφωνικὰ καὶ τετραφωνικὰ. Καὶ ὁ βα-
ρὺς τὰ ἐναρμόνια καὶ τὰ κατὰ τὸ «αἶνει ἡ ψυχὴ μου» διατο-
νικὰ (α).

§ 192 Οἱ ὀκτὼ ἦχοι ὀνομάζονται διὰ τῶν τακτικῶν ἀ-
ριθμητικῶν ὀνομάτων Α'. Β'. Γ'. Δ'. λ Α'. λ Β'. καὶ λ Δ'. (πε-
ρὶ τοῦ βαρέος ἰδὲ ἔμπροσθεν) Ἀλληλουχοῦνται δὲ κατὰ προ-
τίμησιν γένους καὶ διὰ τοῦτο πρῶτον μὲν τάσσονται οἱ διατοני-
κοὶ ὁ Α. καὶ ὁ λ Α', δεῦτερον οἱ χρωματικοὶ ὁ Β'. καὶ ὁ λ Β'.

(α) Εἰς ταῦτα προσθετέον καὶ τὰ φθορικὰ μέλη, δηλαδή
τὰ τοῦ πρώτου ἐναρμονίου $\mathcal{S}$, τὰ τοῦ δευτέρου $\mathcal{S}$, τὰ τοῦ
κομμένου $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma^{-\theta\epsilon}$, καὶ τὰ τοῦ κομμένου $\lambda\epsilon\alpha\lambda\omega\omega$ $\mathcal{S}$
§ 99. σημ., τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἴδια μέλη εἰς ἕνα ἦχον, ἀλ-
λὰ κοινὰ εἰς ὄλους. Εἶναι εἰς τοὺς ἦχους ὡς εἰς ἐδέσματα
ἠδύσματα. Ἡ σύνθεσις τῶν ἦχων ἐκ πολυποικίλων μελῶν
πλουτίζει τοὺς ἦχους τόσον, ὥστε καὶ αἱ διεξοδικώτεραι
ἐραὶ ἀκολουθίαι, ὡς αἱ ἀγρυπνίαι, διεξάγονται ὑφ' ἐκά-
στου ἦχου ὅχι μόνον ἀκορέστως, ἀλλὰ καὶ εὐαρέστως. Τὴν
ἀρετὴν ταύτην τῶν ἦχων ἀν' ἐγίνωσκεν ὁ τοῦ περιωνύμου
Λεοβίου συστήματος ἐφευρετῆς, δὲν ἠθέληεν ἐπιχειρήσει δι'
ἀκρωτηριασμοῦ τῶν ἦχων γὰρ δημιουργήσῃ νέους ἦχους (κατ'
αὐτὸν τρόπους) ἰσχυροὺς, ὡς μὴ συνισταμένους ἐκ πολλῶν
καὶ ποικίλων μελῶν, μονοτόνους δὲ καὶ μονοτότους, ὡς
συγκειμένους ἕκαστον ἐκ μιᾶς σχεδὸν κλίμακος, ἐξ ὧν προ-
κύπτει κόρος καὶ ἀηδία. Ὁ λόγος τῆς ποικιλίας λύει καὶ
τὴν ἀπορίαν τοῦ Π. Φωκαέως, ὅστις, ἀπαρῶν, λέγει «διατί
ἐν τῷ Β'. ἦχῳ περιέχεται καὶ λ Β'. καὶ τ' ἀνάπαλιν» (ἰδὲ
θεωρητικὸν Κρηπίδα ἐν ἦχῳ Β').

καὶ τρίτον οἱ ἐναρμόνιοι ὁ Γ'. καὶ ὁ βαρὺς (α). Τελευταῖον δὲ ἐπισφραγίζουτίν αὐτοὺς πάλιν διατονικοὶ ὁ Δ. καὶ ὁ $\frac{\lambda}{\pi}$ Δ'.

Περὶ τῶν Κυρίων καὶ Πλαγίων ᾠχῶν.

§ 193 Ἡ μὲν προσλαμβανομένη μελωδία § 52 κατέχει τὸ βαρὺ ἄκρον τῆς ἐν τῇ ὀκταχόρδῳ περιεχομένης πενταχόρδου, ἡ δὲ μέση κατέχει τὸ ὀξὺ. Καὶ διὰ τοῦτο ἀνὰ πᾶπαν τετραφωνίαν, ἐπὶ τὸ ἀοριστότερον δὲ, ἀνὰ πᾶσαν τετρατονίαν συνδέονται δύο μελωδίαί μία βαρεῖα καὶ μία ὀξεῖα.

§ 194 Συνδέονται δὲ διὰ τῆς τετρατονίας ἐν τοῖς ἡχοῖς με-
λωδίαι καὶ βαρεῖται καὶ ὀξεῖται μετ' ἀλλήλων, ὡς ἐφεξῆς· ἐν μὲν τῷ
Α'. ἡχῳ συνδέονται ὀξεῖται μὲν τὰ ἐκ τοῦ Κε ἀρχόμενα, ὡς τὰ σι-
χηραρικά, καὶ πολλὰ παπαδικὰ καὶ καλοφωνικά. Ἐν τῷ Β'. ἡ-
χῳ συνδέονται ὀξεῖται τὰ ἐκ τοῦ Δι, βαρεῖται δὲ τὰ ἐκ τοῦ Νη,
ὡς ἡ ἐν ἡχῳ Β'. ἐκ τοῦ Νη μεγάλη δοξολογία τοῦ Π. Φωκα-

(α) Προετιμήθησαν δὲ οἱ διατονικοὶ ἤχοι ἀπὸ τῶν ἀλλ-
λων γενῶν, ὡς εὐρυχωρότεροι, ὀθεν καὶ εὐκολώτεροι. Οἱ χρω-
ματικοὶ καὶ τελευταῖον οἱ ἐναρμόνιοι ἔπονται, ὡς ἰσχυρό-
τεροι, καὶ διὰ τοῦτο δυσκολώτεροι, § 77,—79 80. Κατὰ
τοῦτο λοιπὸν ἔπρεπε καὶ ἐκ τῶν ἀριθμῶν, τοὺς ὁποίους οἱ
ἤχοι ἤθελον λάβει ὡς ὀνόματα, οἱ σημαίνοντες τὴν πρώτην
τάξιν καὶ δοθῶσιν εἰς διατονικοὺς, οἱ σημαίνοντες τὴν δευ-
τέραν εἰς χρωματικοὺς, καὶ οἱ σημαίνοντες τὴν τρίτην εἰς
ἐναρμονίους. Διὰ τὴν δὲ οἱ ἐκ τῶν τοσούτων διατονικῶν κλιμάκων
ἀπεργαζόμενοι τοσοῦτοι ἤχοι, προετιμήθησαν ὁ Α' καὶ ὁ
Π' Α'. αἰτία εἶναι, διότι οἱ μελωδοῦνται ἐκ τῆς πρῶ-
της ὀκταχόρδου, ἥτοι τῆς τοῦ Πα, τῆς ὁποίας τὸ ἀπῆχημα
ἐδιδειγνύεται ἐκ μόρου τοῦ μελίζοντος τόρου, ὅστις, λέγουσιν,
ὑρέθη πρῶτος.

έως. Ἐν τῷ Γ'. ἤχῳ συνδέονται ὀξεῖαι μὲν ὅλα τὰ μέλη αὐτοῦ, βαρεῖαι δὲ τὰ κατὰ τὴν ἐναρμόνιον δοξολογίαν τοῦ Χουρμουζίου, ἀρχομένην ἐκ τοῦ Ζω (ταῦτα, ὡς ὁμογενῆ μετὰ τοῦ νέου καὶ παλαιοῦ στιχηραρίου τοῦ Γ'. ἤχου, ὑπάρχουσιν οἰκιοτάτα ὡς πλάγια μέλη αὐτῶν.) Ἐν τῷ Δ'. ἤχῳ συνδέονται ὀξεῖαι τὰ ἐκ τοῦ Δι. παπαδικὰ καὶ καλοφωνικὰ, βαρεῖαι δὲ κατ' αὐτὰ δὲν εἶναι· διότι τὰ στιχηρὰ του εἶναι βαρεῖαι μελωδία κατὰ τὰς βαρείας τοῦ Α. ἤχου. Ἐν τῷ Λ Α'. συνδέονται ὀξεῖαι μὲν τὰ ἐκ τοῦ Κε ἀργοσύνομα εἰρμολογικά, βαρεῖαι δὲ ἅπαντα τὰ ἐκ τοῦ Πα. Ἐν τῷ Λ Β'. βαρεῖαι συνδέονται τὰ ἐκ τοῦ Πα ἀργὰ, ὀξεῖαι δὲ τὰ ἐκ τοῦ Δι, ὡς ἐπὶ τοῦ Κε, ὡς τὸ «τριήμερος ἀνέστης Χριστέ». Ἐν τῷ βαρεῖ ὀξεῖαι συνδέονται τὰ ἐκ τοῦ Γα, βαρεῖαι δὲ τὰ ἐκ τοῦ Ζω. Ὁ Λ Δ'. βαρείας μελωδίας ἔχει τὰς ἐκ τοῦ Νη, ὀξείας δὲ κατὰ τετρατονίαν δὲν ἔχει.

ΣΗΜ. Συνδέονται δὲ καὶ κατ' ἄλλας διαφορὰς τονίας. Κατὰ διτονίαν μὲν συνδέονται ἐν τῷ Β'. ἤχῳ, ὡς διφώνῳ, βαρεῖαι μὲν μελωδία τὰ διὰ τοῦ Πα φθεγγόμενα αὐτοῦ μέλη, ὡς τὸ «βυθοῦ ἀνεκάλυψε πυθμένα» ὀξεῖαι δὲ τὰ διὰ τοῦ Βου ἐπὶ τοῦ Γα, ὡς τὸ «στεῖβει θαλάσσης» Κατὰ τριτονίαν συνδέονται ἐν τῷ Λ Β'. βαρεῖαι μελωδία τὰ διὰ τοῦ Πα, ὀξεῖαι δὲ τὰ διὰ τοῦ Δι, ὡς τὸ «ὄλην ἀποθέμενοι (α) καὶ ἐν τῷ Λ Δ' συν-

(α) Κατὰ τὰ ρηθέντα λοιπὸν, εἰς τὸ ἀνωτέρω κατὰ τὸ Λ εα Λ ες «τριήμερος ἀνέστης Χριστέ» εἰς ὀξεῖαν μελωδίαν θυράμεθα ν' ἀναβαλῶμεν ἐκ τῆς κατὰ τὸ Λ εχεα Λ ες «σὺν πατρὶ καὶ πνεύματι βαρείας μελωδίας, καὶ τετρατονικῶς καὶ τριτονικῶς. Οὕτω καὶ εἰς τὸ «ὄλην ἀποθέμενοι» καὶ εἰς ἄλλα ἐξ ἄλλων. Παρομοίως θυράμεθα νὰ καταβαλῶμεν καὶ ἐξ ὀξεῖων μελωδιῶν, ὡς τῆς αὐτῆς μελωδίας «τριήμερος ἀνέστης Χριστέ» πρὸς τὸ «κύριε μέγα καὶ φοβερόν ὑπάρχει» μελωδίαν

δέονται βαρεῖται τὰ διὰ τοῦ Νη ἐπὶ τοῦ Γα, ὡς τὸ «ὕγρὰν διο-
δεύσας». Οὕτω συνδέονται μελωδίαί καὶ κατὰ πεντατονίαν καὶ
ἐπτατονίαν.

§ 195 Ἐκ τῆς συνδέσεως λοιπὸν ταύτης βλέπομεν, ὅτι ἑ-
καστος τῶν ὀκτὼ ἤχων εἶναι ἡνωμένος μὲ μελωδίας καὶ βα-
ρείας καὶ ὀξείας, μὲ περισσοτέρας ἄλλος μὲν μὲ ὀξείας, ὡς ὁ
Α'. ὁ Β'. ὁ Γ' ὁ Δ'. καὶ ὁ βαρύς· ἄλλος δὲ μὲ βαρείας, ὡς ὁ
 $\frac{\lambda}{\pi}$ Α'. ὁ $\frac{\lambda}{\pi}$ Β'. καὶ ὁ $\frac{\lambda}{\pi}$ Δ'. Καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸ μᾶλλον
καὶ ἥττον ὅλοι οἱ ἤχοι εἶναι καὶ κύριοι καὶ πλάγιοι.

§ 196 Καὶ αἱ βαρεῖαι δὲ καὶ ὀξεῖαι μελωδίαί ἔχουσι κλί-
σιν νὰ φέρωνται εἰς τὰ ἀντίθετα αὐτῶν μέρη, κ' ἐκεῖ νὰ ἴ-
στανται, αἱ μὲν πρῶται νὰ ἴστανται ἐν τῷ μέσῳ φθόγγῳ, αἱ
δὲ δεύτεραι ἐν τῷ προσλαμβανομένῳ. Καὶ ἡ ἀναφορὰ δὲ καὶ ἡ
καταφορὰ φαίνονται εὐκρινῶς εἰς τὰ τετράφωνα τοῦ Α' ἤχου.
Εἰς τὸ «Τὴν γὰρ σὴν μήτραν» μέχρι μὲν τοῦ «ἐποίη» τὸ μέλος,
διατρίβον περὶ τὸ Κε Ζω Νη Πα τετράχορδον, εἰς τὸ «σε» (ἐ-
ποίησε, καταβαίνει εἰς τὸν φυσικὸν Πα, ἀφοῦ δὲ καὶ ἐδῶ
διατρίψῃ, ἀνέρχεται καὶ ποιεῖ τὰ αὐτά. Καὶ τὴν μὲν ἀνάβα-
σιν ἀφίνουσιν ἀνώνυμον, τὴν δὲ κατάβασιν ὀνομάζουσι πλα-
γιάζειν, καὶ πλαγιασμόν.

§ 197 Ἰδίως δὲ ὁ πλαγιασμός φαίνεται εἰς τινὰς ἀνα-
στασιματαρικὰς θέσεις. Ἐν τῇ θέσει «φθαρεῖσαν τοῖς πάθε-
σι» τοῦ ἐν ἤχῳ Δ'. αὐτὸ διὰ σὲ θεοπάτωρ» ὁ φυσικὸς Πα ἐκ
προσλαμβανομένου μεταβάλλεται εἰς μέσον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ
μελωδία, πλαγιάζουσα, καταλήγει τετρατονία κατιούσῃ εἰς τὸν
χαμηλὸν Δι εἰς νέον προσλαμβανόμενον. Τὰ αὐτὰ γίνονται δι'

βαρεῖαν. Τοιοῦτον γίνεται καὶ ἐκ τῶν, ὡς τοῦ «τὰ σύμπαρ-
τα σήμερον χαρᾶς πληροῦνται, τοῦ Β' ἤχου πρὸς τὰ ὡς τὸ
«δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ» τοῦ $\frac{\lambda}{\pi}$ Β'. (τροπάρια τῶν χριστοῦ
Γεννῶν) ὧν ἡ χρῆσις γίνεται μόνον τριτοῦρικῶς.

ἀλλαγῆς φθόγγου εἰς τὸ «ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ Θεὸς ἡμῶν» τοῦ ἐν ἤχῳ Α' «κυκλώσατε λαοὶ Σιών» καὶ εἰς τὸ «καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνέθλασας» τοῦ ἐν ἤχῳ Β'. ἀηνοίγησάν σοι κύριε» ὁπότε ὁ μὲν Δ'. ἤχος κατέρχεται ὡς εἰς τὸν λ Δ', ὁ Α'. ὡς εἰς τὸν λ Α'. καὶ ὁ Β. ὡς τὸν λ Β'. (α).

§ 198 Ἐκ τοῦ πλαγιασμοῦ τούτου οἱ Μουσικοὶ διαιροῦσι τοὺς ἤχους εἰς κυρίους καὶ πλαγίους. Καὶ κυρίους μὲν ὀνομάζουσι τὸν Α'. τὸν Β'. τὸν Γ'. καὶ τὸν Δ'. πλαγίους δὲ τὸν Ε'. τὸν ς'. καὶ τὸν Η'. Ὀνομάζονται δὲ οὕτως οἱ μὲν Κύριοι· διότι τὰς πλείστας αὐτῶν μελωδίας ἔχουσιν ὀξείας, οἱ δὲ πλάγιοι· διότι τὰς πλείστας ἔχουσι βαρείας (β). Ὁ δὲ ἑβδομος, ὡς ἔχων τὰς πλείστας μελωδίας ὀξείας, εἶναι μὲν κύριος ἤχος, προσελήφθη δὲ εἰς τοὺς πλαγίους, ὡς ἀντιζύγιον τοῦ Γ'. ἤχου, καὶ ἀντὶ λ Γ'. ὀνομάσθη ἤχος βαρύς· διότι τὰ παπαδικὰ καὶ

(α) Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ «θεαρχίῳ νεύματι» ὁ πλαγιασμὸς φαίνεται καθαρὰ, ὅπου ὁ Α'. καὶ ὁ Β'. πλαγιάζοντες τετρατονικῶς, φέρονται εἰς τοὺς πλαγίους τῶν, ὁ μὲν εἰς τὸν λ Α', ὁ δὲ εἰς τὸν λ Β'. § 207. σημ.

(β) Ἐπειδὴ ἐκ τοῦ μέσου φθόγγου ἡ μελωδία ἀρχεται τὰ πλαγιάζῃ, συμπεραίνουσιν οἱ Μουσικοὶ, ὅτι εἶναι ἴδιον τῶν μὲν κυρίων τὰ κατέχῃσι τὸν ὀξὺν τόπον τῆς φωνῆς, τῶν δὲ πλαγίων τὰ κατέχῃσι τὸν βαρὺν (ιδεὲ μέγα θεωρητικόν). Ὁ ὁρισμὸς οὗτος ἦτον μὲν ἀναντηθήρῃτος, ἐὰν οἱ μὲν κύριοι συνιστῶντο ἐκ μελωδιῶν μόνον ὀξειῶν, οἱ δὲ πλάγιοι ἐκ μόνον βαρειῶν. Ἀλλ' ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω § 195, καὶ οἱ κύριοι εἶναι καὶ πλάγιοι, καὶ οἱ πλάγιοι καὶ κύριοι. Καὶ διὰ τοῦτο προσετέθη καὶ εἰς τοὺς κυρίους καὶ εἰς τοὺς πλαγίους τὸ «πλείστας ἔχουσιν ὀξείας, ἢ βαρείας».

καλοφωνικά αὐτοῦ βασιζονται κατώτατα πάντων τῶν ἤχων, ἔχουν ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ Ζω.

§ 199 Δύο ἤχοι εἰς κύριος καὶ εἰς πλάγιος ἠνώθησαν ὑπὸ μίαν ἐπωνυμίαν, ἥτοι ὑπὸ ἓν ὄνομα· διότι καὶ αἱ βαρεῖαι καὶ αἱ ὀξεῖαι μελωδίαὶ αὐτῶν εἶναι, ἡ ὁμοίαι· διότι εἶναι ἐκ συμφώνων τῆς αὐτῆς πενταχόρδου, ὡς ὁ Α'. καὶ ὁ λ Α', ὁ Δ'. καὶ ὁ λ Δ', ἡ συγγενεῖς· διότι εἶναι ἐκ συμφώνων πολλῶν μὲν κλίμακων, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ γένους, ὡς ὁ Β'. καὶ ὁ λ Β'. ἐκ χρωματικῶν, καὶ ὁ Γ'. καὶ ὁ Βαρὺς ἐξ ἐναρμονίων (α).

§ 200 Οἱ δμῶνυμοι ἤχοι συνδέονται μετ' ἀλλήλων διὰ τετρατονίας. Δὲν συνδέονται ὁμῶς καθ' ὅλα τὰ μέλη αὐτῶν, ὡς μὴ ὄντα, τοῦ αὐτοῦ μήκους ἅπαντα, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἑξῆς· ὁ Α'. ἤχος συνδέεται τῷ λ Α'. κατὰ τὰ τετράφωνα αὐτοῦ πρὸς τὰ ἄργα τοῦ λ Α'. ὁ Β'. συνδέεται τῷ λ Β'. κατὰ τὰ ἐκ τοῦ Δι, αὐτοῦ πρὸς τὰ ἄργα τοῦ λ Β'. καὶ ἐὰν ὁ Β'. ὑποτεθῇ, τεθειμένος ἐπὶ τοῦ Δι, ὁ λ Β'. ὑποτίθεται τεθειμένος ἐπὶ τοῦ Νη, ἐὰν ἐπὶ τοῦ Κε, ὁ λ Β'. ἐπὶ τοῦ Πα, καὶ ἐὰν ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ Ζω, ὁ λ Β'. ἐπὶ τοῦ Βου (β). ὁ Γ'. ἤχος συνδέεται τῷ Βαρεῖ καθ' ὅλα αὐτοῦ τὰ μέλη πρὸς τὰ παπαδικὰ καὶ καλοφωνικά τοῦ βρέος. Καὶ ὁ Δ'. συνδέεται τῷ λ Δ'. κατὰ τὰ παπαδικὰ, καλοφωνικά καὶ τινὰ ἄλλα ἐκ τοῦ Δι ἀρχόμενα πρὸς τὰ πλήν τῶν τριφωνικῶν λοιπὰ μέλη τοῦ λ Δ'.

Σύστασις τῶν ἤχων κατὰ τοὺς ψαλμωδοὺς (γ).

§ 201 Συνιστῶσι δὲ καὶ οἱ Ψαλμῶδοι καὶ τοὺς Κυρίους καὶ

(α) Οἱ μουσικοὶ Ἑλληνας ὀνομάζουσι τοὺς πλαγίους τῶν συνθέτως διὰ τῆς ὑπὸ προθέσεως, λέγοντες δώριον ὑποδώριον, λύδιον ὑπολύδιον, φρύγιον ὑποφρύγιον· διὰ τῆς ὑπὲρ δὲ τοὺς ὀξεῖς ὑπερδώριον, ὑπερλύδιον καὶ ὑπερφρύγιον. Ἐκ τούτων δὲ φαίνεται ὅτι εἶχον τρεῖς τάξεις ἤχων.

(β) Ὁ β'. ἤχος συνδέεται τῷ λ Β'. καὶ τριτονικῶς § 194 σημ. σκόλ.

(γ) Παλαιοὺς ἐκκλησιαστικοὺς μουσικοὺς.

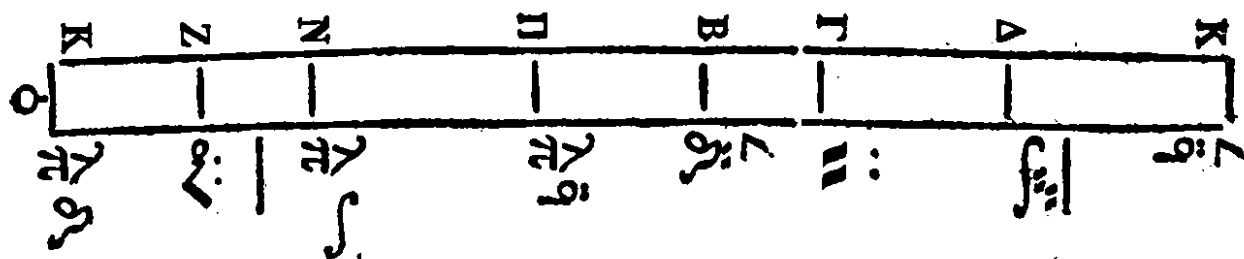
τοὺς Πλαγίους ἤχους ἐπὶ τῆς 17ης ὀκταχόρδου κατὰ τετρατονικὴν διάστασιν τῶν ὁμωνύμων ἤχων, τάσσοντες τοὺς μὲν κυρίου· εἰς τοὺς ὀξεῖς τῆς φωνῆς τόπους, ἀρχομένους ἐκ τοῦ Γα μέχρι τοῦ ὑψηλοῦ Ζω, τοὺς δὲ πλαγίους εἰς τοὺς βαρεῖς, ἀρχομένους ἐκ τῶν κατωτέρω τοῦ Γα μέχρι τοῦ φυσικοῦ Ζω § 67. Καὶ ὁ μὲν Β'. ἤχος, τασσόμενος ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ Ζω, ὁ λ Β'. τάσσεται ἐπὶ τοῦ Βου, ἄκρων ἀμφοτέρων τῆς Βου Γα Δι Κε Ζω τετρατονίας. Ὁ Α'., τασσόμενος ἐπὶ τοῦ Κε, ὁ λ Α'. τάσσεται ἐπὶ τοῦ Πα, ἄκρων τῆς Πα Βου Γα Δι Κε τετρατονίας. Ὁ Δ'., τασσόμενος ἐπὶ τοῦ Δι, ὁ λ Δ'. τάσσεται ἐπὶ τοῦ Νη. Ὁ Γ'. ἐπὶ τοῦ Γα, ὁ δὲ βαρὺς ἐπὶ τοῦ Ζω, ἄκρων τῶν Δι Γα Βου Πα Νη, καὶ Γα Βου Πα Νη Ζω τετρατονιῶν, ὡς

λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ	λ
ἤχος Βαρ.	ἤχος Α'.	ἤχος Α'.	ἤχος Β'.	ἤχος Γ'.	ἤχος Δ'.	ἤχος Δ'.	ἤχος Β.

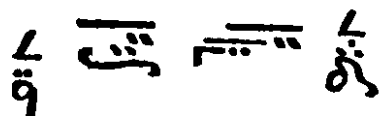
(α) Ἡ ἀλληλουχία τῶν ἤχων πρῶτον μὲν τῶν διατονικῶν τοῦ Α'. καὶ τοῦ λ Α', ἔπειτα τῶν χρωματικῶν τοῦ Β', καὶ τοῦ λ Β', ἀκολουθῶς τῶν ἐναρμονίων τοῦ Γ'. καὶ τοῦ Βαρέος, καὶ τελευταῖον τὸ Δ'. καὶ τὸ λ Δ' § 192, συνάδουσα μετὰ τῆς ἀλληλουχίας τῶν ἐν ταῖς ἱσραϊτικαῖς βίβλοις τῇ Παρακλητικῇ, τῷ Τριψάλλῳ καὶ τῷ Πεντηκοσταρίῳ ὀκτὼ ἤχων, εἶναι κατονική. Ἡ δὲ κατὰ τοὺς Ψαλμοδοῦς ἀλληλουχία κατὰ τὴν ἀνωτέρω ὀκτάχορδον, παραβαλλομένη μετὰ τῆς κατονικῆς, εἶναι διάφορος· διότι προηγούνται ἤχοι χρωματικοὶ πρὸ διατονικῶν ὁ Β'. καὶ ὁ λ Β'. πρὸ τοῦ Α', καὶ τοῦ λ Α', οὗτοι πάλιν πρὸ διατονικῶν τοῦ Δ'. καὶ τοῦ

§ 202 Τοὺς κυρίους ἤχους συνέστησαν οἱ Ψαλμῳδοὶ καὶ ἐπὶ τῇ διαφορουμένῃ πενταχόρδῳ § 103. ἐπὶ τῶν αὐτῆς φθόγγων, κατὰ τὸ ἀνιόν θεωρουμένων, οἵτινες μελωδοῦνται διὰ τῶν πολυσυλλάβων λέξεων ἀναλυσες, λασαλεις, λαλα, αγια, διειρομένων ἐκ διαφόρων τόνων ὡς ἐφεξῆς. Ἐπὶ μὲν τοῦ δευτέρου τῆς πενταχόρδου φθόγγου τοῦ Πα, μελωδομένου διὰ τῆς λέ-

Δ', καὶ οὗτοι πρὸ ἐναρμορίων τοῦ Γ' καὶ τοῦ βαρέος, δπου ἡ διαφορὰ φαίνεται καὶ ἐκ τῆς ὑπερπηδήσεως τῶν ἀριθμῶν 2, 4, 3, 4. ἀντὶ 1, 2, 3, 4, Μαρουήλ δὲ ὁ Βρυέννυος, συνιστῶν τοὺς ἤχους ἐπὶ τῆς 9ης ὀκταχόρδου, ὡς κατωτέρω, τηρεῖ μὲν τὴν κανονικὴν ἀλληλουχίαν, ἀλλὰ, συνιστῶν τὸν Δ'. ἤχον ἐπὶ τοῦ Βου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου συνιστᾶται ὁ Λέγετος, τὸν $\frac{A}{B}$ B'. ἐπὶ τοῦ Νη, καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸν $\frac{A}{B}$ Δ'. ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ Κε, συνιστᾷ τοὺς ἤχους πολὺ ἐκμελῶς. Ἡ κατὰ τετρατονικὴν ἀπόστασιν τῶν κυρίων καὶ τῶν πλαγίων ἤχων ἐπὶ τῶν ὀκταχόρδων κλιμάκων σύστασις σκοπὸν εἶχε τὴν σύστασιν αὐτῶν ἐπὶ φθόγγων ὁμοίας ποιότητος, ὡς τῆς τοῦ προσλαμβανομένου καὶ τοῦ μέσου, τὸ ὁποῖον γίνεται μὲν, ἀλλὰ μὲ παράβλεψιν τῆς κανονικῆς μὲν ἀλληλουχίας παρὰ τῶν ψαλμῳδῶν, τῆς ἐκμελείας δὲ παρὰ τοῦ Μ. Βρυεννύου. Κλίμακα ὁμῶς. καθ' ἣν οἱ ἤχοι δύνανται γὰ συνιστῶνται κανονικῶς χωρὶς γὰ συμβαίνει τὸ πρωτότερον τῶν ψαλμῳδῶν, καὶ ἡ ἐκμέλεια τοῦ Μ. Βρυεννύου, κλίμακα λέγω τοιαύτην δὲν ἔχομεν.

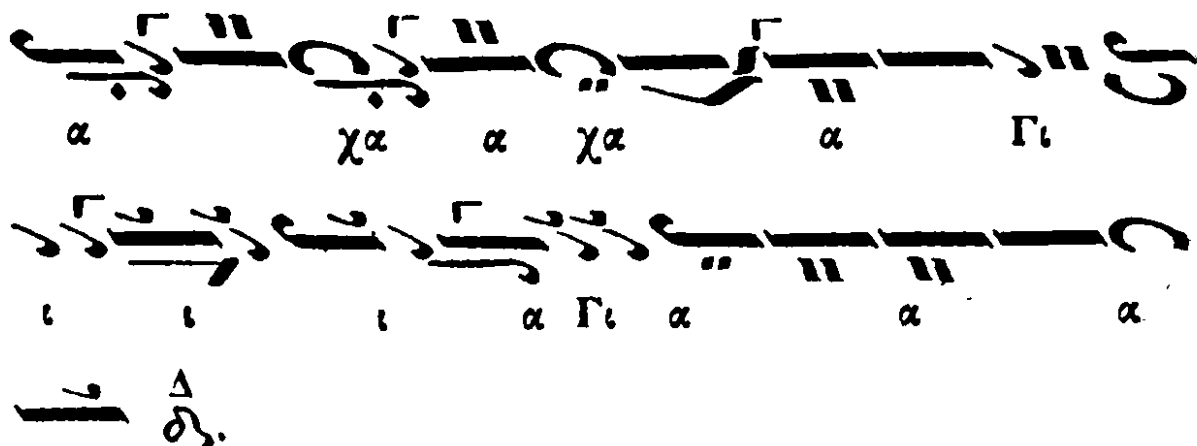

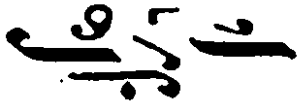
Ξεως αγγαλαες, διεγειρομένης ἐκ μόνου τοῦ μείζονος, συνέστησαν τὸν Α'. ἦχον. Ἐπὶ τοῦ τρίτου φθόγγου τοῦ Βου, μελωδουμένου διὰ τῆς λαεαλαες, διεγειρομένης ἐκ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάσσονος μὲν συνέστησαν τὸν Λέγετον (διατονικὸν Β'. ἦχον), ἐκ τοῦ ἐλαχίστου δὲ καὶ μείζονος τὸν Β'. ἦχον (χρωματικόν). Ἐπὶ τοῦ τετάρτου τοῦ Γα, μελωδουμένου διὰ τῆς αααα, διεγειρομένης ἐκ τοῦ μείζονος, ἐλάσσονος καὶ ἐλαχίστου συνέστησαν τὸν Γ'. ἦχον. Ἐπὶ δὲ τοῦ πέμπτου τοῦ Δι, μελωδουμένου διὰ τῆς αγια, διεγειρομένης ἐκ τοῦ μείζονος, ἐλάσσονος, ἐλαχίστου καὶ πάλιν μείζονος (α), συνέστησαν τὸν Δ'. ἦχον, ὡς γίνεται φανερόν καὶ ἐκ τῶν μαρτυριῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν δευτέρα δεικνύει τόνους δύο, ἡ τρίτη τρεῖς, καὶ ἡ τετάρτη τέσσαρας διὰ τὴν ὑπερκειμένην ὑψηλὴν, ὡς

§ 203 Καὶ ἐκ τῶν λέξεων ααλαες, λαεαλαες, αλαεαλαες λαεαγιε, μελωδουμένων κατὰ τοὺς αὐτοὺς διατονικοὺς, τινῶν δὲ καὶ κατὰ τοὺς χρωματικοὺς καὶ ἐναρμονίους τόνους, γνωρίζομεν, ὅτι συνιστῶνται καὶ οἱ πλάγιοι ἦχοι εἰς τῆς αὐτῆς πενταχόρδου τοὺς φθόγγους, θεωρουμένου ἐπὶ τὸ κατιδόν, ὡς

(α) Τὸ ἐξῆς ἀπήχημα τοῦ Δ'. ἦχου μελωδεῖται διὰ τῶν τεσσάρων τούτων τόνων τῆς διαφορουμένης πενταχόρδου, ὡς

ἐφεξῆς. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐπὶ τὸ κατιὸν φθόγγου τοῦ Γά, μελωδουμένου διὰ τῆς αα^Λες, διεγειρομένης ἐκ τοῦ τεταρτημορίου συνιστᾶται ὁ βαρὺς ἦχος. Ἐπὶ τοῦ τρίτου φθόγγου τοῦ Βου, μελωδουμένου διὰ τῆς ^Λεχεα^Λες, διεγειρομένης ἐκ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάσσονος μὲν, συνιστᾶται πάλιν ὁ λέγετος, ἐκ δὲ τοῦ ἐλαχίστου, τριημιτονίου καὶ τεταρτημορίου, συνιστᾶται ὁ λ B'. (α) Ἐπὶ τοῦ τετάρτου τοῦ Πα, μελωδουμένου διὰ τῆς α^Λεα^Λες, διεγειρομένης ἐκ τοῦ ἐλαχίστου καὶ ἐλάσσονος, συνιστᾶται ὁ λ A'. Καὶ ἐπὶ τοῦ πέμπτου τοῦ Νη, μελωδουμένου διὰ τῆς ^Λεα^γις, διεγειρομένης ἐκ τοῦ μείζονος, ὁ λ Δ'.

(α) Τὸ ^Λεα^Λες καὶ τὸ ^Λεχεα^Λες λοιπὸν κατὰ τοὺς διατονικοὺς τόνους εἶναι διατονικά, καὶ σημαίνουσι τὸν λέγετον ἦχον, κατὰ δὲ τοὺς χρωματικοὺς εἶναι χρωματικά, καὶ σημαίνουσι τὸ μὲν ^Λεα^Λες τὸν B'. ἦχον, τὸ δὲ ^Λεχεα^Λες τὸν λ B'. Καὶ τὸ αα^Λες κατὰ μὲν τὸ τεταρτημόριον ἀπὸ τοῦ Γα εἶναι ἐναρμόδιον, διατονικὸν δὲ εἶναι κατὰ τοὺς τοῦ λέγετου τόνους τὸν μείζονα καὶ τὸν ἐλάχιστον Δι Γα Βου, ὁμοίους τοῖς ἐκ τοῦ Ζω τοῦ Βαρέος Ζω Νη Πα (ἰδὲ ἀπηχήματα τοῦ λέγετου καὶ τοῦ Βαρέος), δι' οὗ καὶ οὗτος δύναται γὰρ συνιστᾶται, ὅπου καὶ ὁ λέγετος, ἦγουν ἐπὶ τοῦ βου.

[illegible]

(α) Ἐπὶ ταύτης τῆς πενταχόρδου καὶ τῶν δύο ὀπισθεν
 ὀκταχόρδων, ὅλων διατονικῶν, οἱ μὲν διατονικοὶ συνιστῶν-
 ται ὁμογενῶς, οἱ δὲ μὴ διατονικοὶ, ἑτερογενῶς. Ἐπειδὴ δὲ
 τὸ διατονικὸν γένος παράγει τὰ μὴ διατονικὰ, ἥτοι εἶναι
 σχετικὰ πρὸς ἀλλήλα, διὰ τοῦτο συνιστῶνται ἐπὶ τῶν κλι-
 μάκων τούτων οἱ μὲν χρωματικοὶ ὥσάν εἰς χρωματικὰς κλι-
 μακας, οἱ δὲ ἐναρμόνιοι, ὥσάν εἰς ἐναρμονίους. Ἡ σύστα-
 σις δὲ τῶν ἡχῶν ἐπὶ τῶν κλιμάκων τούτων, μὴ ἀνεπιλήψι-
 μος διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἀνώμαλον συμπαραλαβὴν τῶν ἡχῶν,
 ὅχι μόνον δὲν ἀναιρεῖ τὴν κατὰ τὰ γένη σύστασιν § 192,
 ἀλλ' ἐξεναντίας καὶ ἐπικυρεῖ αὐτὴν ὡς κυρίαν, καθὼς στηρι-
 ζομένην ἐπὶ τῆς ποικιλίας, ἐξ ἧς πηγάζει ἡ κατονικὴ ἀλλη-
 λουχία, ἰδὲ ἀνωτέρω.

Περὶ συστατικῶν.

§ 204 Τὰ συστατικὰ εἶναι τέσσαρα, ἴσον, ἀπήχημα, δεσπόζοντες καὶ καταλήξεις. Τὸ ἀπήχημα καὶ αἱ καταλήξεις λέγονται γνωριστικά, διότι ἐκ τούτων εὐθὺς ὁ ἦχος γνωρίζεται.

§ 205 Τὸ ἴσον, ἡ βάσις εἶναι τόπος τῆς φωνῆς § 67 ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ μέλος, τιθέμενον, ὑψώνεται μέχρι τοῦ ὑψηλοῦ Πα § 68. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν ἕκαστον μέλος βασίζεται κάτω τοῦ ὑψηλοῦ Πα τόνους τόσους, ὅσοι εἶναι οἱ συνιστῶντες τὸ μῆκος αὐτοῦ (τοῦ μέλους).

§ 206 Ὅθεν οἱ ἦχοι κατὰ τὰ διάφορα τὸ μῆκος μέλη αὐτῶν βασίζονται καὶ διαφόρως ὥς, ἐφεξῆς. Ὁ βαρὺς ἦχος κατὰ τὴν μεγάλην δοξολογίαν τοῦ Δανιήλ, ἔχων μῆκος διτονίας, βασίζεται κάτω τοῦ ὑψηλοῦ Πα ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ Ζω. Ὁ Α'. κατὰ διὰ τοῦ Κε φθεγγόμενα, ἥτοι, μέσα, ἡ τετράφωνα, καὶ ὁ Λ Α'. κατὰ τὰ διὰ τοῦ Κε δηλαδὴ κατὰ τὰ ἀργοσύντομα εἰρμολογικὰ βασίζονται ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ Κε. Ὁ Β'. ἦχος καὶ ὁ Δ'. κατὰ τὰ διὰ τοῦ Δι αὐτῶν, ὁ Δ'. καὶ κατὰ τὰ ἀργοσύντομα εἰρμολογικὰ, καὶ ὁ Λ Β'. κατὰ τὸ Λ εα Λ εε, βασίζονται ἐπὶ τοῦ Δι. Ὁ Α' καὶ ὁ Δ'. κατὰ τὰ ἀναστασιματικά, ὁ Λ Δ'. κατὰ τὰ τριφωνικά, ὁ βαρὺς κατὰ τὰ μικροέκτατα καὶ στιχηραρικά καὶ ὁ Γ'. καθ' ὅλα αὐτοῦ τὰ μέλη, ἐπὶ τοῦ Γα. Ὁ λέγετος κατὰ τὰ παπαδικὰ καὶ καλοφωνικά, ἐπὶ τοῦ Βου. Ὁ Α'. καὶ ὁ Β'. κατὰ τὰ τριφωνικά, καὶ τὰ ἐκ τοῦ Πα παπαδικὰ καὶ καλοφωνικά, ὁ Δι κατὰ τὰ στιχηραρικά, καὶ ὁ Λ Α'. καὶ Λ Β'. κατὰ τὰ ἀργὰ, τὰ ἐκ τοῦ Πα, ἐπὶ τοῦ Πα. Ὁ Λ Δ'. κατὰ τὰ πλὴν τῶν τριφωνικῶν λοιπὰ αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ Νη. Καὶ ὁ βαρὺς κατὰ τὰ παπαδικὰ καὶ καλοφωνικά, καθὼς καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐναρμόνιον δοξολογίαν τοῦ Χουρμουζίου, ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ Ζω, διότι οἱ ἦχοι οὗτοι ἔχουσιν ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ Πα κάτω μῆκος τριτονίας, τετρατονίας, καὶ τὰ λοι-

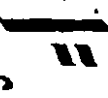
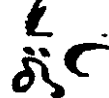
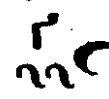
λυσιτάτα μέλη βασιζονται ἐμμελῶς, ἐκτὸς τῶν διὰ τοῦ Βου παπαδικῶν καὶ ἄλλων τοῦ Β'. ἤχου, τὰ ὅποια δὲν βασιζονται ἐμμελῶς, ἐκτὸς τῶν διὰ τοῦ Βου παπαδικῶν καὶ ἄλλων τοῦ Β'. ἤχου, τὰ ὅποια δὲν βασιζονται ἐπὶ τοῦ Βου, ὡς τὰ τοῦ Λεγέτου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Πα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου βασιζονται τὰ παπαδικὰ καὶ ἄλλα ἐκ τοῦ Πα τοῦ $\frac{\lambda}{\pi}$ Β'.

§ 209 Τὰ ἐπτάφωνα μέλη, ὡς τὰ τοῦ Δ'. ἤχου, τοῦ $\frac{\lambda}{\pi}$ Δ'. καὶ τοῦ $\frac{\lambda}{\pi}$ Β'. ἐκ τοῦ προσηλαμβανομένου αὐτῶν τοῦ Πα, ἴστανται ἕως τῆς νήτης των τοῦ ὑψηλοῦ Πα. Τὰ δὲ τοῦ $\frac{\lambda}{\pi}$ Δ'. καὶ τοῦ Βαρέος δὲν ἴστανται ἕως τῆς νήτης αὐτῶν ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ Νη, ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ Ζω, ἀλλ' ἀναβαίνουν σιν ἕως τοῦ ὑψηλοῦ Πα ὁ μὲν $\frac{\lambda}{\pi}$ Δ'. φθόγγον ἓνα, ὁ δὲ Βαρὺς δύο, καὶ διὰ τοῦτο βασιζονται κάτω τοῦ φυσικοῦ Πα ὁ $\frac{\lambda}{\pi}$ Δ'. ἐπὶ τοῦ Νη, ὁ δὲ Βαρὺς ἐπὶ τοῦ Ζω, δηλαδὴ ὀκτατονία κατιούση κάτω τοῦ ὑψηλοῦ Πα ὁ εἷς, καὶ ἐννεατονία ὁ ἕτερος. Ἰδὲ τῆς ἐν ἡχῷ Β'. ἐκ τοῦ Νη μεγάλης δοξολογίας τοῦ Θ Φωκαέως «εὐλογητὸς εἰ κύριε δίδασχόν με» μὴ ὑπερβαῖνον τὴν νήτην αὐτοῦ, δύναται νὰ βασιζῇται κατὰ μετὰθεσιν ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ Πα, οὕτω καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

§ 210 Ἡ εἰς τὸν ἴσον ἐπιστοφὴ τῆς μελωδίας εἶναι ἀπαραίτητος· διότι, δοθέντος τοῦ ἴσου, ἡ ἀκοὴ κρατεῖ τρόπον τινὰ λογαριασμόν. Καὶ διὰ τοῦτο περιμένει τὴν ἐπιστροφὴν τῆς μελωδίας πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρας, ὅθην ἤρχησε, καὶ τοιαῦτα μέλη εἶναι τὰ λείστα. Ἐξαιροῦνται δὲ μέλη τινὰ, ληγόντα ἄνω, ἢ κάτω τοῦ ἴσου των, ἢ ἐν ἀρχῇ αὐτῶν, ἢ ἐν τέλει.

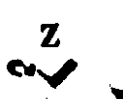
§ 211 Ἐν ἀρχῇ μὲν λήγουσι τὰ τριφωνικὰ τοῦ Δ'. ἤχου εἰς τὸν Δι, ἀντὶ τοῦ Πα, τὰ ἐναρμόνια τοῦ Γ'. ἤχου εἰς τὸν Πα ἀντὶ τοῦ Γα, τὰ ὡς τὸ νεκρώσιμον τρισάγιον τοῦ $\frac{\lambda}{\pi}$ Β'. εἰς τὸν Δι ἀντὶ τοῦ Πα τὰ ὡς τὸ «ὦ τοῦ παραδόξου θαύματος» τοῦ $\frac{\lambda}{\pi}$ Δ'. εἰς τὸν Βου ἀντὶ τοῦ Νη, καὶ τὰ τριφωνικὰ τοῦ $\frac{\lambda}{\pi}$ Δ'. εἰς τὸν Γα ἀντὶ τοῦ Νη.

§ 212 Ἐν τέλει δὲ τὸ «ἅγιος ἅγιος» λήγει εἰς τὸν Βου ἀντὶ τοῦ Δι. Τὸ «τὸν τὸ δέσποτήν καὶ ἀρχιερέα» εἰς τὸν Πα ἀντὶ τοῦ Ζω. Τὰ ἀναστασιματικά τοῦ Δ' εἰς τὸν Βου ἀντὶ τοῦ Πα, καὶ ἄλλα ἄλλως.

§ 213 Τὰ διάφορα ἴσα τῶν διαφορῶν εἰς ἕκαστον ἦχον μελῶν συνδέονται εἰς τὸ κεντρικὸν ἴσον αὐτῶν διὰ συνθέντου χαρακτῆρος πλησίον τῆς πρωτομαρτυρίας τοῦ ἦχου, ὅτε σημαίνει, τὸ ἀπήχημα, ἢ ὁ στίχος νὰ καταλήγῃ εἰς αὐτήν. Ὅθεν, ὅταν μὲν ἡ πρωτομαρτυρία τοῦ ἦχου γράφηται μόνη, σημαίνει τὸ ἀπήχημα, ἢ ὁ στίχος νὰ καταλήγῃ εἰς τὸ κεντρικὸν ἴσον τοῦ ἦχου, ὅταν δὲ πλησίον αὐτῆς ᾖ καὶ σύνθετος χαρακτῆρ ἀνωῶν ἢ κατιῶν, τότε σημαίνει νὰ καταλήγῃ ἄνω, ἢ κάτω τοῦ κεντρικοῦ ἴσου. Καὶ οὕτω μὲν Βου σημαίνει νὰ καταλήγῃ δύο φθόγγους ἄνω, ἢ διτονία, ἥτοι εἰς τὸν Δι, ὡς τὸ «τὴν τιμιωτέραν τῶν χερουβὶμ, καταβασίαν τοῦ λ Β', ἢ οὕτω λ νὰ καταλήγῃ εἰς τὸν Βου, ὡς τὸ «ὦ τοῦ παραδόξου θαύματος» τοῦ λ Δ'. ἢ οὕτω λ νὰ καταλήγῃ διτονία κατιούσα εἰς τὸν Βου, ὡς τὸ «θαλάσσης τὸ ἐρυθραῖον πέλαγος» ἢ οὕτω λ νὰ καταλήγῃ εἰς τὸν Πα, ὡς Γ'. ἦχος. Οὕτω δὲ λ σημαίνει νὰ καταλήγῃ τριτονία ἐντούση εἰς τὸν Δι, ὡς τὸ νεκρώσιμον τρισάγιον τοῦ λ Β'. ἢ οὕτω λ (α) νὰ καταλήγῃ εἰς τὸν Γα, ὡς τὰ τριφωνι-

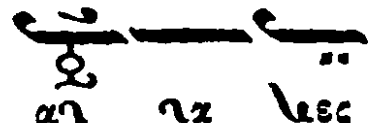
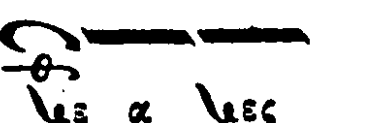
~~~~~

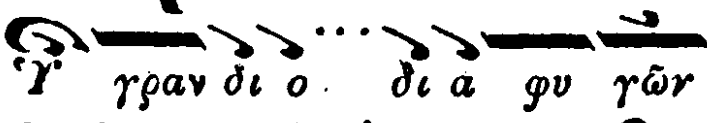
(α) Οὕτω μὲν λ ἡ μαρτυρία αὕτη δεικνύει τὴν μετάθεσιν τοῦ ἴσου τριφωνικῶς πληρέστατα. Καὶ διὰ τοῦτο αἱ λοιπαὶ μαρτυρίαι πρέπει νὰ ᾖναι φυσικαὶ ὡς λ

καὶ τοῦ λ Δ'. ἢ οὕτω π νὰ καταλήγη εἰς τὸν Δι, ὡς τὰ ἀργοσύνομα τοῦ Α'. ἤχου. Οὕτω δὲ λ η νὰ καταλήγη τετρατονία ἀνιούση εἰς τὸν Κε, ὡς τὰ ἀργοσύνομα εἰρμο-
λογικὰ τοῦ λ Α'. Οὕτω δὲ α νὰ καταλήγη ἑπτα-
τονία ἀνιούση εἰς τὸν ὑψηλὸν Ζω, ὡς τὸ ἐν ἤχῳ Βαρεῖ ἄξιον
ἐστί.

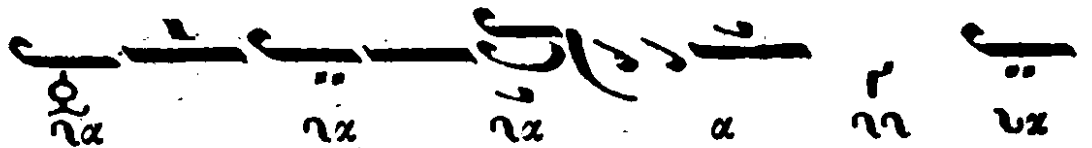
Περὶ ἀπήχημάτων.

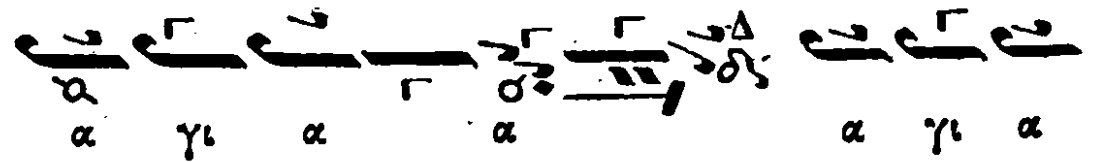
§ 214 Τὸ ἴσον, μελωδούμενον διὰ τῶν πολυσυλλάβων λέξεων ὡς ὑπάρχουσιν ἐν τῇ διαφορουμένῃ πενταόρδῳ § 78. ὀνομάζεται ἀπήχημα. Εἶναι δὲ τὸ ἀπήχημα μέλος μικρὸν προ-
παρασκευασμένον κατὰ τὴν ψαλθησομένην μελωδίαν. Μελω-
δεῖται δὲ διὰ τῶν πολυσυλλάβων τούτων, ἢ ἀκεραίων, ἢ συγ-
κεκομμένων. Ἄν δὲ ὑπάρχωσι στίχοι, ἀναπληροῦσιν αὐτοὶ τὸ
ἀπήχημα.

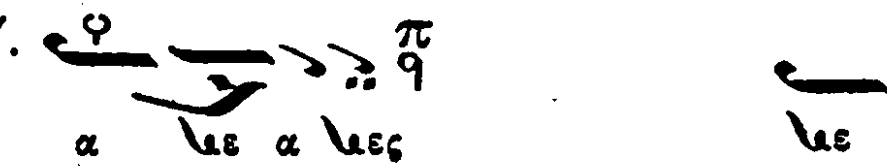
ἤχος Α'.
αλ αλ αλ
ἤχος Β'.
αλ αλ αλ

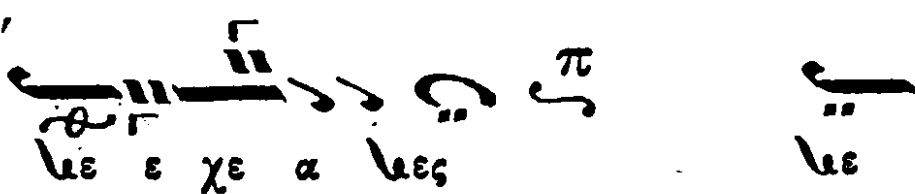
 ὅταν δὲ παρ' αὐτῇ
λαμβάνη καὶ τὸ ἐξῆς σημεῖον α ὡς τοῦτο συνειθίζεται, τό-
τε αἱ λοιπαὶ μαρτυρίαι μαρτυροῦνται διὰ τοῦ γράμματος τῆς
ἀποστάσεως, ἥτοι τοῦ Γα, διὰ τῆς ποιότητος δὲ διὰ τῆς ἐκ τοῦ
 α , ὡς α α , ὁπότε
υ γραν δι α φυ γων
συγχρόνως ἐνεργεῖται καὶ μετάθεσις τοῦ ἴσου, καὶ φθορά.

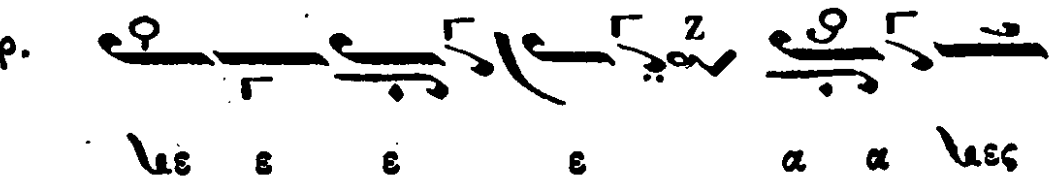

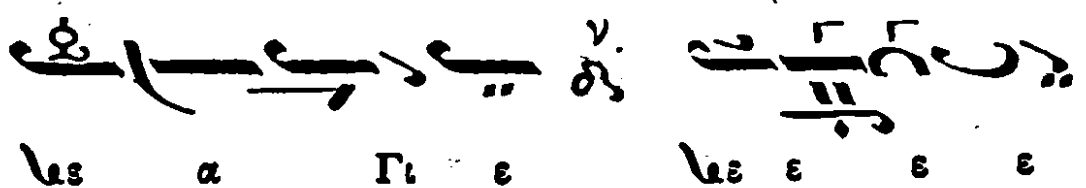
ἦχος Γ'.
 α α α α α α

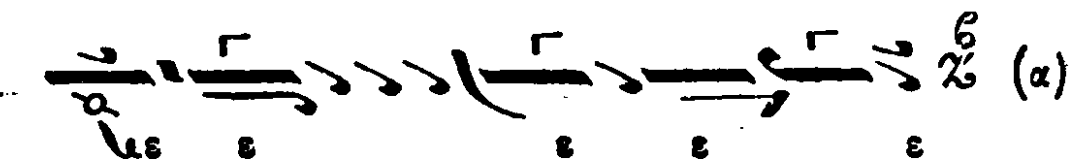
ἦχος Δ'.
 α γ α α α γ α

ἦχ. λ A'.
 α α α α α

ἦχ. λ B'.
 α ϵ χ α α α

ἦχ. Bar.
 α ϵ ϵ ϵ α α α

ἦχ. λ Δ'.
 α α γ ϵ α ϵ ϵ ϵ

Λέγεται
 α ϵ ϵ ϵ ϵ ϵ (α)

(α) Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἀπηχημάτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα, ὥς φαίνονται ἐν ἐκτίσει ἐν τῷ μεγάλῳ θεωρητικῷ. Προσέτι πολλὰ πολλῶν παλαιῶν Μουσικῶν μελοποιήματα ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς, τὰ ἀπηχήματα προσηρτημένα, ἐν οἷς καὶ τὸ κεκραγάριον τοῦ λ A', τοῦ δὲ λ B' τὸ κεκραγάριον, τὸ δόξα καὶ τὸ πᾶσα προή (ἀναστασιματικῶς). Ἔτι τὰ εἰς ἦχον Δ' ἀργὰ κεκραγάρια καὶ ἄλλα· ἐκ δὲ τῶν ὑπερωτέρων ἔχομεν τὸ «ἦν ἡρετσω» Γεωργίου τοῦ Κρητός.

Περὶ δεσποζόντων καὶ καταλήξεων.

§ 215 Οἱ δεσπόζοντες εἶναι φθόγγοι δύο, ἢ τρεῖς, τῶν ὁποίων αἱ ποιότητες ἐπικρατεῦσιν εἰς τὴν μελωδίαν, ἥτις χαίρει νὰ διατρίβῃ εἰς αὐτοὺς, ἢ νὰ ἄπτηται αὐτῶν συχνά. Οἱ δὲ φθόγγοι, ἐξ ὧν ἡ μελωδία εἶναι διαβατική (περαστική), ὀνομάζονται ὑπερβάσιμοι.

§ 216 Αἱ καταλήξεις εἶναι τῶν θέσεων (α) ἀποπερατώσεις, αἵτινες διαιροῦνται εἰς ἀτελεῖς, ἐντελεῖς καὶ τελικάς. Καὶ ἀτελεῖς μὲν εἶναι αἱ φέρουσαι εἰς μελωδίαν, ἀνήκουσαν εἰς κόμματα καὶ ὑποστιγμάς. Ἐντελεῖς εἶναι αἱ φέρουσαι εἰς μελωδίαν, ἀνήκουσαν εἰς κῶλα, ἢ ἄνω τελείας καὶ εἰς τελείας. Τελικαὶ δὲ εἶναι, ὅταν ἡ μελωδία τελειώσῃ, καὶ ἀρχηται ἐκφώνησις ἰσρέως.

ΣΗΜ. Δεσπόζοντες διὰ τὰ πολυέκτατα κυρίως εἶναι ὁ προσλαμβανόμενος, ὁ μέσος καὶ ἡ νήτη § 41. Οἱ αὐτοὶ φθόγγοι γίνονται καὶ καταλήξεις, ὁ προσλαμβανόμενος γίνεται κατάληξις καὶ ἀτελής καὶ ἐντελής καὶ τελική. Ὁ μέσος γίνεται ἀτελής καὶ ἐντελής, ἡ δὲ νήτη ἀτελής. Ὅταν δὲ ἡ μελωδία ἐξέρχεται αὐτῆς, τότε αὐτὴ (ἡ νήτη) γίνεται καὶ ἐντελής. Καταχρηστικῶς δὲ εἰς τὰ χασμωδικὰ κατάληξις γίνεται καὶ πᾶς φθόγγος, κατ' ἐξοχὴν δὲ ὁ φυσικὸς Δι.

(α) Θέσιν οἱ Μουσικοὶ ἐννοοῦσι μελωδίαν ἐνὸς μέτρου ἢ τὸ πολὺ δύο. Περίοδον δὲ, μελωδίαν μέτρων πολλῶν, ἢ δύο τοῦλάχιστον (Μ. Θεωρητ.) Μεταξὺ δὲ τῶν θέσεων καὶ περιόδων διακεκριμένα εἶναι ἢ γινόμενα εἰς τὰ παπαδικὰ ἐν ἀρχῇ τῶν χερουβικῶν κατὰ τὸ ἄρθρον οἱ, τελευτῶσα ἐν τῇ πρωτομαρτυρίᾳ, ὑπέχουσα τόπον προοιμίου, καὶ ὀνομαζόμενα παρακλητικῇ, γένηται δὲ ἡ παρακλητικὴ καὶ ἐκ ἀρχῇ τῶν κοιτωνικῶν αἰκεῖται καὶ ἱ.λ.λ.ων.

Ἐκθεσις τῶν ἤχων.

§ 217. Τοὺς ἤχους ἐν γένει δὲ εἰς τὰ παρεπόμενα καὶ εἰς τὰς ἐν αὐτοῖς παραπομπάς. Ἐνταῦθα ἐκτίθενται αἱ κλίμακες τῶν εἰρμολογικῶν καὶ ἀναστασιματαρικῶν, οἱ δεσπόζοντες καὶ αἱ καταλήξεις μετὰ σημειώσεων.

§ 218. Ὁ Α' ἤχος ἔχει κλίμακα τὴν δευτέραν ὀκτάχορδον, ἥτοι τὴν τοῦ Πα § 96 Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα.

ἀναστασιματαρικῶς	εἰρμολογικῶς
δεσπόζ. καταλήξ. ἀτελ. ἐντελ. τελ. δεσπόζ. ἀτελ. ἐντελ. τελ.	
Η Γ . . . Γ Π Π Π Δ Δ, Π Π	

ΣΗΜ. Ὁ Α' ἤχος ἔχει μέλος ἀνθηρὸν καὶ λαμπρὸν § 18. Ὡς ἀναστασιματαρικὰ καὶ καλοφωνικὰ αὐτοῦ εἶναι μέλη λιγυρά (α). Φθορὰν δέχεται τὴν ἐναρμόνιον καὶ τὴν χρωματικὴν κατὰ τὰ λεαλες ἐμμελῶς (οἰκειῶς), κατὰ τὸ λεαλες δὲ ἐμμελῶς (ἀνρκειῶς).

§ 219. Ὁ Β' ἤχος ἔχει κλίμακα χρωματικὴν τὴν τοῦ λεαλες Νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη § 107. διὰ δὲ τὰ τριφωνικά τὴν τρίτην μικτὴν § 38.

(α) Τὸ ἦθος τοῦτο ἔχει παλὴν οἰκειότητα μὲ τὸν ἐν ὑπνωτικῇ καταστάσει εὐρισκόμενον ἄνθρωπον. Ὅθεν καὶ αἱ μητέρες, ναναρίζουσαι (βανκαλίζουσαι) ἀποκιμῖζουσι τὰ παῖδια αὐτῶν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἡ μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία ἔχει τὸν πρῶτον ὕμνον τὴν λιτὴν τὸ πλεῖστον κατὰ τὸν Α' ἤχον. Τὴν χρῆσιν τοῦ ἤχου τούτου κήμνουςι καὶ οἱ Τούρκοι τὸ πρῶτ' εἰς τὰ τζαμιά αὐτῶν.

Διφωνικῶς

δεσπόζ. ἀτελ. ἐντελ. τελ.

Δ Β Δ Β Δ Δ

Τριφωνικῶς

δεσπόζ. ἀτελ. ἐντελ. τελ.

Π Δ Δ Π Π

ΣΗΗ. Ὁ Β'. ἦχος κατὰ τὰ διφωνικὰ ἔχει μέλος ἰλαρὸν, χα-
ρίεν καὶ ἐμπαθῶς κέντητικόν. Φθορὰν δέχεται τὴν τοῦ λε-
χεα λες καὶ τὴν τοῦ λεγαλω ἐμμελῶς.

§ 220. Ὁ Γ'. ἦχος διὰ τὰ πολυσύλλαβα καὶ στιχηρὰ καὶ
αὐτοῦ ἔχει κλίμακα τὴν 15^{ην} ὀκτάχορδον ἐναρμόνιον Πα Βου

Γα Δι Κε Ζω Νη Πα. Δεσπόζοντας ἔχει Πα Γα Κε. Κατάλη-

ξεις ἀτελ. Κε (α) ἐντελ. Πα. καὶ Τελικὴν Γα. Διὰ δὲ τὰ παπαδικὰ
καὶ καλοφωνικὰ ἔχει κλίμακα τὴν πρώτην τετράχορδον, ἐπα-
ναλαμβανομένην, ὡς

κτλ. καὶ ἀποτελοῦσαν τὴν βομβώδη τριφωνίαν § 48. σημ.
Ἀγαπᾷ δὲ τὸν ὑπὸ τὸ ἴσον τοῦ ἤχου φθόγγον διὰ διέσεως.

ΣΗΜ. Ὁ Γ'. ἦχος ἔχει μέλος κλαυθμηρὸν μὲν κατὰ τὰ
ἐναρμόνια, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι διεγερτικὸς λυπηρῶν αἰσθη-
μάτων. Κατὰ δὲ τὴν τριφωνίαν εἶναι διεγερτικὸς εἰς ὀργήν.
καὶ ὀρμήν. Φθορὰν δέχεται τὸ μὲν λεα λες ἐμμελῶς, τὸ δὲ
λεχεα λες ἐκμελῶς.

§ Ὁ Δ'. ἦχος διὰ μὲν πὰ παπαδικὰ, καλοφωνικὰ καὶ με-
γάλας δοξολογίας, ἥτοι διὰ τὰ ἐκ τοῦ ἁγία, ἔχει κλίμακα

(α) Ἀτελὴς κατάληξις σπανίως γίνεται καὶ ὁ Νη. Κατὰ
δὲ τὰ «τὴν ὠραιόνητα τῆς παρθενίας σου» ἀτελὴς κατάληξις
γίνεται ὁ Δι.

τὴν ὀγδόην ὀκτάχορδον, ἤγουν τὴν τοῦ Δι, Δι Κε Ζω Νη Πα Βου Γα Δι. Διὰ δὲ τὰ εἰρμολογικὰ καὶ λοιπὰ μέλη τοῦ Λε- γέτου ἔχει τὴν 18^{ην} ὀκτάχορδαν, ἥτοι τὴν τοῦ Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα Βου § 35. σχόλ.

Κατὰ τὸ παλαιὸν καὶ νέον στιχηράριον εἰρμολογικῶς

δεσπόζ. ἀτελ. ἐντελ. τελ. δεσπόζ. ἀτελ. ἐντελ. τελ.

Π Β Δ Δ Π Β Β Β Δ Β Δ Β Β (α).

ΣΗΜ. Ὁ Δ'. ἦχος κατὰ τὸ ἄγιν ἔχει μέλος πανηγυρικόν, κατὰ τὸ ὑποῖον δέχεται φθοράν καὶ τὸ Λεα\Λες καὶ τὸ Λε- χεα\Λες ἐμμελῶς. Κατὰ τὸν πρωτολέγετον ἔχει μέλος ἱκα- νῶς ἀρέσκον. Κατὰ δὲ τὰ εἰρμολογικὰ τέρπει χαριέστατα, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι πολὺ εὐχρηστος (6).

§ 222 'Ο λ Α'. ἔχει κλίμακα, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ ὁ Α'. ἤγουν τὴν τοῦ Πα. Ἡ διαφορὰ τοῦ Α' καὶ τοῦ λ Α'. κατὰ τὰ παπρδικὰ εἶναι μικρά, κατὰ δὲ τὰ εἰρμολογικά, τὰ ἀνα- στιχσιμπτρικά τὰ στιχηρὰ καὶ τὰ καλοφωνικά εἶναι με- γάλη· διότι ὁ λ Α'. κάμνει πολλὴν ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ Ζω χρῆσιν τῆς ὑφέσεως, δι' ἧς προκύπτουσι τὰ πεντάφωνα μέλη § 62, Ἐκ τούτου δὲ ὁ λ Α'. ὑπάγεται ἐν μέρει καὶ εἰς τοὺς ἐναρ- μονίους ἤχους.

Ἀναστασιματικῶς

Εἰρμολογικῶς

(α) Καταλήγουσι δὲ καὶ εἰς τὸν Πα ἐκ τῶν εἰρμολογι- κῶν τὰ μὲν ἀργὰ ἐντελῶς, τὰ δὲ σύντομα ἀτελῶς.

(β) Τὰ κατὰ τὸ «Κατεπλήγη Ἰωσήφ» καθίσματα ἔχου- σι κλίμακα τὴν μικτὴν τοῦ Λεχεα\Λες. Τὰ κατὰ τὸ «ἀνα- βλέψασαι τοῦ τάφου, ὃ ὑψώθεις ἐν τῷ σταυρῷ, ταχὺ προ- κατάλαβα, ἀπολυτίκια καὶ κοντάκια ἔχουσι τὴν τοῦ Λεα- \Λες, Καὶ διὰ τοῦτο ἔχουσι καὶ τὰ κατ' αὐτὰς συστατικά. δὲ ἤχους Β'. καὶ λ Β'.

Δεσπόζ. ἀτελ. έντελ. τελ. Δεσπόζ. ἀτελ. τελ. τελ.

Π Α Κ Κ Π Κ Δ Π Κ Ν Κ Ν Κ Κ

ΣΗΜ. Ὁ Λ Α'. ἀγαπών τὴν ἐναρμόνιον φθορὰν ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ Ζω, ἔχει μέλος κατηφές, θρηνηδὲς καὶ πλήρες οἴκτου καὶ ὀδυρμοῦ, ἐπομένως εἶναι κατανυκτικός, καὶ ψυχαγωγεῖ παρηγορητικῶς.

§ 223 Ὁ Λ Β'. ἔχει κλίμακα τὴν τρίτην ὀκτάχορδον τὴν τοῦ Λ εχ ϵ α λ ε ς § 196. Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα. Ἀλλὰ συχνότερον μεταχειρίζεται τὴν κατὰ τὸ Λ εχ ϵ α λ ε ς μετὰ κτή η (α). Διὰ δὲ τὰ κατὰ τὸ «δ σταυρὸς σου κύριε εἰρμολογικὰ ἔχει τὴν τοῦ Λ εα λ ε ς .

Ἀναστ. καὶ εἰρμολ. κατὰ τὸ ϵ ε εἰρμ. κατὰ τὰ ϵ

Δεσπόζ. ἀτελ. έντελ. τελ. Δεσπόζ. ἀτελ. έντελ. τελ.

Π Δ Δ Π Π Β Δ Κ Δ Β Δ

ΣΗΜ. Ὁ Λ Β'. , καταλήγων μὲν εἰς τὸ Λ εχ ϵ α λ ε ς κατὰ τὸν προσλαμβανόμενον, ἀποτελεῖ τὴν περιπαθῶς γοητευτικὴν μελωδίαν, καταλήγων δὲ εἰς τὸ Λ ε λ α λ ω, ἀποτελεῖ τὴν θάμβος, φόβον καὶ τὰ παραπλήσια ἐμπιούσαν μελωδίαν § 19. Διὰ τοῦτο ὁ ἦχος οὗτος εἶναι ἐπιτήδειος εἰς συμπάθειαν καὶ ἔλεος, εἰς ὑψηλὰς καὶ θείας μελέτας, καὶ εἰς ἄσματα ἐπικήδεια. Ἡ παρέχουσα δὲ ἑαυτὴν φθορὰν εἰς ἄλλας μελωδίας,

(α) Ἡ ϵ ε τῆς καθαρᾶς, ἡ μικτῆς κλίμακας ταῦ Λ εχ ϵ α λ ε ς μελωδία, θεωρημένη ἐπὶ τῇ βαρῇ, καταβαίνει διατονικῶς μέχρι τοῦ Νη καὶ Ζω χωρὶς ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ Πα καὶ τεθῆ η διατονικῇ φθορᾷ. Χωρὶς φθορὰν καὶ λέσιν ὁμοίως μεταλλάσσεται καὶ αἱ μικταὶ κλίμακες τοῦ κομμένου Λ ε λ α λ ω καὶ τοῦ δευτέρου ἐναρμονίου, ὅταν ὑψένται ἐκ τοῦ ϵ ε μέχρι τοῦ ὑψηλοῦ Νη, καὶ πάλιν ἐπιστρέφουσι.

μελωδία, λαμβάνει καὶ αὐτὴ φθορὰν τὸ μὲν $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ καὶ τὸ διατονικὸν γένος κατὰ τὴν μικτὴν κλίμακα ἐμμελῶς. Ἄλλως δὲ τόσον τὸ διατονικὸν γένος, ὅσον καὶ τὸ ἐναρμόμιον λαμβάνει ἐμμελῶς.

§ 224 Ὁ Βαρὺς ἦχος διὰ μὲν τὰ παπαδικὰ καὶ καλοφωνικὰ ἔχει κλίμακα τὴν 17^{ην}, ἥτοι τὴν τοῦ Ζω, Ζω Νη Πα Γου Γα Δι Κε Ζω, διὰ δὲ τὰ στιχηραρικά ἔχει τὴν τοῦ Γα, Κατὰ δὲ τὰ εἰρμολογικὰ καὶ ἀναστασιματικὰ ἔχει κλίμακα τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ ὁ Γ', ἀλλὰ μὲν ὕψουσιν καὶ δέουσιν ὀξυτέρως Πχ Βου Λα Δι Κε Ζω Νη Πα,

Ἀναστασιματικῶς καὶ εἰρμολογικῶς κατὰ τὸ σ
Δεσπόζ. ἀτελ. ἐντελ. τελ.

ΓΔΖ' ΓΔ Γ(α) Γ

ΣΗΜ. Ὁ Βαρὺς κατὰ τὰ ἐναρμόνια εἰρμολογικὰ καὶ ἀναστασιματικὰ εἶναι εὐθύμης. Κατὰ δὲ τὰ διατονικὰ ἐκ τοῦ Ζω εἶναι ἡδονικῶς. Φθορὰν δέχεται τὴν μὲν ἐναρμόμιον ἐμμελῶς, καθὼς καὶ τὸ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\omega$ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ Πα. Ἀλλὰ καὶ τὸ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$ ἐπὶ τοῦ Ζω διὰ τὸ τρίχορδον Βου Γα Δι τὸ $\lambda\epsilon\alpha\lambda\epsilon\varsigma$, περαπλήσιον τοῦ διατονικοῦ Ζω Νη Πα $\equiv$ Βου Γα Δι § 60 (6).

§ 225. Ὁ $\lambda\pi$ Δ'. ἦχος ἔχει κλίμακα τὴν πρώτην ὀκτάχορδον, ἥτοι τοῦ Νη Νη, Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη δι' ὅλα αὐτοῦ τὰ μέλη, ἐν οἷς συνειθίζει τὸν Ζω δέουσιν. Δεσπόζοντας ἔχει τοὺς Νη, Βου, Δι. Καταλύξεις δὲ τοὺς αὐτοὺς, ἀτελεῖς μὲν τοὺς Δι

(α) Σπανίως ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Νη, ἐντελῶς δὲ καὶ ἀτελῶς καὶ εἰς τὸν Πα. Κατὰ τὰ ἐναρμόνια ἀρχόμενος δὲ ἦχος οὗτος ἀγαπᾷ γὰρ φέρεται εἰς τὸν Βου, ἢ εἰς τὸν Ζω.

(6) Περὶ τοῦ πρωτοβαρέος ὅρα § 64.

Βου, Νη, ἐντελείς τοῦς Νη, Λι, καὶ τελικάς τὸν Νη (α).

Σημ. Ὁ λ Δ' ἔχει μελωδίαν βομβώδη καὶ ἡγεμονικὴν. Καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἐπιτήδειος εἰς ἄσματα προξενούντα οὐδασμόν, κατάνυξιν, ἀλλὰ καὶ ἐνθυσιασμόν. Φθορὰν δὲ δέχεται τὴν τοῦ λ ε χ ε α λ ε ς καὶ τοῦ κομμένου λ ε χ α λ ω ἐμμελῶς (β).

Πρακτικὸν μέρος.

§ 226 Τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς μουσικῆς περιέχει τὴν μελοποιίαν καὶ τὴν ῥυθμοποιίαν, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον περὶ τῆς πρώτης γίνεται ἐνταῦθα λόγος § 145. σχόλ.

§ 227 Ἡ μελοποιία § 1 σχόλ. εἶναι δύναμις κατασκευαστικὴ μελῶν, τῆς ἀκροωμένοις ἀρεσκόντων. Κατασκευάζομεν δὲ μέλος πρῶτον μὲν συνιστῶντες αὐτὸ κατὰ τοὺς κανόνες, οἵτινες εἶναι οἱ ἑξῆς.

§ Ἡ λήψις, ἥτοι νὰ εὐρίσκωμεν τὸ πόθεν ν' ἀρχώμεθα, ἡγουν ἐξ ὑπατοειδοῦς, ἢ μεσοειδοῦς, ἢ νητοειδοῦς § 67 φθόγγου.

§ 299 Ἡ εὐθεΐα (φορὰ) ἥτοι τὸ ν' ἀναβαίνωμεν μετὰ συνεχῶν φθόγγων, ὡς ϕ —————

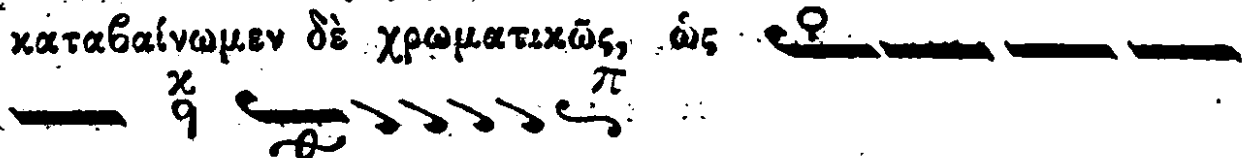
§ 230 Ἡ ἀνακάμπουσα, ἥτοι νὰ καταβαίνωμεν μετὰ συνεχῶν ὡς ϕ > > > > (γ).

(α) Εἰς δὲ τὰ κατ' ἐπιρροίαν μονοφωνίας § 65, ὡς τὸ ἐπεφάνης σήμερον, καὶ «ὦ τοῦ παραδόξου θαύματος» ἔχει δεσπόζοντα καὶ καταλήξεις καὶ τὸν φυσικὸν Πα.

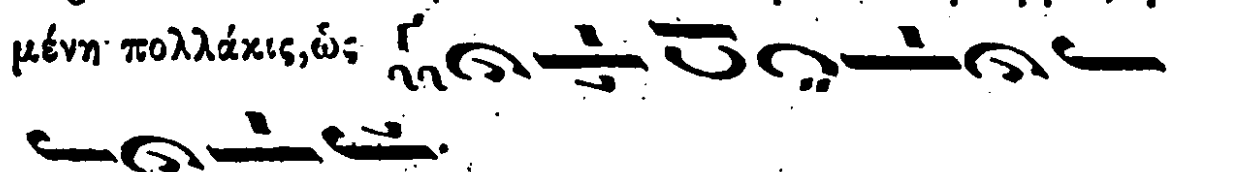
(β) Τὰ πρᾶσάμοια τῶν ἡχῶν πλὴν τοῦ Γ'. καὶ τοῦ Βαρέος εἶναι πανηγυρικά. Καὶ διὰ τοῦτο εὐχρηστα εἰς χαρμῶνας ἐορτάς.

(γ) Ἡ εὐθεΐα (ἢ ἀνάβασις) καὶ ἡ ἀνακάμπουσα (ἢ κατὰβασις) ἔχουσιν ἑκατέρω εἰς ἑκαστον μελοποίημα φθόγγους

§ 231 Ἡ περιφερής, ἥτοι ν' ἀναβαίνωμεν διατονικῶς, νὰ καταβαίνωμεν δὲ χρωματικῶς, ὡς

§ 232 Ἡ πλοκή, ἥτοι ν' ἀναβαίνωμεν ὑπερβατῶς, ὡς ἡ ὑπερβατὴ παραλλαγή § 125.

§ 233 Ἡ πετεία, ἥτοι ἡ ἐπχνάληψις ἐνὸς φθόγγου, γινόμενη πολλάκις, ὡς

§ 234 Ἡ τονή, ἥτοι ἡ διάρκεια καὶ διατριβὴ ἐνὸς φθόγγου, μάλιστα δεσπόζοντος, ἐπιτεινομένη μέχρις ἑξαπλῆς. Καὶ τέλος ἡ σιωπή.

ΣΗΜ. Τὴν εὐθεΐαν, τὴν ἀνακάμπτουςαν καὶ τὴν περιφερῆ ὀνομάζουσιν ἀγωγήν. Τὴν ἀγωγήν, τὴν πλοκὴν, τὴν πετείαν καὶ τὴν τονήν, ἅτινα εἶναι ἡ ἀπεργασία τοῦ μέλους, ὀνομάζουσι χρῆσιν. Το ἐφαρμόζειν ἀλλήλοις τοὺς φθόγγους. τὰ γένη, τοὺς ἤχους καὶ τοὺς τρόπους τῆς φωνῆς λέγεται μίξις. Τὴν λῆψιν, τὴν χρῆσιν καὶ τὴν μίξιν οἱ Μουσικοὶ Ἕλληνες ὀνομάζουσι μέρη τῆς Μελοποιΐας.

235. Δεύτερον δὲ κατασκευάζομεν μέλος, πλατύνοντες αὐτὸ διὰ τῶν ἐξῆς πέντε σχημάτων, τῆς μεταβολῆς, τῆς παλλιλογίας, τῆς ἐπαναλήψεως, τῆς μιμήσεως καὶ τῆς ἀποδόσεως.

§ 236 Ἡ μεταβολὴ εἶναι ὁμοιόν τι εἰς ἄλλο ἀνόμοιον, ὡς σύστημα εἰς ἄλλο σύστημα, γένος εἰς ἄλλο γένος, ἀγωγή χρόνου καὶ μέλους εἰς ἄλλον χρόνον καὶ μέλος κτλ.

§ 237 Ἡ παλλιλογία εἶναι νὰ ποιῶμεν ἀνάβασιν, ἢ κα-

ισαρίθμους, δηλαδὴ ὅσους ἡ πρώτη, τόσους καὶ ἡ δευτέρα. Διότι μιᾶς κλίμακος ὅσους βαθμοὺς (σκαλοπατήματα) ἀναβαίνωμεν, εἶναι ἀνάγκη καὶ τόσους νὰ καταβαίνωμεν.

τάβισιν τῆς μελωδίας διὰ τῆς αὐτῆς θέσεως. Οὕτω Πέτρος ὁ Πελοποννήσιος εἰς τὸ κοινὸνικόν «ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλλαλαγμῶ» κατ' ἀρχὰς ἀναβαίνει ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ Νῆ μέχρι τοῦ φυσικοῦ Δι διὰ παλιλλογίας. Εἰς δὲ τὸ «ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ» ἐν ἤχῳ βαρεῖ κατὰ μὲν τὸ «ἐπεφάνη» μεταχειρίζεται παλιλλογίαν δις, κατὰ δὲ τὸ «ἡ σωτήριος» τὴν μὲν πρώτην παλιλλογίαν δις, τὰς δὲ δύο ἐφεξῆς παλλάκεις.

§ 238 Ἡ ἐπαναλήψις εἶναι τὸ νὰ μεταχειριζώμεθα ἐπὶ τῶν αὐτῶν τόνων ἐκ δευτέρου μίαν θέσιν, ἢ ὁλόκληρον πέρσιον μελωδίας, καθὼς μάλιστα συνειθίζεται εἰς τὰ μαθήματα καὶ κρατήματα τῶν παλαιῶν Μουσικῶν. Μετεχειρίσθη δὲ τὴν ἐπαναλήψιν καὶ ὁ πρωτοψάλτης Ἰωάννης ἐν ἀρχῇ τοῦ κρατήματος τοῦ δόξα τοῦ εἰς ἤχον Α'. πολυελέου. Τὸ φῶς ἰλαρόν, τὸ συνειθισμένον» ἀξιὸν ἐστίν», καὶ ἄλλα μελωδοῦνται κατὰ τὸ σχῆμα τῆς ἐπαναλήψεως.

§ 239 Ἡ μέμησις εἶναι νὰ μιμώμεθα τὰ νοοῦμένα διὰ τοῦ μέλους, μελίζοντες δι' ὁξείας μελωδίας μὲν ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὅποια νοεῖται τι ὕψος, ὡς οὐρανός, ὄρος, διὰ βαρείας δὲ μελωδίας, ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὅποια νοεῖται τι χαμηλόν, ὡς γῆ, ἄβυσσος, ἄδης, καὶ διὰ τερπνοῦ μὲν μέλους ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὅποια νοεῖται τις χαρὰ ὡς παράδεισος, νίκη, διὰ σκυθρωποῦ δὲ, εἰς τὰ ὅποια νοεῖται τις λύπη, ὡς θάνατος, κατὰδίκη κτλ.

§ 240 Ἡ ἀπόδοσις εἶναι νὰ μελίζωμεν τὰ τέλη τῶν περιῶδων τοῦ κειμένου μὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐντελῆ κατάληξιν. Εἰς τὸ «τὰς ἐσπερινὰς ἡμῶν εὐχὰς» ἡ «ἅγιε κύριε «ἡ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ ἐν κόσμῳ τὴν ἀνάστασιν», λεγόμεναι σημεριναὶ λέξεις, τελευτῶσι μὲ μίαν κατάληξιν. Μὲ μίαν κατάληξιν ἐμέλισεν ὁ Π. Πελοποννήσιος τὸ «προσάαοντες» καὶ τὸ «μέριμναν» εἰς τὰ χερουβικά αὐτοῦ, καθὼς καὶ πολλοὶ ἄλλοι καὶ ἄλλα.

ΣΗΜ. Τῆς συμαντικῆς λέξεως ἡ μελωδία ἐκτείνεται εἰς ἓν μέτρον μὲν ἐν δυοῖ χρόνοις διὰ τὰ εἰρμολογικά, εἰς δύο δὲ,

ἢ τρία μέτρα ἐν τέσσαρσι χρόνοις διὰ τ' ἀναστασιματικῶς, καὶ εἰς περισσότερα διὰ τὰ χασμωδικά. Εἶναι δὲ μέτρον, ἡ μέλος ἔμμετρον ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου οἱ χαρακτῆρες περτο-

ρίζονται ὑπὸ δύο καθέτων γραμμῶν | ————— |

Τὸ δὲ ἔμμελές μακρὸς τῆς συλλαβῆς κυ καὶ ρι τῆς σημαντικῆς λέξεως ἀκύριον ἀρχόμενον καὶ παῖον μὲ τὸ μέτρον, λέγεται μέλος δι' ἐμφάσεως, ἡ μέλος ἐμφαντικόν.

Μουσικὴ στιχίς.

§ 241. Αἱ καταλήξεις ἀτελεῖς, ἐντελεῖς καὶ τελικαὶ § 246 θεωροῦνται ἐν τῇ στιχί τοῦ κειμένου, ὡς ἐφείη. Ἐπειδὴ ἐν τῷ κειμένῳ τῶν χερουδικῶν καὶ κοινωνικῶν δὲν εὕρισκται στιγμὴ τελεία, ἀλλὰ μόνον ὑποστιγμαί, γίνονται αἱ μὲν ἐντελεῖς καταλήξεις εἰς τὰς ὑποστιγμάς, αἱ δὲ ἀτελεῖς εἰς τὰ τέλη τῶν λέξεων (ἐξ ὧν πολλαὶ συνδέονται μεταξὺ τῶν ἀνευ καταλήξεως, ὡς τὸ «τριάδι τὸν τρισάγιον, ὕμνον προάδοντες» ἐν τῷ κατ' ἤχον Δ'. χερουβ.κῶ τῆς ἑβδομάδος) καὶ ἡ τελικὴ εἰς τὸ τέλος εἰς τὸ ἀλληλούϊα.

§ 242 Τὰ αὐτὰ ἀκολουθοῦσι καὶ εἰς τὰ, ὡς τὸ «ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα» μὲ πολὺ κείμενον, κοινωνικά. Ὅταν ὁμοῦς τὰ μέλη τῶν χερουδικῶν ᾗναι ἐκτεταμένα, τότε συγχωρεῖται νὰ γίνωνται ἐντελεῖς καταλήξεις εἰς πᾶσαν λέξιν· ὅτι καὶ ἐντὸς τῆς συλλαβῆς, ὡς εἰς τὸ ἐν ἤχῳ Α'. «αἰνεῖται» τοῦ Δανιὴλ, τὸ ὁποῖον ποιεῖ κατάληξιν ἐντελῇ εἰς τὴν συλλαβὴν «ου» ἐκ τῶν οὐρανῶν. Αἱ δὲ ἀτελεῖς καταλήξεις γίνονται κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Μελοποιοῦ. Καὶ περὶ τῶν σριχηραρικῶν καὶ καλοφωνικῶν ὁμοίως.

§ 244 Εἰς ἰδιόμελον δὲ τὰς μὲν ἐντελεῖς καταλήξεις ποιοῦμεν εἰς τὰς τελείας καὶ μέσας στιγμάς, τὰς δὲ ἀτελεῖς εἰς ὑποστιγμάς. Οὔτε ὁμοῦς ὅπου ὑπάρχει συνεχῶς τελεία, ὡς τὸ

«Βηθλεὲμ. ἐτοιμάζου» ἕως τὸ «ἡ σκιά παρέδραμε» πρέπει γὰρ ποιῶμεν μόνον ἐντελεῖς καταλήξεις, χωρὶς νὰ μεσολαβῶσι καὶ ἀτελεῖς, οὔτε ὅπου συνέχονται ὑποστιγμαί, ὡς τὸ «τὴν τῶν ἰχθύων ἄγρην» (δοξαστικὸν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου) πρέπει νὰ ποιῶμεν μόνον ἀτελεῖς χωρὶς νὰ μεσολαβῶσι καὶ ἐντελεῖς. Τὸ ἐξῆς δόξα τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου ἔστω παράδειγμα εἰς στιγματισμὸν ἰδιομέλων.

§ 244 «Τὸν κήρυκα τῆς πίστεως, καὶ ὑπηρέτην τοῦ λόγου, Ἀνδρέαν εὐφημήσωμεν. Οὗτος γὰρ τοὺς ἀνθρώπους, ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀλιεύει. Ἀντὶ καλάμου τὸν σταυρὸν, ἐν ταῖς χερσὶ διικρατῶν, καὶ ὡς σπαρτιδὸν χαλῶν τὴν δύναμιν, ἐπανάγει τὰς ψυχὰς ἀπὸ τῆς πλάνης τοῦ ἐχθροῦ, καὶ προσκομίζει τῷ Θεῷ δῶρον εὐπρόσδεκτον. Ἀεὶ τοῦτον πιστοὶ σὺν τῇ χορείᾳ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ εὐφημήσωμεν, ἵνα προσβύῃ αὐτῷ, ὅπως ἴλεως γενήσεται ἡμῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως» (α).

§ 245 Τὸ ἰδιόμελον τοῦτο μετὰ τὴν πρωτομαρτυρίαν ἄρχεται τῆς μελωδίας ἐκ τῶν δεσποζόντων Δι. Νη, καὶ λήγει

(α) Καὶ ἐκ τῆς τῶν χασμωδικῶν στίξεως καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἰδιομέλου βλέπομεν, ὅτι γίνεται τελεία κατάληξις, καὶ ὅπου τελεία στιγμή δὲν ὑπάρχει. Ἐκ τούτου δὲ μαρθάνομεν, ὅτι ὁ ῥυθμὸς τοῦ μέλους προτιμᾶται τῆς ἐννοίας, καὶ μάλιστα εἰς τὰ εἰρημολογικὰ ἐκ τῶν ὁποίων, ἂν ὁ ῥυθμὸς ὁ συνδέων ταῦτα, παραλύσῃ, δὲν ἔχομεν ἀρέσκον, ἀλλ' ἀπαρέσκον μέλος. Τὴν προτίμησιν τοῦ ῥυθμοῦ σημαίνουνσι καὶ τὰ μνηαῖα καὶ αἱ λοιπαὶ ἱερὰ βίβλοι ἐστιγμοτισμέναι οὐχὶ κατ' ἐννοίαν. Ἡ προτίμησις τοῦ ῥυθμοῦ ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ ποιητικῇ· δίδει καὶ εἰς ἐξωτερικῶν, καὶ εἰς Ἐκκλησιαστικῶν ποιητῶν τοὺς στίχους ὁ ῥυθμὸς, ἥτοι τὸ σύνολον τῶν μέτρων ἢ ποδῶν, τὸ ἀπαρτίζον τοὺς στίχους, εἶναι ἐπικρατέστερος τῆς ἐννοίας.

ἄτελῶς εἰς τὸν Δι εἰς τὸ ατῆς πίστεως» καὶ πάλιν ἄτελῶς εἰς τὸν Βου εἰς τὸ α τοῦ λόγου» καὶ ἐντελῶς εἰς τὸ αεύφημ~~ος~~ σωμεν» Καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως. Τὰ αὐτὰ θεωροῦνται καὶ εἰς τὰ εἰρμολογικά (α).

Παρατηρήσεις.

§. 246. Πρέπει λοιπὸν, ὁ θέλων νὰ μελοποιῇ, νὰ μελατᾷ συνεχῶς τὰ μελοποιήματα, τὰ ὅποια ἀφῆκαν οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ νεώτεροι ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ, καὶ μάλιστα οἱ εὐδοκίμησαντες· διότι ἐκ τῆς μελέτης τούτων πλουτίζεται ὁ νοῦς μετὰ διαφορῶν περιόδους καὶ θέσεις. Πρέπει δὲ νὰ μελοποιῇ, ἔχων καὶ παρ' ἑαυτοῦ· ἐφευρεθεῖσαν ὕλην διὰ νὰ δύναται νὰ καλύπτῃ καὶ ~~καὶ ὅσα ἐξ ἄλλων ἡραυίσθη~~. Δίδει τὸ συρράπτειν μόνον ξένα μέλη εἶναι ἀξιόμμεμπτον. Ἐν γένει δὲ πρέπει νὰ μελοποιῇ, συντάττων καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ ξένα κατὰ τοὺς κανόνας τὴν λῆψιν, τὴν χρῆσιν καὶ τὴν μίξιν, καὶ πλατύνων αὐτὰ διὰ τῶν σχημάτων, τῆς μεταβολῆς, τῆς παλιλλογίας, τῆς μιμήσεως, τῆς ἐπαναλήψεως καὶ τῆς ἀποδόσεως, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ ἡ στίξις.

§. 247. Κατὰ τὰς περιστάσεις δὲ ὁ μελοποιὸς δύναται νὰ μεταχειρίζεται καὶ φθορὰν § 128 σπανίως ὁμῶς· διότι ἡ συχὴ φθορὰ δεικνύει ἀδυναμίαν τοῦ μελοποιοῦ, ὅστις, μὴ δυνάμενος νὰ εὖρῃ ὕλην ἱκαντὴν εἰς τὸν αὐτὸν ἦχον, καταφεύγει εἰς πολλούς. Ὅταν δὲ μέλλῃ νὰ ποιήσῃ δέσιν, ἢ λύσιν φθορᾶς, πρέπει νὰ προσέχῃ νὰ ποιῇ μὲν τοῦτο κατ' ἐμμέλειαν, νὰ ζητῇ δὲ τὸ εὐάρεστον καὶ ἐκ τῆς κρίσεως τῶν ἀκροατῶν.

(α) Τὸ εἰρμολογικὸν μέλος κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἔλαβε σημαντικὴν βελτίωσιν. Τὸ μέλος τοῦτο χαρακτηρίζει τὸν φιλολόγον καὶ ἱκανὸν ψάλτην, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι πολλῆς προσοχῆς ἄξιον.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σ==Σελίς. Στ==Στίχος. Ἡ δευτέρα λέξις, ἡ ἀριθμὸς, σημαίνει τὰ διωρθωμένα. Σ. 7 ὁ ἀριθμὸς 2. 3, 1. 3. Σ. 14 ὁ ἀριθ. 81, 86. Σ. 21. Στ. 7, ἀλλὰ καὶ Σ. 31. Στ. 34 τριχόρδ, τετραχόρδ. Σ. 23 Σχολ. αὐταί, αἱ αὐταί. Σ. 25 ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ σημεῖον τὸ Φ ὀκταχόρδω τὸ σημεῖον τὸ Φ. Σ. 32 ὁ ἀριθ. 73, 93 καὶ ὁ 128, 127. Σ. 36 Σχολ. ἐκ τοῦ, ὁ ἐκ τοῦ προσλαμβ. Σ. 48. Στ. 11 ρὸς, ρῆς πρωτοβαρῆς καὶ Σχολ. αἱ ἐξῆς, ἡ ἐξῆς. Σ. 63. Στ. 12 μετ' αὐτοῦ, μετὰ τῆς νήτης. Σ. 73 Στ. 19 τρόπος τις τῆς κινήσεως τῆς χειρὸς. Σ. 74 ὁ ἀριθ. 142, 141 ὁ 193, 183 καὶ τὸ ἐν τῷ § 115 τὰ, πλεονάζει. Σ. 77 Στ. 6 γυμνοὺς τοὺς φθόγγους, γυμνοὺς αὐτούς. Σ. 85 Στ. 13 διὰ νὰ ὑπάρχη δὲ εἰς τὸ ἀντικένωμα ὁ τοιοῦτος καιρὸς, πρέπει ὑπ' αὐτὸ νὰ τίθεται ἀπλῆ· προφέρεται δὲ τὸ ἀντικένωμα μετὰ . . Σ. 102 Στ. 9 τῶν λοιπῶν, τῶν μελῶν. Σ. 103 Σχολ. 145, 144 καὶ παρακατιῶν, παρὰ τῶν Μουσικῶν, οἵτινες προσδιορίζουσι τὰ μέλη μὲ μόνον τὰ συστατικά. Σ. 105 Σχολ. 128 127. Σ. 107 ὁ ἀριθ. 548, 48 καὶ ἡ παύλα πρὸ τοῦ ἐπομένου Ο. Σ. 109 Στ. 1 οἱ ἤχοι, οἱ ἐξῆς ἤχοι. Σ. 110 Στ. 12 καλοφωνικά, βαρεῖται δὲ τὰ ἐκ τοῦ κα παπαδικὰ καὶ καλοφωνικά. Σ. 115 ἐν τῇ κλίμακι διὰ τὸν πρῶτον ἤχον ἡ ἐξῆς μάρτυρία $\bar{\eta}$. Σ. 116 ὁ ἀριθ. 103, 105. Σ. 120 Στ. 14 ἐλλείπει τὰ, Σ. 121 ὁ ἀριθ. 131, 130. Σ. 131 Στ. 18 τὸ τρίτον τὸ, θέλει τοῦ. Σ. 132 ὁ ἀριθ. 145, 144. Σ. 133 ὁ ἀριθ. 125, 124. Σ. 136 Στ. 13 μεταξὺ τοῦ πιστεῖ καὶ τοῦ σὺν, καὶ πῶν μαθητῶν καὶ Χριστοῦ ὑποστιγμαί.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ Κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

Σ

Η

Ε

Υ
Λ

Π

Χ

Θ

Χ

Π

Γ

Ν

Δ.

Θ

Φ

Γ.

Α.

Δ.

Λυ

Μ.

Δη

Α.

Ἄνας. Ταπεινὸς Ἀρχιμουσικὸς
Ναυπλίου.

Ἡλία· Ἀσημακόπουλος.

Ἀναστάσιος Μυροκέφαλος.

Σωφρόνιος Ἱερομόναχος.

Ἀναστάσιος Παπαδόπουλος Μου-
σικός.

Γ. Ἰακώβου Κυπρ. Μουσικός.

Ἀριστείδης Ἀδριτσόπουλος.

Ι. Κουγιατέας ἐκ Σπάρτης.

Ι. Σιγαρόπουλος Μουσικός.

Ἀναστάσιος Ἀάσκαρης.

Θεοφάνης Σκελλαρίου.

Δ. Ἐμ. Ὀλύμπιος.

Δουκοῦργος Δ. Ζωγράφος.

Ἀριστείδης Γ. Βασιλείου.

Νικούλης Γεωργιάδης Δικα-
στής.

Κ. Δ. Καρόπουλος.

Μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν.

Μονὴ Ἀγνοῦντος.

Μονὴ Καρακαλλᾶ.

Μονὴ Ταλαντίου.

ΕΚ ΚΟΡΙΝΘΟΥ.

Σωτῆρος Κόνδης Ἱερεὺς.

Παρασκευᾶς Οἰκονόμου.

Βενιαμὶν Κωνς. Ἱεροδιάκονος.

Δημήτριος Γιουρῶκος.

Ἀναγνώστης Ἰωάν. Χούτρας.

Ἰωάννης Νάλιας.

Ἰωάννης Καραγιαννόπουλος Δι-
δάσκαλος.

Χριστόδουλος Ἀλεξιάδης ἐκ
Δουλιανῶν τῆς Ἠπείρου.

ΕΚ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΦΑΝΕ- ΡΩΜΕΝΗΣ.

Δομέτιος Φίλης Ἱερομόναχος.

Χριστόφορος Σακελλαρίου Ἱερο-
μόναχος.

Δομέτιος Ρικλητῆς Μοναχός.

Πανάρετος Πουζίκης Μοναχός.

Ἀρσένιος Δάφνης Μοναχός.

ΕΞ ΥΔΡΑΣ.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Προφ. Ἡλιοῦ.

Γεράσιμος Ἱερομόναχος.

Κύριλλος Ἱεροδιάκονος Κρής.

Εὐπραξία Δοκοῦ.

Σοφία Οἰκονόμου.

Ῥήγας Γ. Ρογκόπουλος.

Εὐστράτιος Κυδωνιεύς.

Ἀναγ. Α. Κάβουρας Μουσικός.

Π. Κουπιτόρης Καθηγητής.

ΕΚ ΣΠΕΤΣΩΝ.

Γαρούφαλος Νικολ. Μουσικός.

Κωνς. Πάνου Μουσικός.

ΕΚ ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ.

Σπυρίδων Καρατσόπουλος Πρω-

τοψάλτης ἐν Κρανιδίῳ καὶ π-

μέτερος μαθητής.

Ἄγγελος Γουζούασης Ἱατρός.

Α. Α. Μερεμέτης.

Παπᾶ Ἰωάννης Τσούτσας.

Παπᾶ Ἰωάννης Ρομπότσης.

Ἀναγνώστης Α. Νικολέτας.

Νικολ. Π. Σκρεπετός.

Παπᾶ Ἰω. Σακελλαρίδης.

Παπᾶ Παναγιώτης Νόνης.
 Παπᾶ Ἰωάννης Χελιώτης.
 Παντελῆς Παπᾶ Δημητρίου.
 Α. Οἰκονόμος.
 Αθανάσιος Βουρλέτσης.
 Αναγν. Καντζιλιέρης Μουσικός.
 Δημήτριος Μπούκης.
 Βασιλ. Δ. Γουλιέρμος.
 Ἀναγνώστης Μονᾶς.
 Παπᾶ Ἄγγελος Πανοῦτσος.
 Παπᾶ Κυριάκος Καμπίτης.
 Νικ. Δ. Μπάκας.
 Ἰωάν. Παπᾶ Γκίκας.
 Ἱερεὺς Ἐμμ. Οἰκονόμου.
 Νικόλ. Δ. Σκλιᾶς.

ΕΚ ΝΗΣΙΟΥ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.

Δημήτριος Ἱερεὺς Πετρουλάκης.
 Γεώργ. Παπᾶ Κυριακοῦ.
 Αναγν. Ζουμπούλης.
 Νεόφυτος Γεωργιάδης.

ΕΚ ΣΠΑΡΤΗΣ.

Γ. Νικολαΐδης Δικαστὴς ἐκ Νε-
 μέας.
 Φώτιος Παναγιώτου Ἀρχιμου-
 σικός Σπάρτης.
 Ἰωάννης Ἰατρόπτυλος.
 Ἰωσήφ Ἰωάννου.
 Ἐλευθ. Γ. Βουγοπολάκος.
 Παναγῆς Ἐμ. Κανελλίδης.

ΕΚ ΛΕΒΑΔΙΑΣ.

Α. Παπᾶ Ζησίμου Μουσικο-

διδάσκαλος.

Παναγῆς Βούλγαρης Μουσικός.
 Διονύσιος Ἱεροδιάκονος.

Χαρτοδιπλωμένος Μουσικός.
 Γ.

Αριστείδης Νιβαλίδης γραφεὺς
 τοῦ Ἐπαρχείου Πυλίας.

Αναρ. Αγ. Μιτηρλῆς ἐκ Πύλου.
 Ἀρμόδιος Ζάκατας ἐκ Πύργου.

Ἀναγνώστης Μακρὺς ἐκ τοῦ
 χωρίου Σοφικοῦ.

Μεγακλῆς Δημητρίου Πρωτο-
 ψάλτης εἰς Τρίπολιν.

ΕΚ ΚΡΗΤΗΣ.

Ὁ Μουσικοδιδάσκαλος καὶ Πρω-
 τοψάλτης τῆς Κρήτης Κων-
 σταντῖνος Χ. Ι. Ψαρουδάκης. 3

Ἐμμανουὴλ Γ. Γαμβριγέλης. 2
 Στεφανος Νικολαΐδης.

Παῦλος Γ. Βλιστός.

Σταῦρος Γ. Ὁρολογᾶς.

Νικολ. Γ. Δρακάκης.

Χατζῆ Ἰωάννης Ευδιανάκης.

ΕΣ ΑΡΓΟΥΣ.

Δ. Τσώκης Ὑποστράτηγος.

Ιω. Δεληγιάνης Ἐπαρχος.

Ιω. Βλάσις Ἱατρός καὶ Δήμαρ-
 χος.

Π. Δηβάνης Ἱατρός.

Ιω. Γιαννακόπουλος.

Παναγ. Α. Σταματιάδης Δικη-
 γόρος.

Ἀνδρέας Δανόπουλος πρῶτην	Γεώρ. Μαρίνος ἔμπορος.
Βουλευτῆς καὶ Ὑπουργός.	Ἀλ. Σ. Παπαλεξόπουλος.
N. I. Κορδία Σύμβουλος καὶ	Νικόλαος Χαλατσόπουλος.
Γραμ. τῆς Δημαρχίας.	Κωνσταντῖνος Γεωργιάδης ἱα-
Σωτῆρος Ἀνειφιῶτης.	τρός.
N. Φανδρίδης νομαρχιακὸς Δη-	Ἀθανάσιος Δ. Πύρρος.
μοδιδάσκαλος.	Θεοδότιος Καραμουτζᾶς.
Ἀνδρέας Α. Πιτσιδῆς Φαρμακο-	Ἀναστάσιος Σουβατζόπουλος.
ποιός.	Βασίλειος Σ. Ζέρας.
Ζαχαρίας Σακελλαρίδης.	Παναγῆς Καράκαλλος ἔμπορος.
Μιχαήλ Γ. Γουναριάνος.	Μιχαήλ Πασχαλινόπουλος.
Δημ. Α. Κολιαλέξης.	Δημ. Ζέρας Λογιώτατος.
Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικο-	Ἰωάννης Σ. Καβουκτσῆς.
λάου τῆς Ἀγορᾶς.	Ἀθανάσιος Γ. Πόμπρος.
Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Τιμίου Προ-	Α. Πατρίδης ἱατρός.
δόμου.	Χρῆστος Βλάσης Καταλυμα-
Ἡ Ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς	τίας.
Κοιμήσεως.	Νικ. Καραμπατζόπουλος ἔμ-
N. Ἱερὺς Τσελεπατιώτης Πρω-	πορος.
τοπαπᾶς.	Γεώργιος Χορδόπουλος.
Ἰλαρίων Χρυσικοῦ Ἱερομόναχος.	Χαράλαμπος Ἀλικούλης.
Νικόλ. Ἀναστασιάδης Ταμίας.	Μιχαήλ Παναγόπουλος ἐκ Νε-
Νικόλαος Βῶκος Δημοτικὸς Εἰς-	μέας.
πράκτωρ.	Γεώργιος Ἀθανασίου.
Ἀναγνώστης Δανόπουλος.	Σταῦρος Τενεζάκος.
Κ. Βασιλόπουλος ἔμπορος.	Ἀναγνώστης Τασσόπουλος.
Σωτῆρος Μελετόπουλος.	Κωνσταντῖνος Παπᾶ Σπύρου.
Ἀντώνιος Χ. Ἰω. Φαρμακο-	Παπᾶ Ἀδριανὸς Παπᾶ Δημητρ.
ποιός.	Γεώργ. Π. Χαρμάνης ἐξ Ἄγρους.
Δημ. Βουρλέτζης.	
Ἰωάννης Σέκερης.	
Κ. Παραμυθιώτης Ἰλαρχος.	
Ἐμμ. Γεωργιάδης Ἀλληλοδιδα-	
κτικός.	
Παντελῆς Ζήσης.	
Παναγῆς Κούζης ἱατρός.	
	ΜΛΘΗΤΑΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ
	ΕΠΟΧΩΝ.
	Α. Σ. Πεπεμούντας Ἰπαστυνόμ.
	Χρηστάκης Παπᾶ Ἡλιοῦ Γραμ.
	τοῦ Ἐφετείου Ναυπλίας,

Παναγ. Παπᾶ Ἡλιοῦ Ἰ
τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσ
Ἀλέξιος Δοροβίνης Ἱατρ
Ἀναστάσιος Γ. Κουβαντί
Α. Π. Μανουσάκη.

Αθ. Γ. Δαρῶνᾶς Δικηγό
Σακελλίων Θεοδωρόπουλος.

Νικόλ. Ἱερεὺς Βραχνός.

Θεόδωρος Προκοπίου.

Σπ. Καλμοῦχος Ἱατρός.

Ιω. Ἀλπανόπουλος Γραμ. τοῦ
Εἰρηνοδικείου.

Λεωνίδας Ζωγράφος Ἱατρός.

Κωνσ. Ιω. Σταθόπουλος.

Ἰωάννης Πρίνου Δημοτικός
Εἰσπράκτωρ.

Θεόδωρος Δ. Δεσύλλα.

Ν. Ν. Λογιστής.

Ιω. Κορδοπάτης.

Ἀριστείδης Δανόπουλος ἔμπο-
ρος.

Σωτ. Β. Σωτηρόπουλος Γραμ.
τῆς Ἀστυνομίας.

Κωνσ. Δενεζάκος Γραμ. τοῦ
Εἰρην. τῶν Σκετζῶν.

Ιω. Παπαθανασόπουλος.

Ἰωάννης Παπαδόπουλος.

Αλέξανδρος Ζήντζου Δικηγόρος.

Ἀνδρ. Καραμουτζᾶς Φαρμακο-
ποιός.

Δημήτριος Ψαρόπουλος.

Χαράλαμπος Μυστακόπουλος.

Ν. Α. Τσώκη.

Δ. Γ. Τσώκη.

Δ. Α. Τσώκη.

Βασιλ. Κ. Βώκευ.

Ἰωάν. Δ. Καλλεμένη Ἱπποδρόμου

τῶν Στρατιωτι

Μιλτιάδης Πετρ

Θεμιστοκλῆς Βλ

Δημ. Προκοπίου

Ἀποσ. Ζεγγίνης

Ἰωάν. Δ. Βαρβε

Πέτρος Κερασιώ

Ἀναστάσιος Λιο

Δημήτριος Ἀδρι

Λεωνίδας Θεοφα

Γεώργ. Θ. Λυκο

Γεώργ. Παπασπ

Ἀνδρ. Ιω. Πάγκας

Σπ. Α. Τζορτσόπο

Γεώργ. Ἀγγελόπο

Χριστόδουλος Ζώ

Εὐαγγέλης Σανόπο

Δημ. Κιτσόπουλος

Δ. Γεωργιτσόπουλος Μουσικός.

Κωνσ. Σταματόπουλος.

Κωνσ. Ιω. Γκάγκα.

Κωνσ. Αγ. Αὔμπος.

Κωνσ. Δ. Σαγγλάνης.

Παναγ. Ιω. Θωμόπουλος.

Δημ. Ρήγας Πρωτοψάλτης τῆς

Ἐκκλ. τοῦ Τιμίου Προδόμου.

Ἀνδρ. Παπᾶ Γεωργίου.

Ἀρτέμιος Παπᾶ Γεωργίου Ἱε-

ρεὺς.

Γεώργ. Καλαματιανός.
 Γεώργ. Παπᾶ Σταματόπουλος.
 Δημ. Γ. Σαραντόπουλος.
 Στυλιανός Κ. Γιαννιχόλα.
 Κωνς. Μανουσάκης.
 Δημ. Καλιαντζόπουλος.
 Νικόλ. Δ. Πλατανήτης.
 Βασιλ. Π. Μητσόπουλος.
 Ανας. Ιω. Καραγιάννη.
 Ἀχιλλεύς Θ. Τουρκούνη.
 Θεόδωρος Παπᾶ Κωνσταντίνου.
 Κωστής Σημαντήρας.
 Γεώργ. Κ. Καραγιαννόπουλος.
 Ν. Χ. Διακόπουλος.
 Γεώργ. Ιω. Δημόπουλος.
 Ἰωάν. Πετρίδης.
 Νικόλαος Δ. Ζαγγλάνης.
 Κωνς. Πακατσούλα.
 Δημ. Κ. Νυσταζόπουλος.
 Παναγιώτης Σταθόπουλος.
 Κωνς. Γ. Πέπας.
 Κωνς. Α. Πέπας.
 Περικλῆς Α. Πέπας.
 Θεοφάνης Τσουλοῦφος.
 Δημ. Σπ. Ζέρβα.
 Σταῦρος Κιάφα.
 Γεώργ. Δ. Πιτσιδόπουλος.
 Κωνς. Σ. Ἀναστασίου.
 Παναγῆς Σ. Φουντωτός.
 Σταῦρος Ἐμ. Οἰκονόμου.
 Διαμαντῆς Σ. Διαμαντόπουλος.
 Ἰωάν. Κ. Βουδούρης.
 Ἰωάν. Α. Κοντάκη.
 Ἰωάν. Κ. Μανιατόπουλος.
 Γεώργ. Α. Ζυγοτρίβη.
 Ἰωάν. Κ. Μπαλαμπάνης.

Νικ. Α. Καμηλιάρης.
 Κωνς. Σακελλαρίου.
 Νικόλαος Δ. Φωτόπουλος.
 Γεώργ. Α. Λαμπρόπουλος.
 Γ. Θ. Διαπόπουλος.
 Δημήτριος Σταθόπουλος.
 Χρήστος Α. Καζάκος.
 Ἀδριανός Νυσταζόπουλος.
 Ἀναγν. Α. Καραπέλας.
 Σπ. Β. Βαρβερόπουλος.
 Ἀναστάσιος Κουτροφίνης.
 Ἰωάν. Ι. Παγώνης.
 Θεόδ. Ν. Μεγαλοφώνου.
 Ιω. Δ. Ρωσσόπουλος.
 Δημ. Ν. Μοθωνιοῦ.
 Μιλτιάδης Παπᾶ Χρηστόπουλος.
 Κωνσταντῖνος Δόδες.
 Χρηστίδης Δ. Παδουβάνου.
 Χαράλαμπος Σαββόπουλος.
 Γεώργ. Χρ. Καποτᾶ.
 Ἀντώνιος καὶ Φώτιος Παπᾶ Ν.
 Τσελιπατιώτου.
 Δημ. Μ. Μπούτης.
 Ἀνδρέας Ν. Τελπεράκη.
 Ἀνδρ. Γ. Βελιτσιώτου.
 Δημ. Μ. Στάμου.
 Ἰωάν. Ζωγράφος.
 Κωστής Α. Μπρούμης.
 Ἀνδρ. Δ. Παπᾶ Γεωργοπούλου.
 Ιω. Ἐμ. Βαρβαρόπουλος.
 Νικόλ. Γ. Ἰατροῦ.
 Δημ. Δ. Τσόγκα.
 Ἡρακλῆς Π. Ἀγαθοκλέους.
 Ἑλένη ὁμοίως.
 Κωνσταντῖνος »
 Γεώργιος »

Δημ. Γ. Κατσιπόδης.
 Μιχαήλ Κ. Κοτσάκου.
 Δημ. Μυχόπουλος.
 Παναγῆς Δανόπουλος.
 Νικόλαος Τσαούσης.
 Εὐαγγέλης Κατσανόπουλος.
 Παναγ. Παπᾶ Ἀναστασίου.
 Διαμαντῆς Ντούσας.
 Γεώγ. Ιω. Μαντῆ.
 Κωνς. Παπᾶ Κυριάκου.
 Γεώργ. Παραβάντε.
 Ἰωάν. Παπᾶ Χαραλάμπους.
 Παναγῆς Δαλμαρίνης.
 Χρῆστος Παπαδόπουλος.
 Παπᾶ Ἀναστάσιος Σκουτερό-
 πουλος.
 Δῆμος Γ. Ἀντωνόπουλος.
 Χaráλαμπος Τσετσέκος.
 Κωνς. Δ. Μπλάτσου.
 Δημήτρ. Παπᾶ Ἀγγελῆ.
 Χaráλαμπος Μαῦρος.
 Μιχαήλ Πρωτοπαπᾶ.
 Σπ. Γ. Σακκολέδα.

Νικόλαος Κεραμίδα.
 Κωνσταντῖνος Α. Σαραβάκος.
 Γεώργ. Α. Ζερβοῦ.
 Κωνσταντῖνος Μητράκος.
 Ἀναστάσιος Ταγρές.
 Ἀνδρ. Παπᾶ Σπύρου.
 Βασίλειος Ξυνός.
 Γεώργ. Παπᾶ Βασιλείου.
 Γεώργ. Παπᾶ Ἀποστόλου.
 Σύρος Παπανικόπουλος.
 Ν. Α. Παπᾶ Νικολόπουλος.
 Γεώργιος Δ. Δαγρές.
 Δημήτριος Μαυροχορδόπουλος.

ΕΚ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΗΔΕΙΑΣ.

Ν. Εὐσταθόπουλος Δήμαρχος.
 Παπᾶ Παναγ. Παπᾶ Ἀδανού.
 Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν συμβούλιον
 Μέρπακα.
 Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν συμβούλιον
 τοῦ χωρίου Ἀνηφῆ.
 Παπᾶ Δημήτριος ἀπὸ Μάνεσι.